

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

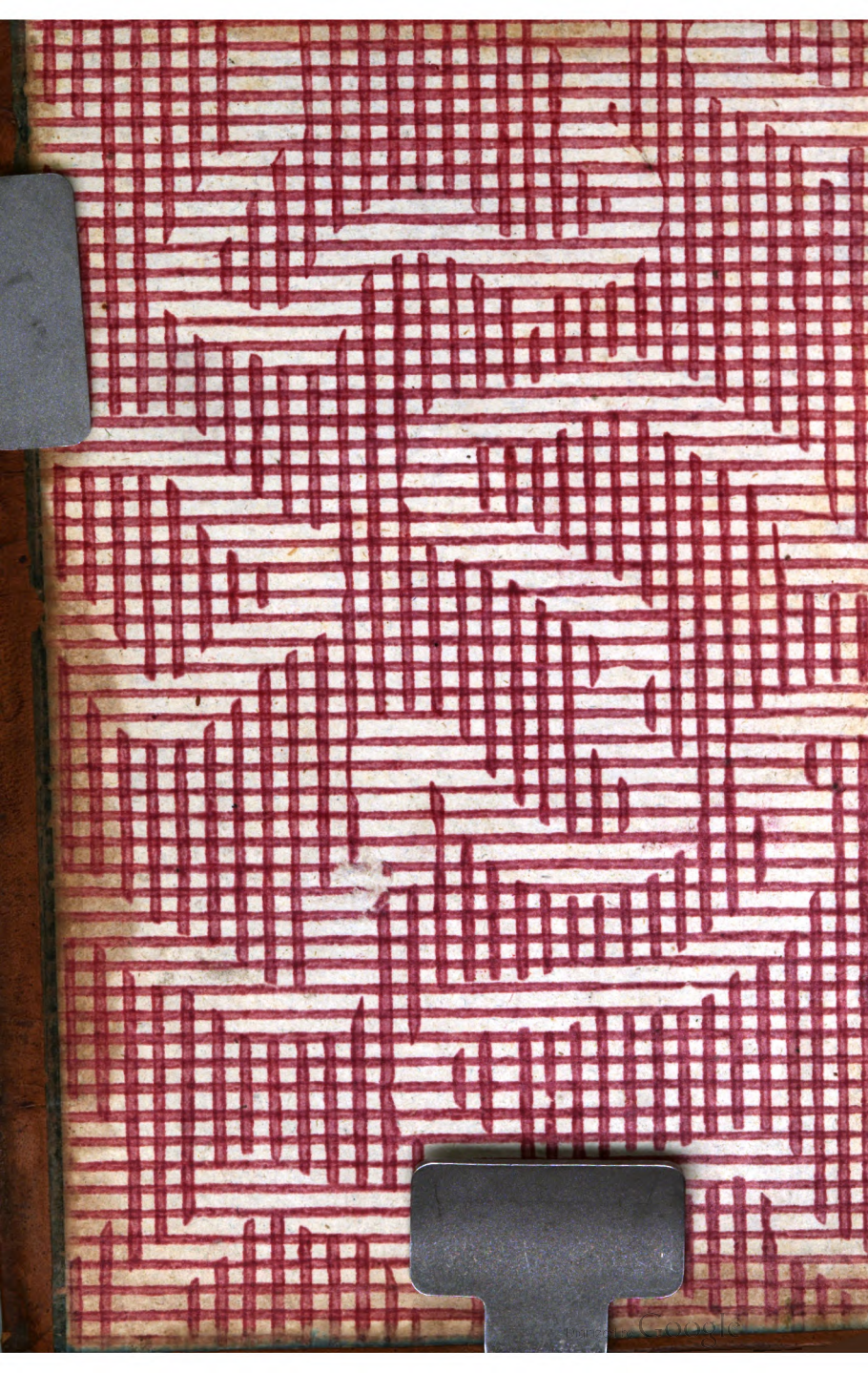
We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

<36700008650015

<36700008650015

Bayer. Staatsbibliothek

Staatsbibliothek

8° A. Lat. a. 202
Claudian

Oct 3 1894

1894

2014

CL. CLAUDIANI
O P E R A.

CL. CLAUDIANI

OPERA

QUÆ EXSTANT

AD OPTIMAS EDITIONES COLLATA

PRÆMITTITUR

NOTITIA LITERARIA

STUDII SOCIETATIS BIPONTINÆ

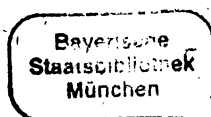
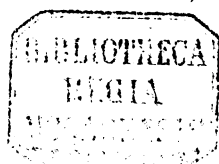

EDITIO ACCURATA

BIPONTI

EX TYPOGRAPHIA SOCIETATIS

CICIOCCCLXXXIV

CL. CLAUDIANI VITA

EX PETRO CRINITO.

CL. CLAUDIANUS poeta insignis. Arcadii & Theodosii temporibus floruit. Patria fuit Alexandrinus, nobilissima urbe Ægypti. Quidam Florentinum faciunt, parum diligenter observantes veterum commentarios. Auctores Græci, qui Claudiani meminerunt, Alexandrinum appellant: cui sententiæ idem auctor adstipulatur, dum Nilum suum vocat: ut nihil præterea dubitari possit, ei patriam fuisse Alexandriam. Ingenio excellenti fuit, maximeque apto ad carmen componendum: nam & asurgit feliciter, variisque figuris ac sententiis mirifice delectat, ut videatur a natura ipsa instructus ad poeticam facultatem. Verisimile est eum Romæ diu versatum, multasque Italiæ urbes peragrasse: quod cum alia multa testantur, tum hi versus, quos de balneis Aponis composuit. Opera illius satis nota sunt: sed præcipuam laudem iudicio multorum sibi vindicat his carminibus, quibus principes viros summis laudationibus seu panegyricis extulit. De Raptu Proserpinæ libros tres scripsit, eosque ad Florentinum misit, veluti monumentum suæ benevolentiae atque optimæ voluntatis. Nam cum eo arctissima familiaritate conjunctus vixit. Prætereo ejus-

CL. Claudianus.

a

dem poemata, epistolas, & epigrammata, in quibus de Nilo, de Phœnice, de Magnete, de Cryſtallo, de balneis Aponis, de Torpedine, de Gallicis mulabus, deque aliis multis apte & eleganter carmen deſcripſit. Auguſtinus & alii veteres plurimum commendarunt ingenium atque eruditionem Claudiani, referentes illius verſus de laude & victoria principis Theodoſii contra Eugenium Gallorum regem: conſtat enim Theodoſium ipſum parva manu contra ingentes barbarorum copias dimicaſſe, cæſiſque magna ex parte hoſtibus, clariſſima victoria potitum, non tam ſuis auſpiciis, quam ope & præſidio obortæ tempeſtatis, ſævientibus ventis contra hoſtium aciem: quocirca ſic Claudianus elegantiffime ſcribit:

- Te propter gelidis Aquilo de monte procellis
 Obruit adverſas acies, revolutaque tela
 Vertit in auctores, & turbine reppulit haſtas,
 O nimium dilecte Deo, cui fundit ab antris
 Æolus armatis hiemes, cui militat æther,
 • Et conjurati veniunt ad claffica venti.

Idem Claudianus magna veneratione coluit Probum, Probinum, & Olybrium viros conſulares: Gennadium præterea, Honorium, Stilichonem, ac Mallium Theodorum ſingulari ſtudio & incredibili diligentia proſequitur, reſtatꝝ officium ſuum libellis a ſe compoſitis de illorum laudibus. Hæc ſunt quæ de Poeta Claudiano obſervavimus. De obitu ipſius nihil apud veteres auctores legimus.

NOTITIA LITERARIA

DE

CLAUDIO CLAUDIANO

EX

Jo. Alb. Fabricii Bibliotheca latina a Jo. Aug.
Ernesti auctius edita Tom. III, Cap. XV.

CLAUDIANI *Ætas.*

CLAUDIUS CLAUDIANUS Alexandrinus, auctore Suida, male modo Hispanus, modo Gallus & Florentinus traditus, sub Theodosio Magno, sed maxime sub ejus filiis Honorio & Arcadio, floruit, a quibus ¹ statua est honoratus, cujus ipse mentionem facit in præf. B. Get. Ejus inscriptio fuit quadam in domo Pomponii Læti: quam reperias apud Gruter. pag. 3415. Eam nonnulli fraudis arguunt: sed in ipsa inscriptione vix reperias, ut opinamur, quod fraudem oleat. Poeta ² floridus & amoenissimi ingenii, sed Augustino lib. V, cap. 26. de Civ. Dei teste a Christi nomine alienus, atque si Orosium VII, 35. audimus, *paganus pervicacissimus* ³

¹ Vide Barthii Advers. XLIX, 1 & 19. Valesium ad Evagrii lib. 1. cap. 19. Et varia de Claudiano collecta in parte 13. Animadversionum

Thomæ Grenii

² Statium infinitis locis imitatum esse notat Barthius ad Claudianum p. 204.

³ Guil. Caveus V. C. parte

a 2

VI NOTITIA LITERARIA

& Paulo Diacono lib. 12. iudice *poeta eximius, sed infidelis*. Unde Barthio, qui Adversar. I, 7. & in notis p. 1070. Christianum cum Christophoro Landino facere non dubitat, adfentiri haud possum, quanquam & ipse mutavit sententiam, & eum paganum fuisse agnovit. ad Claudianum pag. 204. Sed audiamus Nic. Antonium lib. 3. Bibl. vet. Hispanæ c. 5. *Claudianus, poeta celeberrimus, Theodosii filiorum æqualis, inprimis remittendus est Ægyptiæ suæ genti & Alexandriae urbi, quam ejus patriam cum Apollinaris Sidonius, qui carmine ad Felicem eum Pelusiaco fatum dixit Canopo, tum Suidas in Κλαυδιανός, ceterique ab iis noviores¹ laudant.*

2. Histor. literariæ Scriptor. Ecclesiast. ait hinc jure aliquem inferre posse, *quod Claudianus scriptis editis fidem Christianam oppugnaverit, etiam si in iis, quæ supersunt, nulla vestigia deprehenduntur*. Sed argumentum hoc ab Orosii verbis petatum levius, quam ut eo facile duci se quis patiat. Christianum Poetam hunc Claudianum plerique suspicati sunt ex his quæ de Theodosio scripsit:

*O nimium dilecte Deo, cui
militat æther,
Et conjurati veniunt ad
classica venti.*

Ita enim versus ejus afferuntur ab Augustino, Orosio, Paulino Petrocorio, Paulo

Diacono & junioribus infinitis, licet Poetæ ipsius verba fuerint hæc:

*O nimium dilecte Deo, cui
militat alto
Æolus, & rapidi veniunt
ad classica venti.*

¹ Parrhasius in. Claudiani vita, Petrus Crinitus cap. 86. de poetis Latin. Bergomensis lib. 9. Chronic. Sabellius ennead. 7. lib. 9. Vadianus de Poetica, Vives ad Augustin. de Civ. Dei lib. 5. cap. 26. Petrus Mexia in vita Theodosii, Salmasius præf. in exercit. Plin. & alii a Barthio laudati in sua edit. *Han-kins* de Rom. rer. scriptoribus, pro quoq. male apud Nic.

Florentini quidem cives ¹ *arrogant urbi suæ parentem ejus, sive originem, nullo autem vetustatis documento. Aliis,* ² *Ægyptium eum natalibus, Florentiæ habitasse, excidit. Genere tandem Hispanus audit apud Blondum,* ³ *cui statim credidit noster Tarasa, dum Theodosii res persequitur in tractatu suo de Hispaniæ regibus,* ⁴ *eaque res jam aliquibus videtur maxime certa, ex quo Pseudo Chronico Dextri Toletani fuit insertum: Claudianus poeta ex Hispania oriundus Romæ floret. Poetæ originem civi ejus & æquali Dextro crederemus utique: novitio & abortivo Toletanæ urbis partui cras credemus. Sed neque hic substituit thrasonica mentiendi audacia. Nam quod ante aliquot annos erumpere fecit e lethæa abyssu Gregorius Argairius Lucroniensis Benedictinus, Hauberti Hispanensis Chronicon, patriam quoque Claudiani apud nos*

Antonium pag. 201. excusum Stancius.

¹ Petrarcha, Politianus, Landinus, Collutius Salutatius, apud Barthium in Claudiani vita, aliique apud Juhum Nigronum p. 126. Bibl. Florentinæ, quos taxat Jo. Lud. Brassicanus notis ad Politiani nutritiam. Et fortasse, si Franciscum Bivarium notis ad Pseudo Dextri Chronicon pag. 415: audimus, laborant æquivoco. Habuit enim in amicitia Claudianus sibi conjunctissimum Florentinum V. Cl. cujus apud Græcos de Re Rustica libri le-

guntur, & ad quem libros. III. de raptu Proserpinæ ipse dedit. Exstat etiam elegiæ sub utriusque nomine, cujus initium: *Otia sopitis agere cum cantibus Orpheus*. Inde factum est, ut unus idemque crederetur Claudianus & Florentinus, & hoc quasi prioris a patria cognomen.

² Bergomensis lib. 9. Hartmannus Schedelius in Chron.

³ Lib. 7. Romæ triumphantis.

⁴ Hispan. illustratæ Tom. I.

*constituit ad a. 391. n. 1. Claudianus Poeta Julio-
brigæ natus, Romæ floret. Quod interpretatur Ar-
gaizius Lucroniensis, Juliobrigæ, id est, Lucronii;
ut hinc verti in dubium possit, inventorisne Antonii
Lupiani, an scholiastis Argaiizii Haubertus ita pri-
mum conceptus fuerit. At egregiam se navasse operam
in re comprobanda, tam Bivarius, quam idem Ar-
gaizius putant, quod Hispaniæ laudes apud Claudia-
num sæpius recurrentes collegerint. Cum vere id Hispani-
is Imperatoribus Arcadio & Honorio, Augustæque
familiæ, urbane & obnoxie, ne dixerim adulatorie da-
tum fateri satius sit. Adeo ut ex his qui ethnicum &
idolorum cultorem cum Augustino & Orosio Claudia-
num jure credunt, non nemo existimet carminis illius
in Christi laudem, quod incipit, Christe potens re-
rum, auctorem quoque eum fuisse in Christiani Impe-
ratoris gratiam compositi, quemadmodum de Tribonia-
no dicitur, tam recta & plura de religione Christiano-
rum in Pandectis Justiniani, Imperatoris Christiani,
quantumvis paganum inseruisse. Claudianum Poetam,
Claudiani Philosophi, cujus Eunapius meminit,
filium esse suspicatur Barthius in notis p. 105.*

Comitem Orientis fuisse Claudianum, esseque
eum ipsum, ad quem exstat lex 11. Cod. Theodos.
de Judæis, Coelicolis & Samaritanis, putat Selde-
nus lib. 2. de jure Nat. & Gent. c. 3. Sic & Go-
thofredus ad l. c. In editis tantum vocavi Clau-
dium, Gudius ad Gruterum annotavit. Sed sola
Parisiensis sic habet.

POEMATA varia.

Exstant ¹ ejus 1. ² *De Olybrii & Proбини fratrum Consulatu Panegyricus scriptus* a. C. 395. Hunc, & ceteros Panegyricos Claudiani, etiam Plinii Epistolis subjecit H. Stephanus a. 1591. 12.

8. *In Fl. Mallium Theodorum*, Consulatus sui festos dies Mediolani celebrantem a. C. 399. Vide vitam Mallii hujus scriptam ab Alberto Petro Rubenio Pauli F. & a Jo. Georgio Grævio editam Trajecti 1694. 12. p. 58. & dicta supra lib. 1. c. 18. §. 4.

10. 11. *In Consulatum duplicem Flavii Stilichonis Libri III.* & liber *de bello Getico* sive Pollentino,

1 De Claudiani scriptis atque editionibus consulendus Polycarpus Leyserus in hist. poetarum & poematum medii ævi Halæ 1721. 8. p. 17. seq. sed imprimis Gesnerus in Prolegomenis ad Claudiani editionem ab ipso curatam.

2 Numeri quos singulis poematis præmissos vides, respiciunt ordinem editionis Nicol. Heinsii. Ceterum primum hoc esse inter ea quæ latino carmine Claudianus edidit, Barthius probat ex Epist. 4. ad Probinum:

*Romanos bibimus primum de
de Consule fontes,*

*Et Latia cessit Graja Thalia
ioga.*

De Græcis quidem hujus Poetæ scriptis nihil exstat præter pauca quædam ex Anthologia inedita producta a Salmasio ad Hist. Augustam, & fragmentum Gigantomachiae, de quo vide etiam Bembi Epistolas pag. 429. seq. & duo Epigrammata de Crytallo. Ad Epigrammata nescio quis in margine notavit, eum origines Tarfi, Anazarbi, Beryti, atque Nicææ scripsisse. Οὗτος ὁ Κλαυδιανὸς ἐστὶν ὁ γράψας τὰ πατρια Ταρῶν, Ἀναζαρβῶν, Βερύτης, Νικαίας. Vide Allatium de Georgiis p. 362.

X NOTITIA LITERARIA

hoc est, proelio, quo Alaricum Stilicho ad Pollentiam profligavit. Confer Philostorgium libro XII. Barthii notas ad Claudianum p. 182. 184. & Thomam de Pinedo ad Stephanum Byz. in Πόλεμον p. 558. ubi adulatorii dedecoris exemplar in hoc Claudiani poemate exstare ait. Panegyricum in Stilichonem separatim cum Commentario edere in animo habuit. vid. & ejus Claudian. p. 182.

7. *De bello Gildonico*, quod Consulatu quarto Honorii gestum est, *liber*, cujus altera pars, vel potius liber secundus, desideratur.

13. *Panegyris, Serenæ Reginae*, Conjugi Stilichonis, dicata.

14. *Palladii & Celerinæ Epithalamium*, a milite Claudiano scriptum.

3. 4. 12. *In Consulatum tertium & quartum & sextum Honorii Augusti* tres Panegyrici, a. C. 395. 398. 404. *In Consulatum quartum Honorii Augusti* commentario illustravit V. C. Jo. Casp. Kuhnus Argent. 1707. 4. Mariangelus Accursius diatriba in Aufonium, proferens locum ex Claudiano in sextum Honorii Consulatum, testatur, se ex vetustis exemplaribus hunc Poetam, dum Germaniam Sarmatiasque peragraret, septingentis fere mendis inter equitandum liberasse.

5. 6. *In nuptias Honorii Augusti & Mariæ* Carmen heroicum, cum quibusdam fescenninis, Alcaico & Anacreontico versuum genere.

15. *Raptus Proserpinæ Libri III.* ad ¹ Florentinum, quod opus eximium fati prohibitus Poeta non videtur ad umbilicum perduxisse. Hos libros versibus ludicris Gallicis turpare ausus est *Car. Coipeau d'Assouci*.

16. *Gigantomachia*, ² quam Græco etiam carmine descripsit Claudianus, ex quo versus quosdam profert Arsenius Monembasiæ Archi-Episcopus in Apophthegmatis Græce editis Leonique Decimo ab auctore dicatis p. 137. b. & ex eo Barthius in notis ad Claudian. 938. Nic. Heinsius p. 236. Ceterum Gigantomachiæ quoque latina pars extrema desideratur, quæ e Græco versa est vel ab ipso Claudiano, vel ut Nic. Heinsius p. 241. suspicatur, ab alio temporum istorum scriptore. Idem quoque sibi persuadet de Epistola ad Hadrianum & Idylliis nonnullis, qualia Phoenix, histrix, torpedo, Nilus & Magnes. *Ut enim aliquid Claudianeum, inquit, in illis facile agnoscas, ita languent numeri plerumque &c. Nec accefferim iis, qui seni & effæto ista excidisse opinantur.*

17. *Epistolæ IV.* ad Hadrianum, Serenam, Olybrium & Probinum. *Tria* item *Epistolia* sive *Epigrammata* ad Gennadium Procos. Æternalem & Maximum, quorum duo postrema Nic. Heinsius

¹ Si Gyraldum sequimur, hic est Florentinus, cujus fragmenta occurrunt in Græcis Geoponicis.

² Hieronym. in Esajæ XXVII. *Pulchre quidam Poeta in Gigantomachia lusit: Quo su-*

gis Encelade? quascunque accefferis oras, sub Jove semper eris. Respicit iterum in Amosii V. Macrobius lib. 1. Saturnal. c. 20. *Hercules creditur & Gigantes interemisse, cum Cælo propugnaret quasi virtus Deorum.*

inter ea, quæ Claudiani haud videntur, rejecit.

18. *Epigrammata & Poematia XLVII*, hoc est, *Idyllia VII*, Phoenix, Histrich, Torpedo, Nilus, Magnes, Aponus & Pii fratres, tum *Epigrammata* de mulabus Gallicis, de fene Veronensi, de apro & leone, descriptio armenti, de concha, de crystallo, septem latina & bina Græca (ex libro IV. Anthologiæ) Græcum itidem *εἰς μιμᾶδα γράσασαν* (αἱ μαχλάδα, conf. Jac. Gronovii notas ad Arrianum de Alexandro p. 198.) *εἰς δῦλον τυπτηθέντα παρ' αὐτῆς*, de Polycaste & perdice, de Zona equi regii missa Honorio a Serena Regina, de Zona missa Arcadio, de chlamyde & frenis, de freno, phaleris & cingulo equi, Honorio a Serena missis, Deprecatio ad Alethium quæstorem, in Curetium duo Epigrammata, in Jacobum Magistrum Equitum. Ad *histrichem* conferendus Ezech. Spanhemius notis ad Callimachum p. 199. *De fontibus Aponi*, habetur etiam inter scriptores de balneis Venet. 1553. f. Leo Allatius de Georgiis p. 362. testatur in Misto Epigrammatario Græco ad Claudiani Græca Epigrammata notari in margine: οὗτος ὁ Κλαυδιανὸς ἐστὶν ὁ γράψας τὰ πάτρια Ταρσῶ, Ἀναζαρβῶ, Βηρυτῶ, Νμαίας. Hisce Heinsius subjicit, Claudiano, ut ipse quidem putat, minime tribuenda: In podagrum: ad Æternalem: ad Maximum, qui mel misit: Rimanti telum ira facit, sive de iracundo: de locusta fragmentum: de balneis Quintianis: in Theodorum Mallium & Hadrianum præfectos: Prætorii Italiæ

1 Vide vitam Mallii scriptam ab Alb. Petro Rubenio p. 69. 72.

anno C. 401. Descriptionem portus Smyrnenfis : descriptionem Insulæ, five, *Est in conspectu longe locus* : de quadriga marmorea : Fragmentum duorum versuum : *Sordidus ex humeris &c.* de paupere amante, bina Epigrammata : in sepulcrum speciosæ : de birro castoreo : Carmen paschale : *εις τὸν Σωτήρα* : *εις τὸν δεσπότην Χριστὸν* : laus Christi : miracula Christi : in Sirenas. Ex his *Carmen paschale*, *laus Christi* ¹ & *miracula Christi* alterius Claudiani (Mamerci) vel S. Damasi Papæ sunt, etsi Barthio aliter visum, cum Poetam, ut diximus, accensebat Christianis. vide Martium Milesium Sarazanium ad carmen nonum Damasi p. 167. Cum notis G. B. Speltini prodierunt etiam Erfurti 1501. 4. in collectione poematum Speltini. Ab eodem Barthio p. 1071. seq. tria afferuntur Epigrammata, *de aquila*, *laus Liberi* & *in Marcum*, quæ Claverius primus ediderat, & Barthius, tertio excepto, non indigna Claudiano arbitratur.

2. & 9. *In Rufinum* ² *libri II. Libri II. in Eutropium Eunuchum.* Denique hisce Claudiani scrip-

¹ In quibusdam Codicibus Damasi nomen præferre ait Colomesius ad Gyraldum de poetis p. 259. Damaso etiam tribuit Antonius Delrius in calce conjecturarum ad Claudianum. Aubertus Miræus auctario de Scriptoribus Eccles. p. 8. *Augustinus lib. V. c. 26. de C. Dei*, & *Orosius VII, 35. dicunt Claudianum a Christi nomine alienum fuisse.*

Exstat quidem inter ejus opera insigne poema de Christo, sed quidam putant illud esse Claudiani Mamerci. In Honorii Imp. gratiam Christiana scripsisse Ethnicum Claudianum, indoneis probari velim argumentis.

² De hoc Rufino, uti de Eutropio quoque, fuse Zosimus libro V. & Philostorgius XI, 3. seqq. Ceterum fallitur

tis subijci solent *laudes Herculis* ab Anonymo Poeta Heroico carmine decantatæ. Ut omittam epigrammatia in Nic. Heinsii notis pag. 274. 275. vulgata, quæ inscribuntur de Dulcio, de Hippopotamo, quæ in mensa de Sardonyche lapide, & Euclerius Comes. In Codice Vaticano Nic. Heinsius reperisse se testatur *Epithalamium Laurentii*, Claudiano indignum, versuum LXXXVII. *de liberalibus*, VI. versuum, *Laudem Martis*, versuum XII. *de Junonali-bus*, III. versibus & quidem mutilis.

auctor pandectarum Brandenburg. qui Tom. 1. p. 76. *Alani Anti-Claudianum* ait oppositum esse Claudiani Rufino, cum sit poema Theologico Philosophicum, quod auctor vocavit Anti-Claudianum, h. e. poema certans Claudianeis, illisque haud inferius, perinde ut *ἀντίθεος* est *Θεῶν ἰκελος*. In Codicibus quibusdam Mss. etiam in Lipsiano, inscribitur : *Anti-Clau-*

dianus Alani de Anti-Rufino. In editione, quam habeo præ manibus, Antverpiensi a. 1621. 8. titulus est : *Cyclopædiæ Anti-Claudiani, seu de officio Viri boni, libri IX. heroico carmine conscripti*. Alia de hoc poemate vide, si lubet, in Polycarpi Leyferi historia poetarum mediæ ævi pag. 1012. seq. Obiit Alanus hic a. C. 1294.

I N D E X

E D I T I O N U M

C L. C L A U D I A N I

A DOCT. NICOLAO NICLAS CONSCRIPTUS ET
A CLAR. JO. MATTH. GESNERO ILLUSTRATUS
NUNC IPSO FABRICIANO AUCTION ET IN
IV ÆTATES DIGESTUS.

Æ T A S I. an. 1470 — 1510.

Post primam *Venetam*, uni Dempstero memoratam Barnabas *CELSANUS Vicentinam* I curavit, quem superavit critica cura Thadaeus *UGOLETUS*; unde ejus prima editio Parmensis *vere princeps* habetur & aliquoties repetita est. Poema de Raptu Proserpinae commentario illustravit Janus *Parrhasius*.

1470 Ed. *Princeps* I f. *Veneta* I memoratur haec passim a Thoma Dempstero in notis ad Corippum; dubitatur autem an vere, cum a nemine praeterea visa aut memorata sit. Etiam Heinsius se negat vidisse, & fide Dempstero eam commemorat: nec habent Catalogi nobiliores.

1482 *Vicentina* I *Celsani*: Cl. Claudiani opera fol. — Finis operum Cl. Claudiani, quae non minus eleganter quam diligenter impressit Jacobus *Dusensis* Milesimo quadringentesimo octogesimo secundo fex. Cal. Jun.

Habet Bibl. Gœtting. Præfatio est *Barnabæ Celsani* ad *Barth. Pajellum* Equitem Vicentinum, quem excitat, ut sua carmina velit edere, quæ Claudiano adjecturum se fuisse ait, si exorari Pajellus potuisset. De Claudiano nihil. In hac edit. desiderantur Carmina majora omnia, quorum nihil in suis libris habuit Celsanus. Libro de *Bello Gildonico* hic titulus ponitur: *In Rufinum liber III.*

[149... Ludovicus *Ponticus* Virunius circa finem seculi XV in urbe Regienfi (Reggio) explicavit & primum quasi propinavit Italici Claudiani. Hinc forte est, quod passim editi ab illo Claudiani mentionem faciunt viri docti, Gesnerus in Bibliotheca, Barthius, Heinsius. Sed nemo se vidisse dicit opus, nemo locum, annum, typographum indicat. Verbo, videtur omnis ea memoria deberi, Catalogo scriptorum viri. maximam partem ineditorum, quem vitæ illius intexuit Andreas Ubaldus, cum cujus sorore vixit Ponticus: unde sua repetiit Niceronus T. VIII, p. 39. Hæc Gesnerus.]

1493 *Princeps altera, Parmensis* I, emendata per Thadæum *Ugoletum*, impressa per Angelum *Ugoletum* 4. Memorant Cat. Bibl. reg. Paris. & Maittaire cet. Hæc est prima recensio Critica. Usus scil. est Codd. antiquis, imprimis vetustissimo e Germania ad corrigendum & explendum. Addidit & alia carmina, quæ in superiori ed. non erant. Est igitur hæc vere princeps editio. Volebat Ugoletus & alterius Claudiani opera addere: sed ad Regem Hung. Matthiam vocatus abjicere consilium coactus est.

1495 *Veneta II Ugoleti*, impressit Jo. de *Tridino* alias *Tacuinus*, 4. Laudatur in Catal. Bibl. Harlef.

1496 *Vicentina II Celsani*, fol. Laudatur Maittairio; sed a Fabricio in ed. vet. falso ad an. 1498 refertur.

1500 *Veneta III Ugoleti*, impressa per Christoph. de Pensis. 4. Cuius exemplum habuit clar. J. A. Ernesti, & laudat Catal. Bibl. Harlef.

— *Mediolan. I Parrhasii*: Cl. Claudiani raptus Proserpinae c. n. Jani *Parrhasii*. fol. (vid. Jos. Ant. Saxii hist. literario-typogr. Mediol. pag. 608-612.) Habet hæc ed. epistolam A. Jani Parrhasii ad C. Catullianum

Cottam Mediolanensem patricium, Mediolani VII Kalend. Januariæ scriptam.

- 1505 *Mediol. II, Parrhasii* auctior, fol. De raptu Proserpinæ c. J. *Parrhasii* Commentar. Sequitur: Apologia Jani contra obtrectatores per Furium Vallum *Echinatum* ejus auditorem. impr. per. Jo. Angel. *Scinzenzeler*, sub impensis Jo. Jacobi & fratrum de Lignano. Epistola dedicatoria data est ad amplissimum virum Jafredum Carolum, humani divinique juris consultissimum Delphinatus præsidem sanctissimique Senatus Insubrum principem — Mediolani pridie eidus Decembris.

Subjungimus huic ætati duas carminis de R. Prof. edd. f. a. Niclasio memoratas:

- f. a. *Lipsiæ*, 4. Cl. opusculum de raptu Prof. quale invenitur, nam ultimum volumen apud nos non exstat. Vid. Jo. H. Leichium de orig. & increm. typogr. Lipsiensis.
f. a. & l. fol. Claudiani Siculi viri inprimis doctissimi, de raptu Prof. Tragediæ duæ heroicæ. De cujus libri charactere Maïtario Ann. typ. T. I, p. 753 conii-
ciente, characterem Joannis de Westphalen (typographi Aloftani in Flandria) ferme refert. Quamvis autem tres libri de R. P. in duas tragœdias, constantes tribus actibus singulas artificiose distributi sint, poetæ tamen verba integra servantur ordoque inviolatus.

Æ T A S I I. 1510 — 1571.

- a Jo. CAMERTE ordiens, per JUNTINAM f. ejus curatorem Ant. Franc. *Varchiensis*, & ALDINAM, cui præfuit Franc. *Afulanus*, ornata; præter quos Mich. *Isingrinus* cum Mich. *Bentino* & Jo. *Hontero* Basileensi I operam navavit. Laudem vero etiam habent Parisiensis *Colinæ*, ut curatissima, & Gryphianæ, a Petro *Crinito* curatæ. *Parrhasii* Comm. in L. de raptu Prof. repetitus, sed mox cessit ille notis in Claudianum a M. Ant. *Delrio* an. 1538 edi cœptis.

- 1510 *Camertina* I, *Viennæ*. 4. Claudiani opera novissime per D. Jo. *Camertem* accuratissime recognita. In fine: Elimatissimum hoc Claudiani opus elaboratum est

CL. Claudianus.

b

Viennæ Austriæ, *Hieronymi Victoris Philovallis* Callographi: Et *Joannis Singrenii* sociorum solertia: Expenfis vero *Leonharti Alantse* Bibliopolæ Viennensis. Anno MDX. pridie Nonas Octobris. — Charta candida, literæ Jenfonianæ pulcherrimæ, versus per denaria intervalla dinumerati.

Fuit tum Jo. *Camers*, ut intelligitur ex versiculis a Joachimo Vadiano adjectis, sacræ Theologiæ simul & optimarum literarum Professor, ordinis Divi Francisci. Ponamus majorem præfationis partem: *Jo. Camers lectoribus felicitatem. Claudianum poetam candidissimum: sed mendis innumeris denigratum, his paucis diebus ea qua potuimus diligentia in pristinam rede-gimus majestatem: eumque suo (ut possibile fuit) candori restitutum ad studiorum commodum imprimendum curavimus. — Edidimus præterea in hunc ipsum poetam locorum difficilium commentariolum: quod propediem eodem moti sine favente Deo maximo publicabimus. Edidimus credo ita interpretandum, dictavimus auditoribus nostris: publicabimus, typis curabimus vulgandum. Hoc posterius utrum factum sit, non habeo dicere. Per temporum rationem fieri potuit: diu enim supervixit. Testante Gesnero neque Barthius, neque Nicolaus Heinsius, hac usi sunt editione, sed laudarunt eam Isingrinus Basileensis editionis curator, & Claverius Parisinæ editor. Ipse Gesn. varietatem lectionis Viennensis diligenter enotavit, fatetur tamen ingenue spicilegio locum esse relictum. Camers vero ad Victoriæ Stil. contra Alaricum scribit: *Correximus ex vetusto exemplari toto: in alio vetustissimo Codice, quem apud Aldum Ro. reliquimus Tomari.* Unde huic editioni a Camerte addita sunt antehac nondum impressa:*

Claudiani laus Christi. Proles.
 miracula Christi. Angelus.
 laudes Herculis. Pieridum.
 Claudianus in Sirenas. Dulce.

1511 *Parifina I: Cl. Claudiani Proserpinæ raptus cum Jani Parrhasii commentariis ab eo castigatis & ausis accessione multarum rerum cognitu dignarum. — In imo insigni typographi inscriptum est ejus nomen: Ponset*

Le Preux. tum additum: *Venundantur a Pontio probò Bibliopola in aedibus Potistannæ commotante*. In fine: *Impressum Parisiis per Antonium Bonnemere Impensis Pontii le Preux. Anno Domini MCCCCCXI. Die vero XVIII Decembris. Est in bibl. Gymn Bip.*

1514 *Erphurdia*: Claud. de R. Prof. — in officina Industrii Joannis Cnappii, 4; quam penes ampl. Duvium Hannoverae esse refert Gesnerus.

1517 *Parisi*. II: de R. Prof. c. Comment. *Parrhasii* per Jo. Gourmontium. 4. ex Cat. Bibl. Bunav.

1518 *Lipsi*. de R. Pr. 4. Memoratur in Cat. Bibl. clar. Ernestii, forsitan eadem cum illa f. a. sub finem ætatis I. *Vindobonæ*. 4. In Rufinum libri II. Est in Bibl. Goetting.

— *Noribergæ*. 4. — de raptu Proserpinæ, ed. *Philomusi*, per Frid. Peyp.

1519 *Junina*. 8. Per hæredes Philippi *Junta*. Florentiæ, MDXIX Leone decimo Pontifice. Habet Bibl. Goetting. Præfatur *Ant. Franciscus Varchiensis* ad *Franc. Spinellum*, eruditissimum iuvenem: --- Florentiam reversus statim *Bernardo Junta* nostro -- persuadeo --- *Collatis ergo in unum antiquissimis exemplaribus, quæ potuimus vulnera Claudiano sanavimus, ad hoc acri Daxii judicio usi, adeo ut compertum habeam, te non amplius eum Claudum nuncupaturum. Non usum esse Juntam Camertis editione, apparet, quod non habet quatuor illa carmina ab illo primum edita.*

1523 *Aldina*. 8. Cl. Claudiani opera quam diligentissime castigata. In fine: *Venetiis in ædibus Aldi & Andreæ Asulani soceri, mense Martio MDXXIII. Præfatur Franc. Asulanus* ad *Nicol. de Guttis* Florentinum, Episcopum Firmen. *Non solum multa, quæ perverse legebantur, curavimus restituenda: sed totum plane opus diffusum antea ita disposuimus: ut summam possit legentibus jucunditatem asserre. Huc adde, quod in Herculem carmen non inelegans, & de Sirenis epigramma nos primi ex fragmento quodam vetustissimo in medium protulimus, nec tamen negamus, hæc omnia meliora melioribus exemplaribus effici posse. Ex eo, quod a se primum carmen in Herculem & de Sirenibus epi-*

gramma prolatum ait, colligitur, ipsi Camertis edit. non esse visam.

————— *Veneta* Opp. 4.

1530 *Parif.* 8. Cl. Claudiani Alexandrini, quotquot nostra hac tempestate exstant, Opuscula ap. Simon. *Colinaum*. (In Catal. Bibl. Sarrazianæ editio summo opere accurata dicitur.)

1534 *Basileæ.* 8. Cl. Claudiani poetæ celeberrimi omnia, quæ quidem exstant, opera ad veterum exemplarium fidem quam fieri potuit emendatissime excusa, verbis etiam aliquot, eorundem beneficio, super omnes hactenus editiones sparsim locupletata, ex æd. Jo. *Bebelii*. — Michael *Isingrinus* præfatus est, laudatæque Viennensi ed. Jo. Camertis, emendatorem Mich. *Bentinum*, qui exemplar a Capitone suppeditatum contulerat, ejusque Claudiano immortui successorem Jo. *Honterum* huic editioni præfuisse memorat. Bentinus Erasmo non laudatur. Plura Gesnerus de hac ed. refert, ex quibus haud adeo contemnenda videtur, atque Heinsius in præf. ad Claud. suum posteriorem.

1535 *Gryphiana* I, Lugd. 8. ap. Seb. Gryphium. (per Pet. Crinitum & R. M. Volaterranum, qui Basileensem fecere basin.) Est in Bibl. Caffellana. vid. & Catal. Bibl. Schwarz. in coll. ed. Gryph. n. 2860 p. 153.

1536 *Busciducis*, 4. de raptu Proserpinæ. Ex Cat. Bibl. Hulsianæ. Leidæ 1730.

1538 Cl. Opp. Lugd. 8. c. n. M. Ant. *Delrio*. Ex Cat. Bibl. Bodlei. Oxon. 1738.

1539 *Basil.* 4. Jan. *Parrhasii* in Claudiani de raptu Proserpinæ libros Commentarius cum textu: accessit Claudiani vita ab eodem scripta, in officina Roberti *Winter*. Est in Bibl. reg. Parif.

1548 *Gryphiana* II, Lugd. 12. ap. Seb. Gryphium; repetitio primæ 1535.

1551 Lugd. 8. Opp. c. n. M. A. *Delrio*, ap. *Beringos* fratres.

1561 *Gryphiana* III, Lugd. ap. hæred. Seb. Gryphii. 12.

Æ T A S I I I. 1571 — 1650.

cum Theod. *Pulmanno* illuxit, cujus recensionem *Plantiniana* officina protulit junctam *Delrii* notis. Lumen

etiam majus attulere Claudiano Steph. *Claverius*, qui eum ex fide Codd. vett. Bibl. Cujacianæ collatum emendavit, suisque & aliorum, ut Parrhasii & Delrii, selectis adnotationibus ornavit; unde editio ejus Parisina 1602 princeps habenda est; cujus textum Jos. *Scaliger* prætulisse fertur, prouti in ed. *Raphelengiana* ab an. 1603 mox expressus legitur. Quare hanc basin fecit Casp. *Barthius* deserto Pulmanniano exemplo, quod in priori sua ed. 1612 unice secutus erat, excussis denuo XVII MSS. & edd. prioribus, maxime Claveriana, commentarioque locupletiori alterius suæ ed. majoris an. 1650. Præterea commendationem quoque suam habet *Jonssoniana* an. 1620, bis dein repetita, quæ passim a *Raphelengiana* discedit. Th. *Dempsteri* curis in Claud. parum tribuit Nic. *Heinsius*.

1571 & 72 *Plantiniana, Pulmanni I*: Cl. Claudianus, Theod. Pulmanni Craneburgii diligentia & fide summa & vetustis codicibus restitutus. Antverpiæ ex officina Christoph. Plantini 1571. 16. Prima hæc Pulmanni editio, quod docet epistola præfixa, cui dies adscriptus VI Kal. Jan. A. CIO IO LXX. Privilegii tenor habet 22 Nov. MDLXXI: ultima pagina CIO IO LXXII. Ad Claudiani V. C. opera Martini Antonii *Delrio* notæ, ibid. 1572. Epistolæ, qua auctor patri dedicavit libellum subscriptum Lovanii A. D. IV Nonæ Martias CIO IO LXXII. Hic auctor est ordinis carminum majorum historici, cujus rationem reddit in præfatione: qui in eo tantum ab Heinsiano differt, quod *de laudibus* vel *Consularum Stilichonis tertium*, vocat in *Consulatum secundum Stilichonis*, & subjicit *sexto Consulatus Honorii*.

1585 *Plantiniana, Pulmanni II*, c. n. M. Ant. Delrio. 16. Repetitio primæ.

1589 *Gryphiana IV*. ap. Anton. Gryphium. 12. Hæc & 1598 sunt meræ repetitiones primæ illius; nam & in ultima *Petro Crinito* tribuitur cura textus.

1590 Paris. 8. ap. S. Colinaeum. Repetitio primæ Colinaei an. 1530. Ex Cat. Bibl. Huls.

1596 *Plantiniana, Pulmanni III*. c. n. *Delrio* ex offic.

Plantin. apud. vid. & Joh. Moretum Antv. 12. Hæc recensio tum fuit accuratissima.

1598 *Gryphiana* V, ap. Ant. Gryphium. 12.

1602 *Parif.* 4. Cl. Claudiani, poetæ in suo genere principis opera, serio emendata, neque non aucta, ex fide vett. Codicum, qui olim in Bibliotheca *Cujaciana*. Cum annotationibus perpetuis St. *Claverii* in suprema Curia (*Biturigis*) Advocati. Ad Sereniss. divinæque originis principem Franciæ Delphinum. Adjecta est coronis miscella, J. *Parrhasii* selecta, & M. Antonii *Delrii* notæ, ne quid huic editioni deesse videatur. Parisiis, ap. Nicol. *Buon*, in monte D. Hilarii sub signo D. Claudii MDCII. c. priv. regis. Habet Biblioth. Gœtting. De præfatione hæc delibat Gefnerus: *Quis Jo. Camertem digne laudaverit, e cujus epomide* (sic, puto, vocat cucullam S. Francisci) *quod rarum simul ac præclarum est, hic poeta quantus quantus mira luce & candore, quantumvis senili conspicuus se mihi vel in transitu exeruit.* Deinde *Parrhasium, Delrium, Pulmannum* suis mactat elogiis, sed nihil singulare aut ignotum habentibus. De *Cujacio* quid dicat, cum rarus jam olim fuerit liber, ponamus: „Cum præsertim apud *Jacobum Cujacium*, virum „omni modo illustrem agenti duo *Claudiani* exemplaria, antiqua manu exarata, se obtulerint, unde „poeta, quem in osculis habebat, convaluerit jam „plane, aut certe multo minus æger sit præstitus. „tum vero adeo gratia valebam, ut diceret, suos „poetas mihi vel possessione vel usu brevi datum iri. „Sed non ego illi nimium credulus, quippe noveram „ipsum, me etiam id ætatis. Ut ut sit, ejus benignitate vel opera, contextum nostri auctoris in „mundo redegimus: usi insuper codice *Gryphiano*, in „cujus ora varias lectiones aliunde expresserat. At „triduo post repetiit, aliquando enim de suis vigiliis „erat anxius, ad usque umbram suspicionis. quod „minime mirum: nam & in his amoribus magnum „sæpe a rivali aliquo periculum. Itaque ante lustrum, „aut plus eo, ut rescivi, eundem librum esse in „Museo-V. C. H. *Picaulii* splendide eruditi & faventia pleni, ad eum volavi curriculo, voti mei, ut

„reapse paruit, compos futurus. Exinde profecto
 „pleraque olim festinando præterita non sine volup-
 „tate collegi. --- P. *Gnosii* iudicis optimi, nec par-
 „vi inter literatos nominis Schedia ut placitum in-
 „spexi: è quibus auctarium satis amplum repræsen-
 „tare potui -- omnes etiam editiones fere deliba-
 „vimus, nec ulla freti conjectura. „ De hac editio-
 „ne ita Casp. *Barthius* in præfatione secundæ suæ:
 „Laudem præcipuam meretur, quæ ex Cujacianis
 „libris & observationibus a Stephano Claverio Pari-
 „siis edita in satis ampla & splendida, paulo post a
 „Scaligero in minutissimam formam, solo tamen, ut
 „vocamus, textu, redacta, & a Plantinianis est sæ-
 „pius recusa. Totam hanc corrigendam, proban-
 „dam, examinandam, in nostra hac promulgatione
 „reponendam, duximus. „ Gesnerus addit: Est qui
 Claverianæ huic editioni adjectum etiam memoret
 Jo. *Tornorupæi* Commentarium ad carmen de III &
 IV consulatu Honorii. In nostro quidem exemplo
 nullum ejus rei vestigium deprehendebam. Floruit
 autem eo tempore & in Persium notas edidit Tor-
 norupæus Paris. 1601. 4.

———— *Plantiniana*, *Pulmanni* IV. c. n. M. A. *Delrio*, ap.
 Moretum, Antv. 12.

1603 Lugd. 4. in Corpore omnium veterum poetarum La-
 tinorum secundum seriem temporum. II vol.

———— Paris. 4. ap. Vid. Guil. Chaudiere.

———— *Raphelengii* I, ex emendat. virorum doctorum ex
 offic. Plant. *Raphelengii*. 24. de qua Heinſius in
 præf. *Raphelengianam omnium quot vidi optimam, quam*
Scaligerum recensuisse volunt, exprimendam curavi, sub-
latis tantum hic illic conjecturis viri maximi nonnullis,
quas in contextum temere admiserat typographus.

———— Lugd. 8.

1606 Aurel. Allobr. 12. ex recensione *Pulmanni*.

———— Lugd. B. 12.

———— Lugd. 16. sumtibus Jacobi Rouſſin.

1607 Flexiæ. 8. cum Annotatt. Thom. *Dempsteri*. non
 magnæ rei, Heinſio iudice.

———— *Raphelengii* II, 16. ex officina Plantin. *Raphe-*
lengii.

XXIV NOTITIA LITERARIA

- 1608 Antv. 16. ap. *Moretum*. (forſan eadem cum antecedente.)
- 1611 *Plantiniana*, *Pulmanni* V, cum M. Ant. Delrio notis. Antv. 12.
- Geneva. 4. cum varietate lectionis. in Corpore omnium veterum poetarum Latinorum ſecundum ſeriem temporum II vol. p. 512 - 612.
- 1612 *Barthii* I, Hanoviæ. 8. cum animadverſionibus C. *Barthii*, in bibliopolio Willieriano. De qua ipſe in præf. Animadverſionum: „Solam Pulmanni editio-
„nem an. 1596 recuſam ſecuti in emendando aucto-
„re ſumus, quam & cum omnibus vitiis & virtuti-
„bus in textu exprimendam iuſſimus, ut conſtaret
„lector potius ex animadverſionibus, quam cum pe-
„riculo ſcriptoris, quid corrigendum & mutandum
„cenſeremus — Pulmanni fidem in MSS. librorum
„lectionibus proponendis ſecuti ſumus — MSS. ſtos
„alios conferre non lubuit. Nam ſi tot illi nihil po-
„tuerunt melioris notæ adferre, unde Claudiani in-
„ſignes nævi emacularentur, ſupervacuum arbitra-
„tus ſum, bonas horas in unius alicuius MSti colla-
„tione corrumpere. „Aliter poſt XXXVIII annos &
„iudicavit & egit in ed. II ſua an. 1650 Barthius.
- eadem editio recuſa Bremæ. 8. ap. Heuſman. (novus titulus.)
- Geneva, 8.
- Col. Allobr. 8. a Pulmanno.
- 1613 Colon. 12. diligentia Theod. Pulmanni, ap. Caſp. Bel-
lerum. (Hæc & præcedens una eademque eſſe vi-
dentur.)
- 1616 12. ap. Plantin.
- Pariſ. 24. ex emendatione virorum doctorum, ap:
Sanlecque. Expreſſa videtur ex Raphelengiana.
- 1617 Antv. 8. Theod. *Pulmanni* diligentia reſtitutus, & a
Marc. Ant. Delrio notis illuſtratus. Ap. Hieron. Ver-
duſen & Plantin.
- 1618 Cl. Claudiani Poetæ opera omnia & Avieni Æſopica-
rum fabul. liber. Duaci. 8.
- 1619 Claudiani Phoenix, de Phaleris Equi Honorii, de
Mulabus gallicis, hiſtrix, de Cryſtallo, torpedo &
Magnes, exſtant in Caſp. *Dornavii* Amphitheatro

- fapientia Socraticæ jocoseriæ. Tom. I & II. Hano-
via. fol.
- 1620 Basil. 16. Jul. Cæs. *Scaligeri*, *Adriani Turnebi*, &
Marc. Ant. *Delrio* observatt. illustrata. Aug. Munat.
apud Ludov. Koenig.
- *Janffoniana* I, Amstel. 24. ex optimorum codicum
fide. apud Guil. *Janffonium*. Sequitur maxime Ra-
phelengianam, nonnunquam ab ea discedit.
- eadem editio repetita Aug. Munat.
- Colon. 4. de raptu Proserpinæ.
- 1622 Genevæ. 12. ap. Sam. Crispin.
- c rec. Pulmanni, Antverp. 12.
- 1628 *Janffoniana* II, Amstel. 16. ap. Jo. Janffonium.
- 1630 Amstel. 16. ex optimorum codd. fide. ap. Guil. Cæ-
sium (Blæuw.)
- 1632 Antv. c. n. Delriq. 8.
- 1639 *Janffoniana* III, Amstel. 16. ex optimorum codd.
fide. ap. Jo. Janffonium.
- 1640 Aurel. Allobr. 4. in Corpore omnium veterum poe-
tarum Latinorum secundum seriem temporum.
- [1641 Lugd. Bat. 12. c. n. Nicolai Heinssii. Hanc ed. com-
mentitiam esse probat præf. ed. 1650. pluribus-
que evincit Gesnerus in proleg. ad Claudianum
p. XXXV.]
- 1650 Francof. 4. Claudii Claudiani, Principum Heroum-
que Poetæ prægloriosissimi quæ exstant. Caspar Bar-
thius ope septemdecim manuscriptorum exempla-
rium restituit: Commentario multo locupletiore,
Grammatico, Critico, Philologico, Historico, Philo-
sophico, Politicoque, ita illustravit, ut auctor pre-
tiosissimus omni ætati, Scholasticæ, Academicæ, Au-
licæ, Politicæque esse debeat ex commendato com-
mendatissimus. Francofurti apud Jo. Naumannum,
Bibliop. Hamburgensem. Basin textus sui fecerat Bar-
thius Raphelengianam editionem, omnium tum
emendatissimam, a Josepho Scaligero, ut persuasum
esse ait viris eruditis, castigatam. In præf. de sua
priori ita, nec falso prædicat: „Primi velut peni-
„tius arcana ejus sumus ingressi, tali certe opera,
„quæ vel sola eum totum nobis & communi mor-
„talitati reddere potuit explicatiorem. Ab eo tem-

„pore plus subsidiorum adeptis resumere eandem
 „operam, & quidquid in eodem præstitissent alii
 „examinare, itaque pretiosissimum scriptorem ex-
 „cipere, ut primum, quoad ejus fieri posset,
 „redderemus emaculatissimum, deinde & clarissi-
 „mum - Conquisitis itaque veteribus libris, adhi-
 „bitis doctorum hominum commentationibus, &
 „omni genere veteris Philosophiæ Philologiæque,
 „nullumque fere veræ legitimæque Antiquitatis auc-
 „torem intactum relinquentes, eum confecimus no-
 „stro solum Marte, fatis amplum liberumque com-
 „mentarium, quem hac editione exhibemus. „ Ge-
 „terum hæc edit. mendis scatet, præsertim in Græcis,
 „quod ipse Barthius non semel & publice & privatim
 „conquestus est teste *Daumio* in præf. Statii a Barthio
 „illustrati an. 1664. Index quoque Claudiani, quem
 „idem Daumius epist. XX ad Thom. Reinesium a se
 „concinnari dicit, in hac certe ed. deest.

1654 - hunc annum præferunt alia exempla Barthianæ ed.
 qua de re vide Gefnerum p. XXXIV sq.

Æ T A S I V H E I N S I A N A

a Nic. *Heinsio*, celebri poetarum latinorum fospitatore, qui
 etiam Claudiani textum collatione XXVIII MSS.
 veterumque edd. emendavit in ed. I 1650 a Jo.
 Frid. *Gronovio* curata, dein ex nova aliorum MSS.
 collatione in Schreveliana II an. 1665 notis auctiore.
 Heinsii curis tandem post seculum suas junxere
 duumviri Musarum sacerdotes Jo. Matth. *Gesnerus*,
 & Petr. *Burmmanus*, quas ad an. 1759 & 1760 re-
 censemus.

1650 Lugd. Bat. 12. c. n. Nic. *Heinsii*. ap. Elzevir. Hein-
 siana prior. Ad quam Gesnerus: „Ita confessa sunt,
 inquit, Nicolai Heinsii de poetis merita, ita supra
 omnem ingenii doctrinæque aleam posita, quæ ad
 Virgilium, Ovidium, Valerium Flaccum, Silium
 Italicum emendandos ornandosque contulit, ut lau-
 dare volenti ne occinatur, metus sit. Quis enim
 vituperat? Ea porro habuerat rei bene gerendæ
 ab ipsa familiaritate cum his, quos Claudianus imi-

tatus est, a MSStis quorum XXVIII recenset, & collationibus veterum librorum, jam hoc tempore præsidia, ut egregia omnia vel hinc fuscipari liceat. Curavit editionem per ipsius absentiam Jo. Frid. Gronovius, quo viro nihil erat accuratius, oculatius, honoris amici studiosius. Itaque hæc prior editio alteri, (1665) quantum ad emendationis ἀκριβειάν, etiam præferenda mihi videbatur. „

— Amstel. ex emend. vir. doct. 24. In Schwarzianæ bibl. Catal. P. I, n. 2349 memoratur; quæ Raphelengianæ repetitio videtur formæ minoris.

1653 Mediol. 16. optimorum codicum fide restituta, ap. Jo. Pet. Cardum.

1659 Amstel. 8. c. n. var. per. C. *Schrevelium*, ap. Elzev.

1665 Amstel. 8. c. n. variorum accurate Corn. *Schrevelio*, ex offic. Elzevir. Nova doctrinæ suæ incrementa, & decem novorum codicum subsidia cum Heinſius attulerit, quantum ea res profuerit Claudiano, facile est ad intelligendum. Videtur non fatis fecisse Heinſio diligentia ejus, qui typis præfuit, sive is Schrevelius fuit, qui Variorum, Barthii præcipue notas attexit, sive alius. Scribit enim ad Gronovium To. 3 Sylloges Burm. pag. 514 *Invitus deprehendo, mendas complures huic operi irrepsisse*. Circa orthographiam etiam sæpiusculè discessum ab Heinſiana ratione cuivis videre licet. — Hæc edit. a notis præstat, quæ altera fere parte auctiores sunt. Observavit tamen Gesnerus, in libris de Raptu Prof. remississe aliquantum summi, dum viveret, viri diligentiam.

1668 *Schreveliana* III, Amstel. 8. c. n. Varior.

1675 Lipsiæ. 8. Panegyris in tertium Consulatum Honorii Augusti, c. n. Vorſtii.

1677 Paris. 4. Cl. Claudiani opera, quæ exstant, interpretatione & annotationibus illustravit Guil. *Pyrro*. Jussu Christianissimi Regis in usum Seren. Delphini. Parisiis. Frid. Leonard.

— Amstel. 12. ex emendatione Nic. *Heinſii*, ap. Dan. Elzevir.

1678 Francof. 8.

1684 Mediol. fol. In Cl. Claudiani libros de raptu Pro-

XXVIII NOTITIA LITERARIA

- serpinæ commentaria Nic. *Biffii*, addita textus in Italicos versus translatione, ex typogr. Lud. Montizæ.
- 1688 Amstel. 12. ex emendatione *Heinsii*.
- 1691 Lubeczæ, 8. Claverii, Dempsteri & Barthii scriptis, maximam vero partem notis Dan. *Hartnaccii* illustrata.
- 1701 Lubeczæ. 12. ap. Jo. Wiedemeyerum. Repetitio præcedentis.
- 1705 Diss. Acad. ad Paneg. Claudiani in IV Honorii Conf. præside Jo. Casp. *Khunio*, hist. & eloq. P. P. resp. Jo. Strinz, Argentor. d. 30 Dec. 1705 defensa. Cui sq. anno novus titulus præfixus est: Cl. Claudiani de IV Consulatu Honorii Aug. panegyricus cum notis brevibus Rhetoricis & politicis Joh. Casp. *Khunii*.
- 1706 Argent. 4. Epigrammata selecta c. n. Jo. Casp. *Khunii*.
- 1713 Londini. fol. in collectione opp. & fragment. veter. Poetar. Latinor. Profanor. & Ecclesiasticor. ap. Jo. Nicholson. B. Tooke & J. Tonson. II vol. (edidit *Maittaire*.)
- 1715 Lipf. 12. c. n. ad modum Minellii, ap. Weidm.
- 1729 Patavii 12. ex optimorum codicum fide.
- 1731 Mediol. in corpore Poet. Lat. cum Italica versione Nic. *Berengani*. 4. To. XI. XII. XIII.
- 1734 Patavii. 8. Cl. quæ exstant, Nic. *Heinsius* D. fil. recensuit, ac notas addidit, quibus accedunt variorum Commentarii, addita sunt ad calcem poemata incerti auctoris. 2 tomi.
- f. a. & fol. in Claud. Hermann. *Buschius*. Coloniae.
- 1759 Cl. Claudiani quæ exstant, varietate lectionis & perpetua annotatione illustrata a Jo. Matth. *Gesnero*. accedit Index uberrimus. Lipf. in off. Fritschia. 8. Textum sequitur Heins. & quidem ex ipsius exemplo prioris editionis (quod emendatius sub oculis Gronovii excusum) mutatis modo illis locis, quos ipse in secundis curis mutari iusserat Heinsius, aut in quibus ab illo discedendi iustas se causas habere putaret V. C. quas adnotavit. Inter textum & notas (egregias quidem illas & doctas, & ad bene intelligendum poetam comparatas) interpositam habet varietatem lectionis meliorem, insertis judiciis criticis, etiam conjecturis quibusdam Criticorum.

Præmissa sunt Prolegomena copiosa & erudita de rebus omnibus ad Claudianum ipsum, ejus carmina & editiones pertinentibus.

1760 Cl. Claudiani Opera quæ exstant, omnia ad membranarum fidem castigata, cum notis integris Delirii, Claverii, Demsteri, auctioribus Nic. Heinsii, & ineditis Petr. *Burmanni*. Accedit sylloge varr. lectt. ex ingenti numero MSS. a Nic. Heinsio collatorum digesta: subjungitur *Latantii* elegia de Phœnice, vulgo Claudiano adscripta, cum curis secundis Nic. *Heinsii* & adnott. Petr. *Burmanni* sec. Amst. 4. Petr. Burmannus, tot poetis & aliis scriptoribus editis clarus, etiam Claudianum edere voluit cum suis & Heinsii & ceterorum notis: quo ante opus editum mortuo, rem suscepit e fratre nepos, qui & ipse addidit multa, quibus Claudiano prodesset: inprimis illam syllogen Varr. Lectt. & notas ad Phœnicen, quibus & Oudendorpianæ insertæ sunt.

Nos vero textum Heinsianum exscribendum curavimus, & quidem moniti a Gesnero (cf. ejus Proleg. in Claud. p. XXXII.) denuo collatum cum Jamson. unde lectio nostra subinde profecit. Sed & plurimas MSSorum lectiones recepimus, quæ vel ingenio Claudiani, rationique poeticæ magis accommodæ, vel sensum meliorem fundere videbantur.

V E R S I O N E S.

H I S P A N I C A.

- 1628 El Robo de Proserpina de Claudiano, traduzido en verso Castellano por D. *Francisco de Faria*. En Madrid. 8.

G A L L I C Æ.

- 1586 Lettres missives de Mesdames Des-Roches, avec le ravissement de Proserpine, pris du Latin de Clodian. &c. à Paris. Abel l'Angelier.
 1658 Claudien Proserpine, Poeme par *Nicole*. à Par.
 1681 Les Œuvres du Président Nicole, contenant diverses pieces choisies, traduites en vers François de Martial, d'Horace, Ovide, Seneque, Claudien, Catulle &c. à Paris, chés de Servy. 12.

I T A L I C Æ.

- 1553 Il ratto di Proserpina, tradotto in versi sciolti da *Livio Sanuto* (senza luogo e nome di Stampatore) 8.
 1556 La Fenice tradotta in versi da *Tito Giovanni Scandianese*. Venezia, per Gabr. Giolito. 4.
 1586 Il ratto di Proserpina tradotto in ottava rima da *Gio. Domenico Bevilacqua* &c. in Palermo per Gio. Franc. Carrara. 4.
 1608 Il ratto di Prof. tradotto in versi da Marc. Ant. *Cinuzzi*. Venezia. 8.

- 1622 La Fenice tradotta da *Ignatio Bracci*, con alcune considerazioni. Macerata per P. Salvioni. 8.
 1684 cum Comm. *Nic. Biffii* edita etiam raptus Proserp. in Italicos versus translatio. Vide. ed. h. a.
 1714 Il rapimento di Proserpina tradotto (in versi sciolti) da *Marcantonio Cinuzzi*. Siena, per il Bonetti. 8.
 1715 Eadem repetita Senis. 8.
 1716 Le Opere di Claudiano tradotte in versi sciolti, ed arricchite di erudite Annotazioni da *Nicola Beregani*. Venezia. 8. Eadem comparet
 1731 In corpore Poetæ Lat. cum vers. Ital. Mediol. T. XI. XII. XIII.
 1751 Il rapimento di Proserpina, cum Comm. *Nic. Biffii* rep. Lucæ. fol.
 f. a. Dell'atto di Proserpina in versi sciolti del *Barbo*. Padov. 4.

G E R M A N I C Æ.

- 1756 Gedicht wider den Rufinus, mit einiger Freiheit in teutsche Verse übersetzt, und nebst verschiednen eigenen Sinngedichten ans Licht gestellt von *Myriander*. Nürnberg. 8.
 1760 Desselben zwote Ausgabe. *ibid.* 8.
 . . . De Conf. Prob. & Olybr. III & IV Conf. Honor. Epithal. Bellum Gildon. Bellum Getic. germanice vertit J. J. *Dusch*, Prof. Alton. vid. Briefe zur Bildung des Geschmacks T. III, 8, 9, 13. IV, 13, 14, 15.

A N G L I C Æ.

- 1628 Claudian, translated by L. *Digges*. Lond. 4.
 1715 De raptu Proserpinæ Libros III Anglice reddidit *Hughesius*. Lond.
 1730 In Rufinum Lib. II. & in Eutropium Lib. II. Anglica metaphrasi donavit interpres doctus *William King*, præmissa præfatione isagogica ad poetam no-

bilem Alexandrum Pope. Lond. Cui jungenda ejuC-
dem *W. Kingii* de Rufino commentatio Anglice edi-
ra obviaque in ejus *Remains* five reliquiis postumis,
editis Lond. 1732.

*Critick upon a favourite Ministry, particularly that
of Rufinus, favourite of the Emperor Theodosius, and
his character rendered into verse from Claudian.*

- 1741 Claudian's history of Rufinus : with several select
pieces of other Authors, translated by Mr. *Hughes*.
8.

GRÆCA.

- 1619 Cl. Claudiani de Amphionii & Anapii fratrum sta-
tuis, & in Sphæram Archimedis Epigrammata, me-
taphrasi metrica Græca *Fed. Morelli* Prof. Reg. De-
can. reddita. Paris. ex typogr. J. Libert. 4.

Emendanda.

pag. 10. v. 203. l. *Pelion*. O duplici.
pag. 74. v. 446. l. *Sygambri*.
pag. 117. v. 438. l. *Dextra*.
pag. 292. v. 20. l. *innumerus*.
pag. 317. v. 353. l. *undasse*.

CL. CLAUDIANI
CARMINA.

INDEX CARMINUM.

CARMINA MAIORA.

- 1 Consulatus Probini & Olybrii.
- 2-5 In Rufinum libri duo, cum præfationibus.
6. 7 Tertius Consulatus Honorii Aug. cum præfatione.
- 8 Quartus Consulatus Honorii.
9. 10 Epithalamium in nuptias Honorii cum præfatione.
- 11-14 Fescennina.
15. Bellum Gildonicum.
16. 17 Consulatus Maſſii Theodori c. præfatione.
- 18-20 In Eutropium libri duo c. præfat.
- 21-24 Consulatus ſ. de Laudibus Stilichonis c. præf.
25. 26 Bellum Geticum c. præf.
27. 28 Sextus Consulatus Honorii c. præf.
- 29 Panegyris Serenæ dicta.
30. 31 Epithalamium Palladii c. præf.
- 32-36 Raptus Proſerpinæ Libri tres c. præfationibus.
37. 38 Gigantomachia cum fragmento Græco.

I

CL. CLAUDIANI

IN

PROBINI ET OLYBRII

FRATRUM

CONSULATUM

PANEGRIS.

SOL, qui flammigeris mundum complexus habenis
 Volvis inexhausto redeuntia secula motu,
 Sparge diem meliore coma, crinemque repexi
 Blandius elato rubeant temone jugales,
 Efflantes roseum frenis spumantibus ignem.
 Jam nova germanis vestigia torqueat annus
 Consulibus, lætique petant exordia menses.
 Scis genus Auchenium, nec te latuere potentes
 Anniadæ: nam sæpe soles ductoribus illis
 Instaurare vias, & cursibus addere nomen.
 His neque per dubium pendet Fortuna favorem,
Cl. Claudianus.

5

10

A 2

Nec novit mutare vices ; sed fixus in omnes
 Cognatos procedit honos. Quemcunque requires
 Hac de stirpe virum , certum est de Consule nasci.
 Per falces numerantur avi , semperque renata
 Nobilitate virent , & prolem fata sequuntur
 Continuum simili servantia lege tenorem :
 Nec quisquam procerum tentat , licet ære vetusto
 Floreat , & claro cingatur Roma Senatu ,
 Se jactare parem : sed , prima sede relicta
 Auchenii , de jure licet certare secundo.
 Haud secus ac tacitam Luna regnante per Arcton
 Sidereæ cedunt acies , cum fratre retuso
 Æmutus adversis flagraverit ignibus orbis.
 Tunc jubar Arcturi languet : tunc fulva Leonis
 Ira perit : Plaustro jam rara intermicat Arctos
 Indignata tegi : jam caligantibus armis
 Debilis Orion dextram miratur inermem.
 Quem prius aggrediar ? veteris quis facta Probin
 Nesciat , aut nimias laudes ignoret Olybri ?
 Vivit adhuc , completque vagis sermonibus aures
 Gloria fusa Probi , quam nec ventura filebunt
 Lustra , nec ignota rapiet sub nube vetustas.
 Illum fama vehit trans æquora , transque remotas
 Tethyos ambages , Atlanteosque recessus.
 Audiit & , gelido si quem Mæotica pascit
 Sub Jove , vel calido si quis conjunctus in axe
 Nascentem te , Nile , bibit. Virtutibus ille
 Fortunam domuit : nunquamque levantibus alte
 Intumuit rebus : sed mens circumflua luxu
 Noverat intactum vitio servare rigorem.

IN PROB. ET OLYB. CONS.

Hic non divitias nigrantibus abdidit antris,
 Nec tenebris damnavit opes: sed largior imbre
 Sueverat innumeras hominum dirare catervas.
 Quippe velut densos currentia munera nimbos:
 Cernere semper erat: populis undare Penates:
 Affiduos intrare inopes: remeare beatos.
 Præceps illa manus fluyios superabat Iberos
 Aurea dona vomens. Sic quis tellure revulsa
 Sollicitis fodiens rimatur collibus aurum:
 Quantum stagna Tagi rudibus stillantia venis
 Effluxere decus: quanto pretiosa metallo
 Hermi ripa micat: quantas per Lydia culta
 Despumat rutilas dives Pactolus arenas.
 Non, mihi centenis resonent si vocibus ora;
 Multifidusque ruat centum per pectora Phœbus;
 Acta Probi narrare queam, quot in ordine gentes
 Rexerit, ad summi quoties fastigia juris
 Venerit, Italiæ late cum frena teneret,
 Illyricosque sinus, & quos arat Africa campos.
 Sed nati vicere patrem, folique merentur
 Victores audire Probi. Non contigit illi
 Talis honor, prima cum parte virefceret ævi.
 Non Consul cum fratre fuit. Vos nulla fatigat
 Cura, diu majora petens: non anxia mentem
 Spes agit, & longo tendit præcordia voto.
 Coepistis, qua finis erat, Primordia vestra
 Vix pauci meruere senes: metasque tenetis,
 Ante, genas dulces quam flos juvenilis inumbret,
 Oraque ridenti lanugine vestiat ætas.

Tu, precor, ignarum doceas, Parnassia, vatem.

Quis Deus ambobus tanti fit muneris auctor.
 Postquam fulmineis impellens viribus hostem
 Belliger Augustus trepidas laxaverat Alpes,
 Roma Probo cupiens dignas persolvere grates, 75
 Sedula pro natis dominum flexura rogando
 Ire parat. Famuli currum junxere volantem
 Impetus, horribilisque Metus, qui semper agentes
 Proelia cum fremitu Romam comitantur anhelos,
 Sive petat Parthos, seu cuspide turbet Hydaspen. 80
 Hic ligat axe rotas: hic sub juga ferrea necit
 Cornipedes, rigidisque docet servire lupatis.
 Ipsa, triumphatis qua possidet æthera regnis,
 Assilît, innuptæ ritus imitata Minervæ.
 Nam neque cæsariem crinali stringere cultu, 85
 Colla nec ornatu patitur mollice retorto;
 Dextrum nuda latus, niveos exserta lacertos,
 Audacem retegît mammam, laxumque coercens
 Mordet gemma finum. Nodus qui sublevat enses,
 Album puniceo pectus discriminat ostro. 90
 Miscetur decori virtus, pulcherque severo
 Armatur terrore pudor, galeæque minaci
 Flava cruentarum prætenditur umbra jubarum,
 Et formidato clipeus Titana laceßit
 Lumine, quem tota variarat Mulciber arte. 95
 Hic, patrius Mavortis amor, fetusque notantur
 Rumulei. Pius amnis inest, & bellua nutrix.
 Electro Tiberis, pueri formantur in auro.
 Fingunt æra lupam. Mavors adamante coruscat.
 Jam simul emissis rapido velocior Euro 100
 Fertur equis. Stridunt Zephyri, cursuque rotarum

Saucia dividuis clarescunt nubila fulcis :
 Nec traxere moras , sed lapsu protinus uno ,
 Quem poscunt , tetigere locum ; qua sine sub imo
 Angustant aditum curvis anfractibus Alpes , 105
 Claustraque coniectis scopulis durissima tendunt ;
 Non alia referenda manu , sed pervia tantum
 Augusto , geminisque fidem mentita tyrannis.
 Semirutæ turres , avulsaque mœnia fumant.
 Crescunt in cumulum strages , vallemque profundam 110
 Equavere jugis. Stagnant immersa cruore
 Corpora. Turbantur permixto funere manes.

Haud procul exalto lætus certamine victor
 Cespite gramineo confederat , arbore fultus
 Acclines humeros. Dominum gavisæ coronat 115
 Terra suum , surguntque toris majoribus herbæ.
 Sudor adhuc per membra calet , creberque recurrit
 Halitus , & placidi radiant in casside vultus.
 Qualis letifera populatus cæde Gelonæ
 Procubat horrendus Getico Gradivus in Hæmo. 120
 Exuvias Bellona levat , Bellona tepentes.
 Pulvere solvit equos , immensaque cornus in hastam
 Porrigitur , tremulisque ferit splendoribus Hebrum.
 Ut stetit ante ducem discussas Roma per auras ,
 Conscia ter sonuit rupes , & inhorruit atrum 125
 Majestate nemus. Prior hic , O numen amicum ,
 Dux ait , & legum genitrix , longeque regendo
 Circumfusa polo , consors adjuncta Tonanti ,
 Dic ægedum , quæ causa viæ ? cur deferis arces
 Ausonias , coelumque tuum ? dic , maxima rerum 130
 Non ego vel Libycos cessem tolerare vapores ,

Sarmaticosve pati medio sub frigore Coros,
 Si tu, Roma, velis. Pro te quascunque per oras
 Ibimus, & nulla sub tempestate timentes
 Solsitio Meroen, bruma tentabimus Istrum.

135

Tum regina refert: Non me latet, inclite rector,
 Quam tua pro Latio vietricia castra laborent,
 Nec quod servitium rursus, Furiaeque rebelles
 Edomitae paribus sub te cecidere triumphis.

Sed precor hoc donum cum libertate recenti
 Adjicias, si vera manet reverentia nostri.

140

Sunt mihi pubentes alto de semine fratres;
 Pignora cara Probi, festa quos luce creatos
 Ipsa meo fovi gremio. Cunabula parvis
 Ipsa dedi, cum matris onus Lucina beatum
 Solveret, & magnos proferrent sidera partus.

145

His ego nec Decios pulchros, fortesve Metellos
 Prætulerim: non qui Poenum domuere ferocem
 Scipiadas, Gallisque genus fatale Camillos.

Pieris pollent studiis, multoque redundant
 Eloquio. Nec desidiis, dapibusve paratis

150

Indulgere juvat: nec tanta licentia vitae
 Abripit, aut mores ætas lasciva relaxat:

Sed grayibus curis animum fortita senilem
 Ignæa longævo frenatur corde juvenus.

155

Illis, quam propriam ducunt ab origine, sortem
 Oramus præbere velis, annique futurum

Devoveas venientis iter. Non improba posco:
 Non insueta dabis. Domus hoc de more requirit.

Adnue. Sic nobis Scythicus famuletur Araxes,
 Sic Rhenus per utrumque latus: Medisque subactis

160

Nostra Semiramidæ timeant insignia tures ;
Sic fluat attonitus Romana per oppida Ganges.

Ductor ad hæc : Optata jubes , ultroque volentem ,
Diva , rogas : non hæc precibus tentanda fuissent. 165

Usque adeone meam condunt oblivia mentem ,
Ut pigeat meminisse Probi ; quo vindice totam
Vidimus Hesperiam fessasque resurgere gentes ?
Ante dabunt hiemes Nilum ; per flumina damæ
Errabunt , glacieque niger damnabitur Indus ; 170

Ante Thyesteis iterum conterrita mensis
Intercisa dies refugos vertetur in ortus ,
Quam Probus a nostro possit discedere sensu.
Dixerat , & velox jam nuntius advolat urbem.
Extemplo strepuere chori , collesque canoris 175
Plausibus impulsæ septena voce resultant.

Lætatur veneranda parens , & pollice docto
Jam parat auratas trabeas , cinctusque micantes
Stamine : quod molli tondent de stipite Seres ,
Frondea lanigeræ carpentes vellera silvæ : 180

Et longum tenues tractus producit in aurum ,
Filaque concreto cogit squalere metallo.
Qualis purpureas præbebat candida vestes
Numinibus Latona suis , cum sacra redirent
Ad loca nutricis jam non errantia Deli. 185

Illa feros saltus & desolata relinquens
Mænala , lassato certis venatibus arcu ,
Phoebus adhuc nigris rorantia tela venenis
Exstincto Pythone ferens. Tunc insula notos
Lambit amica pedes , ridetque Ægæus alumnis 190
Lenior , & blando testatur gaudia fluctu.

Sic Proba præcipuo natos exornat amictu ;
 Quæ decorat mundum : cujus Romana potestas
 Fetibus augetur. Credas ex æthere lapsam
 Stare pudicitiam , vel sacro thure vocatam 195
 Junonem Inachiis oculos advertere templis.
 Talem nulla refert antiquis pagina libris ,
 Nec Latiae cecinere tubæ , nec Græca vetustas :
 Conjuge digna Probo : nam tantum coetibus exstat
 Feminæis , quantum supereminet ille maritos : 200
 Ceu sibi certantes sexus quid possit uterque
 Hunc legere thorum. Taceat Nereida nuptam
 Pelion , duplici fecundam Consule matrem ,
 Felicemque uterum , qui nomina parturit annis :
 Ut sceptrum gessere manu , membrisque rigentes 205
 Aptavere togas , signum dat summus hiulca
 Nube pater , gratamque facem per inane rotantes
 Prospera vibrati tonuerunt omina nimbi.
 Accepit sonitus curvis Tiberinus in antris ,
 Ima valle sedens , arrectisque auribus hæsit , 210
 Unde repentinus coeli fragor. Illicet herbis
 Pallentes thalamos , & strueta cubilia musco
 Deferit , ac Nymphis urnam commendat herilem.
 Illi glauca nirent hirsuto lumina vultu ,
 Cæruleis infecta notis , reddentia patrem 215
 Oceanum : crispo densatur gramine colla.
 Vertice luxuriat toto crinalis arundo :
 Quam neque fas Zephyris frangi , nec sole perustam
 Æstivo candore mori : sed vivida frondet
 Æquævum complexa caput. Taurina levantur 220
 Cornua temporibus raucos sudantia rivos.

Diffillant per pectus aquæ. Frons hispida manat
Imbribus. In liquidos fontes se barba repeñt.
Palla graves humeros velat, quam neverat uxor
Ilia, percurrens vitreas sub gurgite telas.

225

Est in Romuleo pröcumbens insula Tibri,
Qua medius geminas interfuit alvens urbes
Discretas subeunte freto, pariterque minantes
Ardua turrigeræ surgunt in culmina ripæ.

Hic stetit, & subitum prospexit ab aggere votum,

230

Unanimes fratres, juncto stipante Senatu,
Ire forum, strictasque procul radiare secures,
Atque uno bijuges tolli de limine fasces.

Obstupuit visu, suspensaue gaudia vocem

Oppressam tenere diu; mox inchoat ore:

235

Respice, si tales jactas aluisse fluentis,

Eurota Spartane, tuis. Quid protulit æquum

Falsus olor, valido quamvis decernere cæstum

Norint, & ratibus sævas arcere procellas?

En nova Ledæis soboles fulgentior astris.

240

Ecce mei cives: quorum jam Signifer optat

Adventum, stellisque parat convexa futuris.

Jam per noctivagos dominetur Olybrius axes

Pro Polluce rubens, pro Castore flamma Proбини.

Ipsi vela regent. Iphis donantibus auras

245

Navita tranquillo moderabitur æquore pinum.

Nunc pateras libare Deis, nunc solvere multo

Nectare corda libet. Niveos jam pandite coetus,

Naides, & totum violis prætexite fontem.

Mella ferant silvæ. Jam profluat ebrius amnis

250

Mutatis in vina vadis. Jam sponte per agros

12 *CL. CLAUD. IN PROB. ET OLYB. CONS.*

Sudent irriguæ spirantia balsama venæ.
 Currat, qui sociæ roget in convivia mensæ
 Indigenas fluviis, Italis quicunque suberrant
 Montibus, Alpinasque bibunt de more pruinas: 255
 Vulturūque rapax, & Nar vitiatū odore
 Sulfure, tardatusque suis erroribus Ufens:
 Et Phaethontæ perpeſſus damna ruinæ
 Eridanus, flavæque terens querceta Maricæ
 Liris, & Œbalia qui temperat arva Galeſus. 260
 Semper honoratus noſtris celebrabitur undis
 Iſte dies: ſemper dapibus recoletur opimis.
 Sic ait, & Nymphæ patris præcepta ſecutæ
 Teſta parant epulis: oſtroque infecta coruſco
 Humida gemmiferis illuxit regia menſis. 265

O bene ſignatum fraterno nomine tempus!
 O conſanguineis felix auctoriſus anne,
 Incipe quadrifidum Phœbi torquere laborem:
 Prima tibi procedat hiems, non frigore torpens,
 Non canas veſtita nives, non aſpera ventis, 270
 Sed tepido calefacta Noto. Ver inde ſerenum
 Protinus, & liquidi clementior aura Favoni
 Pratiſ te croceis pingat. Te meſſibus æſtas
 Induat, autumnuſque madentibus ambiat uvis.
 Omni nobilior luſtro, tibi gloria ſoli 275
 Contigit, exactum nunquam memorata per ævum,
 Germanos habuiſſe duces: te cuncta loquetur
 Tellus; te variis ſcribent in floribus Horæ,
 Longaque perpetui ducent in ſecula faſti.

II
CL. CLAUDIANI
IN RUFINUM
LIBRI I

P R Æ F A T I O.

P HŒBEO domitus Python cum decidit arcu,
 Membraque Cirrhæo fudit anhela jugo:
 Qui spiris tegeret montes, hauriret hiatu
 Flumina, sanguineis tangeret astra jubis:
 Jam liber Parnassus erat, nexuque soluto
 Cœperat erecta surgere fronde nemus.
 Concussæque diu spatiosis tractibus orni
 Securas ventis explicuere comas.
 Et qui vipereo spumavit sæpe veneno
 Cephissos liquidis purior ibat aquis.
 Omnis, Io Pæan, regio sonat: omnia Phoebum
 Rura canunt. Tripodas plenior aura rotat.
 Auditoque procul Musarum carmine ducti,
 Ad Themidis coeunt antra severa Dei.

5

. 10

14 *CL. CLAUDIANI IN RUFIN. PRÆF.*

Nunc alio Domini telis Pythone peremto 15
Convenit ad nostram sacra caterva lyram ,
Qui stabilem servant Augustis fratribus orbem ,
Iustitia pacem , viribus arma regunt.

III

CL. CLAUDIANI
IN RUFINUM

LIBER I.

SÆPE mihi dubiam traxit sententia mentem;
 Curarent Superi terras; an nullus ineffet
 Rector, & incerto fluerent mortalia casu.
 Nam cum dispositi quæsissem foedera mundi,
 Præscriptosque mari fines, annisque meatus,
 Et lucis noctisque vices: tunc omnia rebar
 Consilio firmata Dei, qui lege moveri
 Sidera, qui fruges diverso tempore nasci,
 Qui variam Phœben alieno jusserit igni
 Compleri, Solemque suo: porrexerit undis
 Litora: tellurem medio libraverit axe.
 Sed cum res hominum tanta caligine volvi
 Adspicerem, lætosque diu flore nocentes,
 Vexarique pios: rursus labefacta cadebat
 Relligio, causæque viam non sponte sequebar.
 Alterius, vacuo quæ currere femina mota

5

10

15

Affirmat, magnumque novas per inane figuras
 Fortuna, non arte, regi: quæ Numina sensu
 Ambiguo vel nulla putat, vel nescia nostri.
 Abstulit hunc tandem Rufini poena tumultum;
 Absolvitque Deos. Jam non ad culmina rerum
 Injustos crevisse queror. Tolluntur in altum,
 Ut lapsu graviore ruant. Vos pandite vati,
 Pierides, quo tanta lues eruperit ortu.

20

Invidiæ quondam stimulis incanduit atrox
 Alesto, placidas late cum cerneret urbes.
 Protinus infernas ad limina tetra sorores,
 Concilium deforme, vocat. Glomerantur in unum
 Innumeræ pestes Erebi, quascunque sinistro
 Nox genuit foetu: nutrix Discordia belli,
 Imperiosa Fames, leto vicina Senectus,
 Impatiensque sui Morbus, Livorque secundis
 Anxius, & scisso mœrens velamine Luctus,
 Et Timor, & cæco præceps Audacia vultu,
 Et Luxus populator opum, quem semper adhærens
 Infelix humili gressu comitatur Egestas,
 Foedaque Avaritiæ complexæ pectora matris,
 Insomnes longo veniunt examine Curæ.
 Complentur vario ferrata sedilia coetu,
 Torvaque collectis stipatur Curia monstribus:
 Alesto stetit in mediis, vulgusque tacere
 Iussit, & obstantes in tergum reppulit hydros;
 Perque humeros errare dedit: tum corde sub imo
 Inclusam rabidis patefecit vocibus iram:
 Sic Siccine tranquillo produci secula cursu,
 Sic fortunatas patiemur vivere gentes?

25

30

35

40

45

Quæ nova corrumpit nostros clementia mores?
 Quo rabies innata perit? quid inania profunt
 Verbera? quid facibus nequidquam cingimur attris?
 Heu nimis ignavæ, quas cœlo Jupiter arcet,
 Theodosius terris. En aurea nascitur ætas.
 En proles antiqua redit. Concordia, Virtus,
 Cumque Fide Pietas alta cervice vagantur,
 Insignemque canunt nostra de plebe triumphum.
 Pro dolor! ipsa mihi liquidas delapsa per auras
 Justitia insultat, vitiisque a stirpe recisis
 Elicit oppressas tenebroso carcere leges.
 At nos indecores longo torpebimus ævo,
 Omnibus ejectæ regnis? Agnoscite tandem
 Quid Furiâs deceat: consuetas sumite vires;
 Conventuque nefas tanto decernite dignum.
 Jam cupio Stygiis invadere nubibus astra,
 Jam flatu violare diem, laxare profundo
 Frena mari, ruptis fluvios immittere ripis,
 Et rerum vexare fidem. Sic fata cruentum
 Mugit, & tortos serpentum erexit hiatus,
 Noxiaque effudit concusso crine venena.
 Anceps motus erat vulgi: pars maxima bellum
 Indicit Superis; pars Ditis jura tuentur:
 Dissensuque alitur rumor. Ceu murmurat alti
 Impacata quies pelagi, cum flamine fracto
 Durat adhuc sævitque tumor, dubiumque per æstus
 Lassa recedentis fluitant vestigia venti.
 Improba mox surgit tristi de sede Megæra,
 Quam penes insani fremitus, animique profanus
 Error, & undantes spumis furialibus iræ.
 Cl. Claudianus.

Non nisi quæsitum cognata cæde cruorem,
 Illicitumve bibit, patrius quem fuderit ensis,
 Quem dederint fratres. Hæc terruit Herculis ora;
 Et defensores terrarum polluit arcus: 80
 Hæc Athamantheæ direxit spicula dextræ:
 Hæc Agamemnonios inter bacchata penates
 Alternis lussit jugulis: hac auspice tedæ
 Œdipoden matri, natæ junxere Thyesten.
 Quæ tunc horrifonis effatur talia dictis: 85
 Signa quidem, o focia, Divos attollere contra
 Nec fas est, nec posse reor: sed lædere mundum
 Si libet, & populis commune intendere letum,
 Est mihi prodigium cunctis immanius hydri,
 Tigride mobilius feta, violentius Austris 90
 Acribus, Euripi refluus incertius undis,
 Rufinus. Quem prima meo de matre cadentem
 Suscepi gremio. Reptavit parvus in isto
 Sæpe sinu, teneroque per ardua colla volutus
 Ubra quæsit fletu, linguisque trifulcis 95
 Mollia lambentes finxerunt ora cerastæ.
 Meque etiam tradente dolos, artemque nocendi
 Et didicit simulare fidem, sensusque minaces
 Protegere, & blando fraudem prætexere risu,
 Plenus sævitæ, lucrique cupidine fervens. 100
 Non Tartessiacis illum satiarit arenis
 Tempestas pretiosa Tagi, non stagna rubentis
 Aurea Pactoli: totumque exhausit Hermum,
 Ardebit majore siti. Quam fallere mentes
 Doctus, & unanimos odiis turbare sodales! 105
 Talem progenies hominum si prisca tulisset:

Pirithoum fugeret Theseus; offensus Orestem
 Defereret Pylades; odisset Castora Pollux.
 Ipsa quidem fateor vinci, rapidoque magistram
 Prævenit ingenio: nec plus sermone morabor.
 Solus habet quidquid scelerum possedimus omnes.
 Hunc ego, si vestræ res est accommoda turbæ,
 Regalem ad summi producam principis aulam.
 Sit licet ille Numa gravior, sit denique Minos;
 Cedet, & infidiis nostri flectetur alumni.

110

115

Orantem sequitur clamor, cunctæque profanas
 Porrexere manus, inventaque tristia laudant.
 Illa, ubi cæruleo vestes connexuit angue,
 Nodavitque adamante comas, Phlegethonta sonorum
 Poscit, & ambusto flagrantis ab aggere ripæ
 Ingentem piceo succendit gurgite pinum,
 Pigraque veloces per Tartara concutit alas.

120

Est locus, extremum qua pandit Gallia litus,
 Oceani prætentus aquis, ubi fertur Ulyxes
 Sanguine libato populum movisse silentem.
 Illic umbrarum tenui stridore volantum
 Flebilis auditur questus. Simulacra coloni
 Pallida defunctasque vident migrare figuras.
 Hinc Dea profiliit, Phœbique egressa serenos
 Infecit radios, ululatuque æthera rupit
 Terrifico. Sensit ferale Britannia murmur,
 Et Senonum quatit arva fragor, revolutaque Tethys
 Substitit, & Rhenus projecta torpuit urna.
 Tunc in canitiem mutatis sponte colubris
 Longævum mentita senem, rugisque severas
 Persulcata genas, & ficto languida passu,

125

130

135

Invadit muros Elusæ, notissima dudum
 Testa petens, oculisque diu liventibus hæsit,
 Pejorem mirata virum. Tunc talia fatur :

Otia te, Rufine, juvant? frustra que juventæ 140

Consumis florem patriis inglorius arvis?

Heu nescis quid fata tibi, quid sidera donent;

Quid fortuna parèt. Toti dominabere mundo,

Si parere velis. Artus ne sperne seniles.

Namque mihi magicæ vires, ævique futuri 145

Præcius ardor inest. Novi, quò Thessala cantu

Eripiat lunare jubar, quid signa sagacis

Ægypti valeant, qua gens Chaldæa vocatis

Imperet arte Deis. Nec me latuere fluentes

Arboribus succi, funestorumque potestas 150

Herbarum, quidquid letali gramine pollens

Caucasus, & Scythicæ vernant in carmina rupes,

Quas legit Medea ferox, & callida Circe.

Sæpius horrendos Manes sacrisque citavi

Nocturnis Hecaten, & condita funera traxi 155

Carminibus victura meis, multosque canendo,

Quamvis Parcarum restarent fila, peremi.

Ire vagas quercus, & fulmen stare coegi,

Verisque non prono curvavi flumina lapsu

In fontes reditura suos. Neu vana locutum 160

Me fortasse putes, mutatos cerne Penates.

Dixerat: & nivæ (mirum) cœpere columnæ

Ditari, subitoque trabes lucere metallo.

Illecebris capitur, nimiumque elatus avaro

Pascitur intuitu. Sic Rex ad prima tumebat 165

Mæonius, pulchro cum verteret omnia tactu.

Sed postquam riguisse dapes, fulvamque revinctos.

In glaciem vidit latices; tum munus acerbum.

Senfit, & invisio votum damnavit in auro.

Ergo animi victus, Sequimur quocunque vocaris; 170

Seu tu vir, seu Numen, ait: patriaque relicta

Eoas jussu Furiae tendebat ad arces,

Instabilesque olim Symplegadas, & freta remis.

Inclita Theffalica: qua celsa Bosporus urbe.

Splendet, & Odrysiis Asiam determinat oris. 175

Ut longum permensus iter, ductusque maligno.

Stamine fatorum claram subrepfit in aulam,

Illicet ambitio nasci; discedere rectum;

Venum cuncta dari. Profert arcana, clientes

Ballit, & ambitos a principe vendit honores. 180

Ingeminat crimen, commoti pectoris ignem.

Nutrit, & exiguum stimulando vulnus acerbat.

Ac velut innumeros amnes accedere Nereus.

Nescit, & undantem quamvis hinc hauriat Istrum;

Hinc bibat æstivum septeno gurgite Nilum, 185

Par semper, similisque meat: sic fluctibus auri

Expleri calor illè nequit. Cuicunque monile.

Contextum gemmis, aut prædia culta fuissent;

Rufino populandus erat: dominoque parabat

Exitium fecundus ager; metuenda colonis. 190

Fertilitas. Laribus pellit, detrudit avitis

Finibus, aut aufert vivis, aut occupat heres:

Congestæ cumulantur opes, orbisque rapinas.

Accipit una domus. Populi servire coacti,

Plenaque privato succumbunt oppida regno. 195

Quo vesane ruis? teneas utrumque licebit

Oceanum, laxet rutilos tibi Lydia fontes,
 Jungantur solium Croesi, Cyrique tiara:
 Nunquam dives eris, nunquam satiabere quæstu.
 Semper inops, quicumque cupit. Contentus honesto 200
 Fabricius parvo spernebat munera Regum,
 Sudabatque gravi Consul Serranus aratro,
 Et casa pugnaces Curios angusta tegebat.
 Hæc mihi paupertas opulentior: hæc mihi tecta
 Culminibus majora tuis. Tibi quærit inanes 205
 Luxuries nocitura cibos: mihi donat inemptas
 Terra dapes. Rapiunt Tyrios tibi vellera fucos,
 Et picturatæ saturantur murice vestes.
 Hic radiant flores, & prati viva voluptas,
 Ingenio variata suo: fulgentibus illic 210
 Surgunt strata toris: hic mollis panditur herba,
 Sollicitum curis non abruptura soporem.
 Turba salutantum latas ibi perstrepat ædes:
 Hic avium cantus, labentis murmura rivi.
 Vivitur exiguo melius. Natura beatis 215
 Omnibus esse dedit, si quis cognoverit uti.
 Hæc si nota forent, frueremur simplice cultu:
 Classica non fremerent: non stridula fraxinus iret:
 Non ventus quateret puppes, non machina muros.
 Crescebat scelerata sitis, prædæque recentis 220
 Incestus flagrabat amor, nullusque petendi
 Cogendive pudor. Crebris perjuria nectit
 Blanditiis: sociat perituro fœdere dextras.
 Si semel e tantis poscenti quisque negasset,
 Effera prætumido quatiebat corda furore. 225
 Quæ sic Getuli jaculo percussa læna,

Aut Hyrcana premens raptorem bellua Parthum,
 Aut serpens calcata furit? Jurata Deorum
 Majestas teritur: nusquam reverentia mensæ;
 Non conjux, non ipse simul, non pignora cæsi 230
 Sufficiunt odiis: non exstinxisse propinquos,
 Non notos egisse sat est: excindere cives.
 Funditus, & nomen gentis delere laborat.
 Nec celeri mittit leto: crudelibus ante
 Suppliciiis fruitur. Cruciatu, vincula, tenebras, 235
 Dilato mucrone, parat. Pro lævior ense
 Parcendi rabies, concessaque vita dolori!
 Mors adeone parum? Causis fallacibus instat:
 Arguit attonitos se judice. Cetera segnis,
 Ad facinus velox: penitus regione remotas. 240
 Impiger ire vias. Non illum Sirius ardens,
 Brumave Rhipæo stridens Aquilone retardat.
 Effera torquebant avidæ præcordia curæ,
 Effugeret ne quis gladius, neu perderet ullum.
 Augusto miserante nefas. Non flebitur annis: 245
 Non ætate labat. Juvenum rorantia colla
 Ante patrum vultus stricta cecidere securi.
 Ibat grandævus nato moriente superstes
 Post trabeas exsul. Quis prodere tanta relatu
 Funera, quis, cædes possit deslere nefandas? 250
 Quid tale immanes unquam gessisse feruntur
 Vel Sinis Isthmiaca pinu, vel rupe profunda
 Sciron, vel Phalaris tauro, vel carcere Sulla?
 O mites Diomedis equi! Bufiridis aræ
 Clementes! Jam Cinna pius, jam, Spartace, lenis. 255
 Rufino collatus eris. Dejecerat amens.

Occultis odiis terror, tacitique sepultos
 Suspirant gemitus, indignarique verentur.

At non magnanimi virtus Stilichonis eodem

Fracta metu : medio solas sed turbine rerum 260

Contra letiferos rictus, contraque rapacem

Movit tela feram, volucris non præpete cursu

Vestus equi, non Pegaseis adjutus habenis.

Hic cunctis optata quies, hic sola pericli

Turris erat, clipeusque truce[m] porrectus in hostem. 265

Hic profugis sedes, adversaque signa furori,

Servandis hic castra bonis: hucusque minatus.

Hærebat, retroque fuga cedebat inerti.

Haud secus hiberno tumidus cum vortice torrens

Saxa rotat, volvitque nemus, pontesque revellit, 270

Frangitur objectu scopuli, quærensque meatum

Spumat, & illisa montem circumtonat unda.

Qua dignum te laude feram, qui pæne ruenti,

Lapsuroque tuos humeros objeceris orbi?

Te nobis trepidæ ceu fidus dulce carinæ 275

Ostendere Dei, geminis quæ lassâ procellis

Tunditur, & victo trahitur jam cæca magistro.

Inachius rubro perhibetur in æquore Perseus

Neptuni domuisse pecus; sed tutior alis:

Te non penna vehit. Rigida cum Gorgone Perseus; 280

Tu non vipereæ defensus crine Medusæ.

Illum vilis amor suspensæ virginis egit;

Te Romana salus. Taceat superata vetustas:

Herculeos conferre tuis jam definat actus.

Una Cleonæum pascebat silva leonem. 285

Arcadiæ saltum vastabat dentibus unum

Sævus aper: tuque o compressa matre rebellis
 Non ultra Libyæ fines, Antæ, nocebas:
 Solaque fulmineo resonabat Creta juvenco;
 Lernæamque virens obsederat hydra paludem. 290
 Hoc monstrum non una palus, non una tremebat
 Insula: sed Latia quidquid ditione subactum
 Vivit, & a primis Gauges horrebat Iberis.
 Hoc neque Geryones triplex, nec turbidus Orci
 Janitor æquabunt, nec si concurrat in unum 295
 Vis Hydræ, Scyllæque fames, & flamma Chimæræ.
 Certamen sublime diu, sed moribus impar
 Virtutum, scelerumque fuit. Jugulare minatur:
 Tu prohibes. Ditem spoliat: tu reddis egenti.
 Eruit: instauras. Accendit prælia: vincis. 300

Ac velut infecto morbus crudefcere cœlo
 Incipiens primos pecudum depascitur artus;
 Mox populos urbesque rapit, ventisque perustis
 Corruptos Stygiam pestem desudat in amnes:
 Sic avidus prædo jam non per singula sævit; 305
 Sed sceptris inferre minas, omni peremto
 Milite, Romanas ardet prosternere vires.
 Jam gentes Istrumque movet, Scythiamque receptat
 Auxilio, traditque suas hostilibus armis
 Reliquias. Mixtis descendit Sarmata Dacis, 310
 Et qui cornipedes in pocula vulnerat audax
 Massagetes, cæsamque bibens Mæotida Alanus;
 Membraque qui ferro gaudet pinxisse Gelonus,
 Rufino collecta manus. Vetat ille domari,
 Inneſtitque moras, & congrua tempora differt. 315
 Nam tua cum Geticas straviſſet dextra catervas,

Ultra Ducis socii lerum , parsque una maneret
 Debilior , facilisque capi : tunc impius ille
 Proditor imperii , conjuratusque Getarum ,
 Distulit instantes eluso principe pugnās ,
 Hunnorum laturus opem : quos affore bello
 Norat , & invisīs mox se conjungere castris.

320

Est genus extremos Scythiæ vergentis in ortus
 Trans gelidum Tanain : quo non famosius ullum
 Arctos alit. Turpes habitus , obscoenaeque visu
 Corpora ; mens duro nunquam cessura labori.
 Præda cibus , vitanda Ceres , frontemque secari
 Ludus , & occisos pulchrum jurare parentes.
 Nec plus nubigenas duplex natura bifformes
 Cognatis aptavit equis. Acerrima nullo
 Ordine mobilitas , insperatique recursus.

325

Quos tamen impavidus contra spumantis ad Hebri
 Tendis aquas , sic ante tubas ferrumque precatus :

330

Mavors , nubifero seu tu procumbis in Æmo ,
 Seu te cana gelu Rhodope , seu remige Medo
 Sollicitatus Athos , seu caligantia nigris
 Illicibus Pangæa tenent , accingere mecum ,
 Et Thracas defende tuos : si lætior adsit
 Gloria , vestita spoliis donabere quercu.

335

Audiit illa pater , scopulisque nivalibus Æmi
 Surgit , & hortatur celeres clamore ministros :
 Fer galeam , Bellona , mihi , nexusque rotarum
 Tende , Pavor : frena rapidos Formido jugales.
 Festinas urgete manus. Meus ecce paratur
 Ad bellum Silicho , qui me de more tropæis
 Ditat , & hostiles suspendit in arbore cristas.

340

345

Communes semper litui, communia nobis
Signa canunt, junctoque sequor tentoria curru.

Sic fatus campo infiliit, lateque fugatas
Hinc Stilicho turmas, illinc Gradivus agebant, 350
Et clipeis & mole pares. Stat cassis utrique
Sidereis hirsuta jubis, loricaque cursu
Æstuat, & largo satiatur vulnere cornus.

Acrior interea voto, multoque Megæra
Luxuriata malo, mæstam prehendit in arce 355
Justitiam, diroque prior sic ore laceffit :

En tibi prisca quies, revocataque secula rursus,
Ut rebare, vigent. En nostra potentia cessit,
Nec locus est usquam Furiis. Huc lumina flecte.
Adspice barbaricis jaceant quot moenia flammis, 360
Quas mihi Rufinus strages, quantumque cruoris
Præbeat, & quantis epulentur cædibus hydri.
Linque homines, sortemque meam : pete sidera : notis
Autumni te redde plagis, qua vergit in Austrum
Signifer, æstivo sedes vicina Leopi. 365

Jam pridem geminæque vacant confinia Libræ,
Atque utinam per magna sequi convexa liceret.

Diva refert : Non ulterius bacchabere demens.
Jam poenas tuus iste dabit : jam debitus ultor
Imminet, & terras qui nunc, ipsumque fatigat 370
Æthera, nec vili moriens condetur arena.

Jamque aderit læto promissus Honorius ævo,
Nec forti genitore minor, nec fratre corusco :
Qui subigat Medos, qui cuspide proterat Indos.
Sub juga venturi reges. Calcabitur asper 375
Phasis equo, pontemque pati cogetur Araxes.

Tuque simul gravibus ferri religata catenis
 Expellere die, debellatasque draconum
 Tonsa juba imo Barathri condere recessu.
 Tum tellus communis erit: tum limite nullo
 Discernetur ager: nec vomere sulcus adunco
 Findetur. Subitis messor gaudebit aristis.
 Rorabunt querceta favis: stagnantia passim
 Vina fluent, oleique lacus: nec murice tinctis
 Velleribus quæretur honos: sed sponte rubebunt
 Attonito pastore greges, Pontumque per omnem
 Ridebunt virides gemmis nascentibus algæ.

380

385

IV

CL. CLAUDIANI
IN RUFINUM

LIBRI II

PRÆFATIO.

PANDITE defensum reduces Heliconæ sorores.
 Pandite, permixtis jam licet ire choris.
 Nulla per Aonios hostilis buccina campos
 Carmina mugitu deteriore vetat.
 Tu quoque securis pulsa formidine Delphis,
 Floribus ultorem, Delie, cinge tuum.
 Nullus Castalios latices, & præscia fati
 Flumina polluto Barbarus ore bibit.
 Alpheus late rubuit, Siculumque per æquor
 Sanguineas belli rettulit unda notas.
 Agnovitque novos absens Arethusa triumphos;
 Et Gericam sensit teste cruore necem.
 Immenfis, Stilicho, succedant otia curis,
 Et nostræ patiens corda remitte lyræ.

30 *CL. CLAUDIANI IN RUFINUM L. II.*

Nec pudeat longos interrupisse labores , 15

Et tenuem Musis constituiſſe moram.

Fertur & indomitus tandem poſt proelia Mavors

Laſſa per Odryſias fundere membra nives ,

Oblitusque ſui , poſita clementior haſta ,

Pieriis aures pacificare modis. 20

V

CL. CLAUDIANI
IN RUFINUM

LIBER II.

JAM post edomitas Alpes, defensasque regna
 Hesperiae, merita complexus sede parentem
 Auctior adjecto fulgebat fidere mundus,
 Jamque tuis, Stilicho, Romana potentia curis;
 Et rerum commissus apex. Tibi credita fratrum
 Utraque majestas, geminaeque exercitus aulæ.
 Rufinus (neque enim patiuntur sæva quietem
 Crimina, pollutæque negant arefcere fauces)
 Infandis iterum terras accendere bellis
 Inchoat, & solito pacem vexare tumultu.
 Hæc etiam secum: Quanam ratione tuebor
 Spem vitæ fragilem? qua tot depellere fluctus
 Arte queam? premor hinc odiis: hinc milite cingor.
 Heu quid agam? non arma mihi, non principis ullus
 Auxiliatur amor. Matura pericula surgunt
 Undique, & impositi radiant cervicibus enses.

5

10

15

Quid restat, nisi cuncta novo confundere luctu;
Infantesque meæ populos miscere ruinæ?

Everſo juvat orbe mori. Solatia leto

Exitium commune dabit: nec territus ante
Decedam. Cum luce simul linquenda potestas.

20

Hæc fatus, ventis veluti si frena remittat
Æolus, abrupto gentes sic objice fudit,
Laxavitque viam bellis, &, ne qua maneret
Immunis regio, cladem diviſit in orbem,
Diſpoſuitque nefas. Alii per terga ferocis
Danubii ſolidata ruunt, expertaque remos
Frangunt ſtagna rotis. Alii per Caſpia clauſtra,

25

Armeniaſque nives inopino tramite duſti
Invadunt Orientis opes. Jam paſcua ſumant
Cappadocum, volucrumque parens Argeus equorum.

30

Jam rubet altus Halys: nec ſe defendit iniquo
Monte Cilix. Syriae tractus vaſtantur amœni:
Aſſuetumque choris, & læta plebe canorum
Proterit imbellem ſonipes hoſtilis Orontem.

35

Hinc planctus Aſiæ: Geticis Europa catervis
Ludibrio prædæque datur, frondentis aduſque
Dalmatiæ fines: omnis qua mobile Ponti
Æquor, & Hadriacas tellus interjacet undas,
Squalet inops pecudum, nullis habitata colonis;
Inſtar anhelantis Libyæ, quæ torrida ſemper
Solibus humano neſcit manſueſcere cultu.

40

Theſſalus ardet ager. Reticet paſtore fugato
Pelion, Emathias ignis populatur ariſtas.

Jam plaga Panſoniæ, miſerandaque mœnia Thracum,
Arvaque Myſorum, jam nulli flebile damnum,

45

Sed cursus solennis erat, campusque furori
 Expositus, sensumque malis detraxerat usus.
 Eheu quam brevibus pereunt ingentia fati!
 Imperium tanto quæsitum sanguine, tanto
 Servatum, quod mille ducum peperere labores,
 Quod tantis Romana manus contexuit annis,
 Proditor unus iners angusto tempore vertit.

50

Urbs etiam, magnæ quæ dicitur æmula Romæ,
 Et Chalcedonias contra despectat arenas,
 Jam non finitimo Martis terrore movetur;
 Sed propius lucere faces, & rauca sonare
 Cornua, vibratisque peti fastigia telis
 Adspicit. Hi vigili muros statione tueri,
 Hi junctis properant portus munire carinis.
 Obsessa tamen ille ferus lætatur in urbe,
 Exultatque malis. Summoque e culmine turris
 Impia vicini cernit spectacula campi.
 Vincas ire nurus, hunc in vada proxima mergi
 Seminecem, hunc subito percussum vulnere labi
 Dum fugit, hunc animam portis efflare sub ipsis,
 Nec canos prodesse seni, puerique cruore
 Maternos undare sinus. Immensa voluptas,
 Et risus plerumque subit. Dolor afficit unus,
 Quod feriat non ipse manu. Videt omnia late
 Exceptis incensa suis, & crimine tanto
 Luxuriat, carumque sibi non abnuat hostem.
 Jactabatque ultro, quod soli castra paterent,
 Sermonumque foret vicibus permessa potestas,
 Egregii quoties exisset foederis auctor.
 Stipatur sociis, circumque armata clientum

55

60

65

70

75

Cl. Claudianus.

C

Agmina privatis ibant famulantia signis.
 Ipse inter medios, ne quæ de parte relinquat
 Barbariem, revocat fulvas in pectore pelles,
 Frenaque, & immanes pharetras, arcusque sonoros. 80
 Assimulat, mentemque palam testatur amictu.
 Nec pudet Aufonios currus & jura regentem
 Sumere deformes ritus, vestemque Getarum:
 Insignemque habitum Latii mutare togæque.
 Mœrent captivæ pellito iudice leges. 85
 Quis populi tunc vultus erat? quæ murmura furtim?
 Nam miseris nec flere quidem, aut lenire dolorem
 Colloquiis impune licet: Quonam usque feremus
 Exitiale jugum? diræ quis terminus unquam
 Sortis erit? quis nos funesto turbine rerum 90
 Aut tantis solvet lacrimis: quos Barbarus illinc,
 Hinc Rufinus agit: quibus arva fretumque negantur?
 Magna quidem per rura lues; sed major oberrat
 Intra tecta timor. Tandem succurre ruenti
 Heu patriæ, Stilicho. Dilecta hic pignora certe, 95
 Hic domus: hic thalamis primum genialibus omen:
 Hic tibi felices erexit regia tedas.
 Vel solus, sperate, veni. Te proelia viso
 Languescunt, avidique cadet dementia monstri.
 Talibus urgetur discors Aurora procellis. 100
 At Stilicho, Zephyris cum primum bruma remitti
 Et juga diffusis nudari cœpta pruinis,
 Partibus Italiæ tranquilla in pace locatis,
 Utraque castra movens, Phoebi properabat ad ortus,
 Gallica discretis Eoque robora turmis 105
 Complexus. Nunquam tantæ ditione sub una

Convenere manus, nec tot discrimina vocum.

Illinc Armeniæ vibratis crinibus alæ,

Herbida collectæ facili velamina nodo:

Inde truces flavo comitantur vertice Galli,

110

Quos Rhodanus velox, Araris quos tardior ambit;

Et quos nascentes explorat gurgite Rhenus,

Quosque rigat retro perniciosior unda Garumnæ,

Oceani pleno quoties impellitur æstu.

Mens eadem cunctis, animique recentia ponunt

115

Vulnera. Non odit victus, victorve superbit.

Et quamvis præsens tumor, & civilia nuper

Classica, bellatrixque etiam nunc ira caleret;

In ducis eximium conspiravere favorem.

Haud aliter Xerxen toto simul orbe secutus

120

Narratur rapuisse vagos exercitus amnes,

Et telis umbrasse diem, cum classibus iret

Per scopulos, rectumque pedes contemneret æquor.

Vix Alpes transgressus erat, nec jam amplius errat

Barbarus, adventumque tremens, se cogit in unam

125

Planitiem, tutoque includit pascua gyro.

Tum duplicem fossam, non exsuperabile vallum;

Asperat alternis sudibus, murique locata

In speciem cæsis obtendit plaustra juvenis.

At procul exsanguis Rufinum perculit horror:

130

Insectæ pallore genæ. Stetit ore gelato

Incertus peteretne fugam, veniamne subactus

Posceret, an fidos sese transferret in hostes.

Quid nunc divitiæ, quid fulvi vasta metalli

Congeries, quid purpureis effulta columnis

135

Atria, prolataeque juvant ad fidera moles?

C 2

Audit iter, numeratque dies, spatioque viarum
 Metitur vitam. Torquetur pace futura,
 Nec recipit somnos, & sæpe cubilibus amens
 Excutitur, poenamque luit formidine poenæ. 140
 Sed redit in rabiem, scelerumque immane refumit
 Ingenium, sacrasque fores prædivitis aulæ
 Intrat, & Arcadium mixto terrore precatur:
 Per fratris regale jubar, per facta parentis
 Ætherii, floremque tui te deprecor ævi, 145
 Eripe me gladiis. Liceat Stilichonis iniquas
 Evitare minas. In nostram Gallia cædem
 Conjurata venit. Quidquid rigat ultima Tethys,
 Extremos ultra volitat gens si qua Britannos,
 Mota mihi. Tanti capiendi credimur armis? 150
 Tot signis unum petitur caput? Unde cruoris
 Ista fitis? Geminum cœli sibi vindicat axem,
 Et nullum vult esse parem. Succumbere poscit
 Cuncta sibi. Regit Italiam, Libyenque coerces:
 Hispanis Gallisque jubet. Non orbita Solis, 155
 Non illum natura capit. Quasunque paravit
 Hic Augustus opes, & quas post bella recepit,
 Solus habet, possessa semel non reddere curat.
 Scilicet ille quidem tranquilla pace fruatur:
 Nos premat obsidio: quid partem invadere tentat? 160
 Deferat Illyricos fines; Eoa remittat
 Agmina; fraternas ex æquo dividat hastas;
 Nec sceptri tantum fueris, sed militis, heres.
 Quod si diffimulas nostræ succurrere morti,
 Nec prohibere paras: Manes & sidera testor, 165
 Hæc cervix non sola cadet. Miscebitur alter

Sanguis, nec Stygias ferar incomitatus ad umbras,
Nec mea securus ridebit funera victor.

Hæc ubi : dictatur facinus, missusque repente

Qui ferat extortas invito principe voces. 170

Interea Stilicho, jam lætior hoste propinquo,

Nec multo spatii distantibus æquore vallis,

Pugnandi cupidas accendit voce cohortes.

Armeniis frons læva datur; per cornua Gallos

Dexteriora locat. Spumis ignescere frena, 175

Pulveris extolli nimbos, lateque videres

Surgere purpureis undantes anguibus hastas,

Serpentumque vago cœlum sævire volatu.

Implet Thessaliam ferri nitor, antraque docti

Cornipedis, teneroque amnis reptatus Achilli, 180

Et nemus Ætæum radiat, clamore nivalis

Ossa tonat, pulsoque fragor geminatur Olympo.

Intumuit virtus, & lucis prodigus arsit

Impetus. Haud illos rupes, haud alta vetarent

Flumina. Præcipiti stravissent omnia cursu. 185

His si tunc animis acies collata fuisset,

Prodita non tantas vidisset Græcia clades:

Oppida semoto Pelopeia Marte vigerent:

Starent Arcadiæ, starent Lacedæmonis, arces:

Non mare fumasset geminum flagrante Corinθο, 190

Nec fera Cecropias traxissent vincula matres.

Illa dies potuit nostris imponere finem

Cladibus, & sceleris causas auferre futuri.

Invida, proh, quantum rapuit Fortuna triumphum!

Inter equos, interque tubas mandata feruntur 195

Regia, & armati veniunt ductoris ad aures.

Obstupuit. Simul ira virum, simul obruit ingens
 Mœror, & ignavo tantum licuisse nocenti
 Miratur. Dubios anceps sententia volvit
 Eventus: peragat pugnas, an fortia cœpta
 200 Deferat? Illyricis ardet succurrere damnis:
 Præceptis obstare timet. Reverentia frangit
 Virtutis stimulos. Hinc publica commoda suadent,
 Hinc metus invidiæ. Tandem indignatus ad astra
 Extollit palmas, & ab imo pectore fatur:
 205 Numina Romanis necdum satiata ruinis,
 Si juvat imperium penitus de stirpe revelli,
 Uno si placuit deleri secula lapsu,
 Si piget humani generis; prorumpat in arva
 Libertas effrena maris, vel limite iusto
 210 Devius errantes Phaethon confundat habenas.
 Cur per Rufinum geritur? Procumbere mandum
 Hoc auctore pudet. Mediis revocamur ab armis,
 Proh dolor! & strictos deponere cogimur enses.
 Vos arsuræ urbes, perituraque moenia testor.
 215 Cedo equidem, & miserum permitto casibus orbem.
 Flecite signa, duces. Redeat jam miles Eois.
 Parendum. Taceant litui. Prohibete sagittas.
 Parcite contiguo, Rufinus præcipit, hosti.
 220 His dictis, omnes una fremuere manipuli:
 Quantum non Italo percussa Ceraunia fluêtu:
 Quantum non madidis elisa tonitrua Coris.
 Secerniquê negant, ereptaque proelia poscunt;
 Insignemque ducem populus defendit uterque,
 225 Et sibi quisque trahit. Magno certatur amore,
 Alternamque fidem non illaudata laceffit

Seditio, talique simul clamore queruntur:

Quis mihi nudatos enses, quis tela lacertis.

Excudit, & solvi curvatos imperat arcus?

Quisnam audet leges vibrato imponere ferro?

230

Inflammata semel nescit mitescere virtus.

Jam mihi barbaricos fixientia pila cruores

Sponte volant, ultrixque manus mucrone furenti.

Ducitur, & siccum gladium vagina recusat.

Num patiar? Semperne Getis discordia nostra

235

Proderit? En iterum belli civilis imago.

Quid consanguineas acies, quid dividis olim

Concordes aquilas? Non dissociabile corpus,

Conjunctumque sumus. Te, quo libet ire, sequemur.

Te vel Hyperboreo damnatam fidere Thulen,

240

Te vel ad incensas Libyæ comitabor arenas.

Indorum si flagna petas, rubrique recessus

Æquoris, auriferum veniam poturus Hydaspem.

Si calcare Notum, secretaque litora Nili

Nascentis jubeas, mundum post terga relinquam.

245

Et quocunque loco Stilicho tentoria figet,

Hic patria est. -- Dux inde vetat: Desistite, quæso.

Atque avidam differte manum, Cadat iste minacis

Invidiæ cumulus. Non est victoria tanti,

Ut videar vicisse mihi. Vos, fida juvenus,

250

Ite mei quondam focii. -- Nec plura locutus.

Flectit iter: vacuo qualis discedit hiatus

Impatiens remeare leo, quem plucima cuspis,

It pastorales pepulerunt igne catervæ,

Helinatque juba, demissaque lumina velat,

255

Entrepidas mœsto rimatur murmure silvas.

Ut sese legio vidit disjuncta relinqui,
 Ingentem tollit gemitum, galeasque solutis
 Humectat lacrimis, pressamque morantia vocem
 Thoracum validos pulsant suspiria nexus. 260

Tradimur, heu, tantumque sequi prohibemur amorem,
 Exclamant, spernisne tuas, Dux optime, dexteras,
 Quas tibi viâtrices toties Bellona probavit?
 Nos adeo viles? adeo felicior axis
 Hesperius, meruit qui te rectore teneri? 265

Quid nobis patriam, quid cara revisere tandem
 Pignora, dilectosve juvat coluisse penates?
 Te sine dulce nihil. Jam formidata tyranni
 Tempestas subeunda mihi: qui forte nefandas
 Jam parat insidias: qui nos aut turpibus Hunnis,
 Aut impacatis famulos præstabit Alanis. 270

Quanquam non adeo robur defecerit omne,
 Tantave gestandi fuerit penuria ferri.
 Tu licet occiduo maneat sub cardine Solis,
 Tu mihi dux semper, Stilicho, nostramque vel absens 275
 Experiere fidem. Dabitur tibi debita pridem
 Victima. Promissis longum placabere sacris.

Tristior Æmoniis miles digressus ab oris
 Tangebat Macetum fines, murosque subibat,
 Thessalonica, tuos. Sensus dolor hæret in alto 280
 Abditus, & tacitas vindictæ præstruit iras,
 Spectaturque favens odiis locus, aptaque leto
 Tempora, nec quisquam tanta de pube repertus,
 Proderet incautis qui corda minantia verbis.
 Quæ non posteritas, quæ non mirabitur ætas 285
 Tanti consilium vulgi potuisse taceri,

Aut facinus tam grande tegi? mentisque calorem
 Non sermone viæ, non inter pocula rumpi?
 Æqualis tantam tenuit constantia turbam,
 Et fuit arcanum populo. Percurritur Hebrus, 290
 Deseritur Rhodope, Thracumque per ardua tendunt,
 Donec ad Herculei perventum nominis urbem.

Ut cessisse ducem, propius venisse cohortes,
 Cognita Rufino: magna cervice triumphat,
 Omnia tuta ratus, sceptrumque capeßere fervet, 295
 Et conjuratos accendit voce clientes:

Vicinus: expulimus. Facilis jam copia regni.
 Nullus ab hoste timor. Quis enim, quem poscere solum
 Horrui, hunc tanto munitum milite vincat?
 Quis ferat armatum, quem non superavit inermem? 300

I nunc, exitium nobis meditare remotus
 Incaffum; Stilicho. Dum nos longissima tellus
 Dividat, & mediis Nereus interstrepit undis,
 Alpinas transire tibi me sospite rupes
 Haud dabitur. Jaculis illinc me figere tenta. 305

Quære ferox ensen, qui nostra ad mœnia tendi
 Possit ab Italia. Non te documenta priorum,
 Non exempla vetant? quis par conatus adire
 Has jactat vitasse manus? detrufimus orbe
 Te medio, tantisque simul spoliavimus armis. 310

Nunc epulas tempus, focii, nunc larga parare
 Munera, donandumque novis legionibus aurum.
 Opportuna meis oritur lux crastina votis.
 Quod nolit, Rex ipse velit, jubeatque coactus
 In partem mihi regna dari. Contingat in uno 315
 Privati fugisse modum, crimenque tyranni.

Talibus acclamant dictis infame nocentum
 Concilium, qui perpetuis crevere rapinis,
 Et quos una facit Rufino causa sodates,
 Illicitum duxisse nihil. Delicta fuere
 Nexus amicitiae. Jam jam connubia læti
 Despondent aliena sibi, frustra que vicissim
 Promittunt quas quisque petat, quas devoret urbes.

320

Cœperat humanos alto sopire labores
 Nox gremio, nigraeque Sopor diffuderat alas.
 Ille diu curis animum stimulantibus ægrum
 Labitur in somnos. Vix toto corde quierat,
 Ecce videt diras alludere protinus umbras,
 Quas dedit ipse neci: quarum, quæ clarior, una
 Visa loqui: Proh surge toro: quid plurima volvis
 Anxius? hæc requiem rebus finemque labori
 Allatura dies. Omni jam plebe redibis
 Altior, & læti manibus portabere vulgi.
 Has canit ambages: occulto fallitur ille
 Omine, nec capitis sentit præsentia fixi.

325

330

335

Jam summum radiis stringebat Lucifer Æmum;
 Festinamque rotam solito properantior urget.
 Tandem Rufini visurus funera, Titan
 Profuit stratis, densæque capacia turbæ
 Atria regifico jussit splendere paratu
 Exceptura dapes, &, quod post vota daretur,
 Inscribi propriis aurum fatale figuris.
 Ipse salutatum reduces post proelia turmas
 Jam regale tumens, & principe celsior, ibat,
 Collaque semineo jactabat mollia gestu,
 Imperii certus: tegeter ceu purpura dudum

340

345

Corpus, & ambirent ardentes tempora gemmæ.

Urbis ab angusto tractu, quæ vergit in Austrum,

Planities vicina patet. Nam cetera Pontus

Circuit, exiguo dirimi se tramite passus.

350

Hic ultrix acies ornatu fulgida Martis

Explicuit cuneos. Pedites in parte sinistra

Constitunt: equites illic poscentia cursum

Ora reluctantur pressis sedare lupatis.

Hic alii sævum cristato vertice nutant,

355

Et tremulos humeris gaudent vibrare colores,

Quos operit formatque chalybs. Conjuncta per artem

Flexilis inductis animatur lamina membris,

Horribilis visu. Credas simulacra moveri

Ferrea, cognatoque viros spirare metallo.

360

Par vestitus equis. Ferrata fronte minantur,

Ferratosque levant securi vulneris armos:

Diviso stat quisque loco. Metuenda voluptas

Cernenti, pulcherque timor; spirisque remissis

Manfuescunt varii ventro cessante dracones.

365

Augustus veneranda prior vexilla salutat.

Rufinus sequitur, quo fallere cuncta solebat

Callidus affatu, devotaque brachia laudat,

Nomine quemque vocans: natosque patresque reversis

Nuntiat incolumes. Illi, dum plurima flecto

370

Certatim sermone petunt, extendere longos

A tergo flexus insperatoque suprema

Circuitu sociare parant: decrescere campus

Incipit, & clipeis in se redeuntia junctis

Curvo paulatim sinuantur cornua ductu.

375

Sic ligat immensa virides indagine saltus

Venator. Sic attonitos ad litora pisces
 Æquoreus populator agit, rarosque plagarum
 Contrahit anfractus, & hiantes colligit oras.
 Excludunt alios. Cingi se fervidus ille

380

Nescit adhuc, graviterque apprensâ veste morantem
 Increpat Augustum: scandat sublime tribunal:
 Participem sceptri, socium declaret honoris.

Cum subito stringunt gladios, vox desuper ingens
 Infremuit: Nobis etiam, teterrime, nobis

385

Sperasti famulas imponere posse catenas?

Unde redi nescis? patriarum audire satellites,

Qui leges aliis, libertatemque reduxi?

Bis domitum civile nefas, bis rupimus Alpes.

Tot nos bella docent nulli servire tyranno.

390

Diriguit. Spes nulla fugæ. Seges undique ferri

Circumfusa micat. Dextra lævaque revinctus

Hæsit, & ensiferæ stupuit mucrone coronæ.

Ut fera, quæ montes nuper dimisit avitos,

Altorumque exsul nemorum damnatur arenæ

395

Muneribus, commota ruit, vir murmure contra

Hortatur, nixusque genu venabula tendit.

Illa pavet strepitus, cuneosque erecta theatri

Respicit, & tanti miratur sibila vulgi.

Unus per medios audendi pronior ense

400

Profilit exerto, dictis que, & vulnere torvus,

Hac petit, hac Stilicho, quem jactas pellere, dextra

Te ferit: hoc absens invadit viscera ferro.

Sic fatur, meritoque latus transverberat ictu.

Felix illa manus, talem quæ prima cruorem

405

Hauferit, & fessi poenam libaverit orbis.

Mox omnes fodiunt hastis, artusque trementes
 Dilaniant, uno tot corpore pila tepeſcunt,
 Et non infecto puduit mucrone reverti.

Hic vultus avidos, & adhuc ſpirantia vellunt

410

Lumina: truncatos alii rapuere lacertos.

Amputat ille pedes, humerum quatit ille ſolutis

Nexibus: hic fracti reſecat curvamina dorſi.

Hic jecur, hic cordis ſibras, hic pandit anhelas

Pulmonis latebras. Spatium non invenit ira,

415

Nec locus eſt odiis. Conſumto funere vix tum

Deſeritur, ſparſumque perit per tela cadaver.

Sic mons Aonius rubuit, cum Penthea ferrent

Mænades, aut ſubito mutatum Actæona cornu

Traderet infanis Latonia viſa Moloffis.

420

Criminibuſne tuis credis fortuna mederi?

Et male donatum ſperas æquare favorem

Suppliciis? una tot millia morte rependi?

Everſis agedum Rufinum divide terris,

Da caput Odryſiis, truncum mereantur Achivi.

425

Quid reliquis dabitur? nec ſingula membra peremtis

Sufficiunt populis. Vacuo plebs obvia muro,

Jam ſecuræ, fluit. Senibus non obſtitit ætas,

Virginibuſve pudor. Viduæ, quibus ille maritos

Abſtulit, orbatæque ruunt ad gaudia matres,

430

Inſultantque akres. Laceros juvat ire per artus,

Preſſaque calcato veſtigia ſanguine tingi.

Nec minus aſſiduis flagrant elidere ſaxis

Prodigiale caput, quod jam de cuſpide ſumma

Nutabat, digna rediens ad mœnia pompa.

435

Dextera quia etiam ludo conceſſa vagatur

Æra petens, fraudesque animi perfolvit avari
 Terribili lucro, vivosque imitata retentus
 Cogitur adductis digitos inflectere nervis.

Definat elatis quisquam credere rebus,
 Instabilesque Deos, ac lubrica Numina discat.

440

Illa manus, quæ sceptrâ sibi gestanda parabat,
 Cujus se toties submitit ad oscula supplex

Nobilitas, inhumata diu, miseroque revulsa
 Corpore feralem quæstum post fata poposcit.

445

Adspiciat quisquis nimium sublata secundis
 Colla gerit. Triviis calcandus spargitur ecce,

Qui sibi pyramidas, quî non cedentia templis
 Ornatura suos extruxit culmina Manes,

Et, qui Sidonio velari credidit ostro,

450

Nudus pascit aves. Jacet en, qui possidet orbem;

Exiguæ telluris inops, & pulvere raro

Per partes tegitur, nusquam totiesque sepultus.

Senserunt convexa necem, tellusque nefandum

Amolitur onus. Jam respirantibus astris,

455

Infernos gravat umbra lacus. Pater Æacus horret,

Intrantemque etiam latratu Cerberus urget.

Tunc animæ, quas ille fero sub jure peremit;

Circumstant, nigrique trahunt ad judicis urnam,

Infecto fremitu. Veluti pastoris in ora

460

Commotæ glomerantur apes, qui dulcia raptu

Mella trahit, pennasque cient, & spicula tendunt,

Et tenuis saxi per propugnacula cinctæ

Rimosam patriam, dilectaque pumicis antra

Defendunt, pronoque favos examine velant.

465

Est locus, infauis quo conciliantur in unum

Cocytos Phlegethonque vadis : inamoenus uterque
 Alveus. Hic volvit lacrimas : hic igne redundat.
 Turris per geminos flammis vicinior amnes
 Porrigitur, solidoque rigens adamante finistrum 470
 Proluit igne latus. Dextra Cocytia findit
 Æquora, triste gemens, & fletu concita plangit.
 Huc post emeritam mortalia secula vitam
 Deveniunt. Ibi nulla manent discrimina fati,
 Nullus honos, vanoque exutum nomine Regem 475
 Proturbat plebeius egens. Quæfitor in alto
 Conspicuis folio perterritat crimina Minos,
 Et iustis dirimit fontes. Quos nolle fateri
 Viderit, ad rigidi transmittit verbera fratris.
 Nam juxta Rhadamanthus agit. Cum gesta superni 480
 Curriculi, totosque diu perspexerit actus;
 Exæquat damnum meritis, & muta ferarum
 Cogit vincla pati. Truculentos ingerit urfis,
 Prædoneſque lupis. Fallaces vulpibus addit.
 At qui defidia ſemper vinoque gravatus, 485
 [Indulgens Veneri voluit torpeſcere luxu,]
 Hunc ſuis immundi pingues detrudit in artus.
 Qui juſto plus eſſe loquax, arcanaque ſuevit
 Prodere, piſcoſas fertur viſturus in undas,
 Ut nimiam penſent æterna ſilentia vocem. 490
 Quos ubi per varias annis ter mille figuras
 Egit Lethæo purgatos ſtumine; tandem
 Ruſus ad humanæ revocat primordia formæ.
 Tum quoque, dum lites, Stygiiſque negotia ſolvit
 Dura fori, veteresque reos ex ordine quærit, 495
 Ruſinum procul ecce notat, viſuque ſevero

Lustrat, & ex imo concussa sede profatur:

Huc superûm labes, huc insatiabilis auri
Proluvies, pretioque nihil non aufe parato,
Quodque mihi summum scelus est, huc improbe legum 500

Venditor, Arctoi stimulator perfide Martis,
Cujus ob innumeras strages angustus Averni
Jam sinus, & plena lassatur portitor alno.

Quid demens manifesta negas? en pectus inusta
Deformant maculæ, vitiiisque inolevit imago, 505

Nec sese commissa tegunt. Genus omne dolorum
In te ferre lubet. Dubio tibi pendula rupes
Immineat lapsu. Volucer te torqueat axis.

Te refugi fallant latices, atque ore natanti
Arescat decepta sitis, dapibusque relictis 510

In tua mansurus migret præcordia vultur.

Quancquam omnes alii, quos hæc tormenta fatigant,
Pars quota sint, Rufine, tui; quid tale vel audax
Fulmine Salmoneus, vel lingua Tantalus egit,
Aut in concessu Tityos deliquit amore? 515

Cunctorum si facta simul jungantur in unum,
Præcedes numero. Cui tanta piacula quisquam
Supplicio conferre valet? quid denique dignum
Omnibus inveniam, vincant cum singula pœnas?
Tollite de mediis animarum dedecus umbris. 520

Adspexisse sat est. Oculis jam parcite nostris,
Et Diris purgate domos. Agitate flagellis

Trans Styga, trans Erebum. Vacuo mandate Barathro
Infra Titanum tenebras, infraque recessus

Tartareos, nostrumque Chaos, qua noctis opacæ 525

Fundamenta latent, penitusque immersus anhelet,
Dum rotet astra polus, feriant dum litora venti.

VI

CL. CLAUDIANI

DE TERTIO CONSULATU

HONORII AUGUSTI

PRÆFATIO.

PARVOS non aquilis fas est educere fetus
 Ante fidem Solis, iudiciumque poli.
 Nam pater, excusso saliit cum tegmine proles,
 Ovaque maternus rupit hiulca tepor,
 Protinus implumes convertit ad æthera nidos,
 Et recto flammas imperat ore pati.
 Consulit ardentes radios, & luce magistra
 Natorum vires ingeniumque probat.
 Degeneres refugo torfit qui lumine visus;
 Unguibus hunc sævis ira paterna ferit.
 Exploratores oculis qui pertulit ignes,
 Sustinuitque acie nobiliore diem;
 Nutritur volucrumque potens & fulminis heres,
 Gesturus summo tela trifulca Jovi.
Cl. Claudianus,

D

50 *CL. CLAUDIANI IN HONOR. PRÆF.*

Me quoque Pieriis tentatum sæpius antris

15

Audet magna suo mittere Roma Deo.

Jam dominas aures, jam regia tecta meremur;

Et chelys Augusto judice nostra sonat.

VII

CL. CLAUDIANI

DE TERTIO CONSULATU

HONORII AUGUSTI

P A N E G Y R I S.

TERTIA Romulei fumant exordia fasces;
 Terque suas ducat bellatrix pompa curules.
 Festior annus eat, cinctusque imitata Gabinos
 Dives Hydaspes augescat purpura gemmis.
 Succedant armis trabæ: tentoria lictor
 Ambiat, & Latiae redeant ad signa secures.
 Tuque, o, qui patrium curis æqualibus orbem
 Eo cum fratre regis, procede secundis
 Alitibus, Phœbique novos ordine meatus,
 Spes votumque poli, quem primo a limine vitæ
 Nutrix aula fovet: strictis quem fulgida telis
 Inter laurigeros aluerunt castra triumphos.
 Ardua privatos nescit fortuna penates,
 Et regnum cum luce dedit cognata potestas.

D 2

Excepit Tyrio venerabile pignus in ostro, 15
 Lustravitque tuos aquilis victricibus ortus
 Miles, & in mediis cunabula præbuit hastis.
 Te nascente ferox toto Germania Rheno
 Intremuit, movitque suas formidine silvas
 Caucasus, & positis numen confessa pharetris 20
 Ignavas Meroe traxit de crine sagittas.
 Reptasti per scuta puer, regumque recentes
 Exuviae tibi ludus erant, primusque solebas
 Aspera complecti torvum post praelia patrem,
 Signa triumphato quoties flexisset ab Istro 25
 Arctoa de strage calens, & poscere partem
 De spoliis, Scythicosve arcus, aut rapta Gelonis
 Cingula, vel jaculum Daci, vel frena Suevi.
 Ille coruscanti clipeo te sæpe volentem
 Sustulit aridens, & pectore pressit anhelos 30
 Intrepidum ferri, galeæ nec triste timentem
 Fulgur, & ad summas tendentem brachia cristas.
 Tum sic lætus ait: Rex o stellantis Olympi,
 Talis perdomito redeat mihi filius hoste,
 Hyrcanas populatus opes, aut cæde superbus 35
 Assyria. Sic ense rubens, sic flamine crebro
 Turbidus, & grato respersus pulvere belli,
 Armaque gavisus referat captiva parenti.
 Mox ubi firmasti recto vestigia gressu,
 Non tibi desidias molles, nec marcida luxu 40
 Otia, nec somnos genitor permisit inertes:
 Sed nova per duros instruxit membra labores,
 Et cruda teneras exercuit indole vires:
 Frigora sæva pati, gravibus non cedere nimbis,

Æstivum tolerare jubar, tranare sonoras 45

Torrentum furias, adscensu vincere montes,
Planitiem cursu, valles & concava saltu.

Nec non in clipeo vigiles producere noctes,
In galea potare nives; nunc spicula cornu
Tendere, nunc glandes Baleari spargere funda. 50

Quoque magis nimium pugnae inflammaret amorem,
Facta tui numerabat avi, quem litus adusta
Horrescit Libyæ, ratibusque impervia Thule.

Ille leves Mauros, nec falso nomine Pictos
Edomuit, Scotumque vago mucrone secutus, 55

Fregit Hyperboreas remis audacibus undas,
Et geminis fulgens utroque sub axe tropæis
Tethyos alternæ refluas calcavit arenas.

Hos tibi virtutum stimulos, hæc semina laudum,
Hæc exempla dabat. Non ocius hausit Achilles 60
Semiferi præcepta senis, seu cuspidis artes,
Sive lyræ cantus, medicas seu disceret herbas.

Interea turbata fides, civilia rursus
Bella tonant, dubiumque quatit discordia mundum.
Proh crimen Superùm, longi proh dedecus ævi, 65

Barbarus Hesperias exsul possederat urbes,
Sceptraque dejecto dederat Romana clienti.
Jam Princeps molitur iter, gentesque remotas

Colligit Auroræ, tumidus quasunque pererrat
Euphrates, quas lustrat Halys, quas ditat Orontes. 70

Turiferos Arabes saltus, vada Caspia Medi,
Armenii Phasin, Parthi liquere Niphaten.

Quæ tibi tunc Martis rabies, quantusque sequendi
Ardor erat? quanto flagrabant pectora voto,

Optatas audire tubas , campique cruenta
 Tempestate frui , truncisque immergere plantas ?

75

Ut Leo , quem fulvæ matris spelunca tegebat
 Uberibus solitum pasci , cum crescere sensit
 Ungue pedes , & terga jubeis , & dentibus ora ;
 Jam negat imbelles epulas , & rupe relicta
 Gætulo comes ire patri , stabulisque minari
 Æstuat , & celsi tabo sordere juvenei.

80

Ille vetat , rerumque tibi commendat habenas ,
 Et sacro meritos ornat diademate crines.

Tantaque se rudibus pietas ostendit in annis ,
 Sic ætas animo cessit , quererentur ut omnes
 Imperium tibi fero datum, Victoria velox

85

Auspiciis effecta tuis. Pugnaſtis uterque :
 Tu fatiſ , genitorque manu. Te propter & Alpes
 Invadi faciles. Cauto nec profuit hoſti
 Munitis hæſiſſe locis. Spes irrita valli
 Concidit , & ſcopulis paſuerunt clauſtra revulſis.

90

Te propter gelidis Aquilo de monte procellis
 Obruit adverſas acies , revolutaque tela
 Vertit in auctores , & turbine reppulit haſtas.

95

O nimium dilecte Deo , cui ſundit ab antris
 Æolus armatas hiemes ; cui militat æther ,
 Et conjurati veniunt ad claffica venti.

Alpinæ rubuere nives , & Frigidus amnis
 Mutatis fumavit aquis , turbaque cadentum
 Staret , ni rapidus juviſſet flumina ſanguis.

100

At ferus inventor ſclerum trajecerat altum
 Non uno mucrone latus , duplexque tepebat
 Enſis , & ultrices in ſe converterat iras

Tandem iusta manus. Jam libertate reducta,
 Quamvis emeritum peteret natura reverti
 Numen, & auratas astrorum panderet arces,
 Nutaretque oneri venturo conscius Atlas,
 Distulit Augustus cupido se credere coelo,
 Dum tibi pacatum præsenti traderet orbem. 105
 Nec mora; Bistonis alacer confurgis ab oris,
 Inter Barbaricas ausus transire cohortes
 Impavido vultu. Linquis Rhodopeia saxa
 Orpheis animata modis: juga deseris Etes
 Herculeo damnata rogo: post Pelion intras. 110
 Nereis illustre toris. Te pulcher Enipeus
 Celsaque Dodone stupuit, rursusque locutæ
 In te Chaoniæ moverunt carmina quercus.
 Illyrici legitur plaga litoris: arva teruntur
 Dalmatiæ: Phrygii numerantur stagna Timavi. 115
 Gaudent Italiæ sublimibus oppida muris
 Adventu sacrata tuo. Submissus adorat
 Eridanus, blandosque jubet mitescere fluctus,
 Et Phaethontæas solitæ deslere rivas
 Roscida frondosæ revocant electra sorores. 120

Quanti tum juvenes, quantæ sprevere pudorem
 Spectandi studio matres, puerisque severi
 Certavere senes, cum tu genitoris amico
 Exceptus gremio mediani veherere per urbem,
 Velaretque pios communis laurea currus. 125
 Quis non Luciferum roseo cum Sole videri
 Credidit, aut junctum Bromio radiare Tonantem?
 Floret cristatis exercitus undique turmis,
 Quisque sua te voce canens. Præstringit aena.

Lux oculos, nudique seges Mavortia ferri
 Ingeminat splendore diem. Pars nobilis arcu,
 Pars longe jaculis, pars cominus horrida contis.
 Hi volucres tollunt aquilas, hi picta draconum
 Colla levant, multusque tumet per nubila serpens
 Iratus stimulante Noto, vivitque receptis
 Flatibus, & vario mentitur fibila tractu.

135

140

Ut ventum ad sedes; cunctos discedere testis
 Dux jubet, & generum compellat talibus ultro:
 Bellipotens Stilicho, cujus mihi robur in armis,
 Pace probata fides, quid enim per proelia gessi
 Te sine? quem merui te non sudante triumphum?
 Odrysium pariter Getico foedavimus Hebrum
 Sanguine, Sarmaticas pariter prostravimus alas,
 Ripæaque simul fessos porreximus artus
 In glaciæ, stantemque rota sulcavimus Istrum.
 Ergo age, me quoniam cœlestis regia poscit,
 Tu curis succede meis, tu pignora solus
 Nostra fove, geminos dextra tu protege fratres.
 Per confanguineos thalamos, noctemque beatam,
 Per tædas, quas ipsa tuo Regina levavit
 Conjugio, sociaque nurum produxit ab aula,
 Indue mente patrem, crescentes dilige fetus
 Ut ducis, ut foceri. Jam jam securus ad astra
 Te custode ferar. Rupta si mole Typhœus
 Vinculis profiliat, Tityos si membra resolvat,
 Si furor Enceladi projecta mugiat Ætna,
 Opposito Stilichone cadent. Nec plura locutus,
 Sicut erat, liquido signavit tramite nubes,
 Ingrediturque globum Lunæ, limenque relinquit

145

150

155

160

Arcados, & Veneris clementes advolat auras.

165

Hinc Phoebi permensus iter, flammamque nocentem

Gradiui, placidumque Jovem, stetit arce suprema,

Argenti qua zona riget Saturnia tractu.

Machina laxatur coeli, rutilæque patefcunt

Sponte fores. Arctoa parat convexa Bootes.

170

Australes referat portas succinctus Orion,

Invitantque novum fidus, pendentque vicissim,

Quas partes velit ille sequi, quibus esse sodalis

Dignetur stellis, aut qua regione morari.

O decus ætherium, terrarum gloria quondam,

175

Te tuus Oceanus natali gurgite lassum

Excipit, & notis Hispania proluit undis.

Fortunate parens, primos cum detegis ortus,

Adspicis Arcadium: cum te proclivior urges,

Occiduum visus remoratur Honorius ignem.

180

Et quocunque vagos flectas sub cardine cursus

Natorum per regna venis, qui mente serena,

Matroque regunt victas moderamine gentes;

Secula qui rursus formant meliore metallo.

Luget avarities Stygiis innexa catenis,

185

Cumque suo demens expellitur ambitus auro.

Non dominantur opes: non corrumpentia sensus

Dona valent. Emitur sola virtute potestas.

Unanimi fratres, quorum mare terraque fatis

Debentur, quodcunque manus evasit avitas,

190

Quod superest patri. Vobis jam Mulciber arma

Præparat, & Sicala Cyclops incude laborat.

Brontes innumeris exasperat ægida signis:

Altum fulminea crispate in casside conum

58 *CL. CLAUDIANI DE III CONS. HON:*

Festinat Steropes : nescit thoraca Pyracmon ;	195
Ignisuique gemit Lipare fumosa cavernis.	
Vobis Ionia virides Neptunus in alga	
Nutrit equos , qui summa freti per cœrula possint	
Ferre viam , segetemque levi percurrere motu ,	
Nesciat ut spumas , nec proterat ungula culmos.	200
Jam video Babylona rapi , Parthumque coactum	
Non ficta trepidare fuga : jam Baëtra teneri	
Legibus , & famulis Gangen pallefcere ripis ,	
Gemmatosque humilem dispergere Perfida cultus.	
Ite per extremum Tanain , pigrosque Triones.	205
Ite per ardentem Libyam : superate vapores	
Solis , & arcanos Nili deprendite fontes.	
Herculeum finem , Bacchi transcurrите metas.	
Vestri juris erit quidquid complectitur axis.	
Vobis rubra dabunt pretiosas æquora conchas ,	210
Indus ebur , ramos Panchaia , vellera Seres.	

VIII

CL. CLAUDIANI

DE QUARTO CONSULATU

HONORII AUGUSTI

P A N E G Y R I S.

AUSPICIIS iterum sese regalibus annus
 Induit, & nota fruitur jactantior aula :
 Limina nec passî circum privata morari
 Exsultant reduces Augusto Consule fasces.
 Cernis ut armorum procures, legumque potentes ;
 Patricios sumunt habitus, & more Gabino
 Discolor incedit legio, positisque parumper
 Bellorum signis, sequitur vexilla Quirini ?
 Lictori cedunt aquilæ, riderque togatus
 Miles, & in mediis effulget Curia castris ?
 Ipsa Palatino circumvallata Senatu
 Jam trabeam Bellona gerit, parmamque removît
 Et galeam, sacras humeris uestura curules.
 Nec te laurigeras pudeat, Gradive, secures
 Pacata gestare manu, Latiaque micantem

Loricam mutare toga, dum ferreus hæret
 Currus, & Eridani ludunt per prata jugales.
 Haud indigna coli, nec nuper cognita Marti
 Ulpia progenies, & quæ diademata mundo
 Sparfit, Ibera domus: nec tantæ vilior unda
 Promeruit gentis seriem. Cunabula fovit
 Oceanus. Terræ dominos, pelagique futuros
 Immenso decuit rerum de principe nasci.
 Hinc processit avus: cui, post Arctoa frementi
 Classica, Massylas annexuit Africa lauros.
 Ille, Caledoniis posuit qui castra pruinis,
 Qui medios Libyæ sub casside pertulit æstus,
 Terribilis Mauro, debellatorque Britanni
 Litoris, ac pariter Boreæ vastator & Austri.
 Quid rigor æternus cœli, quid sidera profunt,
 Ignotumque fretum? Maduerunt Saxone fuso
 Orcades. Incaluit Pictorum sanguine Thule.
 Scotorum cumulos flevit glacialis Ierne.
 Quid calor obsistit forti? Per vasta cucurrit
 Æthiopum, cinxitque novis Atlanta manipulis.
 Virgineum Tritona bibit, sparfosque venenis
 Gorgoneis vidit thalamos, & vile virentes
 Hesperidum risit, quos ditat fabula, ramos.
 Arx incensa Jubæ, rabies Maurusia ferro
 Cessit, & antiqui penetralia diruta Bocchi.
 Sed laudes genitor longe transgressus avitas
 Subdidit Oceanum sceptris, & margine cœli
 Clausit opes: quantum distant a Tigride Gades,
 Inter se Tanais quantum Nilusque relinquunt.
 Hæc tamen innumeris per se quæsit tropæis:

Non generis dono, non ambitione potitus.
 Digna legi virtus. Ultro se purpura supplex
 Obtulit, & solus meruit regnare rogatus.
 Nam cum barbaries penitus commota gementem
 Irrueret Rhodopen, & mixto turbine gentis 50
 Jam deserta suas in nos transfunderet Arctos,
 Danubii totæ vomerent cum prælia ripæ,
 Cum Geticis ingens premeretur Myfia plaustris,
 Flavaque Bistonios operirent agmina campos:
 Omnibus afflictis, & vel labentibus ictu, 55
 Vel prope casuris, unus tot funera contra
 Restitit, exstinxitque faces, agrosque colonis
 Reddidit, & leti rapuit de faucibus urbes.
 Nulla relicta foret Romani nominis umbra,
 Ni pater ille tuus jam jam ruitura subisset 60
 Pondera, turbatamque ratem, certa que levasset
 Naufragium commune manu. Velut ordine rupto
 Cum procul insanæ traherent Phaethonta quadrigæ,
 Sæviretque dies, terramque & stagna propinqui
 Haurirent radii, solito cum murmure torvis 65
 Sol occurrit equis: qui postquam rursus heriles
 Agnovere sonos; rediit meliore magistro
 Machina concentusque poli, currusque recepit
 Imperium, flammæque modum. Sic traditus illi,
 Servatusque Oriens. At non pars altera rerum 70
 Tradita, bis possessa manu, bis parta periclis.
 Per varium gemini scelus erupere tyranni
 Tractibus occiduis. Hunc sæva Britannia fudit;
 Hunc sibi Germanus famulum delegerat exsul:
 Ausus uterque nefas, domini respersus uterque 75

Infantis jugulo. Novitas audere priori
 Suadebat, cautumque dabant exempla sequentem.
 Hic nova moliri præceps: hic quærere tutum
 Providus. Hic fufis, collectis viribus ille.
 Hic vagus excurrrens: hic intra claustra reductus. 80
 Diffimiles; sed morte pares. Evadere neutri
 Dedecus, aut mixtis licuit procumbere telis.
 Amiffa specie, raptisque insignibus, ambo
 In vultus rediere fuos, manibusque revinctis
 Oblati gladiis submitunt colla paratis, 85
 Et vitam veniamque rogant. Proh damna pudoris!
 Qui modo tam densas nutu movere cohortes,
 In quos jam dubius fefe libraverat orbis,
 Non hoſtes victore cadunt; ſed iudice fontes.
 Damnat voce reos, petit quos Marte tyrannos. 90
 Amorum periere ducēs. Hic ſponte carina
 Decidit in fluctus: illum ſuus abſtulit enſis.
 Hunc Alpes, hunc pontus habet. Solatia cæſis
 Fratribus hæc ultor tribuit. Necis auctor uterque
 Labitur. Auguſtas par victima mitigat umbras. 95
 Has dedit inferias tumulis, juvenumque duorum
 Purpureos merito placavit ſanguine Manes.
 Illi juſtitiam confirmavere triumphī;
 Præſentes docuere Deos. Hinc ſecula diſcant
 Indomitum nihil eſſe pio, tutumve nocenti. 100
 Nuntius ipſe ſui longas incognitus egit
 Prævento rumore vias. Inopinus utrumque
 Perculit, & clauſos montes, ut plana, reliquit.
 Exſtruite immanes ſcopulos, attollite turres,
 Cingite vos fluviis, vaſtas opponite ſilvas, 105

Garganum Alpinis, Apenninumque nivalem
 Permixtis sociate jugis, & rupibus Æmum
 Addite Caucasii, involvite Pelion Ossæ.
 Non dabitis murum sceleri. Qui vindicet, ibit.
 Omnia subsident meliori pervia causæ.

110

Nec tamen oblitus civem cedentibus atrox
 Partibus infremuit. Non insultare jacenti
 Malebat. Mitis precibus, pietatis abundans,
 Pœnæ parcus erat. Paci non intulit iram
 Post acies. Odiis idem, qui terminus armis.
 Profuit hoc vincente capi, multosque subactos
 Prospera laturæ commendavere catenæ.
 Magnarum largitor opum, largitor honorum:
 Pronus & in melius gaudens convertere fata.
 Hinc amor, hinc validum devoto milite robur.

115

120

Hinc natis mansura fides. Hoc nobilis ortu
 Nasceris, æquæva cum majestate creatus,
 Nullaque privatae passus contagia fortis.
 Omnibus acceptis ultro te regia solum
 Protulit, & patrio felix adolesciscis in ostro,
 Membraque vestiri nunquam temerata profano
 In sacros cecidere sinus. Hispania patrem
 Auriferis eduxit aquis. Te gaudet alumno
 Bosporus. Hesperio de limite surgit origo:
 Sed nutrix Aurora tibi. Pro pignore tanto
 Certatur. Geminus te civem vindicat axis.
 Herculis, & Bromii sustentat gloria Thebas.
 Hæsit Apollineo Delos Latonia partu;
 Cretaque se jactat tenero reptata Tonanti.
 Sed melior Delo, Dictæis clarior oris,

125

130

135

Quæ dedit hoc Numen regio. Non litora nostro
Sufficerent angusta Deo. Nec inhospita Cynthi
Saxa tuos artus duro læsere cubili.

Acclinis genitrix auro, circumflua gemmis;
In Tyrios enixa toros. Ululata verendis

140

Aula puerperiis. Quæ tunc documenta futuri?

Quæ voces avium? quanti per inane volatus?

Quis vatum discursus erat? tibi corniger Ammon,
Et dudum taciti rupere silentia Delphi.

Te Persæ cecinere Magi. Te sensit Etruscus

145

Augur, & inspectis Babylonius horruit astris.

Chaldæi stupuere senes, Cumanaque rursus

Intonnuit rüpes, rabidæ delubra Sibyllæ.

Nec te progenitum Cybeleius ære sonoro

Lustravit Corybas. Exercitus undique fulgens

150

Adstitit. Ambitus signis augustior infans

Sentit adorantes galeas, redditque ferocem

Vagitum lituis. Vitam tibi contulit idem

Imperiumque dies. Inter cunabula Consul

Proveheris. Signas posito modo nomine fastus;

155

Donaturque tibi, qui te produxerat, annus.

Ipsa Quirinali parvum te cinxit amictu

Mater, & ad primas docuit reptare curules.

Uberibus sanctis, immortalique Dearum

Crescis adoratus gremio. Tibi sæpe Diana

160

Mænalios arcus venatricesque pharetras

Suspendit, puerile decus. Tu sæpe Minervæ

Lusisti clipeo, fulvamque impune pererrans

Ægida, tractasti blandos interritus angues.

Sæpe tuas etiam jam tum gaudente marito

165

Velavit Regina comas , festinaque voti
 Præsumtum diadema dedit, Tum lævibus ulnis
 Sustulit , & magno porrexit ad oscula patri.
 Nec dilatus honos. Mutatus principe Cæsar
 Protinus æquaris fratri : nec certius unquam 170
 Hortati Superi. Nullis præsentior æther
 Affuit omnibus. Tenebris involverat atra
 Lumen hiems , densosque Notus collegerat imbres.
 Sed mox , cum solita miles te voce levasset ,
 Nubila dissolvit Phœbus , pariterque dabantur 175
 Sceptra tibi mundoque dies. Caligine liber
 Bosporus adversam patitur Chalcedona cerni.
 Nec tantum vicina nitent : sed tota repulsis
 Nubibus exiit Thrace. Pangæa renident ,
 Insuetosque palus radios Mæotia vibrat. 180
 Non Boreas nimbos , non Sol ardentior egit.
 Imperii lux illa fuit. Præfagus obibat
 Cuncta nitor : risitque tuo Natura sereno.
 Visa etiam medio populis mirantibus audax
 Stella die , dubitanda nihil , nec crine retuso 185
 Languida , sed quantus numeratur nocte Bootes.
 Emicuitque plagis alieni temporis hospes
 Ignis , & agnosci potuit , cum Luna lateret.
 Sive parens Augusta fuit , seu forte reluxit
 Divi fidus avi , seu te properantibus astris 190
 Cernere Sol patiens cœlum commune remisit.
 Apparet quid signa ferant. Ventura potestas
 Claruit Ascanio , subita cum luce comarum
 Innocuus flagraret apex , Phrygioque volutus
 Vertice , fatalis redimiret tempora candor. 195

Cl. Claudianus.

E

At tua cœlestes illustrant omina flammæ.

Talis ab Idæis primævus Jupiter antris
Possessi stetit arce poli, famulosque recepit
Natura tradente Deos. Lanugine nondum
Vernabant vultus, nec adhuc per colla fluebant 200

Moturæ convexa comæ. Tum scindere nubes
Discebat, fulmenque rudi torquere lacerto.
Lætior augurio genitor, natique superbus
Jam paribus, duplici fultus consorte redibat;
Splendebatque pio complexus pignora curru. 205

Haud aliter summo gemini cum patre Lacones
Progenies Lædæa sedent: in utroque relucet
Fratres, utroque soror. Simili chlamys effluit auro.

Stellati pariter crines. Juvat ipse Tonantem
Error, & ambigua placet ignorantia matri. 210

Eurotas proprios discernere nescit alumnos.
Ut domus excepit reduces, ibi talia tecum
Pro rerum stabili fertur ditioe locutus:

Si tibi Parthorum solium fortuna dedisset,
Care puer, terrisque procul venerandus Eois 215

Barbarus Arsacio confurgeret ore tiaras:
Sufficeret sublime genus, luxuque fluentem
Deside nobilitas posset te sola tueri.

Altera Romanæ longe rectoribus aulæ
Conditio. Virtute decet, non sanguine niti: 220

Major & utilior fato conjuncta potenti,
Vile latens virtus. Quid enim submersa tenebris
Proderit obscuro? veluti sine remige puppis;
Vel lyra, quæ reticet; vel, qui non tenditur, arcus.

Hanc tamen haud quisquam, qui non agnoverit ante 225

Semet, & incertos animi pacaverit æstus,
Inveniet. Longis illuc ambagibus itur.

Disce orbi, quod quisque sibi. Cum conderet artus

Nostros, ætheriis miscens terrena Prometheus,

Sinceram patrio mentem furatus Olympo

230

Continuit claustris, indignantemque revinxit.

Et, cum non aliter possent mortalia fingi,

Adjunxit geminas. Illæ cum corpore lapsæ

Intereunt: hæc sola manet, bustoque superstes

Evolat. Hanc alta capitis fundavit in arce

235

Mandatricem operum, prospecturamque labori.

Illas inferius collo, præceptaque summæ

Passuras dominæ digna statione locavit.

Quippe opifex veritus confundere sacra profanis,

Distribuit partes animæ, sedesque removit.

240

Iram sanguinei regio sub pectore cordis

Protegit imbutam flammis, avidamque nocendi,

Præcipitemque sui. Rabie succensa tumescit,

Contrahitur stupefacta metu. Cumque omnia secum

Duceret, & requiem membris vesana negaret;

245

Invenit pulmonis opem, madidumque furenti

Præbuit, ut tumidæ ruerent in mollia fibræ.

At sibi cuncta petens, nil collatura cupido,

In jecur, & tractus imos compulsa recessit.

Quæ, velut immanes referat dum bellua rictus,

250

Expleri pascique nequit: nunc verbere curas

Torquet avaritiæ, stimulis nunc flagrat amorum,

Nunc gaudet, nunc mœsta dolet, satiataque rursus

Exoritur, cæsaque redit pollentius Hydra.

Hos igitur si quis potuit sedare tumultus,

255

E 2

Inconcussa dabit puræ sacraria menti.

Tu licet extremos late dominere per Indos ;

Te Medus , te mollis Arabs , te Seres adorent :

Si metuis , si prava cupis , si duceris ira ,

Servitii patiere jugum : tolerabis iniquas

260

Interius leges. Tunc omnia jure tenebis ,

Cum poteris rex esse tui. Proclivior usus

In pejora datur , suadetque licentia luxum ,

Illecebrisque effrena favet. Tum vivere caste

Asperius , cum prompta Venus. Tum durius iræ

265

Consultitur , cum pœna patet. Sed comprime motus :

Nec tibi quid liceat , sed quid fecisse decebit ,

Occurrat , mentemque domet respectus honesti.

Hoc te præterea crebro sermone monebo ,

Ut te totius medio telluris in orbe

270

Vivere cognoscas , cunctis tua gentibus esse

Facta palam ; nec posse dari regalibus usquam

Secretum vitiis. Nam lux altissima fati

Occultum nihil esse finit , latebrasque per omnes

Intrat , & abstrusos explorat fama recessus.

275

Sis pius inprimis. Nam cum vincamur in omni

Munere , sola Deos æquat clementia nobis.

Neu dubie suspectus agas : neu falsus amicis ,

Rumorumve avidus. Qui talia curat , inanes

Horrebit strepitus nulla non anxius hora.

280

Non sic excubiæ , non circumstantia pila ,

Quam tutatur amor. Non extorquebis amari.

Hoc alterna fides , hoc simplex gratia donat.

Nonne vides , operum qui se pulcherrimus ipse

Mundus amore liget , nec vi connexa per ævum

285

Conspirent elementa sibi? quî limite Phœbus
 Contentus medio, contentus litore pontus?
 Et qui perpetuo terras ambitque vehitque,
 Nec premat incumbens, oneri nec cesserit aer?
 Qui terret, plus ipse timet. Sors ista tyrannis 290
 Convenit. Invideant claris, fortesque trucidant,
 Muniti gladiis vivant septique venenis,
 Ancipites habeant artes, trepidique minentur.
 Tu civem, patremque geras. Tu consule cunctis,
 Non tibi. Nec tua te moveant, sed publica vota. 295
 In commune jubes si quid, censesve tenendum,
 Primus jussa subi. Tunc observantior æqui
 Fit populus, nec ferre negat, cum viderit ipsum
 Auctorem parere sibi. Componitur orbis
 Regis ad exemplum. Nec sic inflectere sensus 300
 Humanos edicta valent, ut vita regentis.
 Mobile mutatur semper cum principe vulgus.
 His tamen effectis, neu fastidire minores,
 Neu pete præscriptos homini transcendere fines.
 Inquinat egregios adjuncta superbia mores. 305
 Non tibi tradidimus dociles servire Sabæos;
 Armeniæ dominum non te præfecimus oræ:
 Non damus Assyriam, tenuit quam femina, gentem:
 Romani, qui cuncta diu rexere, regendi:
 Qui nec Tarquinii fastus, nec jura tulere 310
 Cæsaris. Annales veterum delicta loquentur.
 Hærebunt maculæ. Quis non per secula damnet
 Cæsareæ portenta domus? Quem dira Neronis
 Funera, quem rupes Caprearum tetra latebit
 Incesto possessa seni? Victura feretur 315

Gloria Trajani; non tam quod Tigride victo,
 Nostra triumphati fuerint provincia Parthi,
 Alta quod inuestus fractis Capitolia Dacis;
 Quam patriæ quod miris erat. Ne define tales,
 Nate, sequi. Si bella tonant, prius agmina duris 320
 Exerce studiis; & sævo præstrue Marti.
 Non brumæ requies, non hibernacula segnes
 Enervent torpore manus. Ponenda salubri
 Castra loco: præbenda vigil custodia vallo.
 Disce ubi densari cuneos, ubi cornua tendi 325
 Æquius, aut iterum flecti: quæ montibus aptæ,
 Quæ campis acies, quæ fraudi accommoda vallis;
 Qua via difficilis. Fidit si mœnibus hostis,
 Tum tibi muralis librato machina pulsu
 Saxa rotet: præceps aries protectaque portas 330
 Testudo feriat. Ruat emerfura Juventus
 Effossi per operta soli. Si longa moretur
 Obsidio; tum vota cave secura remittas,
 Inclusumve putes. Multis damnosa fuere
 Gaudia. Dispersi pereunt, somnove soluti. 335
 Sæpius incautæ nocuit victoria turbæ.
 Neu tibi regificis tentoria larga redundant
 Deliciis, neve imbelles ad signa ministros
 Luxuries armata trahat. Neu flantibus Austris,
 Neu pluviis cedas: neu defensura calorem 340
 Aurea summoveant rapidos umbracula Soles.
 Inventis utere cibis: solabere partes
 Æquali sudore mas. Si collis iniquus,
 Primus ini. Silvam si cedere provocat usus,
 Sumta ne pudeat quercum stravisse bipenni. 345

Calcatur si pigra palus, tuus ante profundum.
 Prætentet sonipes. Fluvios tu protere cursu
 Hærentes glacie; liquidos tu scinde natatu.
 Nunc eques in medias equitum te confere turmas:
 Nunc pedes affistas pediti. Tum promptius ibunt 350
 Te socio: tum conspicuus, gratusque feretur
 Sub te teste labor. -- Dicturum plura parentem
 Voce subis: Equidem, faveant modo Numina cœptis,
 Hæc effecta dabo: nec me fratrique, tibi que
 Dissimilem populi commissaque regna videbunt. 355
 Sed cur non potius, verbis quæ disseris, usu
 Exporior? gelidas certe nunc tendis in Alpes.
 Duc tecum comitem. Figant, sine, nostra tyrannum
 Spicula. Palle scat nostro, sine, barbarus arcu.
 Italiamne feram furiis prædonis acerbi 360
 Subiectam? patiar Romam servire clienti?
 Usque adeone puer? nec me polluta potestas,
 Nec pia cognati tanget vindicta cruoris?
 Per strages equitare libet. Da protinus arma.
 Cur annos obicis? pugnae cur æguor impar? 365
 Æqualis mihi Pyrrhus erat, cum Pergama solus
 Verteret, & patri non degeneraret Achilli.
 Denique si princeps castris hætere nequibo,
 Vel miles veniam. — Delibat dulcia nati
 Oscula, miransque refert: Laudanda peristi:
 Sed festinus amor. Veniet robustior ætas. 370
 Ne propera. Necdum decimas emensus aristas.
 Aggrederis metuenda viris. Vestigia magnæ
 Indolis agnosco. Fertur Pellæus, Eoum
 Qui domuit Porum, cum prospera sæpe Philippæ 375

Audiret, lætos inter flevisse sodales,
 Nil sibi vincendum patris virtute relinqui.
 Hos video motus. Fas sit promittere patri.
 Tantus eris: nostro nec debes regna favori,
 Quæ tibi jam natura dedit. Sic mollibus olim 380
 Stridula ducturum pratis examina regem
 Nascentem venerantur apes, & publica mellis
 Jura petunt, traduntque favos. Sic pascua parvus
 Vindicat, & necdum firmatis cornibus audax
 Jam regit armentum vitulus. Sed proelia differ 385
 In juvenem, patiensque meum cum fratre tuere
 Me bellante locum. Vos impacatus Araxes,
 Vos celer Euphrates timeat. Sit Nilus ubique
 Vester, & emissio quidquid Sol imbuit ortu.
 Si pateant Alpes, habeat si causa secundos 390
 Justior eventus, aderis, partesque receptas
 Suscipies, animosa tuas ut Gallia leges
 Audiat, & nostros æquus modereris lberos.
 Tunc ego securus fati, lætusque laborum
 Discedam, vobis utrumque regentibus axem. 395
 Interea Musis, animus dum mollior, insta,
 Et, quæ mox imitere, legas: nec desinat unquam
 Tecum Graia loqui, tecum Romana vetustas.
 Antiquos evolve duces. Assuesce futuræ
 Militiæ. Latium retro te confer in ævum. 400
 Libertas quæsita placet? mirabere Brutum.
 Perfidiam damnas? Meti satiabere poenis.
 Triste rigor nimius? Torquati despice mores.
 Mors impensa bonum? Decios venerare ruentes.
 Vel solus quid fortis agat, te ponte soluto 405

Oppositus Cocles , Muci te flamma docebit.
 Quid mora perfringat , Fabius : quid rebus in arctis
 Dux gerat , ostendat Gallorum strage Camillus.
 Discitur hinc , nullos meritis obfistere casus.
 Prorogat æternam feritas tibi Punica famam ,
 Regule. Successus superant adversa Catonis.
 Discitur hinc , quantum paupertas sobria possit.
 Pauper erat Curius , cum Reges vinceret armis.
 Pauper Fabricius , Pyrrhi cum sperneret aurum.
 Sordida Serranus flexit Dictator aratra.
 Lustratæ liſtore caſæ , faſcesque ſalignis
 Poſtibus affixi. Collectæ Conſule melleſes ,
 Et fulcata diu trabeato rura colono.

410

415

Hæc genitor præcepta dabat. Velut ille carinæ
 Longævus reſtor , variis quem sæpe procellis.
 Exploravit hiems , ponto jam feſſus & annis
 Equoreas alni nato commendat habenas ,
 Et caſus arteſque docet , quo dextra regatur
 Sidere , quo fluctus poſſint moderamine falli :
 Quæ nota nimborum : quæ fraus infida ſereni :
 Quid Sol occiduus prodat : quo ſaucia vento
 Decolor iratos attollat Cynthia vultus.

420

425

Adſpice nunc quacunq; micas , ſeu circulus Auſtri ,
 Magne parens , gelidi ſeu te meruere Triones :
 Adſpice , completur votum. Jam natus adæquat
 Te meritis , & , quod magis eſt optabile , vincit ,
 Subnixus Stilichone tuo : quem fratribus ipſe
 Diſcedens clipeum deſenſoremque dediſti.
 Pro nobis nihil ille pati , nullumque recuſat
 Diſcrimen tentare ſui : non dura viarum ,

430

435

Non incerta maris. Libyæ squalentis arenas
Audebit superare pedes, madidaque cadente
Pleiade Gætulas intrabit Syrtibus undas.

Hunc tamen in primis populos levitate feroces;

Et Rhenum pacare jubes. Volat ille citatis 440

Vectus equis, nullaque latus stipante caterva,

Aspera nubiferas qua Rhetia porrigit Alpes,

Pergit, & hostiles, tanta est fiducia, ripas

Incomitatus adit. Totum properare per amnem

Antonitos humili Reges cervice videres. 445

Ante ducem nostrum flavam sparsere Sycambri

Cæsariem, pavidoque orantes murmure Franci

Procubuerunt solo. Juratur Honorius absens,

Imploratque tum supplex Alamannia nomen.

Bastarnæ venere truces. Venit accola silvæ 450

Bructerus Hercyniæ. Latisque paludibus exit

Cimber, & ingentes Albin liquere Cherusci.

Accipit ille preces varias, tardeque rogatus

Annuat, & magno pacem pro munere donat.

Nobilitant veteres Germanica foedera Druos; 455

Marte sed ancipiti, sed multis cladibus, emta.

Quis victum meminit sola formidine Rhenum?

Quod longis alii bellis potuere mereri,

Hoc tibi dat Stilichonis iter. Post otia Galli

Limitis, hortaris Graias fulcire ruinas. 460

Ionium tegitur velis, ventique laborant

Tot curvare sinus, servaturasque Corinthum

Prosequitur facili Neptunus gurgite classes;

Et puer Isthmiaci jam pridem litoris exsul

Secura repetit portus cum matre Palæmon. 465

Plaustra cruore natant : metitur pellita juvenus.
 Pars morbo , pars ense perit. Non lustra Lycæi ,
 Non Erymantheæ jam copia sufficit umbræ
 Innumeris exusta rogis , nudataque ferro
 Sic flagrasse suas lætantur Mænala filvas.
 Excutiat cineres Ephyre ; Spartanus , & Arcas
 Tutior exsanguis pedibus proculcet acervos ;
 Fessaque pensatis respiret Græcia poenis.

470

Gens , qua non Scythicos diffusior ulla Triones
 Incoluit , cui parvus Athos , angustaque Thrace ,
 Cum transfret , erat ; per te , viresque tuorum
 Fracta ducum , lugetque sibi jam rara superstes ,
 Et , quorum turbæ spatium vix præbuit orbis ,
 Uno colle latent. Sitiens , inclusaque vallo
 Ereptas quæsiuit aquas , quas hostibus ante
 Contiguas alio Stilicho deflexerat actu ,
 Mirantemque novas ignota per avia valles
 Jusserat averso fluvium migrare meatu.

475

480

Obvia quid mirum vinci , cum Barbarus ultro
 Jam cupiat servire tibi ? Tua Sarmata discors
 Sacramenta petit. Projecta fraude Gelonus
 Militat : in Latios ritus transistis , Alani.
 Ut fortes in Marte viros , animisque paratos ,
 Sic justos in pace legis , longumque tueris
 Electos , crebris nec succedentibus urges :
 Judiciis notis regimur : fruimurque quietis ,
 Militiæque bonis ; ceu bellatore Quirino ,
 Ceu placido moderante Numa. Non imminet ensis :
 Nullæ nobilium cædes : non crimina vulgo
 Texuntur : patria mæstus non truditur exsul :

485

490

495

Impia continui cessant augmenta tributi :
 Non infelices tabulæ : non hasta refixas
 Vendit opes : avida sector non voce citatur ;
 Nec tua privatis crescunt æraria damnis.
 Munificus largi , sed non & prodigus , auri.
 Perdurat non emta fides , nec pectora merces
 Alligat. Ipsa suo pro pignore castra laborant.
 Te miles nutritor amat. Quæ denique Romæ
 Cura tibi ? quam fixa manet reverentia patrum ?
 Firmatur senium juris , priscamque resumunt
 Canitiem leges , emendanturque vetustæ ,
 Acceduntque novæ. Talem sensere Solonem
 Res Pandionia. Sic armipotens Lacedæmon
 Despexit muros rigido munita Lycurgo.

500

505

Quæ sub te vel causa brevis , vel iudicis error
 Negligitur ? Dubiis quis litibus addere finem
 Justior , & mersum latebris educere verum ?
 Quæ pietas , quantusque rigor , tranquillaque magni
 Vis animi , nulloque levis terrore moveri ;
 Nec nova mirari facilis ! Quam docta facultas
 Ingenii , linguæque modus ! Responfa verentur
 Legati , gravibusque laret sub moribus ætas.

510

515

Quantus in ore pater radiat ! Quam torva voluptas
 Frontis , & angustæ majestas grata pudoris !
 Jam patrias imples galeas : jam cornus avita
 Tentatur vibranda tibi. Promittitur ingens
 Dextra rudimentis , Romanaque vota moratur.
 Quis decor , incedis quoties clipeatus , & auro
 Squameus , & rutilus cristis , & casside major !
 Sic cum Threicia primum sudaret in hasta ,

520

525

Flumina laverunt puerum Rhodopeia Marrem.
 Quæ vires jactulis! vel cum Gortynia tendis
 Spicula, quam felix arcus, certique petitor
 Vulneris, & jussum mentiri nescius ictum!
 Scis quo more Cydon, qua dirigat arte sagittas 530
 Armenius, refugo quæ sit fiducia Partho.
 Sic Amphionæ pulcher sudore palæstræ
 Alcides pharetras, Diræaque tela solebat
 Prætentare feris, olim domitura Gigantas;
 Et pacem latura polo: semperque cruentus 535
 Ibat, & Alcmenæ prædam referebat ovanti.
 Cæruleus tali prostratus Apolline Python
 Implicuit fractis moritura volumina filvis.
 Cum vectaris equo, simulacraque Martia ludis;
 Quis molles sinuare fugas, quis tendere contum 540
 Acrior, aut subitos melior flexisse recursus?
 Non te Massagetæ, non gens exercita campo
 Thessala, non ipsi poterunt æquare bimbres.
 Vix comites alæ, vix te suspensa sequuntur
 Agmina, ferventesque tument post terga dracones, 545
 Utque tuis primum sonipes calcaribus arsit,
 Ignescunt patulæ næs. Non sentit arenas
 Ungula, discussæque jubæ sparguntur in armos.
 Turbantur phaleræ. Spumosis morfibz aurum
 Fumat. Anhelantes exsudent sanguine gemmæ. 550
 Ipse labor pulvisque decent, confusaque motu
 Cæsaries. Vestis radiæ murice Solem
 Combibit. Ingesto crispatur purpura vento.
 Si dominus legeretur equis, tua posceret ultro
 Verbera Nereidum stabulis nutritus Arion, 555

Serviretque tuis contempto Castore frenis
 Cyllarus, & flavum Xanthus sprevisset Achillem.
 Ipse tibi famulas præberet Pegasus alas,
 Portaretque libens, melioraque pondera passus
 Bellerophontearum indignaretur habenas.

560

Quin etiam velox Auroræ nuntius Æthon,
 Qui fugat hinnitu stellas, roseoque domatur
 Lucifero, quoties equitem te cernit ab astris,
 Invidet, inque tuis mavult spumare lupatis.

Nunc quoque quos habitus, quantæ miracula pompæ 565

Vidimus, Ausonio cum jam succinctus amictu
 Per Ligurum populos solito conspectior ires,
 Atque inter niveas alte veherere cohortes,
 Obnixisque simul pubes electa lacertis
 Sidereum gestaret onus! Sic numina Memphis

570

In vulgus proferre solet. Penetralibus exit
 Effigies; brevis illa quidem: sed plurimus infra
 Liniger imposito suspirat veste sacerdos,
 Testatus sudore Deum. Nilotica fistris
 Ripa sonat, Phariosque modos Ægyptia ducit
 Tibia. Submissis admugit cornibus Apis.

575

Omnis nobilitas, omnis tua sacra frequentant
 Tibridis & Latii soboles. Convenit in unum
 Quidquid in orbe fuit procerum, quibus auctor honoris
 Vel tu, vel genitor. Numerofo Consule Consul
 Cingeris, & socios gaudes admittere patres.

580

Illustri te prole Tagus, te Gallia doctis
 Civibus, & toto stipavit Roma Senatu.

Portatur Juvenum cervicibus aurea sedes,
 Ornatuque novo gravior Deus. Asperat Indus

585

Velamenta lapis, pretiosaque fila smaragdis
 Ducta virent. Amethystus inest, & fulgor Iberus
 Temperat arcanis hyacinthi cæcula flammis.

Nec rudis in tali suffecit gratia textu:

Auget acus meritum, picturatumque metallis
 Vivit opus, multaque ornantur jaspide cultus,
 Et variis spirat Nereia bacca figuris.

590

Quæ tantum potuit digitis mollire rigorem
 Ambitiosa colus? vel cujus pectinis arte

Traxerunt solidæ gemmarum stamina telæ?

595

Invia quis calidi scrutatus stagna profundî

Tethyos invasit gremium? quis divitis algæ

Germine flagrant inter quæsit arenas?

Quis junxit lapides ostro? quis miscuit ignes

Sidonii rubrique maris? Tribuere colorem

600

Phœnices, Seres subtemina, pondus Hydaspes.

Hoc si Mæonias cinctu graderere per urbes,

In te pampineos transferret Lydia thyrsos,

In te Nyssa choros. Dubitarent Orgia Bacchi

Cui furerent. Iren: blandæ sub vincula tigres.

605

Talis Erythræis intextus nebrida gemmis

Liber agit currus, & Caspia flectit eburnis

Colla jugis: Satyri circum, crinemque solutæ

Mænades adstringunt edoris viâtricibus Indos.

Ebrius hostili velatur palmitè Ganges.

610

Auspice mox lætum sonuit clamore tribunal,

Te Fastos ineunte quater solemnia ludit

Omina libertas. Deductum Vindice morem

Lex celebrat, famulusque jugo laxatus herili

Ducitur, & grato reneat securior iâtu.

615

Tristis conditio pulsata fronte recedit.
 In civem rubuere genæ, tergoque removit
 Verbera permissi felix injuria voti.
 Prospera Romuleis sperantur tempora rebus
 In nomen ventura tuum. Præmissa futuris 620
 Dant exempla fidem. Quoties te cursibus ævi
 Præfecit, toties accessit laurea patri.
 Ausi Danubium quondam tranare Gruthungi
 In lintres fregere nemus. Ter mille ruebant 625
 Per fluvium plenæ cuneis immanibus alni.
 Dux Odothæus erat. Tantæ conamina classis
 Incipiens ætas & primus contudit annus.
 Submersæ sedere rates. Fluitantia nunquam
 Largius Arctoos pavere cadavera pisces.
 Corporibus premitur Peuce. Per quinque recurrens 630
 Ostia barbaricos vix egerit unda cruores.
 Confessusque parens Odothæi regis opima
 Rettulit, exuviasque tibi. Civile secundis
 Conficis auspiciis bellum. Tibi debeat orbis
 Fata Gruthungorum, debellatumque tyrannum. 635
 Ister sanguineos egit te Consule fluctus:
 Alpinos genitor rupit te Consule montes.
 Sed patriis olim fueras successibus auctor,
 Nunc eris ipse tuis. Semper venere triumphi
 Cum trabeis, sequiturque tuos victoria fasces. 640
 Sis precor affiduus Consul, Mariique relinquo
 Et senis Augusti numerum. Quæ gaudia mundo,
 Per tua lanugo cum serpere cœperit ora,
 Cum tibi prodiderit festas nox pronuba tædas!
 Quæ tali devota toro, quæ murice fulgens 645

Ibit in amplexus tanti Regina mariti?
Quænam tot Divis veniet nurus, omnibus arvis,
Et toto dotanda mari? Quantusque feretur
Idem per Zephyri metas Hymenæus & Euri!
O mihi si liceat thalamis intendere carmen
Connubiale tuis, si te jam dicere patrem!
Tempus erit, cum tu trans Rheni cornua victor,
Arcadius captæ spoliis Babylonos onustus,
Communem majore toga signabitis annum,
Crinitusque tuo sudabit fasce Suëvus:
Ultima fraternas horrebunt Bætra secures.

650

655

I X
CL. CLAUDIANI
IN NUPTIAS
HONORII ET MARIÆ
PRÆFATIO.

SURGERET in thalamum ducto cum Pelion arcu,
 Nec caperet tantos hospita terra Deos;
 Cum socer æquoreus, numerosaque turba sororum
 Certarent epulis continuare dies,
 Præberetque Jovi communia pocula Chiron, 5
 Molliter obliqua parte refusus equi;
 Peneus gelidos mutaret nectare fontes,
 Ætæis fluere spumea vina jugis:
 Terpsichore facilem lascivo pollice movit
 Barbiton, & molles duxit in antra choros. 10
 Carmina nec superis, nec displicuere Tonanti,
 Cum teneris nossent congrua vota modis.
 Centauri, Faunique negant, quæ flectere Rhoeton,
 Quæ rigidum poterant plestra movere Pholum.
 Septima lux aderat coelo, totiesque renatus 15
 Viderat exactos Hesperus igne choros.

CL. CLAUD. IN NUPT. HON. PRÆF. 83

Tum Phœbus, quo saxa domat, quo pertrahit ornos,
Pectine tentavit nobiliore lyram :

Venturumque sacris fidibus jam spondet Achillem :

Jam Phrygias cædes, jam Simoenta canit.

20

Fronoso strepuit felix Hymenæus Olympo,
Reginam resonant Othrys & Offa Thetis.

X

CL. CLAUDIANI

DE N U P T I I S

HONORII ET MARIÆ.

HAUSERAT insolitos promissæ virginis ignes
 Augustus, pronoque rudis flagraverat æstu :
 Nec novus unde calor, nec quid suspiria vellent
 Noverat incipiens, & adhuc ignarus amandi.
 Non illi venator equus, non spicula curæ: 5
 Non jaculum torquere libet. Mens omnis abetrat
 In vulnus, quod fixit Amor. Quam sæpe medullis
 Erupit gemitus! quoties incanduit ore
 Confessus secreta rubor! nomenque beatum
 Injussæ scripsere manus! Jam munera nuptæ 10
 Præparat, & pulchros, Mariæ sed luce minores,
 Eligat ornatus, quidquid venerabilis olim
 Livia, Divorumque nurus gessere superbæ.
 Incusat spes ægra moras, longique videntur
 Stare dies, segnemque rotam non flectere Phœbe. 15
 Scyria sic tenerum virgo flammabat Achillem,
 Fraudis adhuc experts, bellatricesque docebat

Ducere fila manus, & mox, quos horruit Ide,
 Theſſalicos roſeo peſtebat pollice crines.
 Hæc etiam queritur ſecum: Quonam uſque verendus 20
 Cunctatur mea vota ſocer? quid jungere differt
 Quam pepigit, caſtaſque preces implere recuſat?
 Non ego, luxuriem regum, moremve ſecutus,
 Quæſivi vultum tabulis, ut nuntia formæ
 Lena per innumeros iret pictura penates: 25
 Nec variis dubium thalamis lecturus amorem
 Ardua commiſi falſæ connubia ceræ.
 Non rapio præceps alienæ ſœdera tedæ,
 Sed quæ ſponſa mihi pridem, patriiſque relicta
 Mandatis, uno materni ſanguinis ortu 30
 Communem partitur avum. Faſtigia ſupplex
 Depoſui, geſſique procum. De limine ſacro
 Oratum miſi proceres, qui proxima nobis
 Jura tenent. Fateor, Stilicho, non parva popoſci:
 Sed certe mereor princeps, hoc principe natus, 35
 Qui ſibi te generum fraterna prole revinxit,
 Cui Mariam debes. Fœnus mihi ſolve paternum.
 Redde ſuos aulæ. Mater fortaffe rogari
 Mollior. O patrui germen, cui nominis heres
 Succeſſi, ſublime decus torrentis Iberi, 40
 Stirpe ſoror, pietate parens, tibi creditus infans,
 Inque tuo crevi gremio, partuque remoto
 Tu potius Flaccilla mihi. Quid dividis ergo
 Pignora? quid juveni natam non tradis alumno?
 Optatuſne dies aderit? dabiturne jugalis 45
 Nox unquam? Tali ſolatur vulnera queſtu.

Riſit Amor, placidæque volat trans æquora mater

Nuntius, & totas jaſtantior explicat alas.

Mons latus Eoum Cypri præruptus obumbrat ;

Inuius humano grefſu , Phariumque cubile

50

Proteos , & ſeptem deſpectat cornua Nili.

Hunc neque canentes audent veſtire pruinæ ;

Hunc venti pulſare timent ; hunc lædere nimbi.

Luxuriæ Venerique vacat. Pars acrior anni

Exſulat. Æterni patet indulgentia veris.

55

In campum ſe fundit apex. Hunc aurea ſepes

Circuit , & fulvo defendit prata metallo.

Mulciber , ut perhibent , his oſtula conjugis emit

Moenibus , & tales uxorius obtulit arces.

Intus rura micant , manibus quæ ſubdita nullis

60

Perpetuum florent , Zephyro contenta colono :

Umbroſumque nemus , quo non admittitur ales ;

Ni probet ante ſuos Diva ſub iudice cantus.

Quæ placuit , fruitur ramis : quæ viſta , recedit.

Vivunt in Venerem frondes , omniſque viciffim

65

Felix arbor amat. Nutant ad mutua palmæ

Fœdera. Populeo ſuſpirat populus iſtu ;

Et platani plataniſ , alnoque aſſibilat alnus.

Labuntur gemini fontes : hic dulcis , amarus

Alter , & infuſis corrumpunt mella venenis ,

70

Unde Cupidineas armavit fama ſagittas.

Mille pharetrati ludunt in margine fratres ;

Ore pares , ſimiles habitu , genus mollis Amorum.

Hos Nymphae pariunt , illum Venus aurea ſolum

Edidit. Illo Deos cœlumque & ſidera cornu

75

Temperat , & ſummas dignatur figere reges.

Hî plebem feriunt. Nec cetera numina deſunt.

Hic habitat nullo constricta Licentia nodo,
 Et flecti faciles Iræ, vinoque madentes
 Excubiæ, Lacrimæque rudes, & gratus amantum 80
 Pallor, & in primis titubans Audacia furtis,
 Jucundique Metus, & non secura Voluptas.
 Et lasciva volant levibus Perjuria pennis.
 Hos inter petulans alta cervice Juventas
 Excludit Senium luco. Procul atria Divæ 85
 Permutant radios, silvaque obstante virescunt.
 Lemnius hæc etiam gemmis exstruxit & auro,
 Admiscens artem pretio, trabibusque smaragdus
 Supposuit cælas hyacinthi rupe columnas.
 Beryllo paries, & jaspide lubrica surgunt 90
 Limina, despectusque solo calcatur achates:
 In medio glebis redolentibus area dives
 Præbet odoratas messes. Hic mitis amomi;
 Hic casia matura leges, Panchaia turgent
 Cinnama, nec sicca frondescent vimina costis; 95
 Tardaque sudanti prorepunt balsama ligno.

Quo postquam delapsus Amor, longasque peregit
 Penna vias; alacer, passuque superior intrat.
 Cæsariem tunc forte Venus subnixa corusco
 Fingebat folio. Dextra lævaque sorores 100
 Stabant Idaliæ. Largos hæc nectaris imbres
 Irrigat: hæc morfu numerosi dentis eburno
 Multifidum discrimen arat: sed tertia retro
 Dat varios nexus, & iusto dividit orbes
 Ordine, neglectam partem studiosa relinquens: 105
 Plus error decuit: speculi nec vultus egebat
 Judicio. Similis testis monstratur in omni,

Et rapitur quocunque videt, dum singula cernit;
 Seque probat. Nati venientis conspicit umbram;
 Ambrosioque sinu puerum complexa ferocem, 110
 Quid tantum gavisus, ait? quæ proelia sudas,
 Improbe? quis jacuit telis? Iterumne Tonantem
 Inter Sidonias cogis mugire juventas?
 An Titana domas? an pastoralia Lunam
 Rursus in antra vocas? Durum magnumque videris 115
 Debellasse Deum. -- Suspensus in oscula matris
 Ille refert: Lætare, parens. Immane tropæum
 Rettulimus. Nostrium jam sentit Honorius arcum.
 Scis Mariam, patremque ducem, qui cuspede Gallos
 Italiamque fovet: nec te præclara Serenæ 120
 Fama latet. Propera. Regalibus annue votis.
 Junge toros. — Gremio natum Cytherea removit:
 Et crines festina ligat, peplumque fluentem
 Allevat, & blando spirantem numine ceston
 Cingitur, impulsos pluviis quo mitigat amnes, 125
 Quo mare, quo ventos, irataque fulmina solvit:
 Ut stetit ad litus, parvis hæc fatur alumpis:
 Ecquis erit, pueri, vitreas qui lapsus in undas
 Huc rapidum Tritona vocet, quo vecta per altum
 Deferar? Haud unquam tanto mihi venerit usu. 130
 Sacri, quos perimus, thalami. Pernicius omnes
 Quærite, seu concha Libycum circumtonat æquor,
 Ogygias seu frangit aquas. Quicunque repertum
 Duxerit, aurata donabitur ille pharetra.
 Dixerat, & sparsa diversi plebe feruntur 135
 Exploratores. Pelagi sub fluctibus ibat
 Carpathii Triton, oblucantemque petebat

Cymothoen. Timet illa ferum, seseque sequenti

Surripit, & duris elabatur uda lacertis.

Heus, inquit speculatus Amor, num vestra sub imis

140

Furta tegi potuere vadis? Accingere nostram

Vesturum dominam. Pretium non vile laboris

Cymothoen facilem, quæ nunc detrectat, habebis.

Hac mercede veni. — Prorupit gurgite torvus.

Semifer. Undosi verrebant brachia crines,

145

Hispida tendebat bifido vestigia cornu,

Qua pristis commissa viro. Ter pectora movit.

Jam quarto Paphias tractu fulcabat arenas.

Umbratura Deam retro sinuatur in arcum

Bellua. Tum vivo squalentia murice terga

150

Purpureis mollita toris. Hoc navigat ostro

Fulta Venus. Nivæ delibant æquora plantæ.

Prosequitur volucrum late comitatus Amorum,

Tranquillumque choris quatitur mare. Serta per omnem

Neptuni dispersa domum. Cadmeia ludit

155

Leucothoe, frénatque rosas delphina Palæmon.

Alternas violis Nereus interferit algas.

Canitiem Glaucus ligat immortalibus herbis.

Nec non & variis vestæ Nereides ibant

Audito rumore feris. Hanc pisce volutam

160

Sublevat Oceani monstrum Tartessia tigris.

Hanc timor Ægæi rupturus fronte carinas

Trux aries. Hæc cæruleæ suspensa leænæ

Innatat. Hæc viridem trahitur complexa juvenum.

Certatimque novis onerant connubia donis.

165

Cingula Cymothoe, rarum Galatea monile,

Et gravibus Spatale baccis diadema ferebat

Intextum, rubro quas legerat ipsa profundo.
 Mergit se subito, vellitque coralia Doto.
 Vimen erat, dum stagna subit. Procefferat undis: 170
 Gemma fuit. Nudæ Venerem cinxere catervæ,
 Plaudentesque simul tali cum voce sequuntur:

Hos Mariæ cultus, hæc munera nostra precamur
 Regina Regina feras. Dic talia nunquam
 Promeruisse Thetin, nec cum soror Amphitrite 175
 Nostro nupta Jovi. Devotum sentiat æquor,
 Agnoscat famulum virgo Stilichonia pontum.
 Victrices nos sæpe rates, classemque paternam
 Veximus, attritis cum tenderet ultor Achivis.

Jam Ligurum terris spumantia pectora Triton 180
 Appulerat, lassosque fretis extenderat orbes.
 Continuo sublime volans ad moenia Gallis
 Condita, lanigeri suis ostentantia pellem,
 Pervenit. Adventu Veneris pulsata recedunt
 Nubila. Clarescunt puris Aquilonibus Alpes. 185
 Lætitia causas ignorat dicere miles,
 Lætaturque tamen. Mavortia signa rubescunt
 Floribus, & subitis animantur frondibus hastæ.
 Illa suum dictis affatur talibus agmen:

Gradivum, nostri comites, arcete parumper, 190
 Ut soli vacet aula mihi. Procul igneus horror
 Thoracum, gladiosque tegat vagina minaces.
 Stent bellatrices aquilæ, sævique dracones.
 Fas sit castra meis hodie succumbere signis.
 Tibia pro lituis, & pro clangore tubarum 195
 Molle lyræ, faustumque canant. Epulentur ad ipsas
 Excubias. Mediis spirent crateres in armis.

Laxet terribiles majestas regia fastus,
 Et sociam plebem non indignata potestas
 Confundat turbæ proceres. Solvantur habenis 200
 Gaudia: nec leges pudeat ridere severas.
 Tu festas, Hymenæe, faces; tu, Gratia, flores
 Elige; tu geminas, Concordia, nocte coronas.
 Vos, pennata cohors, quocunque vocaverit usus,
 Divisa properate manu, neu marceat ulla 205
 Segnities. Alii funalibus ordine ductis
 Plurima venturæ suspendite lumina nocti.
 Hi nostra nitidos postes obducere myrto
 Contendant: pars nectareis adspergere testa
 Fontibus, & flamma lucos adolere Sabæos. 210
 Pars infecta croco velamina lutea Serum
 Pandite, Sidoniaeque solo prosternite vestes.
 Ast alii thalamum docto componite textu.
 Stamine gemmato, picturatisque columnis
 Ædificetur apex: qualem non Lydia dives 215
 Erexit Pelopi: nec quem struxere Lyæo
 Indorum spoliis & opaco palmite Bacchæ:
 Illic exuvias omnes cumulate parentum:
 Quidquid avus senior Mauro vel Saxone victis;
 Quidquid ab innumeris socio Stilichone tremendus 220
 Quæsit genitor bellis: quodcunque Gelonus
 Armeniusve dedit: quantum crinita sagittis
 Attulit extremo Meroe circumflua Nilo:
 Misit Achæmenio quidquid de Tigride Medus,
 Cum supplex emeret Romanam Parthia pacem. 225
 Nobilibus gazis opibusque cubilia surgant
 Barbaricis. Omnes thalamo conferte triumphos.

Sic ait, & sponsæ petit improvisa penates.

Illa autem, secura tori, tædasque parari

Nescia, divinæ fruitur sermone parentis,

230

Maternosque bibit mores, exempla que disceit

Prisca pudicitia: Latios nec volvere libros

Definit aut Grajos, ipsa genitrice magistra,

Mæonius quæcunque senex, aut Thræcius Orpheus,

Aut Mitylenæo modulatur pectine Sappho:

235

(Sic Triviam Latona monet: sic mitis in antro

Mnemosyne docili tradit præcepta Thalæ.)

Cum procul augeri nitor, & jucundior aer

Attonitam lustrare domum, fundique comarum

Gratus odor. Mox vera fides, numenque refulsit.

240

Cunæatur stupefacta Venus. Nunc ora puellæ,

Nunc flavo niveam miratur vertice matrem.

Hæc modo crescenti, plenæ par altera Lunæ:

Affurgit ceu forte minor sub matre virenti

Laurus, & ingentes ramos, olimque futuras

245

Promittit jam parva comas: vel flore sub uno

Ceu geminæ Pæstana rosæ per jugera regnant.

Hæc largo matura die, saturataque vernis

Roribus indulget spatio: latet altera nodo,

Nec teneris audet foliis admittere Soles.

250

Adstitit, & blande Mariam Cytherea salutat:

Salve fidereæ proles Augusta Serenæ,

Magnorum soboles Regum, parituraque Reges.

Te propter Paphias sedes, Cyprumque reliqui,

Te propter libuit tantos explere labores,

255

Et tantum tranasse maris, ne vilior ultra

Privatos paterere lares, neu tempore longo

Dilatos juvenis nutriret Honorius ignes.
 Accipe fortunam generis, diadema resume,
 Quod tribuas natis: & in hæc penetralia rursus, 260
 Unde parens progressa, redi. Fac nulla subesse
 Vincula cognatæ: quamvis aliena fuisses
 Principibus, regnum poteras hoc ore mereri.
 Quæ propior sceptris facies? quis dignior aula
 Vultus erit? Non labra rosæ, non colla pruinæ, 265
 Non crines æquant violæ, non lumina flammæ.
 Quam juncto leviter sese discrimine confert
 Umbra supercilii! miscet quam justa ruborem
 Temperies! nimio nec sanguine candor abundat.
 Auroræ vincis digitos, humerosque Dianæ. 270
 Ipsam jam superas matrem. Si Bacchus amator
 Dotali potuit cælum signare Corona,
 Cur nullis virgo redimitur pulchrior astris?
 Jam tibi molitur stellantia ferta Bootes,
 Inque decus Mariæ jam fidera parturit æther. 275
 I digno nectenda viro, tantique per orbem
 Consors imperii! Jam te venerabitur Ister.
 Nomen adorabunt populi. Jam Rhenus, & Albis
 Serviet. In medios ibis Regina Sicambros.
 Quid numerem gentes, Atlanteosque recessus 280
 Oceani? toto pariter dotabere mundo.

Dixit, & ornatus, dederant quos nuper ovantes
 Nereides, collo membrisque micantibus aptat.
 Ipsa caput distinguit acu, substringit amictus:
 Flammea virgineis accommodat ipsa capillis. 285

Ante fores jam pompa sonat, pilentaque sacram
 Præradiant ductura nurum. Calet obvius ire

Jam princeps, tardumque cupit discedere Solem:
 Nobilis haud aliter sonipes, quem primus amoris
 Sollicitavit odor, tumidus, quatiensque decoras 290
 Turbata cervice jubar, Pharsalia rura
 Pervolat, & notos hinnitu flagitat ignes,
 Naribus accensis. Mulcet secunda magistrum
 Spes gregis, & pulchro gaudent armenta marito.
 Candidus interea positus exercitus armis 295
 Exultat focerum circa: nec signifer ullus,
 Nec miles pluviae flores dispergere ritu
 Cessat, purpureoque ducem perfundere nimbo.
 Haec quoque velati lauro myrtoque caneant:
 Dive parens, seu te complectitur axis Olympi, 300
 Seu colis Elyfias animarum praemia valles,
 En promissa tibi Stilicho jam vota peregit.
 Jam gratæ rediere vices. Cunabula pensat,
 Acceptum reddit thalamum, natoque reponit
 Quod dederas, genitor. Nunquam te, sancte, pigebit 305
 Judicii. Nec te pietas suprema fefellit.
 Dignus quem legeres, dignus cui pignora tanti
 Principis, & rerum commendarentur habenæ.
 Dicere nunc possem quæ proelia gesta sub Æmo,
 Quæque cruentarint fumantem Strymona pugnae: 310
 Quam notus clipeo, quanta vi fulminet hostem,
 Ni prohiberet Hymen: quæ tempestitiva relatu,
 Nunc canimus. Quis consilio, quis juris & æqui
 Nosse modum melior? Quod semper diffidet, in te
 Convenit: ingenio robur, prudentia forti. 315
 Fronte quis æquali? quem sic Romana decerent
 Culmina? sufficerent quæ tantis pectora curis?

Stes licet in populo, clamet, quicunque videbit,
 Hic est, hic Stilicho. Sic te testatur, & offert
 Celsa potestatis species, non voce feroci, 320
 Non alto simulata gradu, non improba gestu.
 Affectant alii quidquid, fingique laborant,
 Hoc donat natura tibi. Pudor emicat una,
 Formosusque rigor, vultusque auctura verendos
 Canities festina venit. Cum forte remotæ 325
 —Contingant gravitasque seni, viresque juventæ:
 Utraque te cingit propriis insignibus ætas.
 Ornatur fortuna viro. Non ulla nocendi
 Tela, nec infecti jugulis civilibus enses.
 Non odium terrore moves, nec frena resolvit 330
 Gratia. Diligimus pariter, pariterque timemus.
 Ipse metus te noster amat, justissime legum
 Arbiter, egregiæ custos fidissime pacis.
 Optime ductorum, fortunatissime patrum,
 Plus jam plus domino cuncti debere fatemur; 335
 Quod gener est, invicte, tuus. Vincire corona:
 Inferre te nostris contemto jure choreis.
 Sic puer Eucherus superet virtute parentem:
 Aurea sic videat similes Thémantia tedas:
 Sic uterus crescat Mariæ: sic natus in ostro 340
 Parvus Honoriades genibus confidat avitis.

X I
CL. CLAUDIANI
I N N U P T I A S
HONORII AUGUSTI
E T
MARIÆ FESCENNINA
A L C A I C U M.

PRINCEPS corusco fidere pulchrior,
 Parthis sagittas tendere certior,
 Eques Gelonis imperiosior,
 Quæ digna mentis laus erit arduæ?
 Quæ digna formæ laus erit igneæ?
 Te Leda mallet quam dare Castorem.
 Præfert Achilli te proprio Thetis.
 Viſtum fatetur Delos Apollinem.
 Credit minorem Lydia Liberum.
 Tu cum per altas impiger ilices
 Præda citatum cornipedem reges;
 Ludentque ventis instabiles comæ;

5

10

Telis jacebunt sponte tuis feræ ,
 Gaudensque sacris vulneribus leo
 Admittet hastam morte superbior. 15
 Venus reversum spernat Adonidem ;
 Damnet reductum Cynthia Virbium.
 Cum post labores sub platani voles
 Virentis umbra , vel gelido specu
 Torrentiorem fallere Sirium , 20
 Et membra somno fessa resolveris :
 O quantus uret tum Dryadas calor ?
 Quot æstuentes ancipiti gradu
 Furtiva carpent oscula Naides ?
 Quis vero acerbis horridior Scythis ; 25
 Quis belluarum corde furentior ,
 Quis , cum micantem te prope viderit ,
 Non optet ultro servitium pati ?
 Quis non catenas arripiat libens ,
 Colloque poscat vincula libero ? 30
 Tu si nivalis per juga Caucaſi
 Sævas petiſſes pulcher Amazonas ,
 Peltata pugnâs defereret cohors ,
 Sexu recepto : patris & immemor
 Inter frementes Hippolyte tubas 35
 Strictam securim languida poneret ;
 Et feminudo pectore cingulum
 Forti negatum solveret Herculi ;
 Bellumque solus conficeret decôr :
 Beata , quæ te mox faciet virum , 40
 Primisque sese junget amoribus ,

Cl. Claudianus.

XII

AGE cuncta nuptiali
 Redimita vere tellus
 Celebra toros heriles.
 Omne nemus cum fluviiis,
 Omne canat profundum.

5

Ligures favete campi,
 Veneti favete montes,
 Subitisque se rosetis
 Vestiat Alpinus apex,
 Et rubeant pruinæ.

10

Athesis strepat choreis,
 Calamisque flexuosus
 Leve Mincius susurret,
 Et Padus electriferis
 Admoduletur alnis.

15

Epulisque jam repleto
 Resonet Quirite Tiberis,
 Dominique læta votis
 Aurea septemgeminas
 Roma coronet arces.

20

Procul audiant Iberi;
 Fluit undè semen aulæ:
 Ubi plena laurearum,
 Imperio feta domus,
 Vix numerat triumphos.

25

Habet hinc patrem maritus,
Habet hinc puella matrem,
Geminaque parte ductum
Cæsareum flumineo
Stemma recurrit ortu.

30

Decorent vireta Bætin,
Tagus intumescat auro,
Generisque procreator
Sub vitreis Oceanus
Luxurietur antris:

35

Oriensque, regna fratrum;
Simul Occidensque plaudat.
Placidæ jocentur urbes,
Quæque novo, quæque nitent
Deficiente Phœbo.

40

Aquiloniæ procellæ;
Rabidi tacete Cori.
Taceat sonorus Auster.
Solutus ovantem Zephyrus
Perdominetur annum.

45

X I I I

SOLITAS galea fulgere comas;
Stilicho, molli nectè corona.
Cessent litui, sævumque procul
Martem felix teda releget.

G 2

Tractus ab aula rursus in aulam
 Redeat sanguis patris officii.
 Junge potenti pignora dextra.
 Gener Augusti pridem fueras,
 Nunc rursus eris focer Augusti.
 Quæ jam rabies livoris erit?
 Vel quis dabitur color invidiæ?
 Stilicho focer est, pater est Stilicho.

5

10

XIV

ATTOLLENS thalamis Idalium jubar;
 Dilectus Veneri nascitur Hesperus.
 Jam nuptæ trepidat sollicitus pudor.
 Jam produnt lacrimas flammea simplices.
 Ne cessa, juvenis, cominus aggredi,
 Impacata licet sæviat unguibus.
 Non quisquam fruitur veris odoribus,
 Hyblæos latebris nec spoliât favos,
 Si fronti caveat, si timeat rubos.
 Armat spina rosas, mella tegunt apes.
 Crescunt difficili gaudia jurgio,
 Accenditque magis, quæ refugit, Venus.
 Quod flenti tuleris, plus sapit, osculum.
 Dices o quoties, Hoc mihi dulcius,
 Quam flavos decies vincere Sarmatas!
 Adspirate novam pectoribus fidem,
 Mansuramque facem tradite sensibus.
 Tam junctis manibus nectite vincula,

5

10

15

Quam frondens edera stringitur æsculus,
 Quam lento premitur palmitè populus. 20
 Et murmur querula blandius alite
 Linguis affidui reddite mutuis.
 Et labrīs animam conciliantibus,
 Alternum rapiat somnus anhelitum:
 Amplexu caleat purpura regio, 25
 Et vestes Tyrio sanguine fulgidas
 Alter virgineus nobilitet cruor.
 Tum victor madido profiliis toro
 Nocturni referens vulnera proelii.
 Ducant pervigiles carmina tibiæ, 30
 Permissisque jocis turba licentior.
 Exsultet tetricis libera legibus.
 Passim cum ducibus ludite, milites:
 Passim cum pueris ludite, virgines.
 Hæc vox ætheriis intonet axibus, 35
 Hæc vox per populos, per mare transeat:
 Formosus Mariam ducit Honorius.

X V

CL. CLAUDIANI

D E

BELLO GILDONICO

L I B E R.

REDDITUS imperiis Auster, subiectaque rursum
 Alterius convexa poli. Rectore sub uno
 Conspirat geminus frenis communibus orbis.
 Junximus Europen Libyæ. Concordia fratrum
 Plena redit. Patriis quod solum defuit armis, 5
 Tertius occubuit nati virtute tyrannus.
 Horret adhuc animus, manifesta que gaudia differt,
 Dum stupet, & tanto cunctatur credere voto.
 Nec dum Cinyphias exercitus attigit oras,
 Jam domitus Gildon. Nullis victoria nodis 10
 Hæsit, non terræ spatio, non objice ponti.
 Congressum, profugum, captum vox nuntiat una,
 Rumoremque sui prævenit laurea belli.
 Quo, precor, hæc effecta Deo? Robusta vetusque
 Tempore tam parvo potuit dementia vinci? 15

Quem veniens indixit hiems, ver perculit, hostem.

Exitii jam Roma timens, & fessa negatis
Frugibus, ad rapidi limen tendebat Olympi,
Non solito visu, nec qualis jura Britannis
Dividit, aut trepidos submittit fascibus Indos.

20

Vox tenuis, tardique gradus, oculique latentes
Interius. Sedere genæ, jejuna lacertos
Exedit macies. Humeris vix sustinet ægris
Squalentem clipeum: laxata casside prodit
Canitiem, plenamque trahit rubiginis hastam.
Attingit ut tandem cœlum, genibusque Tonantis
Procubuit, tales orditur mœsta querelas:

25

Si mea mansuris meruerunt mœnia nasci,
Jupiter, auguriis; si stant immota Sibyllæ
Carmina; Tarpejas si necdum respuis arces:
Advenio supplex, non ut proculcet Araxem
Consul ovans, nostræve premant pharetrata secures.
Susa, nec ut rubris aquilas figamus arenis.

30

Hæc nobis, hæc ante dabas. Nunc pabula tantum
Roma precor. Miserere tuæ, pater optime, gentis.

35

Extremam defende famem. Satiavimus iram,
Si qua fuit. Lugenda Getis, & flenda Suævii
Haufimus. Ipsa meos exhorret Parthia casus.

Quid referam morbive luem, cumulosve repletos
Stragibus, & crebras corrupto fidere mortes?

40

Aut fluvium, per tecta vagum, summisque minantem
Collibus? Ingentes vixi submersa carinæ,

Remorumque sonos, & Pyrrhæ secula sensi.

Hei mihi, quo Latæ vires, Urbisque potestas

Recidit? In qualem paulatim fluximus umbram?

45

Armato quondam populo, patriisque vigebam
 Consiliis. Domui terras, urbesque revinxi
 Legibus. Ad solem victrix utrumque cucurri.

Postquam jura ferox in se communia Cæsar
 Transtulit, & lapsi mores, desuetaque priscis
 Artibus in gremium pacis servile recessi,
 Tot mihi pro meritis Libyam Nilumque dedere,

50

Ut dominam plebem, bellatoremque senatum
 Classibus æstivis alerent, geminoque vicissim
 Litore diversi complerent horrea venti.

55

Stabat certa salus. Memphis si forte negasset,
 Pensabam Pharium Gætulis messibus annum.

Frugiferas certare rates, lateque videbam
 Punica Niliacis concurrere carbasa velis:

Cum subit par Roma mihi, divisaque sumsit
 Equales Aurora togas: Ægyptia rura

60

In partem cessere novam. Spes unica nobis
 Restabat Libye, quæ vix ægreque fovebat

Solo ducta Noto, nunquam secura futuri,
 Semper inops ventique fidem poscebat, & anni.

65

Hanc quoque nunc Gildon rapuit sub fine cadentis
 Autumni. Pavido metimur cærula voto,

Puppis si qua venit, si quid fortasse potenti

Vel pudor extorsit domino, vel prædo reliquit.

Pascimur arbitrio Mauri, nec debita reddi,

70

Sed sua concedi jactat, gaudetque diurnos,

Ut famulæ, præbere cibos, vitamque famemque

Librat barbarico fastu, vulgique superbit

Fletibus, & tantæ suspendit fata ruinæ.

Romuleas vendit segetes, & possidet arva

75

Vulneribus quæsitæ meis. Ideone tot annos
 Flebile cum tumida bellum Carthagine gessi?
 Idcirco voluit contempta luce reverti
 Regulus? hoc damnis, genitor, Cannensibus emi?
 Incassum toties lituis navalibus arsit 80
 Hispanum Siculumque fretum? vastataque tellus,
 Totque duces cæsi, ruptaque emissus ab Alpe
 Poenus, & attonitæ jam proximus Hannibal urbi?
 Scilicet, ut domitiis frueretur Barbarus Afris,
 Muro sustinui Martem, noctesque cruentas 85
 Collina pro turre tuli? Gildonis ad usum
 Carthago ter victa ruit? Hoc mille gementis
 Italiæ clades, impensaque secula bello,
 Hoc Fabius fortisque mihi Marcellus agebant,
 Ut Gildo cumlaret opes? Haurire venena 90
 Compulimus dirum Annibalem, fractumque Metello
 Traximus immanem Marii sub vincla Jugurtham,
 Et Numidæ Gildonis erunt? Proh funera tanta,
 Proh labor! In Bocchi regnum sudavit uterque
 Scipio. Romano vicistis sanguine Mauri. 95
 Ille diu miles populus, qui præfuit orbi,
 Qui trabeas, & scepra dabat, quem semper in armis
 Horribilem gentes, placidum sensere subactæ,
 Nunc inhonorus, egens, perfert miserabile pacis
 Supplicium, nulloque palam circumdatus hoste, 100
 Obfessi discrimen habet. Per singula letum
 Impendet momenta mihi, dubitandaque pauci
 Præscribunt alimenta dies. Heu prospera fata,
 Quid mihi septenos montes, turbamque dedisti,
 Quæ parvo non posset ali? Felicior essem 105

Angustis opibus. Mallem tolerare Sabinos,
 Et Vejós. Brevior duxi securius ævum.
 Ipsa nocet moles. Utinam remeare liceret
 Ad veteres fines, & mœnia pauperis Anci.
 Sufficerent Etrusca mihi, Campanaque culta; 110
 Et Quincti, Curiique seges, patriæque petenti
 Rusticus inferret proprias Dictator aristas.
 Nunc quid agam? Libyam Gildo tenet, altera Nilum.
 Ast ego, quæ terras humeris, Pontumque subegi,
 Deferor. Emeritæ jam præmia nulla senectæ. 115
 Di, quibus iratis crevi, succurrite tandem,
 Exorate patrem: tuque o, si sponte per altum
 Vesta Palatinis mutasti collibus Idam,
 Prælatoque lavas Phrygios Almone leones,
 Maternis natum precibus jam flecte, Cybelle. 120
 Sin prohibent Parcæ, falsisque elusa vetustas
 Auspiciis, alio saltem prosternite casu,
 Et poenæ mutate genus. Porfenna reducat
 Tarquinius. Renovet ferales Allia pugnæ.
 Me potius sævi manibus permittite Pyrrhi. 125
 Me Senonum furiis, Brenni me reddite flammis.
 Cuncta fame leviora mihi. -- Sic fata, refusis
 Obtruncuit lacrimis. Mater Cytherea, parensque
 Flet Mavors, sanctæque memor Tritonia Vestæ.
 Nec sicco Cybele nec stabat lumine Juno. 130
 Moerent Indigetes, & si quos Roma recepit
 Aut dedit ipsa Deos. Genitor jam corda remitti
 Cooperat, & sacrum dextra sedare tumultum:
 Cum procul insanis quatiens ululatibus axem,
 Et contusa genas, mediis apparet in astris 135

Africa. Rescissæ vestes, & spicea passim
 Serta jacent. Lacero crinales vertice dentes,
 Effractum pendebat ebur. Talique supernas
 Irrupit clamore fores: Quid magne moraris
 Jupiter, avulso nexu, pelagique solutis 140
 Legibus, iratum populis immittere fratrem?
 Mergi prima peto. Veniant prærupta Pachyno
 Æquora. Laxatis subsidant Syrtibus urbes.
 Si mihi Gildonem nequeunt abducere fata,
 Me rape Gildoni. Felicior illa perustæ 145
 Pars Libyæ, nimio quæ se munita calore
 Defendit, tantique vacat secura tyranni.
 Crescat zona rubens. Medius flagrantis Olympi
 Me quoque limes agat. Melius deserta jacebo
 Vomeris impatiens. Pulsis dominantur aristis 150
 Dipsades, & sitiens attollat gleba cerastas.
 Quid me temperies juvit? quid mitior æther?
 Gildoni secunda fui. Jam Solis habenæ
 Bis senas torquent hiemes, cervicibus ex quo
 Hæret triste jugum: nostris jam luctibus ille 155
 Consenuit, regnumque sibi tot vindicat annos:
 Atque utinam regnum! Privato jure tenetur,
 Exigui specie fundi, quod Nilus & Atlas
 Diffidet. Occiduis quod Gadibus arida Barce,
 Quodque Parætonio secedit litore Ganges, 160
 Hoc sibi transcripsit proprium. Pars tertia mundi,
 Unius prædonis ager. Distantibus idem
 Inter se vitiis cinctus; quodcunque profunda
 Traxit avaritia, luxu pejore refundit.
 Instat terribilis vivis; morientibus heres, 165

Virginibus raptor, thalamis obscœnus adulter.
 Nulla quies. Oritur præda cessante libido,
 Divitibusque dies, & nox metuenda maritis.
 Quisquis vel locuples vel pulchra conjugē notus,
 Crimine pulsatur falso. Si crimina desint,
 Accitus conviva perit. Mors nulla refugit
 Artificem. Varios fuceos spumasque requirit
 Serpentum virides, & adhuc ignota novercis
 Gramina. Si quisquam vultu præsentia damnet,
 Liberiufve gemat, dapibus crudelis in ipsis
 Emicat ad nutum stricto mucrone minister.
 Fixus quisque toro tacita formidine libat
 Carnifices epulas, incertaque pocula pallens
 Haurit, & intentos capiti circumspicit enses.
 Splendet Tartareo furialis mensa paratu,
 Cæde madens, atrox gladio, suspecta veneno.
 Ut vino calefacta Venus, tum sævior ardet
 Luxuries: mixtis redolent unguenta coronis.
 Crinitos inter famulos pubemque canoram
 Orbatas jubet ire nurus, nuperque peremptis
 Arridere viris. Phalarin, tormenta que flammæ
 Profuit, & Siculi mugitus ferre juvenci,
 Quam tales audire choros. Nec damna pudoris
 Turpia sufficiunt. Mauris clarissima quæque
 Fastidita datur. Media Carthagine ductæ
 Barbara Sidoniæ subeunt connubia matres.
 Æthiopem nobis generum, Nalæmona maritum
 Ingerit. Exterret cunabula degener infans.
 His fretus fociis, ipso jam principe major
 Incedit. Peditum præcurrunt agmina longe.

170

175

180

185

190

195

Circumdant equitum turmæ, Regesque clientes,
Quos nostris ditat spoliis. Proturbat avita
Quemque domo, veteres detrudit rure colonos.
Exsiliis dispersa feror. Nunquamne reverti
Fas erit, errantesque solo jam reddere cives? 200

Iret adhuc in verba dolor, nisi Jupiter alto
Coepisset folio. Voces adamante notabat
Atropos, & Lachesis jungebat stamina dictis.

Nec te, Roma, diu, nec te patiemur inultam,
Africa. Communem prosterne Honorius hostem. 205
Pergite securæ. Vestrum vis nulla tenorem
Separat: & soli famulabitur Africa Romæ.

Dixit, & afflavit Romam meliore juventa.
Continuo redit ille vigor, senique colorem
Mutavere comæ. Solidatam crista resurgens 210
Erexit galeam, clipeique recanduit orbis,
Et levis excussa micuit rubigine cornus.

Humentes jam Noctis equos, Lethæaque Somnus
Frena regens, tacito volvebat fidera curru.
Jam duo Divorum procures, majorque minorque 215
Theudofii pacem laturi gentibus ibant:

Qui Jovis arcanos monitus, mandataque ferrent
Fratribus, & geminis sancirent foedera regnis.
Sic cum præcípites artem vicere procellæ,
Assiduoque gemens undarum verberare nutat 220

Descensura ratis, cæca sub nocte vocati
Naufraga Ledæi sustentant vela Lacones.
Circulus ut patuit Lunæ, secuere meatus
Diversos. Italas senior tendebat in oras.

At pater, intrantem Pontum quæ Bosporus arctat; 225

Arcadii thalamis, urbique illapsus Eoæ.

Quem simul ac vidit natus : (nam clara nitebat

Cynthia :) permixto tremuerunt gaudia fletu,

Complexuque fovens, quos non speraverat, artus,

O mihi post Alpes nunc primum reddite, dixit,

230

Unde tuis optatus ades ? Da tangere dextram,

Qua gentes cecidere feræ. Quis tale removit

Præsidium terris ? Ut te mortalia pridem

Implorant, lugentque pium, fortemque requirunt !

Cui pater in tales rupit suspiria voces :

235

Hoc erat ? In fratres medio discordia Mauro

Nascitur, & mundus germanaque diffidet aula ?

Gildonisne salus tanti sit palma furoris ?

Scilicet egregius morum, magnoque tuendus,

Et cujus meritis pietas a fratre recedat,

240

In primo genitore, vide, civile calebat

Diffidium. Dubio stabant Romana sub ictu.

Quis procul Armenius, vel quis Mæotide ripa

Rex ignotus agit, qui me non juvit euntem ?

Auxilio fovere Getæ, venere Geloni.

245

Solus at hic non puppe data, non milite misso,

Subsedit fluitante fide. Si signa tulisset

Obvia, detecto submissius hoste dolerem.

Restitit in speculis fati, turbaque reductus

Libravit geminas eventu iudice vires,

250

Ad rerum momenta cliens, seseque daturus

Victori. Fortuna simul cum Marte pependit.

Et si non cupidus essem præreptus ab astris,

Exemplum sequeretur Tulli, laniandaque dumis

Impia diversis raptarem membra quadrigis.

255

Germani nunc usque tui responsa colebat.
 En iterum calcat. Tali te credere monstro
 Post patrem fratremque paras? Sed magna rependit,
 Inque tuam sortem numerosas transfudit urbes.
 Ergo fas pretio cedit? Mercede placebit 260
 Proditio? Taceo, læsi quod transfuga fratris,
 Quod levis ingenio. Quamvis discrimine summo
 Proditor apportet suspensa morte salutem,
 Nunquam gratus erit. Damnamus luce reperta
 Perfidiam: nec nos patimur committere tali 265
 Hoc genus emtori. Cives cum moenibus offert?
 Hoc vendit patriam. Plerique in tempus abusi
 Mox odere tamen. Tenuit sic Graia Philippus
 Oppida. Pellæo libertas concidit auro.
 Romani scelereum semper sprevere ministros. 270
 Noxia pollicitum domino miscere venena
 Fabricius Regi nudata fraude remisit,
 Insesto quem Marte petit, bellumque negavit
 Per famuli patrare nefas. Ductosque Camillus
 Trans murum pueros obfessæ reddidit urbi. 275
 Traduntur poenis alii, cum proelia solvant;
 Hic manet, ut moveat? Quem respuit alter in hostem
 Suscipis in fratrem? Longi proh dedecus ævi!
 Cui placet, australes Gildo condonat habenas,
 Tantaque mutatos sequitur provincia mores. 280
 Quaslibet ad partes animus nutaverit anceps:
 Transfundit secum Libyam, refluxumque malignus
 Commodat imperium. Mauri fuit Africa munus.
 Tollite Massylas fraudes. Removete bilingues
 Infidias, & verba soli spirantia virus, 285

Ne confanguineis certetur cominus armis,
 Ne, precor. Hæc trucibus Thebis, hæc digna Mycenis;
 In Mauros hoc crimen eat. Quid noster iniquum
 Molitur Stilicho? Quando non ille jubenti
 Paruit? An quisquam nobis devotior exstat? 290
 Ut fileam varios, quos mecum gesserit, actus,
 Quæ vidi post fata, loquar. Cum Divus abirem,
 Res incompositas, fateor, tumidasque reliqui.
 Stringebat vetitos etiamnum exercitus enses
 Alpinis odiis, alternaque jurgia victi 295
 Victoresque dabant. Vix hæc amentia nostris
 Excubiis, nedum puero rectore, quiesset.
 Heu quantum timui vobis, quid libera tanti
 Militis auderet moles, cum cæca remoto
 Ferveret jam læta metu. Dissensus acerbus, 300
 Sed gravior consensus erat. Tunc ipse paterna
 Successit pietate mihi, tenerumque rudemque
 Fovit, & in veros eduxit principis annos:
 Rufinumque tibi, quem tu tremuisse fareris,
 Depulit. Hunc solum memorem solumque fidelem 305
 Experior. Volui si quid, dum vita maneret,
 Aut visus voluisse, gerit: venerabilis illi
 Ceu numenque vocor præsens. Si tanta recusas,
 At foceri reverere faces, at respice fratris
 Connubium, pignusque meæ regale Serenæ. 310
 Debueras etiam fraternis obviis ire
 Hostibus, ille tuis. Quæ gens, quis Rhenus & Ister
 Vos opibus junctos, conspirantesque tulissent?
 Sed tantum permittite, cadat. Nil poscimus ultra.
 Ille licet sese prætentis Syrtibus armet, 315

Oppositoque Atlante tegat: licet arva referta
 Anguibus, & Solis medios objecerit æstus:
 Novi consilium, novi Stilichonis in omnes
 Equalem casus animum. Penetrabit arenas:
 Inveniet virtute viam. -- Sic Divus, & inde
 Sic natus: Jussis, genitor, parebitur ultro.
 Amplector præcepta lubens. Nec carior alter
 Cognato Stilichone mihi. Commissa profanus
 Ille luat. Redeat jam tutior Africa fratri.

320

Talia dum longo secum sermone retexunt,
 Hesperiam pervenit avus, castumque cubile
 Ingreditur, Tyrio quo fusus Honorius ostro
 Carpebat teneros Maria cum conjuge somnos.
 Assistit capiti. Tunc sic per somnia fatur:

325

Tantane devictos tenuit fiducia Mauros,
 Care nepos? Iterum post me conjurat in arma
 Progenies vesana Jubæ, bellumque resumit
 Victoris cum stirpe sui? Firmumne jacentem
 Obliti, Libyam nostro sudore receptam
 Rursus habent? Ausus Latio contendere Gildo?
 Germani nec fata timet? Nunc ire profecto
 Nunc vellèm, notosque senex ostendere vultus.
 Nonne meam fugiet Maurus, cum viderit, umbram?
 Quid dubitas? Exsurge toris. Invadè rebellem.

330

Captivum mihi redde meum. Desiste morari.
 Hoc generi fatale tuo. Dum sanguis in orbe
 Noster erit, semper pallescit Regia Bocchi.
 Jungantur spoliis Firmi Gildonis opima.
 Exornet geminos Maurusia laurea currus.
 Una domus toties una de gente triumphet.

335

340

345

Cl. Claudianus.

H

Di, bene, quod tantis interlabentibus annis
 Servati Firmusque mihi, fraterque nepoti.
 Dixit, & afflatus vicino Sole refugit.

At juvenem stimulis immanibus æmula virtus
 Exacuit. Jam puppe vehi, jam stagna secare
 Fervet, & absentes invadere cuspide Mauros.
 Tum jubet acciri focerum, dextramque vocato
 Conferit, & quæ sit potior sententia, quærit:

350

Per somnos mihi, sancte pater, jam sæpe futura
 Panduntur, multæque canunt præslagia noctes.
 Namque procul Libycos venatu cingere saltus,
 Et juga rimari canibus Gætula videbar.

355

Moerebat regio sævi vastata leonis
 Incurfu. Pecudum strages, passimque juveni.

360

Semineces, & adhuc infecta mapalia tabo,
 Sparsaque sanguineis pastorum funera campis.
 Aggredior latebras monstri, mirumque relatu
 Conspicio. Dilapsus honos. Cervice minaces
 Defluxere jubæ. Fractos inglorius armos
 Supposuit servile gemens, ingestaque vincla
 Unguibus, & subitæ collo sonuere catenæ.

365

Nunc etiam paribus secum certare tropæis
 Hortator me cogit avus. Quonam usque morati
 Cunctamur? Decuit pridem complere biremes,
 Et pelagi superare minas. Transmittere primus
 Ipse paro. Quæcunque meo gens barbara nutu
 Stringitur, adveniat. Germania cuncta feratur
 Navibus, & socia comitentur classe Sicambri.
 Pallida translatum jam sentiat Africa Rhenum:
 An patiar tot probra sedens, juvenisque relinquam

370

375

Quæ tenui rexique puer? Bis noster ad Alpes

Alterius genitor defensum regna cucurrit.

Nos prædæ faciles insultandique jacemus?

Finierat. Stilicho contra cui talia reddit:

Adversine tubam, Princeps, dignabere. Mauri?

380

An feret ignavus clari solatia fati,

Te bellante mori? Decernet Honorius inde,

Hinc Gildo? Prius astra Chaos miscebit Averno.

Vindictam mandasse sat est. Plus nominis horror,

Quam tuus ens, aget. Minuit præsentia famam.

385

Qui stetit, æquatur campo, collataque nescit

Majestatem acies. Sed quod magis utile factu,

Atque hosti gravius, sensus adverte, docebo.

Est illi patribus, sed non & moribus, iisdem

Mascezel; fugiens qui dira piacula fratris

390

Spesque suas, vitamque tuo commisit asylo.

Hunc ubi tentatis frustra mactare nequivit

Insidiis, patrias in pignora contulit iras;

Et quos ipse sinu parvos gestaverat, una

Obruncat juvenes, inhumataque corpora vulgo

395

Dispulit, & tumultu cognatas arcuit umbras:

Naturamque simul, fratremque, hominemque cruentus

Exiit, & tenuem cæsis invidit arenam.

Hoc facinus refugio damnavit Sole Mycenæ,

Avertitque diem. Sceleri sed reddidit Atreus

400

Crimen, & infandas excusat conjuge mensas.

Hic odium, non poena fuit. Te prodita jura,

Te pater ultorem, te nudi pulvere Manes,

Te pietas polluta rogat. Si flentibus aram,

Et proprium miseris numen statuistis, Athenæ:

405

H 2

Si Pandionias planctu traxere phalanges
 Inachides, belloque rogos meruere maritis:
 Si moestæ squalore comæ, lacrimisque Senatum
 In Numidas pulsus folio commovit Adherbal:
 Hunc quoque nunc Gildo, tanto quem funere meruit, 410
 Hunc doleat venisse ducem, seseque minorem
 Supplicibus sciat esse tuis. Quem sede fugavit,
 Hunc præceps fugiat: fregit quem clade, tremiscat;
 Agnoscatque suum, trahitur dum victima, fratrem.

Hæc ubi sederunt genero; notissima Marti 415
 Robora, præcipuos electa pube maniplos
 Disponit, portuque rates instaurat Etrusco.
 Hérculeam suus Alcides, Joviamque cohortem
 Rex ducit Superùm; premitur nec signifer ullo
 Pondere: festinant adeo vexilla moveri. 420

Nervius insequitur, meritusque vocabula Felix,
 Dictaque ab Augusto legio, nomenque probantes
 Iniuncti, clipeoque animosi teste Leones.
 Dictis ante tamen princeps confirmat ituros
 Aggere conspicuus. Stat circumfusa juvenus 425
 Nixa hastis, pronasque ferox accommodat aures.

Gildonem domitura manus, promissa minasque
 Tempus agi. Si quid pro me doluistis, in armis
 Ostentate mihi. Iusto magnoque triumpho
 Civiles abolete notas. Sciat orbis Eous, 430
 Sitque palam, Gallos causa, non robore, vinci.
 Nec vos, barbariem quamvis collegerit omnem,
 Terreat. An Mauri fremitum raucosque repulsus
 Umbonum, & vestros passuri cominus enses?
 Non contra clipeis tectos, galeisve micantes 435

Ibitis. In solis longe fiducia telis:

Exarmatus erit, cum missile torserit, hostis.

Dextro movet jaculum: prætentat pallia læva:

Cetera nudus eques. Sonipes ignarus habenæ:

Virga regit. Non ulla fides, non agminis ordo.

440

Arma oneri, fuga præsidio. Connubia mille.

Non ulli generis nexus, non pignora curæ;

Sed numero languet pietas. Hæc copia vulgi.

Umbratus dux ipse rosis, & marcidus ibit

Unguentis, crudusque cibo, titubansque Lyæo:

445

Confectus senio, morbis, stuprisque solutus.

Excitet incestos turmalis buccina fomnos:

Imploret citharas, cantatricesque choreas,

Offensus stridore tubæ, discatque coactus,

Quas vigilat Veneri, castris impendere noctes.

450

Nonne mori satius, quam vitæ ferre pudorem?

Nam quæ jam regio restat, si dedita Mauris

Regibus, Hlyricis accesserit Africa damnis?

Jus Latium, quod tunc Meroe, rubroque solebat

Oceano cingi, Tyrrhena clauditur unda.

455

Et cui non Nilus, non intulit India metas,

Romani jam finis erit Trinacria regni?

Ite recepturi, prædo quem sustulit, axem,

Ereptumque Notum. Caput insuperabile rerum.

Aut ruet in vestris, aut stabit Roma lacertis.

460

Tot mihi debetis populos, tot rura, tot urbes

Amissas. Uno Libyam defendite bello.

Vestros imperium remos, & vestra sequatur

H 3.

Carbasa. Despectas trans æquora ducite leges.

Tertia jam solito cervix mucrone rotetur ,

465

Tandem funereis finem positura tyrannis.

Omina conveniunt dicto , fulvusque Tonantis

Armiger , ad liquidam cunctis spectantibus æthram ;

Correptum pedibus curvis innexuit hydrum.

Dumque reluctantem morfu partitur obunco ,

470

Hæsit in ungue caput. Truncatus decedit anguis.

Illicet auguriis alacres per saxa citati ,

Torrentesque ruunt. Non mons , non silva retardat.

Pendula ceu parvis moturæ bella colonis

Ingenti clangore grues æstiva relinquunt

475

Thracia , cum tepido permutant Strymona Nilo :

Ordinibus variis per nubila textitur ales

Litera , pennarumque notis inscribitur aer.

Ut fluctus terigere maris , tunc acrior arsit

Impetus. Arripiunt naves , ipsique rudentes

480

Expediunt , & vela ligant , & cornua summis

Affociant malis. Quatitur Tyrrhena tumultu

Ora , nec Alpheæ capiunt navalia Pisæ.

Sic Agamemnoniam vindex cum Græcia classem

Solveret , innumeris fervebat vocibus Aulis.

485

Non illos strepitus , impendentisque procellæ

Signa , nec adventus dubii deterruit Austri.

Vellite , proclamant , socii , jam vellite funem.

Per vada Gildonem quamvis adversa petamus.

Ad bellum nos trudat hiems. Per devia Ponti

490

Quassatis cupio tellurem figere rostris.

Heu nimium segnes, cauta qui mente notatis,
 Si revolant mergi, graditur si litore cornix.
 Ora licet maculis adaspererit occiduus Sol,
 Lunaque conceptis liveſcat turbida Coris, 493
 Et contuſa vagos jaculentur fidera crines,
 Imbribus humeſcant Hædi, nimboſaque Taurum
 Ducat Hyas, totuſque fretis deſcendat Orion:
 Certa fides coeli, ſed major Honorius auctor.
 Illius auſpiciis immenſa per æquora miles, 500
 Non Plauſtris, Arctove regor. Contemne Booten;
 Navita, turbinibus mediis perſitte carinas.
 Si mihi tempeſtas Libyam ventique negabunt,
 Auguſti Fortuna dabit. — Jam claſſis in altum
 Provehitur. Dextra Ligures, Hærruria læva 505
 Linquitur, & cæcis vitatur Corſica ſaxis.
 Humanæ in ſpeciem plantæ ſe magna figurat
 Inſula. Sardoam veteres dixere coloni.
 Dives ager frugum. Pœnos Italosve petenti
 Opportuna ſitu. Quæ pars vicinior Afris, 510
 Plana ſolo, ratibus clêmens. Quæ reſpicit Arcton;
 Immitis, ſcopuloſa, procax, ſubitiſque ſonora
 Fluëtibus. Inſanos infamat navita montes.
 Hinc hominum, pecudumque lues, hinc peſtifer æer
 Sævitur, & excluſis regnant Aquilonibus Auſtri. 515
 Quos ubi luëtatis procul effugere carinis;
 Per diverſa ruunt ſinuofæ litora terræ.
 Pars adit antiqua duëtos Carthagine Sulcos:
 Partem litoreo compleëtitur Olbia muro.

Urbs Libyam contra Tyrio fundata potenti 530
Tenditur in longum Caralis, tenuemque per undam
Obvia dimittit fracturum flamina collem,
Efficitur portus medium mare, tutaque ventis
Omnibus ingenti mansuescunt stagna recessu.
Hanc omni petiere manu, prorisque reductis 535
Suspensa Zephyros expectant classe faventes.

XVI

CL. CLAUDIANI

IN

FL. MALLII THEODORI

CONSULATUM

PROLOGUS.

AUDEBISNE, precor, doctæ subjecta catervæ
 Inter tot proceres, nostra Thalia, loqui?
 Nec te fama vetat, vero quam celsius actam
 Vel servasse labor, vel minuisse pudor?
 An tibi continuis crevit fiducia castris,
 Totaque jam vatis pectora miles habet?
 Culmina Romani majestatemque Senatus,
 Et, quibus exultat Gallia, cerne viros.
 Omnibus audimur terris, mundique per aures
 Ibimus. Ah nimius Consul is urget amor!
 Jupiter, ut perhibent, spatium cum discere vellet
 Naturæ, regni nescius ipse sui,

5

10

Armigeros utrinque duos æqualibus alis

Misit ab Eois Occiduisque plagis.

Parnassus geminos fertur junxisse volatus ;

15

Contulit alternas Pythius axis aves.

Princeps non aquilis terram cognoscere curat.

Certius in vobis æstimat imperium.

Hoc ego concilio collectum metior orbem :

Hoc video coetum quidquid ubique micat.

20

XVII
CL. CLAUDIANI
DE CONSULATU
FL. MALLII THEODORI
PANEGRIS.

IPSA quidem virtus pretium sibi, solaque late
 Fortunæ secura nitet, nec fastibus ullis
 Erigitur, plausuve petit clarescere vulgi.
 Nil opis externæ cupiens, nil indiga laudis,
 Divitiis animosa suis, immotaque cunctis
 Casibus ex alta mortalia despicit arce.
 Attramen invitam blande vestigat, & ultro
 Ambit Honos. Docuit toties a rure profectus
 Lictor, & in mediis quæsitus Consul aratri.
 Te quoque naturæ sacris mundique vacantem,
 Emeritum pridem, defudatisque remotum
 Judiciis, eadem rursus complexa potestas
 Evēhit, & reducem notis imponit habenis.
 Accedunt trabæ. Nil jam, Theodore, relictum;
 Quo virtus animo crescat, vel splendor honore.
 Culmen utrumque tenes, Talem te protinus anni

5

10

15

Formavere rudes, & dignum vita curuli
 Traxit iter, primæque senes cessere juventæ.
 Jam nunc canities animi, jam dulce loquendi
 Pondus, & attonitas sermo qui duceret aures, 20
 Mox undare foro victrix opulencia linguæ,
 Tutarique reos. Ipsa hæc amplissima sedes
 Orantem stupuit, bis laudatura regentem.
 Hinc te pars Libyæ moderantem jura probavit,
 Quæ nunc tota probat. Longi sed pignus amoris 25
 Exiguæ peperere moræ: populumque clientem
 Publica manfuris testantur vocibus æra.
 Inde tibi Macetum tellus, & credita Pellæ
 Moenia, quæ famulus quondam ditavit Hydaspes.
 Tantaque commissæ revocasti gaudia genti 30
 Mitibus arbitriis, quantum bellante Philippo
 Floruit, aut nigri cecidit cum regia Pori.

Sed non ulterius te præbuit urbibus aula:
 Maluit esse suum. Ferris edita daturus,
 Supplicibus responsa, venis. Oracula Regis 35
 Eloquio crevere tuo, nec dignius unquam
 Majestas meminit sese Romana locutam.
 Hinc sacrae mandantur opes, orbisque tributa
 Possessi; quidquid fluviis evolvitur auri:
 Quidquid luce procul venas rimata sequaces 40
 Abdita pallentis fodit sollertia Bessi.

Ac velut exsertus lentandis navita tonfis
 Præficitur lateri custos; hinc ardua proræ
 Temperat, & fluctus tempestatesque futuras
 Edocet: assiduo cum Dorida vicerit usu, 45
 Jam clavum totamque subit torquere carinam:

Sic cum clara diu rerum documenta dedisses,
Non te parte sui, sed in omni corpore, sumfit
Imperium, cunctaque dedit tellure regendos
Rectores. Hispana tibi Germanaque Tethys
Paruit, & nostro diducta Britannia mundo:
Diverſoque tuas coluerunt gurgite voces
Lentus Arar, Rhodanusque ferox, & dives Iberus.

50

O quoties doluit Rhenus, qua barbarus ibat,
Quod te non geminis frueretur iudice ripis!
Unius fit cura viri, quodcunque rubescit
Occaſu, quodcunque dies devexior ambit.
Tam celer affiduos explevit curſus honores.
Una poteſtatum ſpatiis interfuit ætas,
Totque gradus fati juvenilibus intulit annis.

55

Postquam parta quies, & ſummum naſta cacumen,
Jam ſecura petit privatum gloria portum;
Ingenii redeunt fluctus, alique labores:
Et vitæ pars nulla perit. Quodcunque recedit
Litibus, incumbit ſtudiis, animusque viciffim
Aut curam apponit populis, aut otia Muſis.
Omnia Cecropiæ relegis ſecreta ſeneſtæ,
Discutiens quod quiſque novum mandaverit ævo,
Quantaque diverſæ producant agmina ſectæ.
Namque aliis princeps rerum diſponitur aer:
Hic conſidit aquis: hic procreat omnia flammis.
Alter, in Ætnæas caſurus ſponte favillas,
Diſpergit revocatque Deum, ruſſumque receptis
Neſcit amicitiiſ quidquid diſcordia ſolvit.
Corporis hic damnat ſenſus, verumque videri
Pernegat. Hic ſemper lapſuræ pondera terræ

60

65

70

75

Conatur rapido cœli fulcire rotatu ,
 Accenditque diem prærupti turbine saxi.
 Ille ferox , unoque tegi non passus Olympo ,
 Immensum per inane volat , finemque perosus
 Parturit innumeros angusto pectore mundos.
 Hi vaga collidunt cæcis primordia plagis.
 Numina constituunt alii , casusque relegant.

80

Graiorum obscuras Romanis floribus artes
 Irradias , vicibus gratis formare loquentes
 Suetus , & alterno verum contexere nodo.
 Quidquid Socratico manavit ab ordine , quidquid
 Docta Cleanthæ sonuerunt atria turbæ ,
 Inventum quodcunque tuo , Chrysippe , recessu ;
 Quidquid Democritus risit , dixitque tacendo
 Pythagoras : uno se pectore cuncta vetustas
 Condidit , & major collectis viribus exit.
 Ornantur veteres , & nobiliore magistro
 In Latium spretis Academia migrat Athenis ,
 Ut tandem propius discat , quo sine beatum
 Dirigitur ; quæ norma boni , qui limes honesti ;
 Quænam membra sui virtus divisa domandis
 Objectet vitiis ; quæ pars iniusta recidat ,
 Quæ vincat ratione metus , quæ frenet amores.

85

90

95

Aut quoties elementa doces , semperque fluentis
 Materiæ causas : quæ vis animaverit astra ,
 Impuleritque choros : quo vivat machina motu.
 Sidera cur septem retro nitantur in ortus
 Obluctata polo : variisne meatibus idem
 Arbiter ; an geminæ convertant æthera mentes.
 Sitne color proprius rerum , lucisne repulsa

100

105

Eludant aciem. Tumidos quæ Luna recurfus
 Nutriat Oceani: quo fracta tonitrua vento:
 Quid trahat imbriferas nubes; quo saxa creentur
 Grandinis. Unde rigor nivibus: quæ flamma per auras 110
 Excutiat rutilos tractus, aut fulmina velox
 Torqueat, aut tristem figat crinita cometen.

Jam tibi compositam fundaverat ancora puppim.
 Telluris jam certus eras. Fecunda placebant
 Otia. Nascentes ibant in secula libri. 115

Cum subito liquida cessantem vidit ab æthra
 Justitia, & tanto viduatas judice leges.

Continuo frontem nimbo velata pudicam
 Deferit Autumnii portas, qua vergit in Austrum
 Signifer, & noctis reparant dispendia Chelæ. 120

Pax avibus, quacunque volat; rabiemque frementes
 Deposuere feræ. Lætatur terra reverso

Numine, quod prisca post tempora perdidit auri.

Illa per occultum Ligurum se mœnibus infert,
 Et castos levibus plantis ingressa Penates 125

Invenit ætherios signantem pulvere cursus;
 Quos pia sollicito deprendit pollice Memphis:

Quæ moveant momenta polum, quam certus in astris
 Error: quis tenebras Soli causisque meantem

Defectum indicat numerus: quæ linea Phœben 130
 Damnet, & excluso pallentem fratre relinquat.

Ut procul adspexit fulgentia virginis ora,
 Cognovitque Deam: vultus veneratus amicos

Occurrit, scriptæque notas confundit arenæ.

Tunc sic Diva prior: Malli, sincera bonorum 135
 Congeries, in quoq; veteris vestigia recti,

Et ductos video mores meliore metallo :
 Jam satis indultum studiis ; Musæque tot annos
 Eripuere mihi. Pridem te jura reposcunt.
 Aggredere , & nostro rursum te redde labori.
 Nec tibi sufficiat transmissæ gloria vitæ.
 Humanum curare genus quis terminus unquam
 Præscripsit ? Nullas recipit prudentia metas.
 Adde , quod hæc multis potuit contingere sedes.
 Sed meriti tantum redeunt , actusque priores
 Commendat repetitus honos , virtusque reducit ,
 Quos fortuna legit. Melius magnoque petendum
 Credis , in abstrusa rerum ratione morari ?

140

145

Scilicet illa tui patriam præcepta Platonis
 Erexere magis , quam qui responsa secutus
 Obruit Eoas classes , urbemque carinis
 Vexit , & arsuras Medo subduxit Athenas ?
 Spartanis potuit robur præstare Lycurgus
 Matribus , & sexum leges vicere severæ :
 Civibus & vetitis ignavo credere muro ,
 Tutius objecit nudam Lacedæmona bellis.
 At non Pythagoræ monitus , annique filentes ,
 Famosum Œbalii luxum pressere Tarenti.

150

155

Quis vero insignem tanto sub principe curam
 Respuat ? Aut quando meritis majora patebunt
 Præmia ? Quis demens adeo , qui jungere sensus
 Cum Stilichone neget ? Similem quæ protulit ætas
 Consilio vel Marte virum ? Nunc Brutus amaret
 Vivere sub regno. Tali succumberet aulæ
 Fabricius. Cuperent ipsi servire Catones.
 Nonne vides , ut nostra soror Clementia tristes

160

165

Obtundat gladios: fratresque amplexa serenos
 Assurgat Pietas: fractis ut lugeat armis
 Perfidia, & laceris morientes crinibus hydri
 Lambant invalido Furiarum vincla veneno? 170
 Exsultat cum Pace Fides. Jam sidera cunctæ
 Liquimus, & placidas inter discurremus urbes.
 Nobiscum, Theodore, redi. -- Subit ille loquentem
 Talibus: Agrestem dudum me, Diva, reverti
 Cogis; & infectum longi rubigine ruris 175
 Ad tua signa vocas? Nam quæ mihi cura tot annos
 Altera, quam duras fulcis mollire novales?
 Nosse soli vires, nemori quæ commoda rupes,
 Quis felix oleæ tractus, quæ gleba faveret
 Frugibus, aut quales regeret vindemia colles? 180
 Terribiles rursus lituos veteranus adibo,
 Et desueta vetus tentabo cæcula vector?
 Collectamque diu, & certis utcunque locatam
 Sedibus, in dubium patiar deponere famam?
 Nec me, quid valeat natura fortior usus, 185
 Præterit, aut quantum neglectæ defluat arti.
 Desidis aurigæ non audit verbera currus:
 Nec manus agnoscit, quem non exercuit, arcum.
 Esse sed injustum fateor quodcunque negatur
 Justitiæ. Tu prima hominem silvestribus antris 190
 Elicis, & foedo detergis secula victu.
 Te propter colimus leges, animosque ferarum
 Eximius. Niridis quisquis te sensibus hausit,
 Irruet intrepidus flammis, hiberna secabit
 Æquora: confertos hostes superabit inermis. 195
 Ille vel Æthiopum pluviis solabitur æstus:

Cl. Claudianus.

I

Illum trans Scythiam vernus comitabitur aer.

Sic fatus, tradente Dea suscepit habenas

Quatuor ingenti Juris temone refusas.

Prima Padum Tiberimque ligat, crebrisque micantem 200

Urbibus Italiam : Lybias Pœnosque secunda

Temperat : Illyrico se tertia porrigit orbi :

Ultima Sardiniam, Cynnon, trifidamque retentat

Sicaniam, & quidquid Tyrrhena tunditur unda,

Vel gemit Ionia. Nec te molimina rerum, 205

Aut tantum turbavit onus. Sed ut altus Olympi

Vertex, qui spatio ventos hiemesque relinquit,

Perpetuum nulla temeratus nube serenum,

Celsior exsurgit pluviis, auditque ruentes

Sub pedibus nimbos ; & rauca tonitrua calcat : 210

Sic patiens animi per tanta negotia liber

Emergit, similisque sui ; iustique tenorem

Flectere non odium cogit, non gratia suadet.

Nam spretas quis opes, intactaque pectora lucro

Commemoret ? Fuerint aliis hæc forte decora : 215

Nulla potest laus esse tibi, quæ crimina purget.

Servat inoffensam divina modestia vocem.

Temperiem servant oculi. Nec lumina fervor

Asperat, aut rabidas suffundit sanguine venas.

Nullaque mutati tempestas proditur oris. 220

Quin etiam fontes expulsa corrigis ira,

Et placidus delicta domas. Nec dentibus unquam

Instrepis horrendum, fremitu nec verbera poscis.

Qui fruitur pœna, ferus est, legumque videtur

Vindictam præstare sibi : cum viscera felle 225

Canduerint ; ardet stimulis, ferturque nocendi

Prodigus , ignarus causæ. Diis proximus ille ,
 Quem ratio , non ira , movet : qui , facta rependens ,
 Consilio punire potest. Mycrone cruento
 Se jactent alii , studeant feritate timeri , 230
 Addictoque hominum cumulent æraria censu.

Lene fluit Nilus , sed cunctis amnibus exstat
 Utilior , nullas confessus murmure vires.
 Acrior ac rapidus tacitas prætermeat ingens
 Danubius ripas. Eadem clementia sani 235

Gurgitis immensum diducit in ostia Gangen.
 Torrentes immane fremant , lassisque minentur
 Pontibus : involvant spumoso vortice filvas.
 Pax majora decet. Peragit tranquilla potestas
 Quod violenta nequit ; mandataque fortius urget 240

Imperiosa quies. Idem prædurus iniquas
 Accepisse preces : rursus , quæ digna petitu ,
 Largiri facilis : nec , quæ comitatur honores ,
 Ausa tuam leviter tentare superbia mentem.

Frons privata manet. Nec se meruisse fatetur , 245
 Qui crevisse putat : rigidi sed plena pudoris
 Elucet gravitas fastu jucunda modesto.

Quæ non seditio , quæ non insania vulgi
 Te viso lenita cadat ? quæ dissona ritu
 Barbaries , medii quam non reverentia frangat ? 250
 Vel quis non sitiens sermonis mella politi
 Deferat Orpheos blanda testudine cantus ?

Qualem te legimus teneri primordia mundi
 Scribentem , aut partes animæ per singula , talem
 Cernimus , & similes agnoscit pagina mores. 255

Nec dilata tuis Augusto judice merces

Officiis. Illumque habitum, quo jungitur aulæ
Curia, qui socio procures cum principe nectit,
Quem quater ipse gerit, perfecto derulit anno:
Deposuitque suas te succedente curules.

260

Crescite virtutes, secunda reffloruit ætas:
Ingeniis patuit campus: certusque merenti
Stat favor. Ornatur propriis industria donis.
Surgite sopitæ, quas obruit ambitus, artes.
Nil licet invidiæ, Stilicho dum prospicit orbi,
Sidereusque gener. Non hic violata curulis,
Turpia non Latios incessant nomina fastos.
Fortibus hæc concessa viris, folisque gerenda
Patribus, & Romæ nunquam latura pudorem.

265

Nuntia votorum celeri jam fama volatu
Moverat Aonios audito Consule lucos.
Concinuit felix Helicon, fluxitque Aganippe
Largior, & docti riserunt floribus amnes.
Uranie redimita comas, qua sæpe magistra
Mallius igniferos radio descripserat axes,
Sic alias hortata Deas: Patimurne, sorores,
Optato procul esse die? nec limina nostri
Consulis, & semper dilectas visimus ædes?
Notior est Helicone domus. Gestare curules,
Et fasces subiisse libet. Miracula plebi
Colligite, & clavis nomen celebrate theatris.
Tu Jovis æquorei submersam fluctibus aulam
Oratum volucres, Erato, jam perge quadrigas,
A quibus haud unquam palmam rapturus Arion.
Hlustret Circum sonipes, quicumque superbo
Perstrepit hinnitu Bætin, qui splendida potat

270

275

280

285

Stagna Tagi, madidoque jubar adspersitur auro.

Calliope, liquidas Akiden posce palæstras.

Cuncta Palæmoniiis manus explorata coronis

Adsit, & Eleo pubes laudata Tonanti.

290

Tu juga Taygeti, frondosaque Mænala, Clio,

I Triviæ supplex. Non aspernata rogantem

Amphitheatrali faveat Latonia pompæ.

Audaces legat ipsa viros, qui colla ferarum

Arte ligent, certoque premant venabula nisu.

295

Ipsa truces fetus, captivaque ducat ab antris

Prodigia, & cædis sitientem differat arcum.

Convenient urfi, magna quos mole rudentes.

Torva Lycaoniis Helice miretur ab astris:

Perfossique ruant populo pallente leones,

300

Quales Mygdonio curru frenare Cybelle

Optet, & Herculei malint fregisse lacerti.

Obvia fulminei properent ad vulnera pardi

Semine permixto geniti, cum forte lænæ

Nobiliorem uterum viridis corrumpit adulter;

305

Hi maculis patres referunt, & robore matres.

Quidquid monstriferis nutrit Gætulia campis,

Alpina quidquid tegitur nive, Gallica quidquid

Silva timet, jaceat. Largo disteat arena

Sanguine. Consumant totos spectacula montes.

310

Nec molles egeant nota dulcedine ludi.

Qui lætis risum salibus movisse facetus,

Qui nutu manibusque loquax; cui tibia flatu,

Cui plectro pulsanda chelys, qui pulpita focco

Personat, aut alte graditur majore cothurno:

315

Et qui magna levi detrudens murmura tactu,

I 3

Innumeras voces segetis moderatus aenæ,
 Intonet erranti digito, penitusque trabali
 Veste laborantes in carmina concitet undas.

Vel qui more avium sese jaculentur in auras, 320
 Corporaque ædificent celeri crescentia nexu,
 Quorum compositam puer amentatus in arcem
 Emicet, &, vinctus plantæ vel cruribus hærens,
 Pendula librato figat vestigia saltu.

Mobile ponderibus descendat pagma reductis, 325
 Inque chori speciem spargentes ardua flammæ
 Scena rotet. Varios effingat Mulciber orbes
 Per tabulas impune vagus, pictæque citato
 Ludant igne trabes, & non permissa morari
 Fida per innocuas errent incendia turres. 330

Lascivæ subito configant æquore lembi,
 Stagnaue remigibus spument immissa canoris.

Consul per populos, idemque gravissimus auctor
 Eloquii, duplici vita subnixus in ævum
 Procedat, libris pariter fastisque legendus. 335
 Accipiat patris exemplum, tribuatque nepoti
 Filius, & coëptis ne desit fascibus heres.
 Decurrat trabeata domus, tradatque secures
 Mutua posteritas, servatoque ordine fati
 Mallia continuo numeretur Consule proles. 340

XVIII

CL. CLAUDIANI

IN EUTROPIUM

LIBER I.

SEMIFEROS partus , metuendaque pignora matri ;
 Moenibus & mediis auditum nocte luporum
 Murmur , & attonito pecudes pastore locutas ,
 Et lapidum diras hiemes , nimboque minacem
 Sanguineo rubuisse Jovem , puteosque cruore
 Mutatos , visasque polo concurrere Lunas ,
 Et geminos Soles mirari desinat orbis.
 Omnia cesserunt eunuchō Consule monstra.

Heu cœli terræque pudor ! Trabeata per urbes
 Ostentatur anus , titulumque effeminat anni.
 Pandite , Pontifices , Cumanæ carmina vatis ,
 Fulmineos sollers Etruria consulat ignes ,
 Immersumque nefas fibris exploret haruspex.
 Quæ nova portendunt Superi ! Nilusne meatu
 Devius , & nostri tentat jam transfuga mundi
 Se rubro miscere mari ? Ruptone Niphate

Rursum barbaricis Oriens vastabitur armis ?
 An morbi ventura lues ? an nulla colono
 Responsura seges ? Quæ tantas expiet iras
 Victima ? quo diras jugulo placabimus aras ? 20
 Consule lustrandi fasces, ipsoque litandum
 Prodigio : quodcunque parant hoc omine fata,
 Eutropius cervice luat. Sic omnia volvis ?
 Hoc regni, Fortuna, tenes ? Quænam ista jocandi
 Sævitia ? Humanis quantum bacchabere rebus ? 25
 Si tibi servili placuit foedare curules
 Crimine, procedat laxata compede Consul :
 Rupta Quirinales fumant ergastula cinctus.
 Da saltem quemcunque virum. Discrimina quædam
 Sunt famulis splendorque suus ; maculamque minorem 30
 Conditionis habet, domino qui vixerit uno.
 Si pelagi fluctus, Libyæ si discis arenas,
 Eutropii numerabis heros. Quot jura, quot ille
 Mutavit tabulas, vel quanta vocabula vertit !
 Nudatus quoties, medicum dum consulit emtor, 35
 Ne qua per occultum lateat jactura dolorem !
 Omnes poenituit pretii : venumque redibat,
 Dum vendi potuit. Postquam deforme cadaver
 Mansit, & in rugas totus defluxit aniles ;
 Jam specie doni certatim limine pellunt, 40
 Et foedum ignaris properant obtrudere munus.
 Tot translata jugis summisit colla vetustum
 Servitium, semperque novum, nec destitit unquam :
 Sæpe tamen coepit. Cunabula prima cruentis
 Dedita suppliciiis. Rapitur castrandus ab ipso 45
 Ubere. Suscipiunt, matris post viscera, poenæ.

Advolat Armenius certo mucrone recisos
 Edoctus mollire mares, damnoque nefandum
 Aucturus pretium, secundum corporis ignem
 Sedibus exhaurit geminis, unoque sub ictu
 Eripit officium patris, nomenque mariti.
 Ambiguus vitæ jacuit, penitusque supremum
 In cerebrum secti traxerunt frigora nervi.
 Laudemusne manum, quæ vires abstulit hosti?
 An potius fato causam tribuisse queramur?
 Profuerat mansisse virum. Felicior exstat
 Opprobrio. Serviret adhuc, si fortior esset.

50

55

Inde per Assyriæ trahitur commercia ripæ.
 Hinc fora venalis Galata ductore frequentat,
 Permutatque domos varias. Quis nomina possit
 Tanta sequi? Miles tabulis Ptolemæus in illis
 Notior. Hic longo lassatus pellicis usu
 Donat Arinthæo. Neque enim jam dignus haberi,
 Nec maturus emi. Cum fastiditus abiret,
 Quam gemuit! quanto planxit divortia luctu!

60

65

Hæc erat heu, Ptolemæe, fides? Hoc profuit ætas
 In gremio consumpta tuo, lectusque jugalis,
 Et ducti toties inter præsepia somni?
 Libertas promissa perit: viduumne relinquis
 Eutropium? tantasque premunt oblivia noctes,
 Crudelis? Generis proh sors durissima nostri!
 Femina cum senuit, retinet connubia partu,
 Uxorisque decus matris reverentia pensat.
 Nos Lucina fugit, nec pignore nitimur ullo.
 Cum forma dilapsus amor. Defloruit oris
 Gratia. Qua miseri scapulas tutabimur arte?

70

75

Qua placeam ratione senex? -- Sic fatus acutum
 Aggreditur lenonis opus. Nec segnis ad artem
 Mens erat, officiique capax, omnesque pudoris
 Hauferat infidias. Custodia nulla tuendo
 Fida toro. Nulli poterant excludere vestes.
 Ille vel ærata Danaen in turre latentem
 Eliceret. Fletus domini fingeat amantis:
 Indomitasque mora, pretio lenibat avaras,
 Lascivasque jocis. Non blandior ullus euntis
 Ancillæ tetigisse latus, leviterque reductis
 Vestibus occulto crimen mandare susurro:
 Nec furtis quæsisse locum, nec fraude reperta
 Cautior elusi fremitus vitare mariti.

80

85

Haud aliter juvenum flammis Ephyreia Lais.
 Et gemino dotata mari, cum sarta refundit
 Canities, jam turba procax, noctisque recedit
 Ambitus, & raro pulsatur janua tactu,
 Seque reformidat speculo damnare senectus:
 Stat tamen, atque alias succingit lena ministras,
 Dilectumque diu quamvis longæva lupanar
 Circuit, & retinent mores, quod perdidit ætas.
 Hinc honor Eutropio; cumque omnibus unica virtus
 Effet in eunuchis, thalamos servare pudicos,
 Solus adulteriis crevit. Nec verbera tergo
 Cessavere tamen, quoties decepta libido
 Irati caluisset heri. Frustraque rogantem,
 Jactantemque suos tot jam per lustra labores,
 Dotalem genero nutritoremque puellæ
 Tradidit. Eous rector Consulque futurus
 Pectebat dominæ crines, & sæpe lavavit

90

95

100

105

Nuduſ in argento lympham geſtabat alumnae.

Et cum ſe rapido feſſam projecerat æſtu ,

Patriciuſ roſeis pavonum ventilat alis.

Jamque ævo laxata cutiſ , ſulciſque genarum

110

Corruerat paſſa facieſ rugoſior uva.

Flava minus preſſo ſinduntur vomere rura :

Nec vento ſic vela tremunt. Miſerabile turpeſ

Exedere caput tineæ. Deſerta patebant

Intervalla comæ : qualiſ ſitientibuſ arviſ

115

Arida jejuna ſegeſ interlucet ariſtæ :

Vel qualiſ gelidiſ pluma labente pruinis

Arboriſ immoritur trunco brumaliſ hirundo.

Scilicet ut trabeiſ injuria creſceret olim ,

Haſ in fronte notaſ , hoc dedecus addidit oriſ

120

Luxuriæ Fortuna ſuæ ; cum pallida nudiſ

Offibuſ horrorem dominis præberet imago ,

Decolor & macieſ occurſu læderet omneſ ;

Aut pueriſ latura metuſ , aut tædia menſiſ ,

Aut crimen famuliſ , aut procedentibuſ omen ,

125

Et nihil exhausto caperent in ſtipite lucri.

Sternere quippe toroſ , vel cædere ligna culinæ ,

Membra negant. Aurum , veſteſ , arcana tueri

Menſ infida vetat. Quiſ enim committere vellet

Lenoni thalamum ? Tandem ceu funuſ acerbum ,

130

Infauſtamque ſuiſ truſere penatibuſ umbram.

Contemptu jam liber erat. Sic paſtor obefum

Laſte canem ferroque ligat , paſcitque revinctum ,

Dum validuſ ſervare gregem , vigiliſque rapaceſ

Latratu terrere lupoſ. Cum tardior idem

135

Jam ſcabiæ lacerat deſecit ſordiduſ aureſ ,

Solvit, & exuto lucratur vincula collo.

Est ubi despectus nimius juvat. Undique pulso
Per cunctas licuit fraudes impune vagari,
Et fatis aperire viam. Proh quisquis Olympi
Summa tenes, tantone libet mortalia risu
Vertere? Qui servi non est admissus in usum,
Suscipitur regnis, &, quem privata ministrum
Dedignata domus, moderantem sustinet aula.

140

Ut primum vetulam traxere Palatia vulpem,
Quis non ingemuit? Quis non irrepere sacris
Obsequiis doluit toties venale cadaver?
Ipsi quin etiam tali consorte fremebant
Regales famuli, quibus est illustrior ordo
Servitii, sociumque sibi sprevere superbi.

145

150

Cernite, quem Latiis poscant annectere fastis:
Cujus & eunuchos puduit. Sed vilior ante
Obscuræ latuit pars ignotissima turbæ,
Donec Abundanti furiis, qui rebus Eois
Exitium, primoque sibi produxit, ab imis
Evectus thalamis summos invasit honores.

155

Quam bene dispositum terris, ut dignus iniqui
Fructus consilii primis auctoribus iactet!
Sic multos fluvio vates arente per annos,
Hospite qui cæso monuit placare Tonantem,
Inventas primus Bufiridis imbuit aras,
Et cecidit sævi, quod dixerat, hostia sacri:
Sic opifex tauri, tormentorumque repertor,
Qui funesta novo fabricaverat æra dolori,
Primus inexpertum Siculo cogente tyranno
Sensit opus, docuitque suum mugire juvenum.

160

165

Nullius Eutropius, quam qui se protulit, ante
 Direptas possedit opes, nullumque priorem
 Perculit exilio, solumque hoc rite peregit,
 Auctorem damnare suum. Postquam obsitus ævo
 Semivir excelsam rerum sublatu in arcem,
 Quod nec vota pati, nec fingere somnia possent,
 Vidit sub pedibus leges, subjectaque colla
 Nobilium, tantumque sibi permittere fata:
 Qui nihil optasset plus libertate mereri,
 Jam jam dissimulat dominos, alteque tumescunt.
 Serviles animi. Procerum squalore repletus
 Carcer, & exulibus Meroe campique gemiscunt
 Æthiopum. Poenis hominum plaga personat ardens.
 Marmaricus claris violatur cædibus Ammon.

170

175

180

Asperius nihil est humili, cum surgit in altum:
 Cuncta ferit, dum cuncta timet: desævit in omnes,
 Ut se posse putent. Nec bellua retrior ulla
 Quam servi rabies in libera terga furentis.
 Agnoscit gemitus, & poenæ parcere nescit
 Quam subiit, dominique memor, quem verberat, odit.
 Adde, quod eunuchus nulla pietate movetur,
 Nec generi nativæ cayet. Clementia cunctis
 In similes, animosque ligant consortia damni.
 Iste nec eunuchis placidus: sed pejus in aurum
 Æstuat. Hoc uno fruitur succisa libido.

185

190

Quid nervos secuisse juvat? Vis nulla cruentam
 Castrat avaritiam. Parvis exercita furtis
 Quæ vastare penum, neglectaque sueverat arcæ
 Clausura remoliri, nunc uberiore rapina
 Peccat in orbe manus, Quidquid se Tigris ab Æmp

195

Dividit, hoc certa proponit merce locandum
 Infitor imperii, caupo famosus honorum.
 Hic Asiam villa pactus regit. Ille redemit
 Conjugis ornatu Syriam. Dolet ille paterna 200
 Bithynos mutasse domo. Suffixa patenti
 Vestibulo pretiis distinguit regula gentes.

Tot Galatæ, tot Pontus eat, tot Lydia nummis.
 Si Lyciam tenuisse velis, tot millia ponas:
 Si Phrygas, adde parum. Propriæ solatia forti 205
 Communes vult esse notas, & venditus ipse
 Vendere cuncta cupit. Certantum sæpe duorum
 Diversum suspendit onus: cum pondere iudex
 Vergit, & in geminas nutat provincia lances.

Non pudet heu, Superi, populos venire sub hasta? 210
 Vendentis certe pudeat. Quid jure sepultum
 Mancipium tot regna tenet, tot distrahit urbes?
 Pollentem folio Cræsum victoria Cyri
 Fregit, ut Eunucho fluereut Pætolus & Hermus?
 Attalus heredem voluit te, Roma, relinqui, 215
 Restitit Antiochus præscripto margine Tauri,
 Indomitos curru Servilius egit Ilauros,
 Et Pharos Augusto jacuit, vel Creta Metello,
 Ne non Eutropio quæstus numerosior esset?
 In mercem veniunt Cilices, Judæa, Sophene, 220
 Romanusque labor, Pompejanique triumpho.

Quo struis hos auri cumulos? Quæ pignora tantis
 Succedent opibus? Nubas ducasve licebit:
 Nunquam mater eris, nunquam pater. Hoc tibi ferrum,
 Hoc natura negat. Te grandibus India gemmis, 225
 Te foliis Arabes ditent, te vellere Seres:

Nullus inops adeo , nullum sic urget egestas ,
 Ut velit Eutropii fortunam & membra pacisci.

Jamque oblita sui , nec sobria divitiis mens ,

In miseras leges , hominumque negotia ludit.

230

Judicat eunuchus. Quid jam de Consule miro?

Prodigium quodcunque gerit. Quæ pagina lites

Femineas ræminit? Quibus unquam secula terris

Eunuchi videre forum? Sed ne qua vacaret

Pars ignominia , neu quid restaret inausum ,

235

Arma etiam violare parat , portentaque monstis

Aggerat , & secum petulans amentia certat.

Erubuit Mavors , aversaque risit Enyo ,

Dedecus Eoum : quoties intenta sagittis

Et pharetra fulgens anus exercetur Amazon :

240

Arbiter aut quoties belli , pacisque recurrit ,

Alloquiturque Getas. Gaudet , cum viderit , hostis ,

Et sentit jam deesse viros. Incendia fumant.

Muris nulla fides. Squalent populatibus agri ,

Et medio spes sola mari. Trans Phasin aguntur

245

Cappadocum matres , stabulisque abducta paternis

Caucasias captiva bibunt armenta pruinas ,

Et Scythicis mutant Argei pabula silvis.

Extra Cimmerias , Taurorum claustra , paludes

Flos Syriæ servit : spoliis nec sufficit atrox

250

Barbarus. In cædem vertunt fastidia prædæ.

Ille tamen (quid enim servum , mollemque pudebit?

Aut quid in hoc poterit vultu flagrare ruboris?)

Pro victore reddit. Peditum vexilla sequuntur ,

Et turmæ similes , Eunuchorumque manipuli ,

255

Hellepontiacis legio dignissima signis.

Obvius ire cliens, defensoremq̃ reverſum
 Complecti. Placet ipſe ſibi, laxaſque laborat
 Diſtendiſſe genas, fiſtumque inflatus anhelat,
 Pulvere reſperſus tıpeas, & Solibus ora 260
 Pallidior, verbisq̃ ſonat plorabile quiddam
 Ultra nequitiam fractis, & proelia narrat,
 Perque ſuam tremula teſtatur voce ſororem,
 Deſeciſſe vagas ad publica commoda vires:
 Cedere livori, nec ſuſtentare procellas 265
 Invidiæ, mergique fretis ſpumantibus orat.
 Exoretque utinam! Dum talia ſatur, ineptas
 Derergit lacrimas, atque inter ſingula dicta
 Flebile ſuſpirat. Qualis venit arida ſocrus
 Longinquam viſura nurum: vix laſſa reſedit, 270
 Et jam vina petit. Quid te, turpiſſima, bellis
 Inferis, aut ſævi pertentas Pallada campi?
 Tu poteſ alterius ſtudiis hære Minervæ;
 Tu telas, non tela, pati; tu ſtamina neſſe;
 Tu ſegnes operum ſollers urgere puellas, 275
 Et niveam dominæ penſis involvere lanam.
 Vel ſi ſacra placent, habeas pro Marte Cybellen.
 Rauca Celænæos ad tympana diſce furores.
 Cymbala ferre licet, peſtusque illidere pinu,
 Inguinis & reliquum Phrygiis abſcindere cultris. 280
 Arma relinque viris. Geminam quid dividis aulam,
 Conariſque pios odiis committere fratres?
 Te magis, ah demens, veterem ſi reſpicias artem,
 Conciliare decet. Geſtis pro talibus annum
 Flagitat Eutropius, ne quid non polluat unus, 285
 Dux acies, iudex prætoria, tempora Conſul.

Nil adeo foedum, quod non exacta vetustas
 Ediderit, longique labor commiserit ævi.
 Œdipodes matrem, natam duxisse Thyestes
 Cantantur. Peperit fratres Iocasta marito, 290
 Et Pelopea sibi. Thebas ac funera Troiæ
 Tristis Erechthei deplorat scena theatri.
 In volucrem Tereus, Cadmus se vertit in anguem.
 Scylla novos mirata canes. Hunc arbore figit,
 Elevat hanc pluma, squamis hanc fabula vestit, 295
 Hanc solvit fluvio. Nusquam spado Consul in orbe,
 Nec iudex ductorve fuit. Quodcunque virorum
 Est decus, eunuchis scelus est. Exempla creantur,
 Quæ focci superent risus, luctusque cothurni.
 Quam pulchre conspectus erat, cum tenderet artus 300
 Exsangues onerare toga cinctuque gravatos,
 Indutoque senex obscœnior iret in auro!
 Humani qualis simulator simius oris,
 Quem puer arridens pretioso flamine Serum
 Velavit, nudaque nates ac terga reliquit, 305
 Ludibrium mensis; erecto pectore dives
 Ambulat, & claro sese deformat amictu.
 Candida pollutos comitatur Curia fasces:
 Forfitan & dominus. Præbet miracula lictor
 Consule nobilior, libertatemque daturus, 310
 Quam necdum meruit, scandit sublime tribunal;
 Atque inter proprias laudes Ægyptia jactat
 Somnia, prostratosque canit se vate tyrannos.
 Scilicet in dubio vindex Bellona pendit,
 Dum spado Tirefias, enervatusque Melampus 315
 Reptat ab extremo referens oracula Nilo.

Cl. Claudianus.

K

Obstrepuere avium voces. Exhorruit annus
 Nomen, & insanum gemino proclamat ab ore,
 Eunuchumque vetat fastis accedere Janus.
 Sumeret illicitos etenim si femina fasces 320
 Effet turpe minus. Medis levibusque Sabæis
 Imperat hic sexus, reginarumque sub armis
 Barbariæ pars magna jacet. Gens nulla probatur,
 Eunuchi quæ sceptrâ ferat. Tritonia, Phœbe,
 Vesta, Ceres, Cybele, Juno, Latona coluntur. 325
 Eunuchi quæ templa Dei? quas vidimus aras?
 Inde sacerdotes: hæc intrat pectora Phœbus:
 Inde canunt Delphi. Trojanam sola Minervam
 Virginitas Vestalis adjit, flammæque tuetur.
 Hi nullas meriti vittas, semperque profani. 330
 Nascitur ad fructum mulier, prolemque futuram.
 Hoc genus inventum est, ut serviat. Herculis arcu
 Concidit Hippolyte. Danaï fugere bipennem
 Penthesilea, tuam. Claras Carthaginis arces
 Creditur, & centum portis Babylona superbam 335
 Feminæ struxisse labor. Quid nobile gessit
 Eunuchus? quæ bella tulit? quas condidit urbes?
 Illas præterea rerum natura creavit:
 Hos fecere manus. Seu prima Semiramis astu
 Assyriis mentita virum, ne vocis acutæ 340
 Mollities, lævesque genæ se prodere possent,
 Hos sibi conjunxit similes: seu Parthica ferro
 Luxuries vetuit nasci lanuginis umbram,
 Servatoque diu puerili flore coegit
 Arte retardatam Veneri servire juventam. 345
 Fama prius falso similis, vanoque videri

Ficta joco. Levior volitare per oppida rumor,
 Riderique nefas: veluti nigrantibus alis
 Audiretur olor, corvo certante ligustris.

Atque aliquis gravior morum, Si talibus, inquit, 350
 Creditur, & nimiis turgent mendacia monstis:

Jam testudo volat, profert jam cornua vultur:

Prona petunt retro fluvii juga: Gadibus ortum

Carmani texere diem: jam frugibus aptum

Æquor, & adveſtum filvis delphina videbo: 355

Jam cochleis homines junctos, & quidquid inane

Nutrit, Judaicis quæ pingitur India velis.

Subjicit & mixtis ſalibus laſcivior alter:

Miraris? Nihil eſt, quod non in pectore magnum

Concipit Eutropius. Semper nova, grandia ſemper 360

Diligit, & celeri deguſtat ſingula ſenſu.

Nil timet a tergo: vigilantibus undique curis

Noſte dieque patet: lenis facilisque moveri

Supplicibus, mediaque tamen molliſſimus ira,

Nil negat, & ſeſe vel non poſcentibus offert. 365

Quidlibet ingenio ſubigit, traditque fruendum.

Quidquid amas, dabit illa manus. Communiter omni

Fungitur officio, gaudetque potentia ſeſti.

Hoc quoque conſiliis peperit meritoque laborum:

Accipit & trabeas argutæ præmia dextræ. 370

Postquam vera fides facinus vulgavit Eoum

Gentibus, & Romæ jam certius impulit aures:

Eutropiumne etiam noſtra dignabimur ira?

Hic quoque Romani meruit pars eſſe doloris?

Sic eſſata rapit cœli per inania curſum

375

Diva potens, unoque Padum tranſlapſa volatu

K 2

Castra sui rectoris adit. Tum fonte decortus
 Cum Stilichone gener pacem implorantibus ultro
 Germanis responsa dabat, legesque Caiicis
 Arduus, & flavis signabat jura Suevis. 380
 His tribuit Reges, his obside foedera sancit
 Indicto: bellorum alios transcribit in usus,
 Militet ut nostris detonsa Sicambria ignis.
 Læta subit Romam pietas, & gaudia pæne
 Moverunt lacrimas, tantoque exsultat alumno. 385
 Sic armenta suo jam defensante juvenco
 Celsius assurgunt erectæ cornua matri.
 Sic jam terribilem stabulis dominumque ferarum
 Crescere miratur genitrix Massyla leonem.
 Dimovit nebulam, juvenique apparuit ingens. 390
 Tum sic orsa loqui: Quantum te principe possim,
 Non longinqua docent, domito quod Saxone Tethys
 Mitior, aut fracto secura Britannia Pisto.
 Ante pedes humili Franco tristisque Suevo
 Perfruor, & nostrum video, Germanice, Rhenum. 395
 Sed quid agam? Discors Oriens felicibus actis
 Invidet, atque alio Phœbi de cardine surgunt
 Crimina, ne toto conspiret corpore regnum.
 Gildonis taceo magna cum laude receptam
 Perfidiam, & fretos Eoo robore Mauros. 400
 Quam suspecta fames, quantum discriminis urbi!
 Ni tua vel soceri nunquam non provida virtus
 Australem Arctoïs pensasset frugibus annum.
 Invetæ Rhodano Tiberina per ostia classes,
 Cinyphiisque ferax Araris succcessit aristis. 405
 Teutonicus vomer, Pyrenæique juvenci

Sudavere mihi. Segetes mirantur lberas
 Horrea : nec Libyæ senserunt damna rebellis.
 Jam Transalpina contenti messe Quirites.
 Ille quidem solvit meritas , scit Tabraca , poenas ,
 Ut pereat quicumque tuis conflixerit armis.

410

Ecce recens clades ab eisdem partibus exit ,
 Terrorisque minus , sed plus habitura pudoris ,
 Eutropius Consul. Pridem tolerare fatemur
 Hoc genus , Arsacio postquam se regia fastu
 Sustulit , & nostros corrumpit Parthia mores.

415

Præfeti sed adhuc gemmis , vestique dabantur
 Custodes , sacroque adhibere silentia somno.

Militia eunuchi nunquam transgressa cubile ,
 Non vita spondente fidem ; sed inertia tutum.

420

Mentis pignus erat. Secreta monilia servant ,

Ornatus curent Tyrios : a fronte recedant

Imperii. Tenero tractari pectore nescit

Publica majestas. Nunquam vel in æquore puppim.

Vidimus eunuchi clavo parere magistri.

425

Nos adeo sperni faciles ? orbisque carina

Vilior ? Auroram certe , quæ talia ferre

Gaudet , & assuetas sceptris muliebribus urbes.

Possideant. Quid belliferam communibus urunt

Italiam maculis , nocituraque probra severis.

430

Admiscent populis ? Peregrina piacula forti

Pellantur longe Latio , nec transeat Alpes

Dedecus. In solis , quibus exstitit , hæreat arvis.

Scribat Halys , famæ scribat contemtor Orontes.

Per te , perque tuos obtestor , Roma , triumphos ,

435

Nesciat hoc Tiberis , nunquam poscentibus olim

K 3

Qui dare Dentatis annos Fabiisque solebat.
 Martius eunuchi reperet suffragia campus?
 Æmilios inter, servatoresque Camillos
 Eutropius? Jam Chrysogonis tua, Brute, potestas, 440
 Narcissisque datur? Natos hoc dedere pœnæ
 Profuit, & misero civem præponere patri?
 Hoc mihi Janiculo positis Etruria castris
 Quæsit, & tantum fluvio Porfenna remotus?
 Hoc meruit vel ponte Cocles, vel Mucius igne? 445
 Visceribus frustra castum Lucretia ferrum
 Merisit, & attonitum tranavit Cloelia Tibrim?
 Eutropio fasces adservabantur adempti
 Tarquiniis? Quemcunque meæ vexere curules,
 Laxato veniat focii spectator Averno. 450
 Impensi sacris, Decii, prorumpite bustis,
 Torquatique truces, animosaque pauperis umbra
 Fabricii, inque o si forte inferna piorum
 Jugera & Elyfias scindis, Serrane, novales.
 Pœno Scipiadæ, Pœno præclare Lutati, 455
 Sicania Marcelle ferox, gens Claudia surgat,
 Et Curii series; & qui sub jure negasti
 Vivere Cæsareo, parvo procede sepulcro,
 Eutropium passure Cato. Remeate tenebris
 Agmina Brutorum, Corvinorumque catervæ. 460
 Eunuchi vestros habitus, insignia sumunt
 Ambigui Romana mares. Rapuere tremendas
 Hannibali Pyrrhoque togas. Flabella perosi
 Adspirant trabeis. Jam non umbracula gestant
 Virginibus, Latias ausi vibrare secures. 465
 Linquite femineas, infelix turba, latebras,

Alter quos pepulit sexus, nec suscipit alter;
 Exsecti Veneris stimulos, & vulnere casti;
 Mixta duplex ætas; inter puerumque senemque
 Nil medium. Falsi complete sedilia patres. 470
 Ite, novi proceres, infecundoque senatu
 Eutropium stipate ducem. Celebrate tribunal
 Pro thalamis. Verso jam discite more curules,
 Non matrum pilenta sequi. Neu prisca revolvam;
 Neu numerem: quantis injuria mille per annos 475
 Fit retro ducibus? quanti scœdabitur ævi
 Canities? unam subeunt quot secula culpam?
 Inter Arinthei fastus, & nomen herile,
 Servus erit, dominoque suos æqualis honores
 Inferet. Heu, semper Ptolemæi noxia mundo 480
 Mancipia! En alio lædor graviore Pothino,
 Et patior majus Phario scelus. Ille cruorem
 Consulis unius Pellæis ensibus hausit.
 Inquinat hic omnes. Si nil privata movebunt,
 At tu principibus, vestræ tu prospice causæ, 485
 Regalesque averte notas. Hunc aspicit unum
 Aula magistratum. Vobis patribusque recurrit
 Hic alternus honos. In crimen euntibus annis
 Parce, quater Consul. Contagia fascibus, oro,
 Defendas ignava tuis, neu tradita libris 490
 Nomina, vestitusque meos, quibus omne, quod ambit
 Oceanus, domui, tanta caligine mergi
 Calcarique sinas. Nam quæ jam bella geramus
 Mollibus auspiciis? Quæ jam connubia prolem,
 Vel frugem latura seges? Quid fertile terris, 495
 Quid plenum sterili possit sub Consule nasci?

Eunuchi si jura dabunt, legesque tenebunt,
Ducant pensa viri, mutatoque ordine rerum
Vivat Amazoniô confusa licentia ritu.

Quid trahor ulterius? Stilicho, quid vincere differs, 500

Dum certare pudet? Nescis quod turpior hostis

Lætitia majore cadit? Piratica Magnum

Erigit: illustrat servilis laurea Crassum.

Annuis. Agnosco fremitum, quo palluit Eurus,

Quo Mauri Gildoque ruit. Quid Martia signa 505

Sollicitas? Non est jaculis, hastisve petendus.

Conscia succumbent audito verberare terga.

Ut Scythia post multos rediens exercitus annos;

Cum sibi servilis pro finibus obvia pubes

Iret, & arceret dominos tellure reverbos, 510

Armatam ostensis aciem fudere flagellis.

Notus ab inceptis ignobile reppulit horror

Vulgus, & adductus sub verbera torpuit ensis.

XIX
CL. CLAUDIANI
IN LIBRUM II
IN EUTROPIUM
PROLOGUS.

QUI modo sublimes rerum flectebat habenas
 Patricius, rursus verbera nota timet,
 Et solitos tardæ passurus compedis orbes,
 In dominos vanas luget abisse minas.
 Culmine dejectum vitæ fortuna priori
 Reddidit, infano jam satiata joco.
 Scindere nunc alia meditatur ligna securi,
 Fascibus & tandem vapular ipse suis.
 Illatas Consul poenas se Consule solvit.
 Annus qui trabeas, hic dedit exilium.
 Infaustum populis in se quoque vertitur omen.
 Sævit in auctorem prodigiæ solus honos.
 Ablato penitus respirant nomine fasti,
 Maturamque luem sanior aula vomit.

- Diffimulant focii , conjuratique recedunt. 15
 Procumbunt pariter cum duce tota cohors ,
 Non acie victi , non obsidione subacti ,
 Ne pereant ritu , quo periere viri.
 Concidit exiguæ dementia vulnere chartæ.
 Confecit sævum litera Martis opus. 20
 Mollis feminea detruditur arce tyrannus ,
 Et thalamo pulsus perdidit imperium.
 Sic juvenis nutante fidē , veterique reducta
 Pellice , defletam linquit amica domum.
 Canitiem largo raram de pulvere turpat , 25
 Et lacrimis rugas implet anile gemens:
 Suppliciterque pias humilis prostratus ad aras
 Mitigat iratas voce tremente nurus.
 Innumeri glomerantur heri , sibi quisque petentes
 Mancipium solis utile suppliciis. 30
 Quamvis foedus enim , mentemque obscœnior ore ,
 Ira dabit pretium. Poena meretur emi.
 Quas , spado , nunc terras , aut quem transibis in axem ?
 Cingeris hinc odiis , inde recessit amor.
 Utraque te gemino sub fidere regia damnat. 35
 Hesperius nunquam , jam nec Eous eris.
 Miror cur , aliis qui pandere fata solebas ,
 Ad propriam cladem , cæca Sibylla , taces ?
 Jam tibi nulla videt fallax insomnia Nilus:
 Pervigilant vates nec , miserande , tui. 40
 Quid foror ? Audebit tecum conscendere puppem ,
 Et veniet longum per mare fida comes ?
 An fortasse toros eunuchi pauperis odit ,
 Et te nunc inopem dives amare negat ?

Eunuchi jugulum primus secuisse fateris.

45

Sed tamen exemplo non feriere tuo.

Vive pudor fati. En quem tremuere tot urbes!

Et cujus populi sustinere jugum!

Direptas quid plangis opes, quas natus habebit?

Non aliter poteris principis esse pater.

50

Improbe, quid pulsas muliebribus astra querelis,

Quod tibi sub Cypri litore parta quies?

Omnia barbarico per te concussa tumultu.

Crede mihi, teris tutius æquor erat.

Jam non Armenios jaculis terrebis & arcu,

55

Per campos volucrem non agitabis equum.

Dilecto caruit Byzantius ore senatus,

Curia consiliis æstuat orba tuis.

Emeritam suspende togam, suspende pharetram.

Ad Veneris partes ingeniumque redi.

60

Non bene Gradivo lenonia dextera servit.

Suscipiet famulum te Cytherea libens

Insula læta choris, blandorum mater amorum.

Nulla pudicitiae cura placere potest.

Prospectant Paphiae celsa de rupe puellae,

65

Sollicitae, salvam dum ferat unda ratem.

Sed vereor ne te teneant Tritones in alto

Lascivas doctum fallere Nereidas:

Aut iidem cupiant pelago te mergere venti,

Gildonis nuper qui tenuere fugam.

70

Inclita captivo memoratur Tabraca Mauro:

Naufragio Cyprus sit memoranda tuo.

356 *CL. CLAUD. IN EUTR. L. II. PROL:*

Veſturum moriens fruſtra delphina vocabis.

Ad terram ſolos devehit ille viros.

Quiſquis adhuc ſimiles eunuchus tendit in actus;

75

Reſpiciens Cyprum deſinat eſſe ferox.

X X

CL. CLAUDIANI
IN EUTROPIUM

LIBER II.

MYGDONII cineres, & si quid restat Eoi;
 Quod pereat, regni, certæ non augure falso
 Prodigii patuere minæ, frustra que peractō
 Vulnere monstriferi prælagia discitis anni.
 Cautior ante tamen violentum navita Corum
 Prospicit, & tumidæ subducit vela procellæ.
 Quid juvat errorem merfa jam puppe fateri?
 Quid lacrimæ delicta levant? Stant omnia vestri
 Consulis. Immotis hæfere piacula fatis.
 Tunc decuit sentire nefas, tunc ire recentes
 Deterfum maculas. Veteri post obruta morbo
 Corpora, Pæonias nequidquam admoveris herbas.
 Ulcera possessis alte suffusa medullis,
 Non leviore manu, ferro sanantur, & igni,
 Ne coeat frustra mox eruptura cicatrix.
 Ad vivum penetrant flammæ, quo funditus humor

Defluat , & vacuis corrupto sanguine venis
 Arescat fons ille mali. Truncantur & artus ,
 Ut liceat reliquis securum degere membris.
 At vos egregie purgatam creditis aulam , 20
 Eutropium si Cypros habet , vindiſtaque mundi
 Semivir exful erit. Quis vos luſtrare valebit
 Oceanus ? tantum facinus quæ diluet ætas ?
 Induerat necdum trabeas : mugitus ab alto
 Redditus. Infernas rabies arcana cavernas 25
 Vibrat , & alterno conſigunt culmina lapſu.
 Bacchatus per operta tremor Chalcedona movit ,
 Pronus & in geminas nutavit Boſporus urbes.
 Concurrere freti fauces. Radice revulſa
 Vitant inſtabilem rurfum Symplegada nautæ. 30
 Scilicet hæc Stygiæ præmittunt ſigna ſorores ,
 Et ſibi jam tradi populos hoc Conſule gaudent.
 Mox oritur diverſa lues. Hinc Mulciber ignes
 Sparſerat , hinc viſta proruperat objice Nereus.
 Hæc flagrant , hæc teſta natant. Quam , Numina , poenam 35
 Servatis ſcleri , cujus tot cladibus omên
 Conſtitit ? Incumbas utinam , Neptune , tridenti :
 Pollutumque ſolum toto cum crimine mergas !
 Unam pro mundo Furiis concedimus urbem.
 Utque ſemel patuit monſtris iter , omnia tempus 40
 Naſta ſuum properant. Naſci tum decolor imber ,
 Infantumque novi vultus , & diſſona partu
 Semina. Tum lapidum ſletus , armentaſque vulgo
 Auſa loqui , mediisſque feræ ſe credere muris.
 Tum vates ſine more rapi , lymphataſque paſſim 45
 Pectora terrifici ſtimulis igneſcere Phœbi.

Fac nullos cecinisse Deos. Adeone retusi
 Quisquam cordis erit, dubitet qui partibus illis
 Affore fatalem castrati Consulis annum?

Sed quam cæcus inest vitiis amor! Omne futurum
 Despicitur, suadentque brevem præsentia fructum,
 Et ruit in vetitum damni secura libido,

50

Dum mora supplicii lucro, serumque, quod instat,
 Creditur. Haud equidem contra tot signa Camillo
 Detulerim fasces; nedum, proh sexus! inerti

55

Mancipio, cui cuncta licet responsa juberent,
 Hortantesque licet sponderent prospera Divi,
 Turpe fuit cessisse viros. Exquirite retro

Crimina, continui lectis annalibus ævi.

Prisca recensitis evolvite secula fastis.

60

Quid senis infandi Capreæ, quid scena Neronis

Tale ferunt? Spado Romuleo succinctus amictu

Sedit in Augustis lariibus. Vulgata patebat

Aula salutantum studiis. Huc plebe senatus

Permixtâ, trepidique duces, omnisque potestas

65

Confluit. Advolvi genibus, contingere dextram

Ambitus: & votum deformibus oscula rugis

Figere. Præsidium legum, genitorque vocatur

Principis, & famulum dignatur regia patrem.

Posteritas, admitte fidem. Monumenta petuntur

70

Dedecoris, multisque gemunt incudibus æra

Formatura nefas. Hæc judicis, illa togati.

Hic nitet armati species: numerosus ubique

Fulget eques: præfert eunuchi Curia vultus.

Ac veluti caveant, ne quo consistere virtus

75

Possit pura loco, cunctas hoc ore laborant

Incessare vias. Maneant immota precamur,
 Certaue perpetui sint argumenta pudoris!
 Subter adulantes tituli, nimisæque leguntur
 Vel maribus laudes: claro quod nobilis ortu; 80
 Cum vivant domini? quod maxima proelia solus
 Impleat; & patitur miles? quod tertius urbis
 Conditor; hoc Byzas, Constantinusque videbunt
 Inter quæ tumidus leno producere cœnas
 In lucem, foetere mero, dispergere plausum 85
 Emturas in vulgus opes, totosque theatri
 Indulgere dies, alieni prodigus auri.

At foror, &, si quid portentis creditur, uxor
 Mulcebat matres epulis, & more pudicæ
 Conjugis eunuchi celebrabat vota mariti. 90
 Hanc amat, hanc summa de re, vel pace vel armis,
 Consulit, huic curas & clausa palatia mandat,
 Ceu stabulum vacuumque domum. Sic magna tueri
 Regna nihil? patiensque jugi deluditur orbis?

Mitior alternum Zephyri jam bruma teporem 95
 Senferat, & primi laxabant germina flores.
 Jamque iter in gremio pacis solenne parabant
 Ad muros, Ancyra, tuos, auctore repertum
 Eutropio, pelagi ne tædia longa subirent,
 Sed vaga lascivis flueret discursibus ætas: 100
 Unde tamen tanta sublimes mole redibant,
 Ceu victos traherent Medos, Indumque bibissent.

Ecce autem flavis Gradivus ab usque Gelonis
 Arva cruentato repetebat Thracia curru.
 Subsidunt Pangæa rotis, altæque sonoro 105
 Stridunt axe nives, ut vertice constitit Æmi,

Femineasque togas pressis conspexit habenis.
 Subrisit crudele pater, cristisque micantem
 Quassabat galeam. Tunc implacabile numen
 Bellonam alloquitur, quæ sanguine sordida vestem. 110
 Illyricis pingues pectebat stragibus hydros :
 Nec dum mollitiæ, nec dum, germana, mederi
 Possumus Eoæ? Nunquam corrupta rigescunt
 Secula? Cappadocum tepidis Argæus acervis
 Æstuat. Infelix etiamnum pallet Orontes. 115
 Dum pereunt, meminere mali. Si corda parumper
 Respirare finas, nullo tot funera sensu
 Prætereunt, tantique levis jactura cruoris.
 Adspicis obscœnum facinus? Quid crinibus ora
 Protegis? En quales sese diffundat in ætus 120
 Parva quies! Quantum nocuerunt otia ferri!
 Qui caruit bellis, eunucho traditur annus.
 Actum de trabeis esset, si partibus una
 Mens foret Hesperii: rueret derisa vetustas,
 Nullaque calcati starent vestigia juris, 125
 Ni memor imperii Stilicho, morumve priorum,
 Turpe relegasset defenso Tibride nomen,
 Intactamque novo servasset crimine Romam.
 Ille dedit portum, quo se pulsata referret
 Majestas Latii, deformatæque secures. 130
 Ille dedit fastos, ad quos Oriente relicto
 Confugeret sparsum maculis servilibus ævum.
 Quam similes hæc aula viros! Ad mœnia visus
 Dirige. Num saltem tacita formidine mussant?
 Num damnant animo? Plaudentem cerne Senatum, 135
 Et Byzantinos proceres Grajosque Quirites.

Cl. Claudianus.

L

O patribus plebes, o digni Consule patres!
 Quid, quod & armati cessant, & nulla virilem
 Inter tot gladios sexum reminiscitur ira?
 Huccine nostrorum cinctus abiere nepotum? 140
 Sic Bruti despectus honos? Ignosce parenti,
 Romule, quod serus temeratis fascibus ultor
 Advenio. Jam jam largis hæc gaudia faxo
 Compensent lacrimis. Quid dudum inflare moraris
 Tartaream, Bellona, tubam? quid stringere falcem, 145
 Qua populos a stirpe metas? Molire tumultus,
 Excute delicias. Thracum Macetumque ruinæ
 Tædet, & in gentes iterum sævire sepultas.
 Damna minus consueta movent. Trans æquora sævas
 Verte faces: aliis exordia sume rapinis. 150
 Non tibi Rhipæis hostis quærendus ab oris.
 Non per Caucasias accito turbine valles
 Est opus. Ostrogothis colitur mixtisque Gruthungis
 Phryx ager. Hos parvæ poterunt impellere causæ
 In scelus. Ad mores facilis natura reverti. 155
 Sic eat: in nostro quando jam milite robur
 Torpuit, & molli didicit parere magistro:
 Vindicet Arctious violatas advena leges.
 Barbara Romano succurrant arma pudori.
 Sic fatus, clipeo, quantum vix ipse Deorum 160
 Arbiter, infesto cum percutit ægida nimbo,
 Intonuit. ResponSAT Athos, Æmusque remugit;
 Ingeminat raucum Rhodope concussa fragorem.
 Cornua cana gelu mirantibus extulit undis
 Hebrus, & exsanguem glacie timor alligat Istrum. 165
 Tunc adamante gravem nodisque rigentibus hastam,

Telum ingens nullique Deo jaculabile, torfit.
 Fit late ruptis via nubibus. Illa per auras
 Tot freta, tot montes, uno contenta volatu
 Transilit, & Phrygiæ mediis affligitur arvis. 170
 Sensit humus. Gemuit Nysæo palmite felix
 Hermus, & aurata Pactolus inhorruit urna:
 Totaque submissis fleverunt Dindyma filvis.
 Nec Dea præmissæ stridorem segnius hastæ
 Consequitur, centumque vias meditata nocendi, 175
 Tandem Targibilum (Geticæ dux improbus alæ
 Hic erat) aggreditur. Viso tum forte redibat
 Eutropio vacuus donis, feritasque dolore
 Creverat, &, teneris etiam quæ crimina suadet
 Ingeniis, Scythicum pectus flammabat egestas. 180
 Huic sese vultu simulatæ conjugis offert,
 Mentitoque ferox incedens barbara gressu,
 Carbaseos induta sinus. Post terga reductas
 Uberibus propior mordebat fibula vestes:
 Inque orbem tereti mitra redimente capillum 185
 Struxerat, & virides flavescere jusserat angues.
 Advolat, ac niveis reducem complectitur ulnis,
 Infunditque animo furiale per oscula virus.
 Principe quam largo veniat, quas inde reportet
 Divitias, astu rabiem motura requirit. 190
 Ille iter ingratum, vanos deslere labores:
 Quos super eunuchi fastus, quæ probra tulisset.
 Continuo secat ungue genas, & tempore pandit
 Arrepto gemitus: I nunc, devotus aratri
 Scinde solum, positoque tuos mucrone sodales
 Ad rastros sudare doce. Bene rura Gruthungus 195

Excolet, & certo disponet fidere vites.
 Felices aliæ, quas debellata maritis
 Oppida, quas magnis quæsitæ viribus ornant
 Exuviæ: quibus Argivæ pulchræve ministrant 200
 Theſſalides, famulas & quæ meruere Lacænas!
 Me nimium timido, nimium junxere remiſſo
 Fata viro, totum qui degener exiit Iſtrum,
 Qui refugit patriæ ritus, quem detinet æqui
 Gloria, conſeſſoque cupit vixiſſe colonus, 205
 Quam dominus raptō. Quid pulchra vocabula pigriſ
 Prætentas vitiis? Probitatis inertia nomen,
 Juſtitiæ formido ſubit. Tolerabis iniquam
 Pauperiem, cum tela geras? & flebis inultus,
 Cum pateant tantæ nullis cuſtodibus urbes? 210
 Quippe metus poenæ? Pridem mos ille vigeſbat,
 Ut meritos colerent, impacatiſque rebelles
 Urgerent odiis. At nunc, qui ſœdera rumpit,
 Ditatur: qui ſervat, eget. Vaſtator Achivæ
 Gentis, & Epirum nuper populatus inultam 215
 Præſidet Illyrico. Jam, quos obſedit, amicus
 Ingreditur muros, illis reſponſa daturus,
 Quorum conjugibus potitur, natoſque peremit.
 Sic hoſtes punire ſolent. Hæc præmia ſolvunt
 Excidiiſ. Cunctariſ adhuc? numerumque tuorum 220
 Reſpiciſ, exiguamque manum? Tu rumpe quietem.
 Bella dabunt ſocios. Nec te tam prona monerem,
 Si contra paterere viros. Nunc alter in armis
 Sexus, & eunuchis ſe deſenſoribus orbis
 Credidit. Hoſ Aquilæ Romanæque ſigna ſequuntur. 225
 Incipe barbaricæ tandem te reddere vitæ.

Te quoque jam timeant, admirenturque nocentem,
 Quem sprevere pium. Spoliis prædaque repletus,
 Cum libeat, Romanus eris. -- Sic fata, repente
 In diram se vertit avem, rostroque recurvo. 230
 Turpis, & infernis tenebris obscurior alas.
 Auspicium veteri sedit ferale sepulcro.

Ille, pavor postquam resoluta corde quievit,
 Et rigida sedere comæ, non distulit atrox
 Iussa Deæ: sociis, quæ viderit, ordine pandit,
 235
 Invitatque sequi. Conjurat barbara pubes
 Nacta ducem, Latiisque palam descendit ab armis.
 Pars Phrygiæ, Scythicis quæcunque Trionibus alget.
 Proxima, Bithynos: Solem quæ condit, Ionas:
 Quæ levat, attingit Galatas: utrinque propinqui. 240
 Finibus obliquis Lydi, Pisidæque feroces
 Continuant australem latus: gens una fuere
 Tot quondam populi, priscum cognomen & unum;
 Appellata Phryges: sed quid non longa valebit
 Permutare dies? dicti post Mæona regem. 245
 Mæones. Ægeos insedit Græcia portus.
 Thyni Thraces arant, quæ nunc Bithynia fertur.
 Nuper ab Oceano Gallorum exercitus ingens
 Illis ante vagus tandem regionibus hæsit,
 Gesaque deposuit jam Grajo mitis amictu, 250
 Pro Rheno poturus Halyn. Dat cuncta vetustas
 Principium Phrygibus; nec rex Ægyptius ultra
 Restitit, humani postquam puer uberis expers.
 In Phrygiam primum laxavit murmura vocem.
 Hic cecidit Libycis jactata paludibus olim. 255
 Tibia, foedatam cum reddidit umbra Minervam.

Hic & Apollinea victus testudine pastor
 Suspensæ memores illustrat pelle Celænas.
 Quatuor hinc magnis procedunt fontibus amnes
 Auriferi: nec miror aquas radiare metallo, 260
 Quæ toties lavere Midan. Diverfus ad Austrum
 Cursus & Arctoum fluvii mare. Dindyma fundunt
 Sangarium, vitrei qui puro gurgite Galli
 Auctus Amazonii defertur ad ostia Ponti.
 Icarium pelagus Mycalæaque litora juncti 265
 Marfya Mæanderque petunt: sed Marfya velox
 Dum suus est, flexuque carens, jam flumine mixtus
 Mollitur, Mæandre, tuo, contraria passus,
 Quam Rhodano stimulat Arar: quos inter aprica
 Planities Cererique favet, densisque ligatur 270
 Vitibus, & glaucæ fructus attollit olivæ,
 Dives equi, felix pecorum, pretiosaque plectro
 Marmore, purpureis cui cedit-Synnada venis.
 Talem tum Phrygiam Geticis populatibus uri
 Permisere Dei. Securas barbarus urbes 275
 Irrumpit, facilesque capi. Spes nulla salutis:
 Nulla fugæ. Putribus jam propugnacula saxis
 Longo corruerant ævo, pacisque senecta.
 Interea gelidæ secretis rupibus Idæ
 Dum sedet, & thiafos spectat de more, Cybelle; 280
 Curetumque alacres ad tympana fuscitat enses;
 Aurea sanctarum decus immortale comarum
 Defluxit capiti turris, summoque volutus
 Vertice crinalis violatur pulvere murus.
 Obstupuere truces omen Corybantes, & uno 285
 Fixa metæ tacitas presserunt Orgia buxos.

Indoluit genitrix. Tunc sic commota profatus:

Hoc mihi jam pridem Lachesis grandæva canebat

Augurium: Phrygiæ casus venisse supremos

Delapsus testatur apex. Heu, sanguine qualis.

290

Ibit Sangarius, quantasque cadavera lenti

Mæandri passura moras! Immobilis hæret

Terminus. Hæc dudum nato placuere Tonanti.

Par & finitimis luctus: frustra Lyæi

Non defensores implorat Lydia thyrsos.

295

Jamque vale, Phrygiæ tellus, perituraque flammis,

Mœnia, conspicuas quæ nunc attollitis arces,

Mox campi nudumque solum. Dilecta valete

Flumina; non vestris ultra bacchabor in antris:

Nec juga fulcabit noster Berecynthia currus.

300

Dixit, & ad tristes convertit tympana planctus.

Labentem patriam sacris ululatibus Atys

Personat, & lacrimis torvi maduere leones.

Eutropius, quamvis nequeat metuenda taceri

Clades, & trepidus vulgaverit omnia rumor,

305

Ignorare tamen fingit, regnique ruinas

Diffimulat. Parvam latronum errare catervam:

Ad fontes tormenta magis, quam tela, parari,

Nec duce frangendas jactat, sed judice, vires.

Vasta velut Libyæ venantum vocibus ales

310

Cum premitur, calidas cursu transmittit arenas,

Inque modum veli sinuatis flamine pennis

Pulverulenta volat; si jam vestigia retro

Clara sonent, oblita fugæ stat lumine clauso

Ridendum revoluta caput, creditque latere,

315

Quem non ipsa videt. Furtim tamen ardua mittit

Cum donis promissa novis, si forte rogatus
 Desinat. Ille semel notæ dulcedine prædæ
 Se famulo servire negat: nec grata timentum
 Munera. Militiam nullam, nec prima superbus 320
 Cingula dignari: nam quis non Consule tali
 Vilis honos? Postquam precibus mitescere nullis,
 Non auro cessisse, videt, creberque recurrit
 Nuntius incassum, nec spes jam foederis exstat:
 Tandem concilium belli confessus agendi, 325
 Ad sua testæ vocat. Juvenes venire protervi,
 Lascivique senes, quibus est insignis edendi
 Gloria, corruptasque dapes variasse decorum:
 Qui ventrem invitant pretio, traduntque palato
 Sidereas Junonis aves, &, si qua loquendi 330
 Gnara coloratis viridis defertur ab Indis,
 Quæsitos trans regna cibos: quorumque profundam
 Ingluviem non Ægæus, non alta Propontis,
 Non freta longinquis Mæotia piscibus æquent.
 Vestis adornatæ studium, laus maxima risum 335
 Per vanos movisse sales, minimeque viriles
 Munditiæ, comiti vultus, onerique vel ipsa
 Serica. Si Chunus feriat, si Sarmata portas,
 Solliciti scenæ, Romam contemnere sueti,
 Mirarique suas, quas Bosporus alluit, ædes: 340
 Saltandi dociles, aurigandique periti.
 Pars humili de plebe duces: pars compede furas,
 Cruraque signati nigro liventia ferro,
 Jura regunt, facies quamvis inscripta repugnet,
 Seque suo prodat titulo. Sed prima potestas 345
 Eutropium præfert, Hosio subnixâ secundo.

Dulcior hic sane cunctis, prudensque movendi
 Juris, & admoto qui temperet omnia fumo
 Fervidus; accensam sed qui bene decoquat iram.
 Confidunt apices gemini ditionis Eoæ, 350

Hic coquus, hic leno, defessi verberare terga,
 Servitio, non arte, pares. Hic sapius emtus,
 Alter ad Hispanos nutritus verna penates.
 Ergo ubi collecti procures, qui rebus in arctis
 Consularent, tantisque darent solatia morbis; 355

Obliti subito Phrygiæ, belloque relicto
 Ad solitos cœpere jocos, & jurgia Circi
 Tendere. Nequidquam magna configitur ira,
 Quis melius vibrata puer vertigine molli
 Membra rotet? verrat quis marmora crine supino? 360

Quis magis enodes laterum detorqueat arcus?
 Quis voci digitos, oculos quis motibus aptet?
 Hi tragicos meminere modos: his fabula Tereus,
 His nec dum commissa choro cantatur Agave.

Increpat Eutropius: Non hæc spectacula tempus 365
 Poscere: nunc alias armorum incumbere curas.
 Se satis Armenio fessum pro limite cingi,
 Nec tantis unum subsistere posse periclis.

Ignoscant senio: juvenes ad proelia mittant. --
 Qualis pauperibus nutrix invisa puellis 370
 Affidet, & tela communem quærere victum
 Rauca monet. Festis illæ luisse diebus

Orant, & positis æquævas visere pensis,
 Iratæque operi jam lasso pollice fila
 Turbant, & teneros detergunt stamine fletus. 375

Emicat extemplo cunctis trepidantibus audax

Crassa mole Leo, quem vix Cyclopia solum
 Æquatura fames, quem non jejuna Celæno
 Vinceret. Hinc nomen fertur meruisse Leonis.

Acer in absentes linguæ, jactator, abundans
 Corporis, exiguusque animi, doctissimus artis
 Quondam lanificæ, moderator pectinis unci.

380

Non alius lanam purgatis fordibus æque
 Præbuerit calathis: similis nec pingua quisquam
 Vellera per tenues ferri producere rimas.

385

Tunc Ajax erat Eutropii, lateque fremebat,
 Non septem vasto quatiens umbone juvencos:
 Sed, quam perpetuis dapibus pigroque sedili
 Inter anus interque colos oneraverat, alvum.

Exsurgit tandem, vocemque expromit anhelam:

390

Quis novus hic torpor, focii? Quonam usque sedemus.

Femineis clausi thalamis, patimurque periculum
 Gliscere desidia? Graviorum turba malorum
 Texitur, ignavis trahimus dum tempora votis.

Me petit hic sudor. Nunquam mea dextera segnis.

395

Ad ferrum. Faveat tantum Tritonia coëptis,
 Inceptum peragetur opus. Jam cuncta furore

Qui gravat, efficiam leviolem pondere lanæ
 Targibilum tumidum, desertoresque Gruthungos
 Ut miseras populabor oves, & pace relata

400

Pristina restituam Phrygias ad stamina matres.

His dictis iterum sedit. Fit plausus, & ingens.

Concili clamor. Qualis resonantibus olim

Exoritur caveis, quoties crinitus ephebus

Aut rigidam Nioben, aut flentem Troada, fingit.

405

Protinus excitis iter irremeabile signis.

Arripit, infausstoque jubet bubone moveri
 Agmina, Mygdonias mox impletura volucres.
 Pulcher & urbanæ cupiens exercitus umbræ,
 Affiduus ludis, avidus splendere lavacris, 410
 Nec soles imbresve pati, multumque priori
 Dispar, sub clipeo Thracum qui ferre pruinas,
 Dum Stilicho regeret, nudoque hiemare sub axe
 Sueverat, & duris haurire bipennibus Hebrum.

Cum duce mutatæ vires. Byzantia robur 415
 Fregit luxuries, Ancyranique triumphi.

Non peditem præcedit eques: non commoda castris
 Eligitur regio. Vicibus custodia nullis
 Advigilat vallo. Non explorantur eundæ
 Vitandæque viæ. Nullo se cornua flectunt 420
 Ordine. Confusi passim per opaca vagantur
 Lustra, per ignotas angusto tramite valles.

Sic vacui rectoris equi, sic orba magistro
 Fertur in abruptum casu, non fidere, puppis.
 Sic ruit in rupes amisso pisce sodali 425

Bellua, sulcandas qui præviis edocet undas,
 Immensumque pecus parvæ moderamine caudæ
 Temperat, & tanto conjungit fœdera monstro.
 Illa natat rationis inops, & cæca profundi
 Jam brevibus deprensa vadis, ignara reverti 430

Palpitat, & vanos scopulis illidit hiatus.
 Targibilus simulare fugam, flatuque Leonis
 Spe nutrire leves, improvisusque repente,
 Dum gravibus marcent epulis, hostique catenas
 Inter vina crepant, largo sopita Lyæo 435
 Castra subit. Pereunt alii, dum membra cubili

Tarda levant: alii leto junxere soporem:
 Ast alios vicina palus sine more ruentes
 Excipit, & cumulis immanibus aggerat undas.
 Ipse Leo dama cervoque fugacior ibat 440
 Sudanti tremebundus equo: qui pondere postquam
 Decidit implicitus limo, cunctantia pronus
 Per vada reptabat cœno subnixa tenaci.
 Mergitur, & pingui suspirat corpore moles,
 More suis; dapibus quæ jam devota futuris 445
 Turpe gemit, quoties Hosius muerone corusco
 Armatur, cingitque sinus, secumque volutat,
 Quas figat verubus partes, quæ frustra calenti
 Mandet aquæ, quantoque cutem distendat echino.
 Flagrat opus: crebro pulsatus perstrepat ictu. 450
 Contextit varius penetrans Chalcedona nidor.
 Ecce levis frondes a tergo concutit aura:
 Credit tela Leo. Valuit pro vulnere terror,
 Implevitque vicem jaculi, vitamque nocentem
 Integer, & sola formidine saucius, efflat. 455
 Quis tibi tractandos pro pestine, degener, enses,
 Quis folio campum præponere suasit avito?
 Quam bene texentum laudabas carmina tutus,
 Et matutinis pellebas frigora pensis!
 Hic miserande jaces: hic, dum tua vellera vitas, 460
 Tandem fila tibi neverunt ultima Parcæ.
 Jam vaga pallentem densis terroribus aulam
 Fama quatit: stratas acies, deleta canebat
 Agmina, Mæonios foedari cædibus agros,
 Pamphylos Pisidasque rapi. Metuendus ab omni 465
 Targibilus regione tonat. Modò tendere cursum

In Galatas, modo Bithynis incumbere fertur:
Sunt qui per Cilicas rupto descendere Tauro,
Sunt qui correptis ratibus, terraque marique
Adventare ferant. Geminantur vera pavoris 470
Ingenio. Longe spectari e puppibus urbes
Accensas, lucere fretum, ventoque citatas
Omnibus in pelago velis hæere favillas.

Hos inter strepitus funestior advolat alter
Nuntius, armatam rursus Babylona minari 475
Rege novo: refides Parthos ignava perosos
Otia Romanæ jam finem quærere paci.

Rarus apud Medos regum cruor, unaque cuncto
Pœna manet generi, quamvis crudelibus æque
Paretur dominis. Sed quid non audeat annus 480

Eutropii? Socium nobis fidumque Saporem
Perculit, & Persas in regia vulnera movit;
Rupturasque fidem, leto pars ne qua vacaret,
Eumenidum tædas trans flumina Tigridis egit.
Tum vero cecidere animi, tantisque procellis 485

Deficiunt, septi latrantibus undique bellis
Inferos tandem Superos, & Consulis omen
Agnovere fui. Nec jam revocabile damnum
Eventu rerum stolidi didicere magistro.

Namque ferunt geminos uno de semine fratres 490

Japetionidas generis primordia nostri
Diffimili finxisse manu. Quosunque Prometheus
Excoluit, multumque innexuit æthera limo,
Hi longe ventura notant, dubiisque parati
Casibus occurrunt fabro meliore politi. 495

Deteriore luto pravus quos condidit auctor,

Quem merito Graji perhibent Epimethea vates,
 Et nihil ætherii sparfit per membra vigoris,
 Hi pecudum ritu non-impudentia vitant;
 Nec res ante vident: accepta clade queruntur, 500
 Et feri transacta gemunt. Jam sola renidet
 In Stilichone salus, & cujus semper acerbum,
 Ingratumque sibi factorum conscius horror
 Credidit adventum; quem si procedere tantum
 Alpibus audissent, mortem pœnasque tremebant; 505
 Jam cuncti venisse volunt, scelerumque priorum
 Poenitet; hunc tantis bellorum fidus in undis
 Sperant, hunc pariter iusti fontesque precantur.
 Ceu pueri, quibus alta pater trans æquora merces
 Devehit, intenti ludo, studiisque soluti, 510
 Lætius amoto passim custode vagantur.
 Si gravis auxilio vacuas invaserit ædes
 Vicinus, laribusque suis proturbet inultos,
 Tum demum patrem implorant, & nomen inani
 Voce cient, frustra que oculos ad litora tendunt. 515
 Omnes supplicio dignos letoque fatentur,
 Qui se tradiderint famulis, Stilichone relicto.
 Mutati stupuere diu, sensuque reducto
 Paulatim proprii mirantur monstra furoris,
 Avertuntque oculos. Projectis fascibus horret 520
 Lictor, & infames labuntur sponte secures.
 Quales Aonio Thebas de monte reversæ
 Mænades, infectis Pentheo sanguine thyrsis,
 Cum patuit venatus atrox, matrique rotatum
 Conspectere caput, gressus caligine figunt, 525
 Et rabiem desisse dolent. Quin protinus ipsa

Tendit ad Italiam supplex Aurora potentem,
 Non radiis redimita comam, nec flammea vultum,
 Nec croceum vestita diem. Stat livida luctu:
 Qualis erat, Phrygio tegeter cum Memnona busto. 530
 Quam simul agnovit Stilicho, nec causa latebat,
 Restitit. Illa manum victricem amplexa moratur,
 Altaque vix lacrimans inter suspiria fatur:
 Tantane te nostri ceperunt tædia mundi?
 Sic me ludibrium famulis risumque relinquis, 535
 Dux quondam rectorque meus, solamque tueris
 Hesperiam? domiti nec te post bella tyranni
 Cernere jam licuit? Sic te victoria nobis
 Eripuit, Gallisque dedit? Rufinus origo
 Prima mali. Geminas inter discordia partes 540
 Hoc auctore fuit. Sed jam majora moventi
 Occurrit iusta rediens exercitus ira,
 Fortis adhuc, ferrique memor. Brevis inde reluxit,
 Falsaque libertas. Rursum Stilichonis habenis
 Sperabam me posse regi. Proh cæca futuri 545
 Gaudia! Fraterno conjungi coeperat orbis
 Imperio, (quis enim tanto terrore recentis
 Exempli paribus sese committeret ausis?)
 Cum subito monstrosa lues, turpisque relatu
 Fabula, Rufini castratus profilit heres; 550
 Et similes iterum luctus fortuna reduxit,
 Ut solum domini sexum mutasse viderer.
 Hic primum thalami claustris delicta tegebat,
 Clam timideque iubens. Erat invidiosa potestas,
 Sed tamen eunuchi. Necdum sibi publica jura 555
 Sumere, nec totas audebat vertere leges.

At postquam pulsisque bonis & fæce retenta
 Pejores legit focios, dignusque satelles
 Hinc Hofius stetit, inde Leo: fiducia crevit,
 Regnandique palam flagravît aperta libido,
 Patricius Consul maculat, quos vendit, honores:
 Plus maculat, quos ipse gerit. Jam signa tubæque
 Mollescunt. Ipsos ignavia fluxit in enses.
 Insultant merito gentes, facilisque volentum
 Præda sumus. Jam Bistonis Æmoque nivali
 Vastior expulsis oriens squalebit aratris.

560

565

Hei mihi, quas urbes, & quanto tempore Martis
 Ignaras, uno rapuerunt proelia cursu!
 Nuper ab extremo veniens equitatus Araxe
 Terruit Antiochi muros, ipsumque decoræ
 Pæne caput Syriæ flammis hostilibus arsit.
 Urque gravis spoliis, nulloque obstante profunda
 Lætus cæde redit, sequitur mucrone secundo
 Continuum vulnus. Nec jam mihi Caucasus hostes,
 Nec mittit gelidus Phasis: nascuntur in ipso
 Bella sinu. Legio pridem Romana Gruthungi,
 Jura quibus victis dedimus, quibus arva domosque
 Præbimus, Lydos Asiæque uberrima vastant.
 Ignibus & si quid tempestas prima reliquit,
 Nec duce, nec numero, freti: sed inertia nutrit,
 Proditioque ducum, quorum per crimina miles
 Captivis dat terga suis, quos teste subegit
 Danubio, partemque timet, qui reppulit omnes.

570

575

580

Aula choris epulisque vacat, nec perditâ curant,
 Dum superest aliquid. Ne quid tamen orbe reciso
 Venditor amittat, provincia quæque superstes

585

Dividitur , geminumque duplex passura tribunal
 Cogitur alterius pretium sarcire peremtæ.
 Sic mihi restitunt populos. Hac arte reperta
 Rectorum numerum terris pereuntibus augment. 590
 In te jam spes una mihi. Pro fronde Minervæ
 Has tibi protendo lacrimas. Succurre ruenti.
 Eripe me tandem servilibus , eripe , regnis.
 Neve adeo cunctos paucorum crimine damnes :
 Nec nova tot meritis offensa prioribus obstat. 595
 Jam jam flecte animum. Suprema pericula semper
 Dant veniam culpæ. Quamvis iratus & exsul
 Pro patriæ flammis non distulit arma Camillus.
 Non te subtrahimus Latio : defensor utrique
 Sufficis. Armorum liceat splendore tuorum 600
 In commune frui : clipeus nos protegat idem ;
 Unaque pro gemino defudet cardine virtus.

X X I

CL. CLAUDIANI

D E

LAUDIBUS STILICHONIS

L I B E R I.

CONTINUANT Superi pleno Romana favore
 Gaudia , successusque novis successibus urgent.
 Connubii necdum festivos regia cantus
 Sopierat , cecinit fuso Gildone triumphos ,
 Et calidis thalami successit laurea fertis ,
 Sumeret ut pariter princeps nomenque mariti ,
 Victorisque decus. Libyæ post proelia crimen
 Concidit Eoum , rursusque , Oriente subacto ,
 Consule defensæ surgunt Stilichone secures.
 Ordine vota meant. Equidem si carmen in unum
 Tantarum sperem cumulos advolvere rerum ,
 Promptius imponam glaciali Pelion Ossæ.
 Si partem tacuisse velim , quodcunque relinquam ;
 Majus erit. Veteres actus , primamque juventam

5

10

Prosequar ? Ad sese mentem præsentia ducunt. 15
 Narrem justitiam ? Resplendet gloria Martis.
 Armari referam vires ? Plus egit inermis :
 Quod floret Latium , Latio quod reddita servit
 Africa , vicinum quod nescit Iberia Maurum ,
 Tuta quod imbellem miratur Gallia Rhenum. 20
 An gelidam Thracen decertatosque labores ,
 Hebro teste , canam ? Magnum mihi panditur æquor ,
 Ipsaque Pierios lassant proclivia currus
 Laudibus innumeris. Etenim mortalibus ex quo
 Tellus cœpta coli , nunquam sincera bonorum 25
 Sors uni concessa viro. Quem vultus honestat ,
 Dedecorant mores : animus quem pulchrior ornat ,
 Corpus destituit. Bellis insignior ille ,
 Sed pacem foedat vitiis. Hic publica felix ,
 Sed privata minus. Partitum singula quemque 30
 Nobilitant. Hunc forma decens , hunc robur in armis ,
 Hunc rigor , hunc pietas , illum sollertia juris ,
 Hunc soboles castique tori. Sparguntur in omnes :
 In te mixta fluunt , & , quæ divisa beatos
 Efficiunt , collecta tenes. Quid facta revolvam 35
 Militiamque patris ? cujus producere famam ,
 Si nihil egisset clarum , nec fida Valenti
 Dextera duxisset rutilantes crinibus alas ,
 Sufficeret natus Stilicho. Mens ardua semper
 A puero , tenerisque & jam fulgebat in annis 40
 Fortunæ majoris honos. Erectus & acer ,
 Nil breve moliri , nullis hædere potentum
 Liminibus , fatisque loqui jam digna futuris.
 Jam tum conspicuus , jam tum venerabilis , ibas :

Spondebatque ducem celsi nitor igneus oris ,
 Membrorumque modus , qualem nec carmina fingunt
 Semideis. Quacunque alte gradereris in urbe ,
 Cedentes spatiis assurgentisque videbas ,
 Quamvis miles adhuc. Taciti suffragia vulgi
 Jam tibi detulerant quidquid mox debuit aula.

45

50

Vix primævus eras , paci cum mitteris auctor
 Assyriæ. Tanta foedus cum gente ferire
 Commissum juveni. Tigrin transgressus & altum
 Euphraten , Babylona petis. Stupere severi
 Parthorum procures , & plebs pharetrata videndi
 Flagravit studio , defixæque hospite pulchro
 Perfides arcanum suspiravere calorem.

55

Thuris odoratæ cumulis & messe Sabæa
 Pacem conciliant aræ. Penetralibus ignem
 Sacratum rapuere adytis , rituque juvencos
 Chaldæo stravere Magi. Rex ipse micantem
 Inclinat dextra pateram , secretaque Beli ,
 Et vaga testatur volventem fidera Mithram.
 Si quando fociis tecum venatibus ibant ,
 Quis Stilichone prior ferro penetrare leones
 Cominus , aut longe virgatas figere tigres?
 Flestenti faciles Medus tibi cessit habenas.
 Torquebas refugum Parthis mirantibus arcum.

60

65

Nubilis interea maturæ virginis ætas

Urgebat patrias suspenso principe curas :
 Quem simul imperioque ducem , natæque maritum
 Prospiceret , dubius toto quærebat ab axe
 Dignum conjugio generum , thalamisque Serenæ.
 Judicium virtutis erat. Per castra , per urbes ,

70

Per populos, animi cunctantis libra cucurrit. 79

Tu legeris, tantosque viros, quos obtulit orbis,

Intra consilium vincis sensumque legentis,

Et gener Augustis, olim focer ipse futurus,

Accedis. Radiis auri Tyriaque superbit

Majestate torus. Comitata parentibus exit 80

Purpureis virgo. Stabat pater inde tropæis

Inclitus: inde pium matris Regina regebat

Obsequium, gravibus subnectens flammea gemmis.

Tunc & Solis equos, tunc exultasse choreis

Astra ferunt, mellisque lacus, & flumina lactis. 85

Erupisse solo, cum floribus æquora vernis

Bosporus indueret, roseisque evincta coronis

Certantes Asiæ tedas Europa levaret.

Felix arbitrii princeps, qui congrua mundo

Judicat, & primus censet quod cernimus omnes. 90

Talem quippe virum natæque adjunxit & aulæ;

Cui neque luxuries bello, nec blanda periclis.

Otia, nec lucis fructus pretiosior unquam

Laude fuit. Quis enim Myfos in plaustra feroces

Reppulit, aut sæva Promoti cæde tumentes. 95

Bastarnas una potuit delere ruina?

Pallantis jugulum Turno moriente piavit

Æneas, tractusque rotis ultricibus Hector

Irato vindicta fuit vel quæstus Achilli.

Tu neque vesano raptas venalia curru 100

Funera, nec vanam corpus meditatus in unum

Sævitiæ, turmas equitum peditumque catervas,

Hostilesque globos tumulo prosterneis amici.

Inferiis gens tota datur. Nec Mulciber auctor

M 3

Mendacis clipei, fabricataque vatibus arma, 105
 Conatus juvere tuos. Tot barbara solus
 Millia jam pridem miseram vastantia Thracen
 Finibus exiguae vallis conclusa tenebas.
 Non te terrisonus stridor venientis Alani,
 Nec vaga Chunorum feritas, non falce Gelonus, 110
 Non arcu pepulere Getæ, non Sarmata conto.
 Exstinctique forent penitus, ni more maligno
 Falleret Angustas occultus proditor aures,
 Obstrueretque moras, strictumque recondere ense,
 Solveret obsessos, præberet foedera captis. 115
 Affiduus castris aderat, varissimus urbi,
 Si quando trepida princeps pietate vocaret:
 Vixque salutatis Laribus, vix conjuge visa,
 Deterso nec dum repetebat sanguine campum.
 Nec sterit, Eucherii dum carperet oscula saltem 120
 Per galeam. Patris stimulos ignesque mariti
 Vincit cura ducis. Quoties sub pellibus egit
 Edonas hiemes, & tardi flabra Bootæ
 Sub dio Rhipæa tulit! cumque igne propinquo
 Frigora vix ferrent alii, tunc triste rigentem 125
 Danubium calcabat eques, nivibusque profundum
 Scandebat cristatus Athon, lateque corusco
 Curvatas glacie silvas umbone ruebat.
 Nunc prope Cimmerii tendebat litora Ponti:
 Nunc dabat hibernum Rhodope nimbose cubile. 130
 Vos Hæmi gelidæ valles, quas sæpe cruentis
 Stragibus æquavit Stilicho, vos Thracia testor
 Flumina, quæ largo mutastis sanguine fluctus.
 Dicite Bifaltæ, vel qui Pangæa juvenis

Scinditis, offenso quantæ sub vomere putres 133

Diffiliant glebis galeæ, vel qualia rastris

Ossa peremtorum resonent immania Regum.

Singula complecti cuperem: sed densior instat

Gestorum series, laudumque sequentibus undis

Obruimur. Genitor cæsi post bella tyranni 140

Jam tibi commissis conscenderat æthera terris.

Ancipites rerum rixituro culmine lapsus

Æquali cervice subis. Sic Hercule quondam

Sustentante polum, melius librata pependit

Machina, nec dubiis titubavit signifer astris, 145

Perpetuaque senex subductus mole parumper

Obstupuit proprii spectator ponderis Atlas.

Nulli barbariæ motus, nil turbida rupto

Ordine tentavit novitas, tantoque remoto

Principe mutatas orbis non sensit habenas. 150

Nil inter geminas acies, ceu libera frenis,

Ausa manus certe. Nec tantis dissona linguis

Turba, nec armorum cultu diversior unquam

Confluxit populus. Totam pater undique secum

Moverat Auroram. Mixtis hic Colchus Iberis, 155

Hic mitra velatus Arabs, hic crine decoro

Armenius, hic picta Saces, fucataque Medus,

Hic gemmata niger tentoria fixerat Indus.

Hic Rhodani procera cohors, hic miles alumnus

Oceani. Ductor Stilicho tot gentibus unus, 160

Quot vel progrediens vel conspicit occiduus Sol.

In quo tam vario vocum generumque tumultu

Tanta quies, jurisque metus servator honesti

Te moderante fuit; nullis ut vinea furtis,

Vel seges erepta fraudarit messe colonum : 165
 Ut nihil aut sævum rabies , aut turpe libido
 Suaderent : placidi fervirent legibus enses.
 Scilicet in vulgus manant exempla regentum :
 Utque ducum lituos , sic mores , castra sequuntur.
 Denique victrices aquilas quocunque moveres , 170
 Arebant tantis epoti millibus amnes.
 Illyricum peteres , campi montesque latebant.
 Vexillum navale dares , sub puppibus ibat
 Ionium. Nullis succincta Ceraunia nimbis ,
 Nec juga Leucata feriens spumantia fluctu 175
 Deterrebat hiems. Tu si glaciale juberet
 Vestigare fretum , securo milite ducti
 Stagna reluctantes quaterent Saturnia remi.
 Si deserta Noti , fontem s̄ quærere Nili ,
 Æthiopum medios penetrasent vela vapores. 180
 Te memor Eurotas , te rustica Musa Lycæi ,
 Te pastorali modulantur Mænala cantu ,
 Partheniumque nemus , quod te pugnante resurgens
 Ægra caput mediis erexit Græcia flammis.
 Plurima Parrhasius tunc inter corpora Ladon 185
 Hæsit : & Alpheus Geticis angustus acervis
 Tardior ad Siculos etiam num pergit amores.
 Miramur rabidis hostem succumbere bellis ,
 Cum solo terrore ruant ? Num classica Francis
 Intulimus ? Jacuere tamen. Num Marte Suëvos 190
 Contudimus , queis jura damus ? Quis credere possit ?
 Ante tubam nobis audax Germania servit.
 Cedant , Druse , tui , cedant , Trajane , labores.
 Vestra manus dubio quidquid discrimine gefsit ,

Transcurrens egit Stilicho, totidemque diebus 185
 Edomuit Rhenum, quot vos potuistis in annis. 195
 Quem ferro, alloquiis, quem vos cum milite, solus
 Impiger a primo descendens fluminis ortu
 Ad bifidos tractus, & juncta paludibus ora,
 Fulmineum perstrinxit iter. Ducis impetus undas 200
 Vincebat celeres, & pax a fonte profecta
 Cum Rheni crescebat aquis. Ingentia quondam
 Nomina, crinigero flaventes vertice Reges,
 Qui nec principibus, donis precibusve vocati,
 Paruerant, jussi properant, fegniue verentur 205
 Offendisse mora. Transvecti lintribus amnem
 Occurrant ubicunque velis. Nec fama sefellit
 Justitiæ. Videre pium, videre fidelem,
 Quem veniens timuit, rediens Germanus amavit.
 Illi terribiles, quibus otia vendere semper 210
 Mos erat; & foeda requiem mercede pacisci;
 Natis obsidibus pacem tam supplice vultu
 Captivoque rogant, quam si post terga revincti
 Tarpeias pressis subeant cervicibus arces.
 Omne, quod Oceanum fontesque interjacet lſtri, 215
 Unius incurſu tremuit. Sine cæde subactus
 Servitio Boreas, exarmatique Triones.
 Tempore tam parvo tot proelia sanguine nullo
 Perficis, & Luna nuper nascente profectus,
 Ante redis, quam plena fuit; Rhenumque minacem 220
 Cornibus infractis adeo mitescere cogis,
 Ut Salius jam rura colat, flexosque Sicambri
 In falcem curvent gladios, geminasque viator
 Cum videat ripas, quæ sit Romana requirat:

Ut jam trans fluvium non indignante Cæico 225
 Pascat Belga pecus, mediumque ingressa per Albin
 Gallica Francorum montes armenta pererrent:
 Ut procul Hercyniæ per vasta silentia silvæ
 Venari tuto liceat, lucosque vetusta
 Religione truces, & robora Numinis instar 230
 Barbarici nostræ feriant impune bipennes.

Ultro quin etiam devota mente tuentur,
 Victoriæ favent. Quoties sociare catervas
 Oravit, jungique tuis Alamania signis!
 Nec doluit contempta tamen, spretoque recessit 235
 Auxilio laudata fides. Provincia missos
 Expellet citius fasces, quam Francia Reges,
 Quos dederis. Acie nec jam pulsare rebelles,
 Sed vinclis punire licet. Sub iudice nostro
 Regia Romanus disquirat crimina carcer. 240
 Marcomeres, Sonnoque, docent. Quorum alter Etruscum
 Pertulit exilium: cum se promitteret alter
 Exfulis ultorem, jacuit mucrone suorum:
 Res avidi concire novas, odioque furentes
 Pacis, & ingenio scelerumque cupidine fratres. 245

Post domitas Arctos alio prorumpit ab axe
 Tempestas, & ne qua tuis intacta tropæis
 Pars foret, Australis sonuit tuba. Moverat amens
 Maurorum Gildo populos, quibus imminet Atlas,
 Et quos interior nimio plaga sole relegat: 250
 Quos vagus humectat Cinyps, & proximus hortis
 Hesperidum Triton, & Gir notissimus amnis
 Æthiopum, simili mentitus gurgite Nilum.
 Venerat & parvis redimitus Nuba sagittis,

Et velox Garamas : nec quamvis tristibus Ammon 255
 Responsis alacrem potuit Nasamonā morari.
 Stripantur Numidæ campi : stant pulvere Syrtes
 Gætulæ : Pœnus jaculis obtexitur aer.
 Hi virga moderantur equos ; his fulva leones
 Velamenta dabant , ignotarumque ferarum 260
 Exuviæ , vastis Meroe quas nutrit arenis.
 Serpentum gestant patulos pro casside rictus.
 Splendent vipereæ squamosa pelle pharetræ.
 Non sic intremuit Simois , cum montibus Idæ
 Nigra coloratus produceret agmina Memnon : 265
 Non Ganges , cum , tela procul vibrantibus Indis ,
 Immanis medium vectaret bellua Porum.
 Porus Alexandro , Memnon prostratus Achilli ;
 Gildo nempe tibi. Nec solum fervidus Austrum ,
 Sed partes etiam Mavors agitabat Eoas , 270
 Quamvis obstreperet pietas. His ille regendæ
 Transfulerat nomen Libyæ , scelerique profano
 Fallax legitimam regni prætenderat umbram.
 Surgebat varia geminum formidine bellum.
 Hoc armis , hoc triste dolis , hoc Africa sævis 275
 Cinxerat auxiliis , hoc conjuratus alebat
 Infidiis Oriens. Illinc edicta meabant
 Corruptura duces : hinc frugibus atra negatis
 Urgebat , trepidamque fames obsederat urbem.
 Exitiale palam Libycum ; civile pudoris 280
 Obtentu tacitum. Tales utrinque procellæ ,
 Cum fremerent , lacerumque alternis ictibus anceps
 Imperium pulsaret hiems , nil fessa remisit
 Officii virtus , contraque minantia fata

Pervigil, eventusque sibi latura secundos, 285
 Major in adversis micuit. Velut arbiter alni,
 Nubilus *Ægæo* quam turbine vexat Orion,
 Exiguo clavi flexu declinat aquarum
 Verbera, nunc recta, nunc obliquante carina,
 Callidus, & pelagi coelique obnititur iræ. 290

Quid primum mirer, *Silichæ*? Quod cautus ad omnes

Restiteris fraudes, ut te nec noxia furto
 Litera, nec pretio manus inflammata laterent?
 Quod nihil in tanto rerum terrore locutus
 Indignum Latio? Responſa quod ardua semper 295
 Eois dederis, quæ mox effecta probasti?

Securus, quamvis & opes, & rura tenerent,
 Insignesque domos. Levis hæc jactura: nec unquam
 Publica privatæ cesserunt commoda causæ.

Dividis ingentes curas, teque omnibus unum 300

Objicis, inveniens animo quæ mente gerenda,
 Efficiens patranda manu. Dictare paratus,
 Quæ scriptis peragenda forent. Quæ brachia centum,

Quis *Briareus* aliis numero crescente lacertis
 Tot simul objectis possent configere rebus? 305

Evitare dolos: veteres firmare cohortes;
 Explorare novas: duplices disponere classes,
 Quæ fruges vel bella ferant, aulæque tumultum,

Et Romæ lenire famem? Quot nube soporis
 Immunes oculi, per tot discurrere partes, 310

Tot loca sufficerent, & tam longinqua tueri?

Argum fama canit centeno lumine centum

Corporis excubiis unam servasse juvencam.

Unde tot allatæ segetes? Quæ silva carinas

Texuit? Unde rudis tanto tirone Juventus, 315

Emicuit, senioque iterum vernante resumit

Gallia bis fractas Alpino vulnere vires?

Non ego delectu, Tyrrii sed vomere Cadmi

Tam subitas acies concepto dente draconis

Exsiluisse reor. Dircaïs qualis in arvis 320

Messis cum proprio mox bellatura colono

Cognatos strinxit gladios, cum semine iacto

Terrigenæ galea matrem nascente ferirent,

Armiger & viridi floreret milite sulcus.

Hoc quoque non parva fas est cum laude relinqui, 325

Quod non ante fretis exercitus adstitit ultor,

Ordine quam prisco censeret bella Senatus.

Neglectum Stilicho per tot jam secula morem

Rettulit, ut ducibus mandarent proelia Patres,

Decretoque togæ felix legionibus iret 330

Tessera. Romuleas leges remeasse fatemur,

Cum procerum iussis famulantia cernimus arma.

Tyrrenum poteras junctis transmittere signis,

Et ratibus Syrtes, Libyam complere manipulis.

Consilio stetit ira minor; ne territus ille 335

Te duce, suspecto Martis graviore paratu,

Aut in arenosos æstus zonamque rubentem

Tenderet, aut Solis fugiens transiret in ortus:

Missurusve sibi certæ solatia mortis,

Oppida dirueret flammis. Res mira relatu: 340

Ne timeare, times; &, quem vindicta manebat,

Desperare veras. Quantum fiducia nobis

Profuit hostilis! Salvæ Carthaginis arces,

Illævis Tyrrii gaudent cultoribus agri,

Quos potuit vastare fuga : spe captus inani , 345
 Nec se surripuit poenæ , nostrisque pepercit
 Demens : qui numero tantum , non robore , mensus
 Romanos , rapidis ibat ceu protinus omnes
 Calcaturus equis ; & , quod jactare solebat ,
 Solibus effeto mersurus pulvere Gallos. 350
 Sed didicit non Æthiopum geminata venenis
 Vulnera , non fufum crebris hastilibus imbrem ,
 Non equitum Latiis nimbos obfistere pilis.
 Sternitur ignavus Nasamon. Nec spicula supplex
 Jam torquet Garamas. Repetunt deserta fugaces 355
 Autololes. Pavidus projectat missile Mazax.
 Cornipedem Maurus nequidquam hortatur anhelum.
 Prædonem lembo profugum , ventisque repulsum ,
 Suscepit merito fatalis Tabraca portu :
 Expertum , quod nulla tuis elementa paterent 360
 Hostibus , & lætæ passurum jurgia plebis ,
 Fracturumque reos humili sub iudice vultus.
 Nil tribuat fortuna sibi , sic prospera semper
 Illa quidem. Sed non uni certamina pugnæ
 Credidimus , totis nec constitit alea castris 365
 Nutatura semel. Si quid licuisset iniquis
 Casibus , instabant aliæ post terga biremes.
 Venturus dux major erat. Victoria nulla
 Clarior , aut hominum votis optatior unquam
 Contigit. An quisquam Tigranen , armaque Ponti , 370
 Vel Pyrrhum , Antiochique fugam , vel vincla Jugurthæ
 Conferat , aut Persen debellatumque Philippum ?
 Hi propagandi ruerant pro limite regni :
 Hic stabat Romana salus. Ibi tempora tutas

DE LAUD. STILICH. L. I. 191

Traxerunt dilata moras: hic vincere tarde 375

Vinci pæne fuit. Discrimine Roma supremo

Inter supplicium populi deforme pependit;

Et tanto Libyam fructu majore recepit,

Quam peperit, quanto graviolem amissa dolorem,

Quam necdum quæsitâ, movent. Quis Punica gesta, 380

Quis vos, Scipiadæ, quis te jam, Regule, nosset:

Quis lentum caneret Fabium, si jure peremto

Insultaret atrox famula Carthagine Maurus?

Hæc omnes veterum revocavit adorea laurus.

Restituit Stilicho cunctos tibi, Roma, triumphos. 385

X X I I

CL. CLAUDIANI

D E

LAUDIBUS STILICHONIS

L I B E R I I.

HACTENUS armatæ laudes. Nunc qualibus orbem
 Moribus, & quanto frenet metuendus amore,
 Quo tandem flexus trabeas auctore rogantes
 Induerit, fastisque suum concefferit annum,
 Mitior incipiat fidibus jam Musa remissis.

Principio magni custos Clementia mundi,
 Quæ Jovis incoluit zonam, quæ temperat æthram
 Frigoris & flammæ mediâ, quæ maxima natu
 Cælicolum, (nam prima Chaos Clementia solvit
 Congeriem miserata rudem, vultuque sereno
 Discuffis tenebris in lucem secula fudit.)

Hæc Dea pro templis, & thure calentibus aris
 Te fruitur, posuitque suas hoc pectore sedes.

Hæc docet, ut pœnis hominum vel sanguine pasci

Turpe ferumque putes : ut ferrum Marte cruentum , 15
 Siccum pace , feras : ut non infensus alendis
 Materiem præstes odiis : ut fontibus ultro
 Ignovisse velis : deponas ocius iram ,
 Quam moveas : precibus nunquam implacabilis obstes :
 Obvia prosterneas , prostrataque more leonum 20
 Despicias , alacres ardent qui frangere tauros ,
 Transiliunt prædas humiles. Hac ipse magistra
 Das veniam victis. Hac exorante calores
 Horrificos , & quæ nunquam nocitura timentur
 Jurgia , contentus solo terrore , coerces ; 25
 Ætherii patris exemplo : qui cuncta sonoro
 Concutiens tonitru , Cyclopum spicula differt
 In scopulos & monstra maris , nostrique cruoris
 Parcus in Ætæis exercet fulmina silvis.
 Huic Divæ germana Fides , eadèmq; sorori ; 30
 Corde tuo delubra tenens , sese omnibus actis
 Inferit. Hæc nullo docuit livescere fucò :
 Nunquam falsa loqui , nunquam promissa morari :
 Invisos odisse palam : non virus in alto
 Condere , non lætam speciem prætere fraudi ; 35
 Sed certum mentique parem componere vultum.
 Occulto sævire vetat , prodesse remittit.
 Hæc & amicitias longo plus tempore firmat ,
 Mansuroque adamante ligat : nec mobile mutat
 Ingenium ; parvæ strepitu nec vincula noxæ 40
 Dissolvi patitur ; nec fastidire priorem
 Allicitur veniente novo : benefacta tenere ,
 Respuere offensas facilis , pariterque minoris
 Officii magnique memor , superare laborat :

Cl. Claudianus.

N

Utque hostes armis, meritis sic vincit amicos.
 Hæc fovet absentes; hæc longe sola remoris
 Consultit; hæc nullis avidam rumoribus aurem
 Pandit, ut ignarum nunquam læsura clientem
 Infidiosa tuos alienent murmura sensus.
 Nec vivis annexus amor meminisse sepultos
 Definit: in prolem transcurrit gratia patrum.

45

50

Hac tu Theodosium, tenuit dum sceptrâ, colebas:
 Hac etiam post fata colis: nec pignora curas
 Plus tua, quam natos, dederat quos ille monendos
 Tutandosque tibi. Iustos nimiumque fideles
 Fama putat, qui, cum possint commissa negare,
 Maltuerunt nullo violati reddere quæstu.

55

At Scilicho non divitias, aurique relictum
 Pondus, sed geminos axes, tantumque reservat
 Deposita teneris, quantum Sol igneus ambit.
 Quid non intrepidus credas, cui regia tuto
 Creditur? Hoc clipeo munitus Honorius altum
 Non gemuit patrem; vitæque & lucis in ipso
 Limine, contemptus nunquam dat jura subactis
 Gentibus, & secum sentit crevisse triumphos.

60

65

Quem tu sic placida formas, sic mente severa,
 Ut neque defidiæ tradas, dum pronus ad omne,
 Quod libet, obsequeris; nec contra nixus ovantem
 Confringas animum; secretus consona regno
 Ceu juvenem doceas, moles quid publica poscat;
 Ceu sanctum venerere senem, patriisque gubernes
 Imperium monitis, dominum submissus adores;
 Obsequiis moderere ducem, pietate parentem.

70

Hinc fuit, ut primos in conjuge disceret ignes;

Ordirique virum non luxuriante juventa,
Sed cum lege tori, casto cum foedere, vellet. 75

Principe tu felix genero: felicior ille
Te focero. Fratrem levior nec cura tuetur
Arcadium: nec, si quid iners atque impia turba,
Prærendens proprio nomen regale furori, 80

Audeat, adscribis juveni. Discordia quippe
Cum fremeret, nunquam Stilicho sic canduit ira,
Sæpe laceffitus probris, gladiisque petitus,
Ut bello furias ultum, quas pertulit, iret
Illicito, causamque daret civilibus armis. 85

Hujus fulta fide mediis dissensibus aulæ
Intemeratorum stabat reverentia fratrum.

Quin & Sidonias chlamydes, & cingula baccis
Aspera, gemmataque togas, viridesque smaragdo
Loricæ, galeasque renidentes hyacinthis,
Gestatosque patri capulis radiantibus enses, 90
Et vario lapidum distinctas igne coronas,
Dividis ex æquo; ne non Augusta supellex,
Ornatusque pares geminis heredibus essent.

Mittitur & miles, quamvis certamine partes
Iam tumeant. Hostem muniri robore mavis,
Quam peccare fidem: permittis iusta petenti,
Idque negas solum, cujus mox ipse repulsa
Gaudeat, & quidquid fuerat deforme mereri. 95

Omnes præterea, puro quæ crimina pellunt,
Ore Deæ, junxere choros, unoque receptæ
Pectore diversos tecum cinguntur in usus.
Iustitia utilibus rectum præponere suadet,
Communesque sequi leges, injustaque nunquam 100

Largiri focîis: durum Patientia corpus 105
 Instruit, ut nulli cupiat cessisse labori:
 Temperies, ut casta petas: Prudentia, ne quid
 Inconsultus agas: Constantia, futile ne quid
 Infirmumque geras. Procul importuna fugantur
 Numina, monstriferis quæ Tartarus edidit antris. 110
 Ac primam scelèrum matrem, quæ semper habendo
 Plus sitiens patulis rimatur faucibus aurum,
 Trudis Avaritiam: cujus fidissima nutrix
 Ambitio, quæ vestibulis foribusque potentum
 Excubat, & pretiis commercia pascit honorum, 115
 Pulsa simul. Nec te gurgès corruptior ævi
 Traxit ad exemplum: qui jam firmaverat annis
 Crimen, & in legem rapiendi verterat usum.

Denique non dives sub te pro rure paterno,
 Vel laribus pallet: non infidiator oberrat 120
 Facturus quemcunque reum: non obruta virtus
 Paupertate later. Lectos ex omnibus oris
 Evehis, & meritum, non quæ cunabula, quæris;
 Et qualis, non unde fatus. Sub teste benigno
 Vivitur: egregios invitant præmia mores. 125

Hinc priscae redeunt artes: felicibus inde
 Ingeniis aperitur iter, despestaque Musæ
 Colla levant; opibusque fluens, & pauper eodem
 Nititur ad fructum studio, cum cernat uterque,
 Quod nec inops jaceat probitas, nec inertia surgat 130
 Divitiis. Nec te jucunda fronte fefellit
 Luxuries prædulce malum, quæ dedita semper
 Corporis arbitriis hebetat caligine sensus,
 Membraque Circæis effeminat acrius herbis,

Blanda quidem vultus, sed qua non tetrius ulla 135
 Ultrices fucata genas, & amicta dolosis
 Illecebris torvos auro circumlinit hydros.
 Illa voluptatum multos innexuit hamis:
 Te nunquam conata capit. Non prava libido
 Stupris advigilat: non tempora somnus agendi 140
 Frustratur: nullo citharæ convivia cantu,
 Non pueris lasciva sonant. Quis cernere curis
 Te vacuum potuit? quis tota mente remissum,
 Aut indulgentem dapibus, ni causa juberet
 Lætitiæ? Non indecores æraria lassant 145
 Expensæ: parvo non improba litera libro
 Absentum condonat opes. A milite parcus
 Diligeris: neque enim neglectas pace cohortes
 Tunc ditas, cum bella fremunt. Scis nulla placere
 Munera, quæ metuens illis, quos spreverit, offert 150
 Serus, & incassum servati prodigus auri.
 Antevenis tempus, non expectantibus ultro
 Munificus, mensæque adhibes, & nomine quemque
 Compellas clari, quod sub te gesserit olim,
 Admonitor facti; figendaque sensibus addis 155
 Verba, quibus magni geminatur gratia doni.
 Nec si quid tribuas, jactatum sæpius idem
 Exprobrare soles: nec quos promoveris, alto
 Turgidus alloqueris fastu: nec prospera flatus
 Attollunt nimios. Quin ipsa superbia longe 160
 Discessit, vitium rebus solemne secundis,
 Virtutumque ingrata comes. Contingere passim;
 Affarique licet. Non inter pocula sermo
 Captatur, pura sed libertate loquendi

Seria quisque joci nulla formidine miscet. 165
 Quem videt Augusti focerum regnique parentem,
 Miratur conviva parem; cum tanta potestas
 Civem lenis agat. Te doctus prisca loquentem,
 Te matura senex audit, te fortia miles,
 Adspersis salibus, quibus haud Amphiona quisquam 170
 Præferat Aonios meditantem carmine muros,
 Nec velit Orpheo migrantes pectine silvas.

Hinc amor, hinc veris & non fallacibus omnes
 Pro te solliciti votis: hinc nomen ubique
 Plausibus, auratis celebrant hinc ora figuris. 175
 Quæ non incudes streperent? quæ flamma vacaret
 Fabrilis? quantis fluèrent fornacibus æra
 Effigies ductura tuas? quis devius esset
 Angulus, aut regio, quæ non pro numine vultus
 Dilectos colerent, talem ni semper honorem 180
 Respueres? Decus hoc rapiat, quem falsa timentum
 Munera decipiunt, qui se diffidit amari.
 Hoc solum sprevisse potest, qui jure meretur.

Undique legati properant, generique sub ore
 In tua centenas optant præconia voces. 185
 Grates Gallus agit, quod limite tutus inermi,
 Et metuens hostile nihil, nova culmina toris
 Ædificet ripis, & sævum gentibus amnem
 Tibridis in morem domibus prævelet amœnis.
 Hinc Pœni cumulant laudes, quod rura tyranno 190
 Libera possideant: hinc obsidione solutus
 Pannonius, potorque Savi, quod clausa tot annis
 Oppida laxatis ausus jam pandere portis
 Rursum cote novat nigras rubigine falces,

Exefofque fitu cogit splendere ligones , 195

Agnosq̃tque casaf, & collibus ofcula notis

Figit, & impreffo glebis non credit aratro.

Exfectis, inculta dabant quas fecula, filvis

Reftituit terras, & opacum vitibus Iftrum

Conferit: & patrium veftigal folvere gaudet, 200

Immunis qui clade fuit. Te fofpitem fas eft

Vexarum laceri corpus juvenefcere regni.

Sub tot principibus quæcunque amiffimus olim

Tu reddis. Solo poterit Stilichone medente

Crefcere Romanum vulnus teftura cicatrix, 205

Inque fuos tandem fines redeunte colono,

Illyricis iterum ditabitur aula tributis.

Nec tamen humano cedit cœlefte favori

Judicium. Cingunt Superi concordibus unum

Præfidiis, hoftesque tuos aut litore produnt, 210

Aut totum oppofiti claudunt fugientibus æquor,

Aut in fe vertunt furiis, aut militis enfe

Bacchati laniant Pentheo corpora ritu:

Infidias retegunt, & in ipfa cubilia fraudum

Ducunt, ceu tenera venantem nare Moloffi. 215

Ominibus ventura notant, aut alite monfrant,

Aut monitos certa dignantur imagine fomæos.

Pro quibus innumeræ trabearum infignia terræ

Certatim petiere tibi. Poſcentibus ipſe

Reftiteras, & mens aliorum prona favori, 220

Judex dura fui, facibus fuccenſa pudoris,

Tarda verecundis excuſat præmia cauſis.

Ergo avidæ, tantofque novi ſpe Conſulis annos.

Eluſæ, dominæ pergunt ad limina Romæ:

Si minus annueris precibus, vel cogere certæ
 Cunctantem, votoque moras auferre paratæ,
 Conveniunt ad testæ Deæ, quæ candida lucent
 Monte Palatino. Glaucis tum prima Minervæ
 Nexa comam foliis, fulvaque intexta micantem
 Veste Tagum, tales profert Hispania voces: 230

Cuncta mihi semper Stilicho, quæcunque poposci,
 Concessit, tantumque suos invidit honores.
 Augusti potuit soceri contemnere fasces:
 Jam negat & genero. Si non ut ductor, ab orbe,
 Quem regit, accipiat saltem cognatus ab aula. 235
 Exiguumne putet, quod sic amplexus Iberam
 Progeniem nostros immoto jure nepotes
 Sustinet, ut patrium commendet purpura Bætin?
 Quod pulchro Mariæ fecundet germine regnum?
 Quod dominis speratur avus? — Tum flava repexo 240
 Gallia crine ferox, evinctaque torque decoro,
 Binaque gesta tenens, animoso pectore fatur:
 Qui mihi Germanos solus Francosque subegit,
 Cur nondum legitur fastis? Cur pagina tantum
 Nescit adhuc nomen, quod jam numerare decebat? 245
 Usque adeone levis pacati gloria Rheni?

Inde Caledonio velata Britannia monstro,
 Ferro picta genas, cujus vestigia verrit
 Cærulæ, Oceanique æstum mentitur amictus,
 Me quoque vicinis pereuntem gentibus, inquit, 250
 Me juvit Stilicho, totam cum Scotus Iernen
 Movit, & infesto spumavit remige Tethys.
 Illius effectum curis, ne tela timerem
 Scotica, ne Pictum tremere, ne litore tuto

Prospicerem dubiis venturum Saxona ventis. — 255

Tum spicis & dente comas illustris eburno,

Et calido rubicunda die, sic Africa fatur:

Sperabam nullas trabeis Gildone peremto

Nasci posse moras. Etiam nunc ille repugnat;

Et tanto dubitat fasces præbere triumpho? 260

Qui mihi Maurorum penitus lacrimabile nomen

Ignorare dedit. -- Post has Ænotria lentis

Vitibus intorquens ederas, & palmito largo

Vina fluens, Si vos adeo Stilichone curules

Augeri flagratis, ait, quas sola juvare 265

Fama potest: quanto me dignius incitet ardor;

Ut præsentem fruar, conscendentemque tribunal

Prosequar, atque anni pandentem claustra salutem?

Talibus alternant studiis, Romamque precantes

Pro cunctis hortantur eat. Nec segnius illa 270

Paruit officio, sed raptis protinus armis

Orior excusso per nubila fidere tendit.

Transvehitur Tufcos, Apenninusque volatu

Stringitur: Eridanus clipei jam fulgurat umbra.

Constitit ante ducem, tetrica nec Pallade vultum 275

Deterior, nec Marte minor. Tremat orbe corusco

Jam domus, & summæ tergunt laquearia cristæ.

Tum prior attonitum gratis affata querelis:

Servatas, Stilicho, per te, venerande, curules;

Ornatas nec dum, fateor. Quid profuit anni 280

Servilem pepulisse notam? Defendis honorem;

Quem fugis; & spernis, tanta quem mole tueris;

Respuis oblatum, pro quo labente resistis?

Quænam causa moræ? Quo me cunctabere rursus

Ingenio? Nullus Boreæ metus, omnis & Austri 285
 Ora filet, cecidit Maurus, Germania cessit,
 Et Janum pax alta ligat. Te Consule nec dum
 Digna feror? Titulumne levem, parvique nitoris,
 Credimus, Augusti quo se decorare fatentur?
 Sub juga quo gentes captivis Regibus egi? 290
 Num, si prodigiis casus natura futuros
 Signat, polluimur macula? Quod reris, Eois
 Omen erat. Quanquam nullis mihi cognita rebus
 Fabula. Vix tanto risit de crimine rumor.
 Opprobrii stat nulla fides, nec litera venit 295
 Vulgatura nefas: in quo vel maxima virtus
 Est tua, quod, nostros qui consulis omnia Patres,
 De monstris taceas. Pellendi denique nulla
 Dedecoris sanctum violant oracula cœtum,
 Nec mea funestum versavit Curia nomen. 300
 Pars sceleris dubitasse fuit. Quæcunque profana
 Pagina de primo venisset limite Phoebi,
 Ante fretum deleta mihi, ne turpia castis
 Auribus Italiæ fatorum exempla nocerent.
 Publicus ille furor (quantum tua cura peregit!) 305
 Secretum meruit. Lætetur quisquis Eous
 Scribere desierit: fastos portenta Gabinos
 Ista latent. Propriam labem terfisse laborem.
 Cur ego, quem nunquam didici sensive creatum,
 Gratuler exemptum? Delicti poenitet illos: 310
 Nos nec credidimus. Fuerit tamen omnibus unum
 Crimen, & ad nostras manaverit usque secures:
 Plus ideo sumenda tibi fastigia juris,
 Ne pereat tam priscus honos, qui portus honorum

Semper erat. Nullo sarciri Consule damnum,
 Excepto Stilichone, potest. Bene præscia tempus
 Mens tua distulerat. Titulo tunc crescere posses;
 Nunc per te titulus. Consul succurre gravatis
 Consulibus, quicumque fuit, quicumque futurus.
 Annum redde tuum, quem mox secuta sequatur
 Posteritas, nec jam doleat defensa vetustas.
 Sit trabeis ultor Stilicho, Brutusque repertor.
 Libertas populi primo tunc Consule Bruto
 Reddita per fascēs: hic fascibus expulit ipsi
 Servitium: instituit sublimem Brutus honorem:
 Afferuit Stilicho. Plus est servasse repertum,
 Quam quæsisse novum. Quid tardius ore rubenti
 Annuis, & solitus frontem circumfluit ignis?
 Tandem vince tuum, qui vincis cuncta, pudorem.
 Hos etiam, quamvis corrumpi munere nullo
 Te certum est, mirare, libens ac suscipe cinctus,
 Quos tibi divino mecum Tritonia duxit
 Pestine. Tincta simul repetito murice fila
 Contulimus pensis, & eodem nevimus auro,
 Aurea quo Lachesis sub te mihi secula texit.
 Hic ego promissam sobolem, sperataque mundo
 Pignora prælusi. Veram mox ipse probabis
 Me vatem, nostræque fidem venientia telæ
 Fata dabunt. -- Dixit, gremioque rigentia profert
 Dona, graves auro trabeas. Insigne Minervam
 Spirat opus. Rutilis hic pingitur aula columnis,
 Et sacri Mariæ partus. Lucina labores
 Solarur: residet fulgente puerpera lecto.
 Sollicitæ juxta pallescunt gaudia matris.

- Susceptum puerum redimitæ tempora Nymphæ
 Auri fonte lavant. Teneros in flamine risus,
 Vagitusque audire putes. Jam creverat infans
 Ore ferens patrem: sed avus maturior ævi
 Martia recturo tradit præcepta nepoti.
 Parte alia spumis fucantem Serica frena
 Sanguineis, primæ signatus flore juventæ
 Eucherius flestebat equum, jaculisque vel arcu
 Aurea purpureos tollentes cornua cervos
 Aureus ipse ferit. Venus hic invec̃ta columbis
 Tertia regali jungit connubia nexu,
 Pennatique nûrum circum stipantur Amores
 Progenitam Augustis, Augustorumque sororem.
 Eucherius trepido jam flammea sublevat ore
 Virginis: arridet læto Thermantia fratri.
 Nam domus hæc utroque petit diademata sexu,
 Reginasque parit, Reginarumque maritos.
 Talibus invitat donis, dextræque gerendum
 Diva simul porrexit ebur. Sollennibus urnam
 Commovet auspiciis, avibusque incepta secundat.
 Tunc habiles armis humeros Dea vestibus ambit
 Romuleis. Latii federunt pectore cultus,
 Loricæque locum decuit toga. Talis ab Istro,
 Vel Scythico victor rediens Gradivus ab axe,
 Deposito mitis clipeo, cudentibus urbem
 Ingreditur trabeatus equis: spatiosa Quirinus
 Frena regit: currumque patris Bellona cruentum
 Ditibus exuviis, tendens ad sidera quercum,
 Præcedit: liſtorque Metus cum fratre Pavore
 Barbara ferratis innectunt colla catenis,

345

350

355

360

365

370

Velati galeas lauro : propiusque jugales 375

Formido ingentem vibrat succincta securim.

Vidit ut optato se Consule Roma potitam ;

Nunc , ait , Elyfii locos irrumpere campi ,

Nunc libet ; ut tanti Curiis miracula voti

Fabriciisque feram , famæ qui vulnere nuper 380

Calcatam flevire togam. Jam prata choreis

Pulsent , nec rigidos pudeat luisse Catones.

Audiat hoc senior Brutus , Pœnisque tremendi

Scipiadae , geminis tandem quod libera damnis

Unius auxilio fasces Libyamque recepi. 385

Quod superest , unum precibus , fortissime Consul ,

Adde meis , Urbique tuum largire parumper ,

Quem rogat , adventum : quam tu belloque fameque

Depulsam terris iterum regnare dedisti.

Splendida suscipiant alium te Rostra Camillum. 390

Ultorem videant servatoremque Quirites ,

Et populus , quem ductor ames : quibus Africa per te ,

Nec prius auditas Rhodanus jam donat aristas :

Ut mihi vel Massyla Ceres , vel Gallica profit

Fertilitas , messesque vehant nunc humidus Auster ; 395

Nunc Aquilo : cunctis ditescant horrea ventis.

Quæ tunc Flaminiam stipabunt millia vulgi !

Fallax o quoties pulvis deludet amorem

Suspensum , veniens omni dum crederis hora !

Spectabunt cupidæ matres , spargentur & omnes 400

Flore viæ , superes cum Pythia culmina Consul

Ardus , antiqui species Romana Senatus.

Pompejana dabunt quantos proscenia plausus !

Ad cœlum quoties vallis tibi Murcia ducet

Nomen, Aventino Pallanteoque recessu ! 405
 Nunc te conspiciam castris, permitte, relictis,
 Mox & cum genero trabeis visura secundis.

Hæc dum Roma refert, jam fama loquacibus ales
 Pervolat Oceanum linguis, & mille citatos
 Festinare jubet proceres: nullique senectus, 410
 Non iter, hibernis obstant nec flatibus Alpes.
 Vincit amor meriti pridem, clarique vetustis
 Fascibus ad socii properant & vindicis annum.

Sic ubi secunda reparavit morte juventam,
 Et patrios idem cineres, collectaque portat 415
 Unguibus ossa piis, Nilique ad litora tendens
 Unicus extremo Phoenix procedit ab Euro;
 Conveniunt aquilæ, cunctæque ex orbe volucres,
 Ut Solis mirentur avem. Procul ignea lucet
 Ales, odorati redolent cui cinnama busti. 420
 Nec minor in cœlo chorus est, exultat uterque
 Theudofius, Divique tui. Sol ipse quadrigis
 Vere coronatis dignum tibi præparat annum.

Est ignota procul, nostræque, impervia menti
 Vix adeunda Deis, annorum squalida mater, 425
 Immensi spelunca ævi, quæ tempora vasto
 Suppeditat revocatque sinu. Complectitur antrum,
 Omnia qui placido consumit numine, serpens,
 Perpetuumque viret squamis, caudamque reducto
 Ore vorat, tacito relegens exordia lapsu. 430
 Vestibuli custos vultu longæva decoro
 Ante fores Natura sedet, cunctisque volantes
 Dependent membris animæ. Mansura verendus
 Scribit jura senex, numeros qui dividit astris,

Er cursus stabilesque moras, quibus omnia vivunt 435

Ac pereunt fixis cum legibus. Ille recenset

Incertum quid Martis iter, certumque Tonantis

Proficiat mundo; quid velox semita Lunæ,

Pigraque Saturni: quantum Cytherea sereno

Curriculo, Phœbique comes Cyllenius, erret. 440

Illius ut Phœbus ad limen constitit antri,

Occurrit Natura potens, seniorque superbis

Canitiem inclinat radiis. Tunc sponte reclusos

Laxavit postes adamas. Penetrare profundum

Panditur, & sedes ævique arcana patefcunt. 445

Hic habitant vario faciem distincta metallo

Secula certa locis: illic glomerantur aena.

Hic ferrata rigent, illic argentea candent.

Eximia regione domus, contingere terris

Difficiles, stabant rufi, grex aureus, anni: 450

Quorum præcipuum pretioso corpore Titan

Signandum Stilichone legit. Tunc imperat omnes

Pone sequi; dictis simul compellat euntes:

En, cui distulimus melioris secla metalli,

Consul adest. Ite optati mortalibus anni. 455

Ducite virtutes, hominum florescite rursus

Ingeniis, hilares Baccho frugumque feraces.

Non inter geminos anguis glaciale Triones

Sibilet, immodico nec frigore sæviat Urfa.

Non torvo fremat igne Leo, nec brachia Cancri 460

Urat atrox æstas, madidæ nec prodigus urnæ

Semina prærupto dissolvat Aquarius imbre.

Phrixæus roseo producat fertile cornu.

Ver Aries: pingues nec grandine tundat olivas

Scorpius. Autumni maturet germina Virgo.

465

Lenior & gravidis allatret Sirius uvis.

Sic fatus, croceis rorantes ignibus hortos
Ingreditur, vallemque suam, quam flammeus ambit

Rivus, & irriguis largum jubar ingerit herbis,

Quas Solis pascuntur equi. Fragrantibus inde

470

Cæsariem fertis, & lutea lora jubasque

Subligat alipedum: gelidas hinc Lucifer ornat,

Hinc aurora comas: juxtaque aridet habenis

Aureus, & nomen prætendit Consulis, Annus:

Inque novos iterum revoluta cardine cursus

475

Scribunt æthereis Stilichonem fidera fastis.

XXIII
CL. CLAUDIANI.
IN LIBRUM III
DE
CONSULATU
STILICHONIS
PRÆFATIO:

MAJOR Scipiades, Italis qui solus ab oris

In proprium vertit Punica bella caput,

Non fine Pieriis exercuit artibus arma :

Semper erat vatum maxima cura duci.

Gaudet enim virtus testes sibi jungere Musas:

Carmen amat, quisquis carmine digna gerit:

Ergo seu patriis primævus manibus ultor

Subderet Hispanum legibus Oceanum;

Seu Tyrias certa fracturus cuspide vires

Inferret Libyco signa tremenda mari;

Hærebat doctus lateri, castrisque solebat

Omnibus in medias Ennius ire tubas.

Cl. Claudianus.

Illi post lituos pedites favere canenti,

Laudavitque nova cæde cruentus eques.

Cumque triumpharet gemina Carthagine victa,

15

(Hanc vindex parris vicerat, hanc patriæ)

Cum longi Libyam tandem post funera belli

Ante suas mœstam cogeret ire rotas;

Advexit reduces secum Victoria Musas,

Et fertum vati Martia laurus erat.

20

Noster Scipiades Stilicho, quo concidit alter

Hannibal, antiquo sævior Hannibale.

Te mihi post quinos annorum, Roma, recursus

Reddidit, & votis jussit adesse suis.

XXIV
CL. CLAUDIANI
DE
CONSULATU
STILICHONIS
LIBER III.

QUEM populi plausu, procerum quem voce petebas;
 Adspice, Roma, virum. Jam tempora desine longæ
 Dinumerare viæ, visoque assurgere semper
 Pulvere. Non dubiis ultra torquere votis.
 Totus adest oculis, aderat qui mentibus olim;
 Spe major, fama melior. Venerare curulem,
 Quæ tibi restituit fasces. Complectere dextram;
 Sub juga quæ Pœnos iterum Romana redegit.
 Excipe magnanimum pectus, quo frena reguntur
 Imperii, cujus libratur sensibus orbis.
 Os sacrum, quod in ære colis, miraris in auro;
 Cerne libens. Hic est felix bellator ubique,

O 2

Defensor Libyæ, Rheni pacator & Istri.

Ostentare suos prisco si more labores,

Et gentes cuperet vulgo monstrare subactas:

15

Certarent utroque pares a cardine laurus.

Hæc Alamanorum spoliis, Australibus illa

Ditior exuviis. Illinc flavente Sicambri

Cæsarie, nigris hinc Mauri crinibus irent.

Ipse albis veheretur equis, currumque secutus

20

Laurigerum, festo fremuisset carmine, miles.

Hi famulos traherent Reges: hi facta metallo

Oppida, vel montes captivæque flumina ferrent.

Hinc Libyci fractis lugerent cornibus amnes:

Inde catenato gemeret Germania Rheno.

25

Sed non immodicus proprii jactator honoris

Consul, Roma, tuus. Non illum præmia tantum,

Quam labor ipse juvat. Strepitus fastidit inanes,

Inque animis hominum pompa meliore triumphat.

Non alium certe Romanæ clarius arces

30

Suscepere ducem, nec cum cedente rediret

Fabricius Pyrrho, nec cum Capitolia curru

Pellææ domitor Paullus conscenderet aulæ.

Nec similis Latias patefecit gloria portas,

Post Numidas Mario, post classica Martis Eoi

35

Pompejo. Nulli pars æmula defuit unquam,

Quæ gravis obstreperet laudes; stimulisque malignis

Facta sequebatur, quamvis ingentia, livor.

Solus hic invidiæ fines virtute reliquit,

Humanumque modum. Quis enim livescere possit;

40

Quod nunquam pereant stellæ? quod Jupiter altum

Possideat cælum? quod noverit omnia Phoebus?

Est aliquod meriti spatium, quod nulla furentis.

Invidiæ mensura capit. Ductoribus illis

Præterea divisus erat favor. Æquior ille

45

Patribus, invisus plebi: popularibus illi.

Munito studiis languebat gratia Patrum.

Omnis in hoc uno variis discordia cessit

Ordinibus. Lætatur Eques, plauditque Senator,

Votaque patricio certant plebeja favori.

50

O felix, servata vocat quem Roma parentem!

O mundi communis amor, cui militat omnis

Gallia, quem Regum thalamis Hispania nectit,

Cujus & adventum crebris petiere Quirites

Vocibus, & genero meruit præstante Senatus!

55

Non sic virginibus flores, non frugibus imbres,

Prospera non lassis optantur flamina nautis,

Ut tuus adspectus populo. Quæ numine tanto.

Litora fatidicas attollunt Delia lauros,

Venturi quoties affulget Apollinis arcus?

60

Quæ sic aurifero Pactoli fonte tumescit

Lydia, cum domitis apparuit Evius Indis?

Nonne vides, & plebe vias, & tecta larere

Matribus? Hic, Stilicho, cunctis inopina reluxit

Te victore salus! Septem circumspecte montes,

65

Qui Solis radios auri fulgore laceffunt,

Indutosque arcus spoliis, æquataque templa

Nubibus, & quidquid tanti struxere triumphi.

Quantum profueris, quantum servaveris urbem,

Attonitis metire oculis. Hæc fabula certe

70

Cuncta forent, si Pœnus adhuc incumberet Austro.

Mos erat in veterum castris, ut tempora quercu

O 3

Velaret, validis qui fuso viribus hosce
 Casurum morti potuit subducere civem.
 At tibi quæ poterit pro tantis civica reddi 75
 Moenibus? aut quantæ pensabunt facta coronæ?
 Nec solam populi vitam debere fatetur
 Armis Roma tuis; sed, quo jucundior esset
 Lucis honoratæ fructus, venerabile samæ
 Pondus, & amissas vires & regna recepit. 80
 Jam non prætumidi supplex Orientis adentam
 Legatis poscit Libyam, famulosve precatur,
 Dictu turpe, suos: sed robore freta Gabino
 Te duce Romana tandem se vindicat ira.
 Ipsa jubet signis, bellaturoque togatus 85
 Imperat, exspectant aquilæ decreta Senatus.
 Ipsa tibi trabeas ultro dedit: ipsa curulem
 Obtulit. Hæc ultro fastos ornare coegit.
 Nil perdit decoris prisca, nec libera quærit
 Secula, cum donet fasces, cum proelia mandet. 90
 Seque etiam crevisse videt. Quis Gallica rura,
 Quis meminit Latio Senonum servisse ligones?
 Aut quibus exemplis secunda Tiberis ab Arcto
 Vexit Lingonico sudatas vomere messes?
 Illa seges non auxilium modo præbuit Urbi, 95
 Sed fuit indicio, quantum tibi, Roma, liceret.
 Admonuit Dominæ gentes, instarque tropæi
 Rettulit ignotum gelidis vestrigal ab oris.
 Hoc quoque majestas augetur plena Quirini,
 Rectores Libyæ populo quod iudice pallent; 100
 Et post emeritas moderator quisque secures
 Discrimen letale subit: quid Poenus arator

Intulerit, madidus quantum transmiserit Auster.
 Ardua qui late terris responsa dedere,
 Hinc trepidant humiles. Tremuit quos Africa nuper, 105
 Cernunt Rostra reos. Cani virtutibus ævi
 Materiem pandit Stilicho, populumque vetusti
 Culminis immemorem dominandi rursus in usum
 Excitat, ut magnos calcet metuendus honores,
 Pendat iustitia crimen, pietate remittat 110
 Errorem, purosque probet, damnetque nocentes,
 Et patrias iterum clemens exerceat artes.
 Fallitur, egregio quisquis sub principe credit
 Servitium. Nunquam libertas gratior exstat,
 Quam sub Rege pio. Quos præficit ipse regendis 115
 Rebus, ad arbitrium plebis patrumque reducit;
 Conceditque libens, meritis seu præmia poscant,
 Seu punire velint. Posito jam purpura fastu
 De se iudicium non indignatur haberi.
 Sic docuit regnare focer: sic cauta juvenatæ 120
 Frena dedit: teneros his moribus induit annos.
 Verior Augusti genitor, fiducia belli,
 Pacis consilium; per quem squalore remoto
 Pristina Romuleis in floruit arcibus ætas:
 Per quem fracta diu, translataque pæne potestas, 125
 Non oblita fui, fervilibus exsulat arvis;
 In proprium sed ducta Eare, videricia reddit
 Fata solo, fruiturque iterum, quibus hæserat olim
 Auspiciis, capitique errantia membra reponit.
 Proxime Dis Consul, qui tantæ prospicis Urbi, 130
 Quæ nihil in terris complectitur altius æther:
 Cujus nec spatium visus, nec corda decorum.

Nec laudem vox ulla capit : quæ luce metalli

Æmula vicinis fastigia conferit astris :

Quæ septem scopulis zonas imitatur Olympi ,

135

Armorum legumque parens : quæ fundit in omnes

Imperium , primique dedit cunabula juris.

Hæc est , exiguis quæ finibus orta tetendit

In geminos axes , parvaque a sede profectas

Disperfit cum Sole manus. Hæc obvia fatis ,

140

Innumeras uno gereret cum tempore pugnæ ,

Hispanas caperet , Siculas obsideret urbes ,

Et Gallum terris prosterneret , æquore Poenum ;

Nunquam succubuit damnis , & territa nullo

Vulnere , post Cannas major Trebiamque fremebat :

145

Et cum jam præmerent flammæ , murumque feriret

Hostis , in extremos aciem mittebat Iberos.

Nec sterit Oceano : remisque ingressa profundum

Vincendos alio quæsit in orbe Britannos.

Hæc est , in gremium victos quæ sola recepit ,

150

Humanumque genus communi nomine fovit ,

Mattris , non dominæ , ritu : civesque vocavit ,

Quos domuit , nexuque pio longinqua revinxit.

Hujus pacificis debemus moribus omnes ,

Quod veluti patriis regionibus utitur hospes :

155

Quod sedem mutare licet : quod cernere Thulen

Lusus , & horrendos quondam penetrare recessus :

Quod bibimus passim Rhodanum , potamus Orontem ,

Quod cuncti gens una sumus. Nec terminus unquam

Romanæ ditionis erit. Nam cetera regna

160

Luxuries vitiis , odiisque superbia , vertit.

Sic male sublimes fregit Spartanus Athenas :

Atque idem Thebis cecidit. Sic Medus ademit
 Affyrio, Medoque tulit moderamina Perses.
 Subjecit Macedo Persen, cessurus & ipse 165
 Romanis. Hæc auguriis firmata Sibyllæ,
 Hæc sacris animata Numæ: huic fulmina vibrat
 Jupiter: hanc tota Tritonia Gorgone velat.
 Arcanas huc Vesta faces, huc Orgia Bacchus
 Transtulit, & Phrygios genitrix turrata leones. 170
 Hinc defensurus morbos Epidaurius hospes
 Reptavit placido tractu, vectumque per undas
 Insula Pæonium texit Tiberina draconem.

Hanc tu eum Superis, Stilicho præclare, tueris.
 Protegis hanc clipeo matrem regumque ducumque, 175
 Præcipueque tuam. Dedit hæc exordia lucis
 Eucherio, puerumque ferens hic regia mater
 Augusto monstravit avo: lætatus at ille
 Sustulit in Tyria reptantem veste nepotem.
 Romaque venturi gaudebat præscia fati, 180
 Quod te jam tanto meruisset pignore civem.

Nec tamen ingratum, nec qui benefacta referre
 Nesciat, hunc credas populum. Si volvere prisca
 Annales libeat, quoties hic prælia sumsit
 Pro sociis, quoties dono concessit amicis 185
 Regibus Ausonio quæsitæ sanguine terras!
 Publica sed nunquam tanto se gratia fudit
 Assensu. Quis enim princeps hoc omnibus egit
 Obsequiis, dominum sese patremque vocari,
 Quod tibi continuis resonant convexa diebus? 190
 Macte novis Consul titulis. Mavortia plebes
 Te dominum, Bruto non indignante, fatetur.

Et quod adhuc nullo potuit terrore subacta
 Libertas Romana pati, Stilichonis amor
 Detulit. Exsultant avidi quocunque decorus 195
 Conspiciare loco, nomenque ad sidera tollunt.
 Nec vaga dilecto satiantur lumina vultu:
 Seu circum trabeis fulgentibus aureis intres:
 Seu celebres ludos: folio seu fultus eburno
 Cingas jure forum: densi seu turbine vulgi 200
 Circumfusa tuæ conscendant Rostra secures.
 Quæ vero procerum voces, quam certa fuere
 Gaudia, cum toris exsurgens ardua pennis
 Ipsa duci sacras Victoria panderet alas!
 O palma viridi gaudens, & amicta tropæis, 205
 Custos imperii virgo, quæ sola mederis
 Vulneribus, nullumque doces sentire laborem:
 Seu tibi Distææ placuerunt astra Coronæ:
 Seu magis æstivo sedes vicina Leoni:
 Seu sceptrum sublime Jovis, seu Pallados ambis 210
 Ægida: seu fessi mulces suspiria Martis:
 Adsis perpetuum Latio, votisque Senatus
 Annue, Diva, tui. Stilicho tua sæpius ornet
 Limina, teque simul rediens in castra reducat.
 Hunc bellis comitare favens: hunc redde togatum 215
 Consiliis. Semper placidis te moribus egit,
 Servavitque piam victis, nec polluit unquam
 Laurum sævitia, cives nec fronte superba
 Despicit, aut trepidam vexat legionibus Urbem.
 Sed verus patriæ Consul, cessantibus armis, 220
 Contentus lictore venit, nec inutile quærit
 Ferri præsidium, solo munitus amore:

Magnarum nec parvus opum geminare profundas
 Distulit impensas : sed post miracula castris
 Edita vel genero , Romæ majora reservat. 225
 Auratos Rhodiis imbres , nascente Minerva ,
 Indulxisse Jovem perhibent : Bacchoque paternum
 Jam pulsante femur , mutatus palluit Hermus
 In pretium : votique famem passurus avari
 Dibat rutilo , quidquid Mida tangeret , auro : 230
 Fabula , seu verum , canitur ; tua copia vincit
 Fontem Hermi , tactumque Midæ , pluviamque Tonantis.
 Obscurat veteres , obscurabitque futuras
 Par donis armisque manus. Si solveret ignis ,
 Quas dedit immanes vili sub pondere , massas : 235
 Argenti potuere lacus & flumina fuadi.
 Nec tibi , quæ pariter filvis dominaris & astris ,
 Exiguam Stilicho movit , Latonia , curam.
 Tu quoque nobilibus spectacula nostra laboras
 Illustrare feris , summoque in vertice rupis 240
 Alpinæ socias arcu cessante pudicas ,
 Et pharetratarum comitum inviolabile cogis
 Concilium. Veniunt humeros & brachia nudæ ,
 Armatæque manus jaculis , & terga sagittis ;
 Incomtæ , pulchræque tamen. Sudoribus ora 245
 Pulverulenta rubent : sexum nec cruda fatetur
 Virginitas : sine lege comæ : duo cingula vestem
 Crure tenus pendere vetant. Præcedit amicas
 Flava Leontodame. Sequitur nutrita Lyceo
 Nebrophone , telisque domat quæ Manala Thero. 250
 Ignea Cretæa properat Britomartis ab Ida ,
 Et cursu Zephyris nunquam cessura Lycaë.

Jungunt se geminæ, metuenda feris Hecæerge:
 Et foror, optatum numen venantibus, Opis,
 Progenies Scythiæ. Divas nemorumque potentes
 Fecit Hyperboreis Delos prælata pruinis.

255

Hæ septem venere duces. Exercitus alter
 Nympharum incedunt, acies formosa Dianæ,
 Centum Taygeti, centum de vertice Cynthi,
 Et totidem casto genuit quas flumine Ladon.
 Has ubi collectas vidit, sic Delia cœpit:

260

O focia, mecum thalami quæ jura perosa
 Virgineo gelidos pereurritis agmine montes,
 Cernitis ut Latio Superi communibus ornent
 Hunc annum studiis? quantos Neptunus equorum
 Donet ab orbe greges; laudi quam nulla canendæ
 Fratrís plestra vacent? Nostram quoque sentiat idem,
 Quam meritis debemus, opem. Non spicula poscit
 Iste labor; maneant clausis nunc sicca pharetris:

265

Omnis & a solitis noster venatibus arcus
 Temperet, in solam cruor hic fervetur arenam.
 Retibus, & clathris dilata morte tenendæ
 Ducendæque feræ. Cupidas arcete sagittas
 Consulis in plausum casuris parcite monstros.
 Acceleret divisa manus: mihi cursus anhelas
 Tenditur ad Syrtes. Mecum Dictæa Lycaste
 Et comes Opis eat. Steriles juvat ire per æstus.
 Namque feras aliis tellus Maurusia donum

270

Præbuit: huic soli debet, cœu victa, tributum.
 Dum nos horribiles Libyæ scrutamur alumnos,
 Europæ vos interea perquirite saltus,
 Et scopulos. Posita ludat formidine pastor.

275

280

Securisque canat Stilichonem fistula silvis.
 Pacet muneribus montes qui legibus urbes.
 Dixit, & extemplo frondosa fertur ab Alpe 285
 Trans pelagus. Cervi currum subiere jugales,
 Quos decus esse Deæ primi sub limine cœli
 Roscida secundis concepit Luna cavernis.
 Par nitor intactis nivibus. Frons discolor auro
 Germinat, & spatio summas æquantia fagos 290
 Cornua ramoso surgunt procera metallo.
 Opis frena tenet, fert retia rara Lycaste,
 Auratasque plagas: immortalesque Molossi
 Larrantes mediis circum juga nubibus ibant.
 Quinque aliæ paribus (Phœbæ sic jusserat) armis 295
 Diversa regione ruunt; ducuntque cohortem
 Quæque suam. Variæ formis & gente sequuntur
 Ingenioque canes: illæ gravioribus aptæ
 Moribus, hæ pedibus celeres, hæ nare sagaces:
 Hirsutæque fremunt Cressæ, tenuesque Lacænae, 300
 Magnaque taurorum fracturæ colla Britannæ.
 Dalmatiæ lucos abruptaque brachia Pindi
 Sparfa comam Britomartis agit. Tu Gallica cingis
 Lustra, Leontodame, Germanorumque paludes
 Eruis, & si quis defensus arundine Rheni 305
 Vastus aper nimio dentes curvaverit ævo.
 Nubiferas Alpes, Apenninique recessus,
 Garganique nives Hecæerge prompta fatigat.
 Speluncas canibus Thero rimatur lberas,
 Informesque cavis urfos detrudit ab antris, 310
 Quorum sæpe Tagus manantes sanguine rictus
 Non satiavit aquis, & quos jam frigore segnes

Pyrenæa tegit latebrosis frondibus ilex.
 Cyrneis Siculisque jugis venata virago
 Nebrophone, cervos aliasque in vincula cogit 315
 Non sævas pecudes, sed luxuriantis arenæ
 Delicias, pompam nemorum. Quodcunque tremendum
 Dentibus, aut insigne jubis, aut nobile cornu,
 Aut rigidum fetis, capitur: decus omne timorque
 Silvarum. Non cauta latent: non mole resistunt 320
 Fortia: non volucris fugiunt pernicia cursu.
 Hæc laqueis innexa gemunt: hæc clausa feruntur
 Illignis domibus. Fabri nec tigna polire
 Sufficiunt. Rudibus sagis texuntur & ornis
 Frondentes cavæ. Ratibus pars ibat onustis 315
 Per fræta, vel fluvios. Exsanguis dextera torpet
 Remigis, & propriam metuebat navita mercem.
 Per terram pars ducta rotis, longoque morantur
 Ordine plaustra vias, montani plena triumpho.
 Et feta sollicitis vehitur captiva juvenicis, 330
 Explebat quibus ante famem: quotiesque reflexi
 Conspexere boves, pavidi temone recedunt.
 Jamque pererratis Libyæ flagrantibus oris,
 Legerat eximios Phœbi germana leones,
 Hesperidas qui sæpe fugant, ventoque citatis 335
 Terrificant Atlanta jubis, armentaque longe
 Vastant Æthiopum, quorumque impune fragosa
 Murmura pastorum nunquam venere per aures.
 Non illos tædæ ardentes, non strata superne
 Lapsuro virgulta solo, non vocibus hædi 340
 Pendentis stimolata fames, non fossa fefellit.
 Ultro se voluere capi, gaudentque videri

Tantæ præda Deæ. Respirant pascua tandem.
 Agricolaë referant jam tuta mapalia Mauri.
 Tum virides pardos, & cetera colligit Austri 345
 Prodigia, immanesque simul Latonia dentes,
 Qui secti ferro in tabulas, auroque micantes,
 Inscripti rutilum cælato Consule nomen
 Per proceres & vulgus eant. Stupor omnibus Indis
 Plurimus, ereptis elephas inglorius errat 350
 Dentibus. Infedit nigra cervice gementum,
 Et fixum Dea quassat ebur, penitusque cruentis
 Stirpibus avulsis patulos exarmat hiatus.
 Ipsos quin etiam nobis miracula vellet
 Ducere; sed pigra cunctari mole veretur. 355
 Tyrrhenas fetus Libycos amplexa per undas
 Classica turba sonat: candamque a puppe retorquens
 In proram jacet usque leo. Vix subleuat unum
 Tarda ratis. Fremitus stagnis auditur in imis,
 Cunctaque profiliunt cete, terrenaque Nereus 360
 Confert monstra suis: & non æquare fatetur.
 Æquora sic victor quoties per rubra Lyæus
 Navigat, intorquet clavum Silenus, & acres
 Insudant tonsis Satyri, taurinaque pulsu
 Baccharum Bromios invitant tympana remos. 365
 Transtra ligant ederæ: malum circumflua vestit
 Pampjnus: antennis illabitur ebria serpens,
 Perque mero madidos currunt saliantque rudentes
 Lynces, & insolitæ mirantur carbasa tigres.

X X V

CL. CLAUDIANI

IN LIBRUM

DE BELLO GETICO

PRÆFATIO.

Post refides annos longo velut excita somno
 Romanis fruitur nostra Thalia choris.
 Optatos renovant eadem mihi culmina coetus,
 Personat & noto Pythia vate domus.
 Consul hic fasces cecini, Libyamque receptam.
 Hic mihi prostratis bella canenda Getis.
 Sed prior effigiem tribuit successus ahenam,
 Oraque patricius nostra dicavit honos.
 Annuit hunc princeps titulum poscente Senatu,
 Respice; iudicium quam grave, Musa, subis!
 Ingenio minuit merces properata favorem.
 Carminibus veniam præmia tanta negant:
 Et magis intento studium censore laborat,
 Quod legimur medio conspiciamurque foro.

CLAUD. DE BELLO GETICO PRÆF. 225

Materies tamen ipsa juvat, solitumque timoris

15

Dicturo magna sedula parte levat.

Nam mihi conciliat gratas impensus aures

Vel meritum belli, vel Stilichonis amor.

Cl. Claudianus.

P

XXVI
CL. CLAUDIANI
DE
BELLO GETICO
LIBER.

INTACTI cum claustra freti coeuntibus æquor
 Armatum scopulis audax irrumperet Argo ,
 Ætnam Colchosque petens ; propiore periclo .
 Omnibus attonitis solus post numina Tiphys
 Incolumem tenui damno seruisse carinam
 Fertur , & ancipitem montis vitasse ruinam ,
 Deceptoque vagæ concursu rupis in altum
 Vistricem duxisse ratem. Stupuerè superbæ
 Arte viri domitæ Symplegades ; & nova passæ
 Jura soli , cunctis faciles jam puppibus hærent ,
 Ut vinci didicere semel. Quod si ardua Tiphyn
 Navis ob innocuæ meritum sic gloria vexit :
 Quæ tibi pro tanti pulso discrimine regni
 Sufficiant laudes , Stilicho ? Licet omnia vates

In majus celebrata ferant, ipsamque secandis
 Argois trabibus jactent sudasse Minervam;
 Nec nemoris tantum junxisse carentia sensu
 Robora, sed cæso Tmarii Jovis angure luco;
 Arbore præfaga tabulas animasse loquaces.
 Plurima sed quamvis variis miracula monstris
 Ingeminent teneras vincituro carmine mentes;
 Harpyiasque truces, insopitisque refusum
 Tractibus aurati custodem velleris anguem,
 Et juga taurorum rapidis ambusta favillis,
 Et virides galeis sulcos, fetaeque novalis
 Martis, & in segetem crescentis semina belli:
 Nil veris æquale dabunt. Prohibere rapaces
 Scilicet Harpyias, unaque excludere mensa
 Nobilior titulus, quam tot potuisse paratas
 In Latii prædam Geticas avertere fauces?

Anne ego terrigenas potius mirabor in ipsis
 Procubuisse satis, vitæ quibus attulit idem
 Principium finemque dies; quam cæsa Getarum
 Agmina, quos tantis aluit Bellona tropæis,
 Totaque sub galeis Mavortia canuit ætas?

Per te namque unum mediis exuta tenebris
 Imperio sua forma redit, claustrisque solutæ
 Tristibus exsangues audent procedere leges.
 Jamque potestates præscus discriminat ordo
 Justitiæ, quas ante pares effecerat una
 Nube timor. Tua nos urgenti dextera leto
 Eripuit; testisque suis redduntur & agris
 Damnati fato populi, virtute renati.

Jam non in pecorum morem formidine clausi

Prospicimus sævos campis ardentibus ignes :
 Alta nec incertis metimur flumina votis ,
 Excidio latura moram : non poscimus amnes
 Undosam servare fidem , nubesque fugaces ,
 Aut conjuratum querimur splendere serenum.

Ipsa quoque interius furiis exercita plebis
 Securas jam Roma levat tranquillior arces.
 Surge , precor , veneranda parens , & certa secundis
 Fide Deis , humilemque metum deponere senectæ ,
 Urbs æquæva polo . Tum demum ferrea sumet.
 Jus in te Lachesis , cum sic mutaverit axem
 Foederibus natura novis , ut flumine verso
 Irriget Ægyptum Tanais , Mæotida Nilus ,
 Euris ob occasu , Zephyrus se prodât ab Indis ,
 Caucaſiisque jugis calido nigrantibus Austro
 Getulas Aquilo glacie constringat arenas.

Fatales hucusque manus , crebrisque notatæ
 Prodigiiis abiere minæ : nec sidera pacem
 Semper habent , ipsumque Jovem turbante Typhœo ,
 Si fas est , tremuisse ferunt , cum brachia centum
 Montibus armaret totidem , spiramque retorquens
 Lamberet attonitas erectis anguibus Arctos.
 Quid mirum , si regna labor mortalia vexat ?
 Cum gemini fratres , genuit quos asper Alœus ,
 Martem subdiderint vinclis , & in astra negatas
 Tentarint munire vias , steteritque revulsis
 Pæne tribus scopulis cœlesti machina bello.
 Sed caret eventu nimius furor : improba nunquam
 Spes lætata diu : nec pervenere juventæ
 Robur Aloïdæ . Dum vellere Pelion Orus

Nititur, occubuit Phoebo; moriensque Ephialtes 75

In latus obliquam projecit languidus Ossam.

Adspice, Roma, tuum jam vertice celsior hostem:

Adspice, quam rarum referens inglorius agmen

Italia detrusus eat / quantumque priori

Diffimilis, qui cuncta sibi cessura ruenti 80

Pollicitus patrii numen juraverat Istris,

Non nisi calcatis loricam ponere Rostris.

O rerum fatique vices! Qui fœda parabat

Romanas ad stupra nurus, sua pignora vidit

Conjugibus permixta trahi. Qui mente profunda 85

Hauferat Urbis opes, ultro victoribus ipse

Præda fuit. Nostri quondam qui militis auro

Aggressus tentare fidem, desertus ab omni

Gente sua, manibusque redit truncatus & armis.

Hoc quoque quod veniam leti valere mereri, 90

Si possitis pendas odiis, ignoscere pulchrum

Jam misero, poenæque genus vidisse precantem.

Quæ vindicta prior, quam cum formido superbos

Flectit, & assuetum spoliis affligit egestas?

Sed magis ex aliis fluxit clementia causis,

Consultur dum, Roma, tibi. Tua cura coegit 95

Inclusis aperire fugam, ne pejor in arcto

Sæviret rabies venturæ conscia mortis.

Nec tanti nomen stirpemque abolere Getarum,

Ut propius peterere, fuit. Procul arceat altus 100

Jupiter, ut delubra Numæ, sedemque Quirini

Barbaries oculis saltem temerare profanis

Possit, & arcanum tanti deprendere regni.

Quanquam, si veterum certamina. tunc recordor,

Tunc etiam, pulchra cum libertate vigerent,
 Et proprio late florerent milite Patres,
 Semper ab his famæ petiere insignia bellis,
 Quæ diversa procul tuto trans æquora vires
 Exercere dabant. Currus regumque catervæ
 Inter abundantis fati ludibria ductæ.

105

110

At vero Italiam quoties circumstetit atrox
 Tempestas, ipsumque caput læsura pependit;
 Non illis vani ratio ventosa favoris,
 Sed graviter spectata salus, ductorque placebat,
 Non qui præcipiti traheret simul omnia casu,
 Sed qui maturo vel læta vel aspera rerum
 Consilio momenta regens, nec tristibus impar,
 Nec pro successu nimius, spatiumque morandi,
 Vincendique modum mutatis nosset habenis.
 Cautius ingentes morbos, & proxima cordi
 Ulcera Pæoniæ tractat solertia curæ,
 Parcendoque secat, ferro ne largius acto
 Irrevocandus eat sectis vitalibus error.

115

120

Sublimi certe Curium canit ore vetustas,
 Æaciden Italo pepulit qui litore Pyrrhum.
 Nec magis insignis Pauli Mariique triumphus,
 Qui captos niveis reges egere quadrigis.
 Plus fuga laudatur Pyrrhi, quam vincla Jugurthæ.
 Et quamvis gemina fessum jam clade fugarit,
 Post Decii lituos, & nulli pervia culpæ
 Pectora Fabricii, donis invicta vel armis,
 Plena datur Curio pulsæ victoria Pyrrhi.
 Quanto majus opus solo Stilichone peractum
 Cernimus! Hic validam gentem, quam dura nivosis

125

130

Educat Urfa plagis, non Chaonas atque Molossos, 133

Quos Epirus alit, nec Dodonæa subegit

Agmina, fatidicam frustra jactantia quercum.

Primus fulmineum lento luctamine Poenum.

Compressit Fabius: campo post ausus aperto.

Marcellus vinci docuit: sed tertia virtus

140

Scipiadae Latiis tandem deterruit oris.

Unus in hoc Stilicho diversis artibus hoste

Tres potuit superare duces, fregitque furentem.

Cunctando, vicitque manu, victumque relegat.

Atque hæc tanta brevi miscentem incendia Pyrrhum 145

Sustinuit toto moerens Ænotria lustris,

Et prope ter senas Itali per graminis herbas.

Massylus Poeno sonipes vastante cucurrit,

Hannibalemque senem vix ad sua reppulit arva.

Vindex sera patrum post bellum nata juvenus.

150

Hic celer effecit, bruma ne longior una

Esset hiems rerum, primis sed messibus æstas.

Temperiem coelo pariter belloque referret.

Sed quid ego Hannibalem contra, Pyrrhumque tot annis

Certatum memorem? cum illis Spartacus omne

155

Per latus Italiæ ferro bacchatus & igni,

Consulibusque palam toties congressus, inertes

Exuerit castris dominos, & strage pudenda

Fuderit imbelles aquilas servilibus armis.

Nos terrorum experts, & luxu mollior ætas

160

Deficimus queruli, si bos abductus aratro,

Si libata seges. Non hanc ergastula nobis

Immisere manum, nec conjurantis arenæ

Turba fuit. Qualem Stilicho dejecerit hostem,

P. 4.

Thraces & Æmonii poterunt Mœsique fateri. 165
 Frigida ter decies nudatum frondibus Æmum
 Tendit hiems vestire gelu; totidemque solutis
 Ver nivibus viridem monti reparavit amictum,
 Ex quo jam patrios gens hæc oblita Triones,
 Atque Istrum transvecta semel vestigia fixit 170
 Threicio funesta solo; seu fata vocabant,
 Seu gravis ira Deum, seriem meditata ruinis.
 Ex illo, quocunque vagos impegit Erinnyes,
 Grandinis aut morbi ritu per devia rerum
 Præcipites per clausa ruunt. Nec contigit ullis 175
 Amnibus, aut scopulis proprias defendere terras.
 Nil Rhodope, nil vastus Athos, nil profuit Æmus
 Odrysiis. Facili contemptum Strymona saltu,
 Et frustra rapidum damnant Aliacmona Bessi.
 Nubibus intactum Macedo miratur Olympum 180
 More pererratum campi. Gemit irrita Tempe
 Thessalus, & domitis irrisam cautibus Æten.
 Sperchiusque, & virginibus dilectus Enipeus,
 Barbaricas lavere comas. Non objice Pindi
 Servati Dryopes; nec nubifer Actia textit 185
 Litora Leucates. Ipsæ, qua durius olim
 Restiterant Medis, primo conamine ruptæ
 Thermopylæ. Vallata mari Scironia rupes,
 Et duo continuo connectens æquora muro
 Isthmos, & angusti patuerunt claustra Lechæi. 190
 Nec tibi Parrhasios licuit munire colonos
 Frondosis, Erymanthe, jugis: equitataque summi
 Culmina Taygeti trepidæ vidistis Amyclæ.
 Tandem supplicium cunctis pro montibus Alpes

Exegere Getis: tot tandem flumina victor 195

Vindicat Eridanus. Docuit nunc exitus, alte

Fatorum secreta tegi. Quisquamne reclusis

Alpibus ulterius Latii fore credidit umbram?

Nonne velut capta rumor miserabilis urbe

Trans freta, trans Gallos, Pyrenæumque cucurrit; 200

Famaque nigrantes succincta pavoribus alas

Secum cuncta trahens a Gadibus usque Britannum

Terruit Oceanum, & nostro procul axe remotam

Insolito belli tremefecit murmure Thulen?

Mandemusne Noti flabris, quoscunque timores 205

Pertulimus, festæ doleant ne tristibus aures?

An potius meminisse juvat, semperque vicissim

Gaudia præmissi cumulant inopina dolores?

Utque sub occidua jactatis Pleiade nauris

Commendat placidum maris inclementia portum; 210

Sic mihi tunc major Stilicho, cum læta periclis

Metior, atque illi redeunt in corda tumultus.

Nonne videbantur, quamvis adamante rigentes,

Turribus invalidis fragiles procumbere muri,

Ferratæque Getis ultro se pandere portæ? 215

Nec vallum densæque sudas arcere volantes

Cornipedum saltus. Jam jam conscendere puppes,

Sardoosque habitare finus, & inhospita Cynni

Saxa parant, vitamque freto spumante tueri.

Ipse etiam diffusa brevi Trinacria ponto, 220

Si rerum natura finat, discedere longe

Optet, & Ionium refugio laxare Peloro.

Fultaque despiciens auro laquearia dives,

Tutior Æoliis mallet vixisse cavernis.

Jamque oneri creduntur opes, tandemque libido
Hæsit avaritiæ gravioribus obruta curis. 225

Utque est ingenioque loquax, & plurima fingi
Permittens credique timor; tum somnia vulgo
Narrari; tum monstra Deum, monitusque finistri:
Quid meditentur aves, quid cum mortalibus æther 230
Fulmineo velit igne loqui, quid carmine poscat
Fatidico custos Romani carbasus ævi.

Territat assiduus Lunæ labor, atraque Phoebe
Noctibus ærisonas crebris ululata per urbes.
Nec credunt vetito fraudatam Sole sororem 235

Telluris subeunte globo: sed castra secutas
Barbara Thessalidas patriis lunare venenis
Incestare jubar. Tunc anni lagna prioris,
Et si quod fortasse quies neglexerit omen,
Addit cura novis: lapidosos grandinis ictus, 240

Molitasque examen apes, passimque crematas
Perbacchata domos nullis incendia causis,
Et nunquam cœlo spectatum impune cometen,
Qui primum roseo Phœbi prolatus ab ortu,
Qua micat astrigera senior cum conjuge Cepheus, 245
Inde Lycaonia paulatim expulsus ab Arcto
Crine vago Getici foedavit sidera plaustri,
Donec in exiguum moriens vanesceret ignem.

Sed gravius mentes cæsorum ostenta luporum
Horrificant. Duo quippe lupi sub principis ora,
Dum campis exercet equos, violenter adorti
Agmen, & excepti telis, immane relatu
Prodigium, miramque notam duxere futuri.
Nam simul humano geminas de corpore palmas 250

Utraque perfoffis emiffit bellua coftis :

252

Illo læva tremens , hoc dextera , ventre latebant

Intentis ambæ digitis , & fanguine vivo.

Scrutari fi vera velis , fera nuntia Martis

Ora fub Augufti cafurum prodidit hoftem.

Utque manus utero virides patuere reftecto ,

260

Romula poft ruptas fic virtus emicat Alpes.

Sed malus interpres rerum metus omne trahebat

Augurium pejore via , truncataque membra ,

Nutricemque lupam , Romæ regnoque minari.

Tunc reputant annos , interceptoque volatu

265

Vulturis , incidunt properatis fecula meris.

Solus erat Stilicho , qui desperantibus augur

Sponderet meliora manu : dubiæque falutis .

Dux idem vatesque fuit. Durate parumper ,

Inquit , & excuffis muliebribus ore querelis

270

Fatorum toleremus onus. Nil nautica profunt

Turbatæ lamenta rati : nec feignibus undæ

Planctibus , aut vanis mitefcunt flamina votis.

Nunc inftare manu , toto nunc robore niti

Communi pro luce decet ; fuccurrere velis ,

275

Exhaurire fretum , varios aptare rudentes ,

Omnibus & docti juffis parere magiftri.

Non , fi perfidia nafti penetrabile tempus

Irrupere Getæ , noftas dum Rhætia vires

Occupat , atque alio defudant Marte cohortes ,

280

Idcirco fpec omnis abit. Mirabile poffet

Effe mihi , fi fraude noya , velt calle reperto

Barbarus ignotas invaderet infcius Alpes.

Nunc vero geminis clades repetita tyrannis

Famosum vulgavit iter. Nec nota fefellit
 Semita præstructum bellis civilibus hostem. 285
 Per solitas venere vias, aditusque sequendos
 Barbarico Romana dedit discordia bello.
 Sed nec præteritis hæc res incognita seclis.
 Sæpe laceffitam, sed non impune, fatemur
 Ausoniam. Hæc Senonum restinxit sanguine flammæ. 290
 Hæc & Teutonico quondam patefacta furori
 Colla catenati vidit squalentia Cimbri.
 Vile decus, quod non erexit prævius horror.
 Ingentes geminant discrimina magna triumphos. 295
 Quid turpes jam mente fugas, quid Gallica rura
 Respicitis, Latioque libet post terga relicto
 Longinquum profugis Ararin præcingere castris?
 Scilicet Arctoïis concessa gentibus Urbe
 Confidet regnum Rhodano, capitique superstes 300
 Truncus erit. Vestros stimulant si pignora sensus,
 Me quoque non impar naturæ cura remordet.
 Nec ferro sic corda rigent, ut nosse recusém,
 Quam sanctum soceri nomen, quam dulce mariti,
 Quantus prolis amor. Sed nunquam oblita decoris 305
 Obscœnam latebram pietas ignava requiret.
 Nec vobis fortis monitor, mihi cautior umi.
 Hic conjux, hic progenies, hic carior omni
 Luce gener. Pars nulla mei subducta procellæ
 Accipe tu nostræ, tellus Enotria, mentis 310
 Vincula, communes tecum subeuntia casus,
 Exiguamque moram muris impende tuendis,
 Dum redeo lectum referens in classica robur.
 His dictis pavidi firmavit inertia vulgi

Pectora, migrantisque fugam compescuit aulæ.
 Ausaque tum primum tenebris emergere pulsus
 Hesperia, ut secum junxisse pericula vidit
 Augustum, tantoque sui stetit obside fati.

315

Protinus, umbrosa vestit qua litus oliva.
 Larius, & dulci mentitur Nerea fluctu,
 Parva puppe lacum prætervolat. Ocius inde
 Scandit inaccessos brumali fidere montes,
 Nil hiemis cœlive memor. Sic ille relinquens
 Jejunos antro catulos immanior exit

320

Hiberna sub nocte leo, tacitusque per altas
 Incedit furiale nives. Stant colla pruinis
 Aspera. Flavescentes adstringit stiria setas.

325

Nec meminit leti, nimboſve aut frigora curat,
 Dum natis alimenta paret. Sublimis in Arcton
 Prominet Hercyniæ confinis Rhætia silvæ:

330

Quæ se Danubii jactat Rhenique parentem,
 Utraque Romuleo prætendens flumina regno.
 Primo fonte breves, alto mox gurgite regnant,
 Et fluvijs cogunt unda coeunte minores

In nomen transire suum. Te Cimbrica Tethys
 Divisum bifido consumit, Rhene, meatu.

335

Thracia quinque vadis Istrum vorat Amphitrite.

Ambo habiles remis, ambo glacialia lecti

Terga rotis; ambo Boreæ Martique sodales.

Sed latus, Hesperia quo Rhætia jungitur oræ,

340

Præruptis ferit astra jugis, panditque terendam

Vix æstate viam. Multi ceu Gorgone visa

Obrignere gelu. Multos hausere profunda

Vasta mole nives, cumque ipsis sæpe juvenis

Naufraga candenti merguntur plaustra barathro.
 Interdum glacie subitam labente ruinam
 Mons dedit, & repidis fundamina subruit Austris
 Pendenti malefida solo. Per talia tendit
 Frigoribus mediis Stilicho loca. Nulla Lyæi
 Rocula; rara Ceres: raptos contentus in armis
 Delibasse cibos, madidoque oneratus amictu
 Argentem pulsabat equum. Nec mollia fesso
 Strata dedere torum. Tenebris si cæca repressit
 Nox iter, aut spelæa subit metuenda ferarum,
 Aut pastoralis jacuit sub culmine fultus
 Cervicem clipeo. Stat pallidus hospite magno
 Pastor, & ignoto præclarum nomine vultum
 Rustica sordenti genitrix ostendit alumno.

345

350

355

Illa sub horrendis prædura cubilia filvis,
 Illi sub nivibus somni, curæque laborque
 Pervigil, hanc requiem terris, hæc otia rebus
 Insperata dabant. Illæ tibi, Roma, salutem
 Alpinae peperere casæ. Jam foedera gentes
 Exuerant, Latiiue audita clade feroces
 Vindelicos saltus, & Norica ruta tenebant.

360

365

Ac veluti famuli, mendax quos mortis herilis
 Nuntius in luxum falso rumore resolvit,
 Dum marcent epulis, atque inter vina chorosque
 Perfultat vacuis effrena licentia testis;
 Si reducem dominum fors improvisa revexit,
 Hærent attoniti, libertatemque perosus
 Conscia servilis præcordia concutit horror:
 Sic ducis adspectu cuncti stupuere rebelles,
 Inque uno princeps Latiumque & tota resulsi

370

Roma viro. Frons læta parum, non tristior æquo, 375

Non dejecta malis, mixta sed nobilis ira:

Qualis in Herculeo, quoties infanda jubebat

Eurystheus, fuit ore dolor: vel qualis in atram

Sollicitus nubem mæsto Jove cogitur æther.

Tantane vos, inquit, Getici fiducia belli

380

Erigit? Hinc animo frustra tumuistis inani?

Non ita Romanum fati violentia nomen

Opprimit, ut vestros nequeant punire tumultus

Parte sui. Neu vos longe sermone petito

Demorer, exemplum veteris cognoscite facti.

385

Cum ferus Aufonias perfringeret Hannibal arces,

Et Trebiam sævo geminassent funere Cannæ,

Nequidquam Emathium pepulit spes vana Philippum,

Ut velut afflictos ferro tentaret inerti.

Romanos commovit atrox injuria Patres,

390

Urgerent majora licet: graviterque tulere

Urbibus inter se claris de culmine rerum

Congressis, aliquid gentes audere minores.

Nec poenam differre placet; sed bella gerenti

Punica Levino Regis quoque prælia mandant.

395

Paruit imperiis Consul; fufusque Philippus

(Vilia dum gravibus populis interferit arma,)

Prætereunte manu, didicit non esse potentum

Tentandas, mediis quamvis in luctibus, iras.

Hoc monitu pariter nascentia bella repressit,

400

Et bello quæsit opes, legitque precantes

Auxilio, mensus numerum, qui congruus esset,

Nec gravis Italiæ, formidandusve regenti.

Nec minus accepto nostræ rumore cohortes

(Sic ducis urget amor) properantibus undique signis 405
 Conveniunt; visoque animi Stilichone recepti,
 Singultus varios lacrimosaque gaudia miscent.
 Sic armenta boum, quæ vastis turbida silvis
 Spargit hiems, cantus ac sibila nota magistri
 Certatim repetunt, & avitæ pascua vallis; 410
 Inque vicem se voce rogant, gaudentque fideles
 Reddere mugitus; & qua sonus attingit aurem,
 Rara per obscuras apparent cornua frondes.
 Accurrit vicina manus, quam Rhætia nuper
 Vindelicis autem spoliis defensa probavit. 415
 Venit & extremis legio prætenta Britannis,
 Quæ Scoto dat frena truci, ferroque notatas
 Perlegit exsangues Picto moriente figuras.
 Agmina quin etiam flavis objecta Sicambri,
 Quæque domant Cattsos, immansuetosque Cheruscos, 420
 Huc omnes vertere minas, tutumque remotis
 Excubiis Rhenum solo terrore relinquunt.
 Ullane posteritas credet? Germania quondam
 Illa ferox populis, quæ vix instantibus olim
 Principibus tota poterat cum mole teneri, 425
 Tam sese placidam præstat Stilichonis habenis;
 Ut nec præfidiis nudato limite tentet
 Expositum calcare solum, nec transeat amnem;
 Incustoditam metuens attingere ripam.
 Celsior o cunctis, unique æquande Camillo! 430
 Vestris namque armis Alarici fracta quievit
 Ac Brenni rabies. Confusis rebus uterque
 Divinam tribuistis opem: sed tardior ille
 Jam captæ vindex patriæ; tu sospitis ultor.

O quantum mutata tuo fortuna regressu !

435

Ut sese pariter diffudit in omnia regni

Membra vigor , vivusque redit color urbibus ægris !

Creditur Herculeis lucem renovasse lacertis

Femina dilecti fatis impenſa mariti.

Et juvenem spretæ laniatum fraude novercæ

440

Non sine Circæis Latonia reddidit herbis.

Cretaque , si verax narratur fabula , vidit

Minoum rupto puerum prodire sepulcro :

Quem senior vates avium clangore repertum

Gramine restituit ; miræ nam munere sortis

445

Dulcia mella necem , vitam dedit horridus anguis.

At tuus adventus non unum corpus ab umbris ,

Sed tot communi populos sub morte jacentes ,

Totaque Tartareis e faucibus oppida traxit.

Ipſo Roma die , nec adhuc ostenditur auctor ,

450

Personuit venisse ducem , lætisque Quirites

Vocibus auspicium certi plaufere triumphi ,

Muniti Stilichone suo. Quis gaudia vero

Principis , amplexus alacris quis differat aulæ ?

Pulveris ambiguam nubem speculamur ab altis

455

Turribus , incerti , socios apportet an hostes

Ille globus : mentem suspensa silentia librant ;

Donec pulvereo sub turbine fideris instar

Emicuit Stilichonis apex , & cognita fulsit

Canities. Gavisa repens per moenia clamor

460

Tollitur , Ipſe venit ! Portas secura per omnes

Turba salutatis effunditur obvia signis.

Non jam delectus miseri , nec falce per agros

Deposita jaculum vibrans ignobile messor :

Cl. Claudianus.

Q

Nec tentat clipeum projectis fumere rastris 465
 Bellona ridente Ceres, humilisque novorum
 Seditio clamorosa ducum: sed vera juvenus,
 Verus ductor adest, & vivida Martis imago.

Prospera sed quantum nostræ spes addita menti,
 Tantum exemta Getæ: qui verice proximus astris 470
 Post Alpes jam cuncta sibi promisit apertas,
 Nil superesse ratus. Postquam tot flumina pulsus,
 Cinctaque fluminibus crebris tot moenia cernit,
 Tot subitos pedites, equitum tot conspicit alas,
 Sequæ velut clausum laqueis, sub pectore furtim 475
 Æstuat, & nimium prono fervore petitæ

Jam piget Italiæ, sperataque Roma teneri
 Visa procul. Magni subeunt jam tædia cœpti.
 Occultat tamen ore metum, primosque suorum
 Consultare jubet bellis annisque verendos. 480

Crinigeri sedes patres, pellita Getarum
 Curia: quos plagis decorat numerosa cicatrix,
 Et tremulos regit hasta gradus, & nititur altis
 Pro baculo contis non exarmata senectus.
 Hic aliquis gravior natu, cui plurima dicti 485
 Consilii que fides, defixus lumina terræ,
 Concutiensque comam, capuloque acclinis eburno,

Si numero non fallor, ait, tricesima currit
 Bruma fere, rapidum postquam tranavimus Istrum,
 Romanamque manum tantis elusimus annis. 490
 Sed nunquam Mavors adeo constrinxit in arctum
 Res, Alarice, tuas. Per tot certamina ducto
 Crede seni, qui te tenero vice patris ab ævo
 Gestatum parva solitus donare pharetra,

Atque aptare breves humeris puerilibus arcus. 495

Sæpe quidem frustra monui, servator ut idæi

Fœderis Emathia tutus tellure maneres.

Sed quoniam calidæ rapuit te flamma juventæ ;

Nunc saltem, si cura tibi manet ulla tuorum,

His claustris evade precor : dumque agmina longe, 500

Dum licet, Hesperii præceps elabere terris,

Ne nova prædari cupiens, & parta reponas,

Pastorique lupus scelerum delicta priorum

Intra septa luas. Quid palmitis uber Etrusci,

Quid mihi nescio quam proprio cum Tibride Romam 505

Semper in ore geris ? Referunt si vera parentes,

Hanc urbem infano nullus qui Marte petivit

Lætatus violasse redit. Nec Numina sedem

Destituunt. Jactata procul dicuntur in hostem

Fulmina, divinique volant pro moenibus ignes : 510

Seu cœlum, seu Roma, tonat. Si temnis Olympum,

A magno Stilichone cave, qui semper iniquos

Fortuna famulante premit. Scis ipse, perosis

Arcadiæ quam densa jugis cumulaverit ossa :

Sanguine quam largo Grajos calefecerit amnes. 515

Exstinctusque fores, ni te sub nomine legum

Proditio regnique favor texisset Eoi.

Talia grandævum flammata fronte loquentem

Obliquisque tuens oculis non pertulit ultra ;

Sed rupit rabidas accensa superbia voces : 520

Si non mentis inops fraudataque sensibus ætas

Præberet veniam ; nunquam hæc opprobra lingua

Turpia Danubius me sospite ferret inultus.

Anne, tot Augustos Hebro qui teste fugavi,

Q 2

Te patiar suadente fugam, cum cesserit omnis 525
 Obsequiis natura meis? Subfidere nostris
 Sub pedibus montes, arescere vidimus amnes.
 Non ita Di Getici faxint Manesque parentum,
 Ut mea converſo relegam veſtigia curſu.
 Hanc ego vel victor regno, vel morte tenebo 530
 Victus humum. Per tot populos urbesque cucurri,
 Fregi Alpes, galeisque Padum victricibus haufi.
 Quid reſtat niſi Roma mihi? Gens robore noſtra
 Tunc quoque pollebat, nullis cum fideret armis.
 At nunc Illyrici poſtquam mihi tradita jura, 535
 Meque ſuum fecere ducem; tot tela, tot enſes,
 Tot galeas multo Thracum ſudore parari,
 Inque meos uſus veſtigal vertere ferri
 Oppida legitimo juſſu Romana coegi.
 Sic me fata ſovent. Ipi, quos omnibus annis 540
 Vaſtabam, ſervire dati. Nocitura gementes
 Arma dabant, flammisque diu mollitus & arte
 In ſua damna chalybs fabro lugente rubebat.
 Hortantes his adde Deos. Non ſomnia nobis,
 Nec volucres, ſed clara palam vox edita luco eſt: 545
 Rumpe omnes, Alarice, moras. Hoc impiger anno
 Alpibus Italiae ruptis penetrabis ad Urbem.
 Huc iter uſque datur. Quis jam poſt talia ſegnīs
 Ambigat, aut coelo dubitet parere vocanti?
 Sic ait, hortatuſque ſuos belloque viaeque 550
 Inſtruit. Attollunt vanos oracula faſtus.
 O ſemper tacita ſortes ambage malignae,
 Eventuque patens & neſcia vatibus ipſis
 Veri ſera fides! Ligurum regione ſuprema

Pervenit ad fluvium (miri cognominis) Urbem,
Atque illic domitus vix tandem interprete casu
Agnovit dubiis illusa vocabula fatis.

355

Nec non & Stilicho pugnam poscentia movit
Pleno castra gradu, dictisque instigat euntes :

Nunc, o nunc, Socii, temeratae sumite tandem.

360

Italiae poenas. Obsessi Principis armis

Excusate nefas, deploratumque Timavo

Vulnus, & Alpinum gladiis abolete pudorem.

Hic est, quem toties campis fudistis Achivis;

Quem discors odiisque anceps civilibus orbis,

365

Non sua vis tutata diu, dum foedera fallax

Ludit, & alternæ perjuriam venditat aulæ.

Credite nunc omnes, quas dira Britannia, gentes,

Quas Ister, quas Rhenus, alit, pendere paratas

In speculis. Uno tot proelia vincite bello.

370

Romanum reparate decus, molemque labantis

Imperii fulcite humeris. Hic omnia campus

Vindicat: hæc mundo pacem victoria sancit.

Non in Threiciis Æmi decernimus oris:

Nec super Alpheas umbrantia Mænala ripas

375

Constitimus. Non hic Tegeen Argosque tuemur:

Visceribus mediis, ipsoque in corde videtis

Bella geri. Patrem clipeis defendite Tibrin.

Talia, nunc pediti, turmæ nunc mixtus equestri,

Dicta dabat: simul externis præcepta ferebat

380

Auxiliis. Ibat patiens ditionis Alanus,

Qua nostræ jussere tubæ: mortemque petendam.

Pro Latio docuit gentis prælatus Alanæ;

Cui natura breves animis ingentibus artus

Q 2

- Finxerat, immanique oculos infecerat ira. 385
 Vulneribus pars nulla vacat, rescissaque contis
 Gloria foedati splendet jactantior oris.
 Ille tamen mandante procul Stilichone citatis
 Acceleravit equis, Italamque momordit arenam;
 Felix, Elysiisque plagis & carmine dignus, 390
 Qui male suspectam nobis impensius arsit
 Vel leto purgare fidem: qui judice ferro
 Diluit immeritum laudato sanguine crimen.
 Morte viri turbatus eques fletebat habenas:
 Totaque præciso nutassent agmina cornu, 395
 Ni celer instructa Stilicho legione secutus
 Subsidiis peditum pugnam instaurasset equestrem.
 Quis Musis ipsoque licet Pæane recepto
 Enarrare queat, quantum Gradivus in illa
 Luce suæ dederit fundator originis urbi? 600
 Altius haud unquam toto descendimus ense
 In jugulum Scythiæ: tanta nec clade superbum
 Contudimus Tanain, vel cornua fregimus Istri.
 Invisum miles sitiens haurire cruorem
 Per varias vestes, onerataque plaustra metallo 605
 Tranfit, & argenti cumulos; & cædis avarus
 Contemptas proculcat opes. Pretiosior auro
 Sanguis erat. Passim neglecti prodiga lucri
 Ira furens strictis odium mucronibus explet.
 Purpureos cultus, absumtique igne Valentis 610
 Exuvias, miserisque graves crateras ab Argis,
 Raptaque flagranti spirantia signa Corintho,
 Callidus ante pedes venientibus objicit hostis
 Incassum: neque enim feralis præda moratur,

Sed iustos præbent stimulos monumenta doloris.

615

Afferitur ferro captivum vulgus, & omnes

Diversæ vocis populi, quos traxerat hostis

Servitio, tandem dominorum strage redempti

Blanda cruentatis affigunt oscula dextris,

Desertosque Lares & pignora læta revivunt.

620

Miratur sua quemque domus, cladesque renarrant

Ordine, tum grati referunt miracula belli.

Quis tibi nunc, Alarice, dolor, cum Marte perirent

Divitiæ, spoliisque diu quæsitæ supellex,

Pulsaretque tuas ulularus conjugis aures;

625

Conjugis invictæ quæ dudum freta marito

Demens Aufonidum gemmata monilia matrum,

Romanasque alta famulas cervice petebat?

Scilicet Argolicas Ephyreiadasque puellas

Coeperat & pulchras jam fastidire Lacænas.

630

Sed Dea quæ nimis obstat Rhamnusia votis

Ingemuit, flexitque rotam. Domat aspera victos.

Pauperies, unoque die Romana rependit

Quidquid ter denis acies amisimus annis.

O celebranda mihi cunctis Pollentia seclis!

635

O meritum nomen felicibus apta triumphis!

Virtutis fatale solum; memorabile bustum

Barbariæ! Nam sæpe locis ac finibus illis

Plena laceffito rediit vindicta Quirino.

Hic Oceani stagnis excita supremis

640

Cimbrica tempestas, aliasque immissa per Alpes

Idem procubuit campis. Jam protinus ætas

Q 4

248 *CL. CLAUD. DE BELLO GETICO.*

Adveniens geminæ gentis permisceat ossa ,
Et duplices signet titulos , commune tropæum :
Hic Cimbros fortesque Getas , Stilichone peremptos 645
Et Mario , claris ducibus , tegit Itala tellus.
Discite vesanæ Romam non temnere gentes.

XXVII
CL. CLAUDIANI
IN VI CONSULATUM
HONORII AUGUSTI
P R Æ F A T I O.

OMNIA quæ sensuvolvuntur vota diurno,
Pectore sopito reddit amica quies.
Venator defessa toro cum membra reponit,
Mens tamen ad silvas & sua lustra redit.
Judicibus lites, aurigæ somnia currus,
Vanaque nocturnis meta cavetur equis.
Furto gaudet amans, permutat navita merces,
Et vigil elapsas quærit avarus opes.
Blandaue largitur frustra sitientibus ægris
Irriguus gelido pocula fonte sopor.
Me quoque Musarum studium sub nocte silenti
Artibus assuetis sollicitare solet.
Namque poli media stellantis in arce videbar
Ante pedes summi carmina ferre Jovis.

Utque favet somnus, plaudebant numina dictis, 15
 Et circumfusa sacra corona chori.
 Enceladus mihi carmen erat, victusque Typhœus:
 Hic subit Inarimen, hunc gravis Ætna domat.
 Quam lætum post bella Jovem susceperit æther,
 Phlegrææ referens præmia militiæ. 20
 Additur ecce fides, nec me mea lufit imago,
 Irrita nec falsum somnia misit ebur.
 En Princeps, en orbis apex æquatus Olympo.
 En, quales memini, turba verenda, Deos.
 Fingere nil majus potuit sopor; altaque vati 25
 Conventum cœlo præbuit aula parem.

XXVIII
CL. CLAUDIANI
DE SEXTO CONSULATU
HONORII AUGUSTI
P A N E G Y R I S.

AUREA Fortunæ Reduci si templa priores
Ob reditum vovere ducum, num dignius unquam
Hæc Dea pro meritis amplas sibi posceret ædes,
Quam sua cum pariter trabeis reparatur & Urbi
Majestas? Nec enim campus sollennis & urna
Luditur in morem: species nec dissona coetu,
Aut peregrina nitet simulati juris imago.
Indigenas habitus nativa Palatia sumunt,
Et, patriis plebem castris sociante Quirino,
Mars augusta sui renovat suffragia campi.
Qualis erit terris, quem mons Evandrius offert
Romanis avibus, quem Tibris inaugurat, annus?
Quanquam omnes, quicumque tui cognominis, anni
Semper inoffensum dederint successibus omen,

Sintque tropæa tuas semper comitata secures : 15
 Hic tamen ante omnes miro promittitur ortu
 Urbis & Augusti geminato nomine felix.
 Namque velut stellas Babylonia cura salubres
 Optima tunc spondet mortalibus edere fata , 20
 Coelicolæ cum celsa tenent , summoque feruntur
 Cardine , nec radios humili statione retundunt :
 Haud aliter Latiae sublimis signifer aulæ ,
 Imperii fidus propria cum sede locavit ,
 Auger spes Italas : & certius omina surgunt ,
 Victrici concepta solo. Cum pulcher Apollo 25
 Lustrat Hyperboreas Delphis cessantibus aras ,
 Nil tum Castaliæ rivis communibus undæ
 Dissimiles , vili nec discrepat arbore laurus ;
 Antraque mœsta silent , inconsultique recessus .
 At si Phœbus adest , & frenis grypha jugalem 30
 Riphæo tripodas repetens detorsit ab axe ,
 Tunc silvæ , tunc antra loqui , tunc vivere fontes ,
 Tunc facer horror aquis , adytisque effunditur Echo.
 Clarior , & doctæ spirant præfagia rupes .
 Ecce Palatino crevit reverentia monti , 35
 Exultatque habitante Deo , potioraque Delphis
 Supplicibus late populis oracula pandit ,
 Atque suas ad signa jubet revirescere laurus .
 Non alium certe decuit rectoribus orbis
 Esse larem , nulloque magis se colle potestas 40
 Æstimat , & summi sentit fastigia juris .
 Attollens apicem subjectis Regia Rostris ,
 Tot circum delubra videt , tantisque Deorum
 Cingitur excubiis. Juvat infra tecta Tonantis

Cernere Tarpeja pendentes rupe Gigantes , 45

Cælataque fores , mediisque volantia signa

Nubibus , & densum stipantibus æthera templis ,

Æraque vestitis numerosa puppe columnis

Constita , subnixasque jugis immanibus ædes ,

Naturam cumulante manu ; spoliisque micantes 50

Innumeros arcus. Acies stupet igne metalli ,

Et circumfuso trepidans obtunditur auro.

Agnoscisne tuos , Princeps venerande , Penates ?

Hæc sunt , quæ primis olim miratus in annis ,

Patre pio monstrante , petis. Nil optimus ille 55

Divorum toto meruit felicius ævo ,

Quam quod Romuleis victor sub mœnibus egit

Te consorte dies , cum se melioribus addens

Exemplis , civem gereret terrore remoto ,

Alternos cum plebe jocos dilecta que passus 60

Jurgia , patriciaque domos , privata que passim

Visere deposito dignatus limina fastu.

Publicus hinc ardescit amor , cum moribus æquis

Inclinat populo regale modestia culmen ,

Teque rudem vitæ , quamvis diademate necdum 65

Cingebare comas , focium sumebat honorum ,

Purpureo forum gremio , parvumque triumphis

Induit , & magnis docuit præludere fatis.

Te linguis variæ gentes , missique rogatum

Fœdera Persarum præceres , cum patre sedentem 70

Hac quondam videre domo , positoque tiam

Submisere genu. Tecum prælarga vocavit

Ditandas ad dona tribus : fulgentia tecum

Collecti trabeatus adit delubra Senatus ,

Romano puerum gaudens offerre favori,	75
Ut novus imperio jam tunc assuesceret heres.	
Hinc tibi concreta radice tenacius hæsit,	
Et penitus totis inolevit Roma medullis,	
Dilectæque urbis tenero conceptus ab ungue	
Tecum crevit amor: nec te mutare reversum	80
Evaluit propria nutritor Bosporus arce.	
Et quoties optare tibi, quæ mœnia malles,	
Alludens genitor regni pro parte dedisset,	
Divitis Auroræ solium sortemque paratam	
Sponte remittebas fratri. Regat ille volentes	85
Affyrios: habeat Pharium cum Tigride Nilum:	
Contingat mea Roma mihi! Nec vota fefellit	
Eventus. Fortuna, novum molita tyrannum,	
Jam tibi quærebat Latium; belloque secundo	
Prætinus Eoa velox accitus ab aula	90
Suscipis Hesperiam patrio bis Marte receptam.	
Ipsa per Illyricas urbes Oriente relicto	
Ire Serena comes, nullo deterrita casu,	
Materna te mente fovens, Latioque futurum	
Rectorem, generumque sibi. Seniore supernas	95
Jam repetente plagas, illo sub cardine rerum	
Sedula servatum per tot discrimina pignus	
Restituit sceptris patrui, castrisque mariti.	
Certavit pietate domus, fidæque reductum	
Conjugis officio Stilichonis cura recepit.	100
Felix ille parens, qui te securus Olympum	
Succedente petit. Quam lætus ab æthere cernit	
Se factis crevisse tuis! Duo namque fuere	
Europæ Libyæque hostes. Maurusius Atlas	

Gildonis furias, Alaricum barbara Peuce

105

Nutrierat : qui sæpe tuum sprevere profana

Mente patrem. Thracum venientem finibus alter

Hebri clausit aquis ; alter præcepta vocantis

Respuit ; auxiliisque ad proxima bella negatis

Abjurata palam Libyæ possederat arva.

110

Quorum nunc meritam repetens non immemor iram

Suppliciis fruitur, natoque ultore triumphat.

Ense Thyestiadæ poenas exegit Orestes :

Sed mixtum pietate nefas ; dubitandaque cædis

Gloria, materno laudem cum crimine pensat.

115

Pavit Iuleos inviso sanguine Manes

Augustus. Sed falsa pii præconia sumsit

In luctum patriæ civili strage parentans.

At tibi causa patris rerum conjuncta salutî

Bellorum duplicat lauros, isdemque tropæis

120

Reddita libertas orbi, vindicta parenti.

Sed mihi jam pridem captum Parnassia Maurum

Pieriis egit fidibus chelys. Arma Getarum

Nuper apud socerum plectro celebrata recenti.

Adventus nunc sacra tui libet edere Musis,

125

Grataque patratæ exordia sumere bellis.

Jam Pollentini tenuatus funere campi,

Concessaque sibi (rerum sic admonet. usus)

Luce, tot amissis sociis, atque omnibus una

Direptis opibus, Latio discedere jussus

130

Hostis, & immensi revolutus culmine fati,

Turpe retexit iter. Qualis piratica puppis,

Quæ, cunctis infensa fretis, scelerumque referta

Divitiis, multasque diu populata carinas,

Incidit in magnam bellatricemque triremem; 135
 Dum prædam de more parat, viduataque cæsis
 Remigibus, scissis velorum debilis alis,
 Orba gubernaculis, antennis faucia fractis,
 Ludibrium pelagi vento jactatur & unda,
 Vastato tandem poenas luitura profundo. 140
 Talis ab Urbe minas retro flestebat inanes
 Italiam fugiens: & quæ venientibus ante
 Prona fuit, jam difficilis, jam dura reversis.
 Clausa putat sibi cuncta pavor, retroque relictos,
 Quos modo temnebat, rediens exhorruit amnes. 145
 Undosa tum forte domo vitreisque sub antris
 Rerum ignarus adhuc, ingentes pectore curas
 Volvebat pater Eridanus: quis bella maneret
 Exitus: imperiumne Jovi, legesque placerent,
 Et vitæ Romana quies, an jura perosus 150
 Ad priscos pecudum damnaret secula ritus.
 Talia dum secum movet anxius, advolat una
 Naiadum, resoluta comam; complexaque patrem,
 En Alaricus, ait, non qualem nuper ovantem
 Vidimus. Exsangues, genitor, mirabere vultus. 155
 Percensere manum, tantaque ex gente juvabit
 Reliquias numerasse breves. Jam define moesta
 Fronte queri, Nymphasque choris jam redde sorores.
 Dixerat. Ille caput placidis sublime fluentis
 Extulit, & totis lucem spargentia ripis 160
 Aurea roranti micuerunt cornua vultu.
 Non illi madidum vulgaris arundine crinem
 Velat honos. Rami caput umbravere virentes
 Heliadum, totisque fluunt electra capillis.

Palla tegit latos humeros, curruque paterno 165

Intextus Phaethon glaucos incendit amictus.

Fultraque sub gremio cælati nobilis astris

Æthereum probat urna decus. Namque omnia luctus

Argumenta sui Titan signavit Olympo,

Mutatumque senem plumis, & fronde sorores 170

Et fluvium, nati qui vulnera lavit anhel.

Stat gelidis auriga plagis: vestigia fratris

Germanæ servant Hyades, Cycnique sodalis

Lacteus extentas aspergit circulus alas.

Stelliger Eridanus sinuatis flexibus errans 175

Clara Noti convexa rigat, gladioque tremendum

Gurgite fidereo subterluit Oriona.

Hoc Deus effulgens habitu prospektat euntes

Dejecta cervice Getas. Tunc talia fatur:

Siccine mutatis properas, Alarice, reverti 180

Consiliis? Italæ sic te jam pœnitet oræ?

Nec jam cornipedem Tiberino gramine pascis,

Ut rebare, tuum? Tuscis nec figis aratrum

Collibus? O cunctis Erebi dignissime pœnis,

Tunc Giganteis urbem tentare Deorum 185

Aggressus furiis? Nec te meus, improbe, saltem

Terruit exemplo Phaethon, qui fulmina præceps

In nostris efflavit aquis, dum flammea coeli

Flectere terrenis meditatur frena lacertis,

Mortalique diem sperat diffundere vultu? 190

Crede mihi, simili bacchatur crimine, quisquis

Adspirat Romæ spoliis, aut Solis habenis.

Sic fatus, Ligures Venetosque erectior amnes

Magna voce ciet. Frondentibus humida ripis

Cl. Claudianus.

R

Colla levant, pulcher Ticinus, & Addua visu 195
 Cærulius, & velox Athesis, tardusque meatu
 Mincius, inque novem confurgens ora Timayus.
 Insultant omnes profugo, pacataque lætum
 Invitant ad prata pecus. Jam Pana Lycæum,
 Jam Dryadas revocant, jam rustica numina Faunos. 200

Tu quoque non parvum Getico, Verona, triumpho
 Adjungis cumulum: nec plus Pollentia rebus
 Contulit Aufoniis, aut mœnia vindicis Astæ.
 Hic rursus, dum pacta movet, dampisque coactus
 Extremo mutare parat præsentia casu, 205
 Nil sibi perjurum sensit prodesse furorem,
 Converti nec fata loco; multisque suorum
 Diras pavit aves, inimicaque corpora volvens
 Ionios Athesis mutavit sanguine fluctus.
 Oblatum Stilicho violato foedere Martem 210
 Omnibus arripuit votis, ubi Roma periclo
 Jam procul, & belli medio Padus arbiter ibat.
 Jamque opportunam motu strepuisse rebelli
 Gaudet perfidiam. Præbensque exempla labori
 Sustinet accensos æstivo pulvere soles. 215
 Ipse manu metuendus adest, inopinaque cunctis
 Instruit arma locis, & , qua vocat usus, ab omni
 Parte venit. Fessio si deficit agmine miles,
 Utitur auxiliis, damni securus, & astu
 Debilitat sævum cognatis viribus Istrum, 220
 Et duplici lucro committens proelia, vertit
 In se barbariem nobis utrinque cadentem.
 Ipsum te caperet, letoque, Alarice, dedisset,
 Ni calor incauti male festinatus Alani

Dispositum turbasset opus. Prope captus anhelum 235

Verbere cogis equum. Nec te vitasse dolemus.

I potius genti reliquus, tantisque superstes

Danubii populis, i, nostrum vive tropæum.

Non tamen ingenium tantis se cladibus atrox

Dejicit: occulto tentabat tramite montes, 230

Si qua per scopulos subitas exquirere posset

In Rhætos Gallosque vias. Sed fortior obstat

Cura ducis. Quis enim divinum fallere pectus

Possit, & excubiis vigilantia lumina regni?

Cujus consilium non unquam repperit hostis, 235

Nec potuit texisse suum. Secreta Getarum

Nosse prior, celerique dolis occurrere sensu.

Omnibus exclusus coëptis confidit in uno

Colle tremens: frondesque licet depastus amaras

Arboreo figat sonipes in cortice morsus, 240

Et tetris collecta cibus annique vapore

Sæviat aucta lues, & miles probra superbus

Ingerat obseffo, captivæque pignora monstret:

Non tamen aut morbi tabes, aut omne periculum

Docta subire fames, aut prædæ luctus ademta, 245

Aut pudor, aut dictis movere procacibus iræ,

Ut male tentato toties se credere campo

Cominus auderet. Nulla est victoria major,

Quam quæ confessos animo quoque subjugat hostes.

Jamque frequens rarum decerpere transfuga robur 250

Coëperat, inque dies numerus decrefcere castris;

Nec jam seditio paucis occulta parari,

Sed cunei totæque palam discedere turmæ.

Consequitur, vanoque fremens clamore rotentat;

R 2

Cumque suis jam bella gerit : mox nomina supplex 255

Cum fletu precibusque ciet , veterumque laborum

Admonet , & frustra jugulum parcentibus offert :

Defixoque malis animo sua membra suasque

Cernit abire manus. Qualis Cybeleia quassans

Hyblæus procul æra senex revocare fugaces 260

Tinnitu conatur apes , quæ sponte relictis

Descivere favis ; sonituque exhaustus inani

Raptas mellis opes , solitæque oblita latebræ

Perfida deplorat vacuis examina ceris.

Ergo ubi præclusæ voci laxata remisit

265

Frena dolor , notas oculis humentibus Alpes

Adspicit , & nimium diversi stamine fati

Præsentis reditus , fortunatosque revolvit

Ingressus. Solo peragens tum murmure bellum ;

Protento leviter frangebat mœnia conto ,

270

Irridens scopulos : nunc desolatus & exspes

Debita pulsato reddit spectacula monti.

Tunc sic Ausonium respectans æthera fatur :

Heu regio funesta Getis , heu terra sinistris

Auguriis calcata mihi , satiare nocentum

275

Cladibus , & tandem nostris inflectere pœnis !

En ego , qui toto sublimior orbe ferebar ,

Ante tuum felix aditum , ceu legibus exsul ,

Additusque reus statu propiore sequentum

Terga premor. Quæ prima miser , quæ funera dictis 280

Posteriora querar ? Non me Pollentia tantum ,

Nec captæ cruciastis opes. Hoc aspera fati

Sors tulerit , Martisque vices. Non funditus armis

Concideram. Stipatus adhuc , equitumque catervis

Integer, ad montes reliquo cum robore cessi, 285

Quos Apenninum perhibent. Hunc esse ferebat
Incola, qui Siculum porrectus adusque Pelorum
Finibus ab Ligurum populos complectitur omnes.
Italiae, geminumque latus stringentia, longe
Utraque perpetuo discriminat æquora tractu. 290

Huc ego continuum si per juga tendere cursum,
(Ut prior iratae fuerat sententia mentis,)

Jam desperata valuissem luce, quid ultra?
Omnibus oppeterem fama maiore perustis:

Et certe moriens propius te, Roma, viderem. 295

Ipsaque per cultas segetes mors nostra secuto
Victori damnosa foret. Sed pignora nobis
Romanus, carasque nurus prædamque, tenebat.

Hoc magis exsertum raperem succinctior agmen.
Heu, quibus insidiis, qua me circumdedit arte 300

Fatalis semper Stilicho! Dum parcere fingit,
Retrudit hostiles animos, bellumque remenso.

Evaluit transferre Pado. Proh foedera sævo.

Deteriora jugo! Tunc vis extincta Getarum.
Tunc mihi, tunc letum pepigi. Violentior armis. 305

Omnibus expugnat nostram clementia gentem.
Mars gravior sub pace latet, capiorque vicissim.

Fraudibus ipse meis. Quis jam solatia fesso
Consiliumve ferat? Socius suspectior hoste.

Atque urinam cunctos licuisset perdere bello! 310

Nam quisquis duro cecidit certamine, nunquam
Defuit esse meus. Melius mucrone perirent,

Auferretque mihi luctu levioiore sodales

Victa manus, quam læsa fides. Nullusne clientum

Permanet? Inſenſi comites : odere propinqui. 315
 Quid moror inviſam lucem? Qua ſedeꝝ recondam
 Naufragii fragmenta mei? quæve arva requiram ,
 In quibus haud unquam Stilicho , nimiumque potentis
 Italiae noſtras nomen circumſonet aures?

Hæc memorans inſtante fugam Stilichone tetendit 320
 Expertas horrens aquilas. Comitatur euntem
 Pallor , & atra Fames , & faucia lividus ora
 Luſtus , & inferno ſtridentes agmine Morbi.

Luſtralem ſic rite facem , cui lumen odorum
 Sulfure cæreulo nigroque bitumine fumat , 325
 Circum membra rotat doctus purganda ſacerdos ,
 Rore pio ſpargens , & dira fugantibus herbis ,
 Numina purificumque Jovem Triviamque precatus ;
 Trans caput averſis manibus jaculatur in Auſtrum
 Secum rapturas cantata piacula tædas. 330

Acrior interea viſendi Principis ardor
 Accendit cum plebe patres , & ſæpe negatum
 Flagitat adventum. Nec tali publica vota
 Conſenſu tradunt atavi caluiſſe per Urbem ,
 Dacica bellipotens cum fregerat Ulpus arma , 335
 Atque indignantes in jura redegerat Arctos ,
 Cum faſces cinxere Hypanin , mirataque leges
 Romanum ſtupuit Mæotia terra tribunal.
 Nec tantis patriæ ſtudiis ad templa vocatus ,
 Clemens Marce , redis , cum gentibus undique cinctam 340
 Exiit Heſperiam paribus Fortuna periclis.
 Laus ibi nulla ducum : nam flammeus imber in hoſtem
 Decidit : hunc dorſo trepidum flammante ferebat
 Ambuſtus ſonipes : hic tabeſcente ſolutus

Subsidit galea , liquefactaque fulgure cuspis 345

Canduit , & subitis fluxere vaporibus enses.

Tunc contenta polo mortalis nescia teli

Pugna fuit : Chaldæa mago seu carmina ritu

Armavere Deos : seu , quod reor , omne Tonantis

Oblequium Marci mores potuere mereri. 350

Nunc quoque præsidium Latio non deesset Olympi ,

Deficeret si nostra manus. Sed providus æther

Noluit humano titulos auferre labori ,

Ne tibi jam , Princeps , foceri sudore paratam ,

Quam meruit virtus , ambirent fulmina laurum. 355

Jam toties missi proceres responsa morandi

Rettulerant , donec differri longius Urbis

Communes non passa preces penetralibus altis

Profiluit , vultusque palam confessa coruscos

Impulit ipsa suis cunctantem Roma querelis : 360

Diffimulata diu tristes in amore repulsas

Vestra parens , Auguste , queror. Quonam usque tenebit

Prælatas mea vota Ligus , veritumque propinqua

Luce frui , spatiis discernens gaudia parvis ,

Torquebit Rubicon vicino numine Tibrin ? 365

Nonne semel sprevisse sat est , cum reddita bellis

Africa venturi lustris spe Principis Urbem ?

Nec duras tantis precibus permovimus aures ?

Ast ego frenabam geminos , quibus altior ires ,

Electi candoris equos , & nominis arcum 370

Jam molita tui , per quem radiante decorus

Ingredere toga , pugnae monumenta dicabam ,

Defensam titulo Libyam testata perenni.

Jamque parabantur pompæ simulacra futura

Tarpejo spectanda Jovi, cælata metallo 375
 Classis ut aurato fulcâret remige fluctus,
 Ut Massyla tuos anteirent oppida currus,
 Palladiaque comas innexus arundine Triton
 Edomitis veheretur equis: & in ære trementem
 Succinctæ famulum ferrent Atlanta cohortes. 380
 Ipse Jugurthinam subiturus carcere poenam
 Præberet fera colla jugo, vi captus & armis,
 Non Bocchi Syllæve dolis. Sed prima remitto.
 Num præsens etiam Getici me laurea belli
 Declinare potest? Sedesne capacior ullâ 385
 Tantæ laudis erit? Tua te benefacta morantem
 Conveniunt, meritisque tuis obnoxia virtus
 Quos servavit amat. Jam flavescentia centum
 Messibus æstivæ detondent Gargara falces,
 Spectandosque iterum nulli celebrantia ludos 390
 Circumflexa rapit centenus secula consul.
 His annis, qui lustra mihi bis dena recepsent,
 Nostra ter Augustos intra pomœria vidi,
 Temporibus variis: eadem sed causa tropæis
 Civilis dissensus erat. Venere superbi, 395
 Scilicet ut Latio resperfos sanguine currus
 Adspicerem? Quisquamne piæ lætanda parenti
 Natorum lamenta putet? Periere tyranni,
 Sed nobis periere tamen. Cum Gallica vulgo
 Proelia jactaret, tacuit Pharsalica, Cæsar. 400
 Namque inter socias acies cognataque signa
 Ut vinci miserum, nunquam vicisse decorum.
 Restituat priscum per te jam gloria morem
 Verior, & fructum sinceræ laudis ab hoste

Desuetum jam redde mihi, justisque furoris
 Externi spoliis fontes absolve triumphos. 405
 Quem precor ad finem Laribus sejuncta potestas
 Exsulat, imperiumque suis a sedibus errat?
 Cur mea quæ cunctis tribuere Palatia nomen
 Neglecto squalent senio? nec creditur orbis 410
 Illinc posse regi? Medium non deserit unquam
 Coeli Phœbus iter, radiis tamen omnia lustrat.
 Segnius an veteres Istrum Rhenumque tenebant,
 Qui nostram coluere domum? Leviusne tremebant
 Tigris & Euphrates, cum fœdera Medus & Indus 415
 Hinc peteret, pacemque mea speraret ab arce?
 Hic illi mansere viri, quos mutua virtus
 Legit, & in nomen Romanis rebus adoptans
 Judicio pulchram seriem, non sanguine, duxit.
 Hic proles atavum deducens Ælia Nervam, 420
 Tranquillique Pii, bellatoresque Severi.
 Hunc civis dignare chorum, conspectaque dudum
 Ora refer, pompam recolens ut mente priorem,
 Quem tenero patris comitem susceperat ævo,
 Nunc duce cum socero juvenem te Tiberis adoret. 425
 Orantem medio Princeps sermone refovit:
 Nunquam aliquid frustra per me voluisse dolebis,
 O Dea, nec legum fas est occurrere matri.
 Sed nec post Libyam (falsis ne perge querelis
 Incusare tuos) patriæ mandata vocantis 430
 Sprevimus. Advectæ misso Stilichone curules,
 Ut nostras tibi, Roma, vices pro principe consul
 Impleret, generoque socer. Vidistis in illo
 Me quoque. Sic credit pietas; non sanguine solo;

Sed claris potius factis, experta parentem. 435
 Cuncta quidem centum nequeam perstringere linguis,
 Quæ pro me mundoque gerit: sed ab omnibus unum,
 Si fama necdum patuit, te, Roma, docebo,
 Subjectum nostris oculis, & cujus agendi
 Spectator vel causa fui. Populator Achivæ 440
 Bistonæque plagæ, crebris successibus amens,
 Et ruptas animis spirans immanibus Alpes,
 Jam Ligurum trepidis admoverat agmina muris,
 Tutior auxilio brumæ, (quod gentibus illis
 Sidere consuetis favet inclementia cœli) 445
 Meque minabatur calcato obsidere vallo,
 Spem vano terrore fovens, si forte, remotis
 Præfidiis, urgente metu, quæ vellet, obirem
 Conditione fidem. Nec me timor impulit ullus,
 Et duce venturo fratrum, memoremque tuorum, 450
 Roma, ducum, quibus haud unquam vel morte parata
 Fœdus lucis amor pepigit dispendia famæ.

Nox erat, & late stellarum more videbam
 Barbaricos ardere focos: jam classica primos
 Excierant vigiles, gelida cum pulcher ab Arcto 455
 Adventat Stilicho. Medius sed clauserat hostis
 Inter me locerumque viam, pontemque tenebat,
 Addua quo scissas spumosior incitat undas.
 Quid faceret? Differret iter? Discrimina nullas
 Nostra dabant adeunda moras. Perrumperet agmen? 460
 Sed paucis comitatus erat. Nam plurima retro,
 Dum nobis properat succurrere, liquerat arma
 Extera, vel nostras acies. Hoc ille locatus
 Ancipiti, longum socias tardumque putavit.

Exspectasse manus, & nostra pericula tendit 465
 Posthabitis pulsare suis, mediumque per hostem
 Flammatus virtute pia, propriæque salutis
 Immemor, & stricto prosternens obvia ferro,
 Barbara fulmineo secuit tentoria cursu.

Nunc mihi Tydiden attollant carmina vatum, 470
 Quod juncto fidens Ithaco patefacta Dolonis
 Indicio, dapibusque simul, religataque somno
 Thracia sopiti penetraverit agmina Rhesi,
 Grajaque rettulerit capros ad castra jugales,
 Quorum, si qua fides augentibus omnia Musis, 475
 Impetus excessit Zephyros, candorque pruinas.
 Ecce virum, taciti qui nulla fraude soporis
 Ense palam sibi pandit iter, remeatque cruentus,
 Et Diomedeis tantum præclarior ausis,
 Quantum lux tenebris, manifesta proelia furtis. 480

Adde quod & ripis steterat munitior hostis,
 Et cui nec vigilem fas est componere Rhesium,
 Thrax erat; hic Thracum domitor. Non tela retardant,
 Objice non hæsit fluvii. Sic ille minacem
 Tyrrhenam labente manum pro ponte repellens 485
 Trajecit clipeo Tibrin, quo texerat Urbem
 Tarquinio mirante Cocles, mediisque superbus
 Porfennam respexit aquis. Celer Addua nostro
 Sulcatus focero. Sed cum tranaret, Etruscis
 Ille dabat tergum, Geticis hic pectora, bellis. 490

Exsere nunc doctos tantæ certamina laudis
 Roma choros, & quanta tuis facundia pollet
 Ingeniis, nostrum digno sonet ore parentem.

Dixit, & antiquæ muros egressa Ravennæ

Signa movet; jamque ora Padi, portusque relinquit 495
 Flumineos, certis ubi legibus advena Nereus
 Æstuat, & pronas puppes nunc amne secundo,
 Nunc redeunte, vehit: nudataque litora fluctu
 Deserit, Oceani lunaribus æmula damnis.
 Lætior hinc Fano recipit Fortuna vetusto, 500
 Despiciturque vagus prærupta valle Metaurus,
 Qua mons arte patens vivo se perforat arcu,
 Admittitque viam sectæ per viscera rupis,
 Exsuperans delubra Jovis, saxoque minantes
 Apenninigenis cultas pastoribus aras. 505
 Quin & Clitumni sacras victoribus-undas,
 Candida quæ Latiis præbent armenta triumphis,
 Visere cura fuit. Nec te miracula fontis.
 Prætereunt: tacito passu quem si quis adiret,
 Lentus erat: si voce gradum majore citasset, 510
 Commotis fervebat aquis. Cumque omnibus una
 Sit natura vadis, smiles ut corporis umbras
 Ostendant: hæc sola novam jactantia sortem
 Humanos properant imitari flumina mores.
 Cessa dehinc patulum prospectans Narnia campum 515
 Regali calcatur equo, rarique coloris
 Non procul amnis abest, urbi qui nominis auctor,
 Illice sub densa silvis arctatus opacis,
 Inter utrumque jugum tortis anfractibus albet.
 Inde, salutato libatis Tibride lymphis, 520
 Excipiunt arcus, operosaque semita vastis
 Molibus, & quidquid tantæ præmittitur urbi.
 Ac velut officiis trepidantibus ora puellæ
 Spe propiore tori mater sollertior ornat

Adveniente proco, vestesque & cingula comit- 525

Sæpe manu, viridique angustat jaspide pectus,

Substringitque comam gemmis, & colla monili

Circuit, & baccis onerat candentibus aures:

Sic oculis placitura tuis, insignior audis

Collibus, & nota major se Roma videndam 530

Obtulit. Addebant pulchrum nova mœnia vultum,

Audito perfecta recens rumore Getarum,

Profecitque opifex decori timor, &, vice mira,

Quam pax intulerat, bello discussa senectus;

Erexit subitas turres, cinctosque coegit 535

Septem continuo montes juvenescere muro.

Ipse favens votis, solitoque decentior aer,

Quamvis affiduo noctem foedaverit imbri,

Principis & Solis radiis deterfa removit.

Nubila. Namque ideo pluviis turbaverat omnes 540

Ante dies, lunamque rudem madefecerat Auster,

Ut tibi servatum scirent convexa serenum.

Omne, Palatino quod pons a colle recedit

Mulvius, & quantum licuit consurgere testis,

Una replet turbæ facies: undare videres 545

Ima viris, altas effulgere matribus ædes.

Exsultant juvenes æquævi Principis annis:

Temnunt prisca senes, & in hunc sibi prospera fati-

Gratantur durasse diem. Moderataque laudant

Tempora, quod clemens aditu, quod pectore, solus 550

Romanos vetuit currum præcedere Patres:

Cum tamen Eucherius, cui regius undique sanguis,

Atque Augusta soror, fratri præberet ovarianti

Militis obsequium: sic illum dura parentis

Instituit pietas in se vel pignora parci; 555
 Quique neget nato, procerum quod præstet honori.

Hæc sibi cura senum, maturaque comprobatur ætas:
 Idque inter veteris speciem præsentis & aulae
 Judicat, hunc civem, dominos venisse priores.

Conspicuas tum flore genas, diademate crinem, 560
 Membraque gemmato trabæ viridantia cinctu,

Et fortes humeros, & certatura Lyæo
 Inter Erythræas surgentia colla smaragdosa
 Mirari sine fine nurus: ignaraque virgo,
 Cui simplex calet ore pudor, per singula cernens 565

Nutricem consultat anum, Quid fixa draconum
 Ora velint? Ventis fluitent, an vera minentur
 Sibila suspensum rapturi faucibus hostem?

Ut chalybem indutos equites, & in ære latentes
 Vidit cornipedes; Quanam de gente, rogabat, 570

Ferrati venere viri? Quæ terra metallo
 Nascentes informat equos? Num Lemnius auctor
 Addidit hinnitum ferro, simulacraque bellis

Viva dedit? Gaudet metuens, & pollice monstrat,
 Quod picturatas galeæ Junonia cristas 575

Ornet avis, vel quod rigidos vibrata per amos
 Rubra subaurato crispentur serica dorso.

Tum tibi magnorum mercem Fortuna laborum
 Perfolvit, Stilicho; curru cum vectus eodem
 Urbe triumphantem generum florente juventa 580

Conspiceres, illumque diem sub corde referres,
 Quo tibi confusa dubiis formidine rebus
 Infantem genitor moriens commisit alendum.

Virtutes variæ fructus sensere receptos:

Depositum servasse, Fides: Constantia, parvum 585
 Præfecisse orbi: Pietas, fovisse propinquum.
 Hic est ille puer, qui nunc ad Rostra Quirites
 Evocat: & folio sultus genitoris eburno
 Gestarum Patribus causas ex ordine rerum,
 Eventusque refert: veterumque exempla secutus 590
 Digerit imperii sub iudice fata Senatu.
 Nil cumulat, verbisque nihil fiducia cêlat.
 Fucati sermonis opem mens conscia laudis
 Abnuït. Agnoscunt procures, habituque Gabino
 Principis, & ducibus circumstipata togatis 595
 Jure paludatæ jam curia militat aulæ.
 Adfuit ipsa suis ales Victoria templis
 Romanæ tutela togæ: quæ divite pompa
 Patricii reverenda fovet sacraria cœtus,
 Castrorumque eadem comes indefessa tuorum; 600
 Nunc tandem fruitur junctis, atque omne futurum
 Te Romæ seseque tibi promittit in ævum.
 Hinc te jam patriis Laribus via nomine vero
 Sacra refert. Flagrat studiis concordia vulgi,
 Quam non illecebris disperfi colligis auri; 605
 Nec tibi venales captant æraria plausus
 Corruptura fidem. Meritis offertur inemtus
 Pura mente favor. Nam munere carior omni
 Obstringit sua quemque salus. Procul ambitus erret.
 Non quærat pretium, vitam qui debet amor. 610
 O quantum populo secreti numinis addit
 Imperii præfens genius, quantamque rependit
 Majestas alterna vicem, cum regia Circi
 Convexum gradibus veneratur purpura vulgus,

Assensuque cavæ sublatu in æthera vallis 615
 Plebis adoratæ reboat fragor , unaque totis
 Intonat Augustum septenis arcibus Echo.
 Nec solis hic cursus equis : affueta quadrigis
 Cingunt arva trabes , subitæque adspectus arenæ
 Diffundit Libycos aliena valle cruores. 620
 Hæc & belligeros exercuit area lusus.
 Armatos hic sæpe choros , certaue vagandi
 Textas lege fugas , inconfusosque recursus ,
 Et pulchras errorum acies , jucundaue Martis
 Cernimus : insonuit cum verbere signa magister , 625
 Mutatosque edunt pariter tot pectora motus ,
 In latus allisis clipeis , aut rursus in altum
 Vibratis. Grave parma sonat mucronis acuti
 Murmure , & umbonum pulsu modulante resultans
 Ferreus alterno concentus clauditur ense. 630
 Una omnis submissa phalanx , tantæque salutant
 Te , Princeps , galeæ. Partitis inde catervis
 In varios docto discurritur ordine gyros ,
 Quos neque semiferi Gortynia testâ juveni ,
 Flumina nec crebro vincant Mæandria flexu. 635
 Discreto revoluta gradu torquentur in orbes
 Agmina , perpetuisque immoto cardine claustris
 Janus bella premens , lætæ sub imagine pugnæ ,
 Armorum innocuos Paci largitur honores.
 Jamque novum fastis aperit felicibus annum 640
 Ore coronatus gemino. Jam Tibris in uno
 Et Bruti cernit trabeas , & sceptrâ Quirini.
 Consule lætatur post plurima secula viso
 Pallanteus apex. Agnoscunt Rostra curules

Auditas quondam proavis, defuetaque cingit 645
 Regius auratis fora fascibus Ulpia liſtor:
 Et sextas Genica prævelans fronde ſecures
 Colla triumphati proculcat Honorius Iſtri:
 Exeat in populos cunctis illuſtrior annus,
 Natus fonte ſuo: quem non aliena per arva 650
 Induit hoſpes honos: cujus cunabula fovit
 Cûria: quem primi tandem videre Quirites:
 Quem domitis auſpex peperit Victoria bellis.
 Hunc & privati titulis famulantibus anni,
 Et quos armipotens genitor, retroque priores 655
 Diverſis geſſere locis, ceu Numen, adorent.
 Hunc & quinque tui, vel quos habiturus in Urbe
 Poſt alios, Auguſte, colant: licet uauſ in omnes
 Conſul eas, magno ſextus tamen iſte ſuperbit
 Nomine, præteritis melior, venientibus auſtor. 660

X X I X

CL. CLAUDIANI

LAUS SERENÆ REGINÆ

UXORIS STILICHONIS.

DIC, mea Calliope, cur tanto tempore differs
 Pierio meritam ferto redimire Serenam?
 Vile putas donum, solitam confurgere gemmis,
 Et rubro radiare mari, si floribus ornes
 Reginæ Regina comam? si floribus illis, 5
 Quos neque frigoribus Boreas, nec Sirius urit
 Æstibus, æterno sed veris honore rubentes
 Fons Aganippea Permessius educat unda:
 Unde piæ pascuntur apes, & prata legentes
 Transmittunt seclis Heliconia mella futuris. 10
 Dignius an vates alios exercuit unum
 Femineæ virtutis opus? Consorte redempto
 Casta maritali successit Thessala fato,
 Inque suos migrare virum non abnuvit annos.
 Hoc Graji memorant. Latiis movet ora Camœnis 15
 Præscia fatōrum Tanaquil, rediensque per undas

Clœlia Tibrinas, & eodem flumine ducens
 Claudia virgineo cunctantem crine Cybellæ:
 Anne aliud toto molitur carminis æstu
 Mæonii mens alta senis? Quod stagna Charybdis 20
 Armarit, quod Scylla canes, quod pocula Circe:
 Antiphata vitata fames, surdoque carina
 Remige Sirenum cantus transvecta tenaces:
 Lumine fraudatus Cyclops, contempta Calypso:
 Penelopæ decus est, atque uni tanta paratur 25
 Scena pudicitia: terræ pelagique labores,
 Et toridem sævi bellis, quot fluctibus, anni,
 Conjugii docuere fidem. Sit Claudia felix
 Teste Dea, castosque probet sub numine mores,
 Absolvens puppisque moras crimenque pudoris: 30
 Penelope trahat arte procos, fallatque furentes
 Stramina nocturnæ relegens sollertia telæ:
 Non tamen audebunt titulis certare Serenæ.
 Quod si nobilitas cunctis exordia pandit
 Laudibus, atque omnes redeunt in semina causæ; 35
 Quis venerabilior sanguis? quæ major origo,
 Quam regalis, erit? Non hoc privata dedere
 Limina, nec tantum poterat contingere nomen
 Angustis Laribus. Patruo te Principe celsam
 Bellipotens illustrat avus: qui signa Britanno 40
 Intulit Oceano, Gætulaque repulit arma.
 Claram Scipiadum taceat Cornelia gentem,
 Seque minus jactet Libycis dotata tropæis.
 Cardine tu gemino laetros prætendis avitas.
 Inde Caledoniis, Australibus inde parentum 45
 Cingeris exuviis. Necdum moderamina mundi

Sumserat illa domus, cum te Lúcina beatis
 Ederet astrorum radiis. O maxima rerum
 Gloria! post genitam didicit regnare Serenam.

Quid dignum memorare tuis, Hispania, terris

50

Vox humana, valet? Primo levat æquore Solem

India: tu fessos exacta luce jugales

Præluis, inque tuo respirant sidera fluctu.

Dives equis, frugum facilis, pretiosa metallis,

Principibus secunda piis. Tibi secula debent

55

Trajanum: series his fontibus Ælia fluxit.

Hinc senior pater; hinc juvenum diademata fratrum.

Namque aliæ gentes, quas foedere Roma recepit,

Aut armis domuit, varios aptantur in usus

Imperii: Phariæ segetes, & Punica messis

60

Castrorum dextera, cibo: dat Gallia robur

Militis: Illyricis sudant equitibus ælæ.

Sola novum Latiis vestigal Iberia rebus

Contulit, Augustos. Fruges, æraria, miles

Undique conveniunt, totoque ex orbe leguntur:

65

Hæc generat, qui cuncta regant. Nec laude virorum

Censeri contenta fuit, nisi matribus æque

Vinceret, &, gemino certatim splendida sexu,

Flaccillam Mariamque daret pulchramque Serenam.

Te nascente ferunt per pinguia culta tumentem

70

Divitiis undasse Tagum. Callæcia risit

Floribus, & roseis formosus Duria ripis

Vellera purpureo passim mutavit ovili.

Cantaber Oceanus vicino litore gemmas

Exspuit: effossis nec pallidus Astur oberrat

75

Montibus. Oblatum sacris natalibus aurum

Vulgo vena vomit. Pirenæisque sub antris
 Ignea flumineæ legere Ceraunia nymphæ.
 Quæque relabentes undas æstumque secutæ
 In refluos venere palam Nereides amnes;
 Confessæ plausu dominam, cecinere futuris
 Auspicium thalamis. Alio tum parvus in axe
 Crescebat Stilicho, vorique ignarus agebat,
 Debita cui longe conjux, penitusque remota
 Orbe parabatur tanti concordia fati.

80

85

Nec tua mortalis meruit cunabula nutrix.
 Ubera prima dabant gremiis redolentibus Horæ,
 Ternaque te nudis innectens Gratia membris
 Afflavit, docuitque loqui. Quacunque per herbam
 Reptares, fluxere rosæ: candentia nasci
 Lilia. Si placido cessissent lumina somno,
 Purpura surgebat violæ, factura cubile
 Gramineum, vernansque tori regalis imago.

90

Omina non audet genitrix tam magna fateri,
 Successusque suos arcani conscia voti
 Spe trepidante tegit. Gestabat Honorius arcto
 Te pater amplexu. Quoties ad limina princeps
 Theodosius privatus adhuc fraterna veniret,
 Oscula libabat, teque ad sua testâ ferebat
 Lætior. In matrem teneris conversâ querelis,
 Quid me de propriis auferre Penatibus, inquis,
 Imperat hic semper? Prælagia luserat error,
 Et dedit augurium regnis infantia linguæ.

95

100

Defuncto genitore tuo sublimis adoptat
 Te patruus, magnique animo solatia lætus
 Restituens, propius, quam si genuisset, amavit

105

S. 3

Defuncti fratris sobolem. Nec carior olim
 Murua Ledæos devinxit cura Laconas.
 Addidit & proprio germana vocabula nato;
 Quaque datur, fratris speciem sibi reddit ademti.
 Denique cum rerum summas electus habenas
 Susciperet, non ante suis impendit amorem
 Pignoribus, quam te pariter fidamque fotorem
 Litus ad Eoum terris acciret Iberis.

110

Deseritur jam ripa Tagi, Zephyrique relictis
 Sedibus, Auroræ famulas properatur in urbes.
 Incedunt geminæ proles fraterna puellæ;
 Inde Serena minor, prior hinc Thermantia natu;
 Expertes thalami, quarum Cythereia nec dum
 Sub juga cervices niveas Hymenæus adegit.
 Utraque luminibus tumidum micat: utraque pulchras
 Excitat ore faces. Qualis Latonia virgo,
 Et solo Jove nata foror: cum forte revisunt
 Æquorei sortem patrui, spumantia cedunt
 Æquora, castarum gressus venerata Dearum.
 Non ludit Galatea procax, non improbus audet
 Tangere Cymothoen Triton, totoque severos
 Indicit mores pelago pudor, ipsaque Proteus
 Arcet ab amplexu turpi Neptunia monstra.
 Tales sceptriferi visuræ testæ parentis
 Limen Honoriades penetrant regale sorores:
 Ambas ille quidem patrio complexus amore:
 Sed merito pietas in te proclivior ibat.
 Et quoties, rerum moles ut publica cogit,
 Tristior, aut ira tumidus flagrante redibat,
 Cum patrē nati fugerent, atque ipsa timeret

115

120

125

130

135

Commotum Flaccilla virum, tu sola frementem
 Frangere, tu blando poteris sermone mederi.
 Alloquii hæere tuis: secreta, fidelis:
 Prisca puellares reverentia transiit annos.
 Non talem Triviæ confert laudator Homerus
 Alcinoë genitam: quæ, dum per litora vestes
 Explicat, & famulas exercet læta choreas,
 Auratam jaculata pilam, post naufraga somni
 Otia progressum foliis expavit Ulysses.
 Pierius labor, & veterum tibi carmina vatum
 Ludus erant: quos Smyrna dedit, quos Mantua, libros
 Percurrens, damnas Helenen, nec parcis Elissæ.
 Nobiliora tenent animos exempla pudicos.
 Laodamia sequens remeantem rursus ad umbrās
 Phylaciden, & prona ruens Capaneia conjux
 Communes ardente viro mixtura favillas,
 Et gravis incumbens casto Lucretia ferro,
 Vulnere quæ proprio, facinus testata tyranni
 Armavit patriæ justos in bella dolores,
 Exsule Tarquinio; memorandaque concidit uno.
 Ulta pudicitiam libertatemque cruore.
 Talia facta libens non tu virtute minori,
 Sed fato meliore, legis. Jam nubilis ætas
 Principe sollicito votis exsererat aulam
 Incertis, quem tanta tori fortuna maneret.
 Antiquos loquitur Musarum pagina reges;
 Quod dira sub lege procos certare juberent,
 Emturos thalamum dubii discrimine leti,
 Et sua crudeles gauderent pignora mortis.
 Ambitione peti. Curru Pisæa marino.

140

145

150

155

160

165

S 4

Fugit tela Pelops. Nam perfidus objice regis
 Prodidit Œnomaï deceptum Myrtilus axem.
 Hippomenes trepidus cursu ferroque secutam
 Aurato volucrem flexit Schoeneïda pomo.
 Herculeas vidit fluvio luctante palæstras
 Moenibus ex altis Calydon, pretiumque labori
 Deïanira fuit, cum pectore victor anhelò
 Alcides premeret, retroque Acheloïus iret
 Decolor. Attonitæ stringebant vulnera Nymphæ.
 Saucia truncato pallebant flumina cornu.
 Te non Hesperidum pomis, non amne subactò,
 Non socerum fallente rota, sed iudice dignus
 Augusto, variis Stilicho spectatus in armis
 Accipit, & regni dotes virtute paravit.

170

175

180

Sæpe duces meritas bello tribuere coronas.
 Hunc cingit muralis honos: hunc civica quercus
 Nexuit: hunc domitis ambit rostrata carinis.
 Solus militiæ mira mercede jugalem
 Promeruit Stilicho, socero referente, coronam.
 Agnovit patruï similem Thermantia curam:
 Nupsit & illa duci. Sed longe fata sororis
 Inferiora tuis. Alio tibi lumine tædas
 Accendit Romana Salus, magnisque coronis
 Conjugium fit cura tuum. Dilectus equorum,
 Quos Phrygiæ matres, Argeaque gramina pastæ
 Semine Cappadocum sacris præsepibus edunt,
 Primus honos. Geminò mox idem culmine duxit
 Agmina: commissosque labor sic gessit honores,
 Ut semper merito princeps cum magna dedisset,
 Deberet majora tamen. Si bellica nubes

185

190

195

Ingrueret, quamvis annis & jure minori
 Cedere grandævos equitum peditumque Magistros
 Adspiceres, totumque palam permittere Martem.
 Nec gradus ætatisve pudor senioribus obstat, 200
 Ne juveni parere velint. Ceu flamine molli,
 Tranquillisque fretis, clavum sibi quisque regendum
 Vindicat: incumbat si turbidus Auster, & unda
 Pulsset utrumque latus; posito certamine nautæ
 Contenti meliore manu, seseque ratemque 205
 Unius imperiis tradunt, artemque pavore
 Confessis finem studiis fecere procellæ.
 Haud aliter Stilicho, fremuit cum Thracia belli
 Tempestas, cunctis pariter cedentibus, unus
 Eligitur ductor. Suffragia quippe peregit 210
 Judex vera timor. Victus ratione salutis
 Ambitus, & pulsus tacuit formidine livor.

Quis tibi tunc per membra tremor, quantæque cadebant
 Ubertim lacrimæ, cum sæva vocantibus arma
 Jam lituis, madido respectans limina vultu, 215
 Optares reducem, galeæque inserta minaci
 Oscula cristati raperes festina mariti?
 Gaudia quæ rursus, cum post victricia tandem
 Classica fidereas ferratum pectus in ulnas
 Exciperes: castæ tuto per dulcia noctis 220
 Otia pugnarum seriem narrare juberet?

Non illo nitidos unquam bellante capillos
 Comere: non solitos gemmarum sumere cultus.
 Numinibus votisve vacas, & supplice crine
 Verris humum. Teritur neglectæ gratia formæ 225
 Cum proprio reditura viro. Nec deside cura

282. *CL. CLAUD. LAUS SERENÆ REG.*

Segnis marcet amor. Laudem prudentia belli
 Feminea pro parte subit. Dum gentibus ille
 Confligit, vigili tu prospicis omnia sensu :
 Ne quid in absentem virtutibus obvia semper
 Audeat invidiæ, rabies, neu rumor iniquus;
 Ne qua procul positus furto subsederit armis
 Calliditas nocitura domi. Tu sedula quondam
 Rufino meditante nefas, cum quæreret artes
 In ducis exitium, conjuratosque foveret
 Contra pila Getas, motus rimata latentes,
 Mandatis tremebunda virum scriptisque monebas.

230

235

RELIQUA DESIDERANTUR.

XXX
 CL. CLAUDIANI
 EPITHALAMIUM
 DICTUM
 PALLADIO
 V. C. TRIBUNO ET NOTARIO
 ET
 CELERINÆ.

P R Æ F A T I O.

CARMINA per thalamum, quamvis festina, negare.
 Nec volui genero, nec potui socero.
 Hic socius, dux ille mihi; nostrique per aulam
 Ordinis hic consors emicat, ille prior.
 Hunc mihi conjungit studiis communibus ætas;
 Hunc mihi præponit vel senium, vel honos.
 Carmen amor generi, soceri reverentia poscit,
 Officio vatis, militis obsequio.

XXXI

EPITHALAMIUM

FORTE Venus blando quæsitum frigore somnos
 Vitibus intexti gremio succefferat antri,
 Densaque fidereos per gramina fuderat artus,
 Acclinis florum cumulo. Crispatur opaca
 Pampinus, & mites undatim ventilat uvas. 5
 Ora decet neglecta sopor, fastidit amictum
 Æstus, & exuto translucent pectore frondes.
 Idaliæ juxta famulæ, triplexque vicissim
 Nexa sub ingenti requiescit Gratia quercu.
 Pennati passim pueri, quo quemque vocavit 10
 Umbra, jacent. Fluitant arcus, ramisque propinquis
 Pendentes placido suspirant igne pharetræ.
 Pars vigiles ludunt, aut per virgulta vagantur;
 Scrutantur nidos avium, vel roscida læti
 Mala legunt donum Veneris, flexusque sequuntur 15
 Palmitis, & summas pennis librantur in ulmos.
 Descendunt alii lucum; Dryadasque procaces
 Spectandi cupidas, & rustica Numina pellunt,
 Silvestresque Deos: longeque tuentibus antrum
 Flammea lascivis intendunt spicula Faunis. 20
 Cum subito varius vicina clamor ab urbe,

Et fausti juvenum planus, mixtæque choreis
 Auditæ per rura lyræ. Celerina per omnes
 Italiæ canitur montes, omnisque maritum
 Palladium resonabat ager. Pervenit ad aures 25
 Vox jucunda Deæ, strepituque excita resedit,
 Et reliquum nitido deterfit pollice somnum.
 Utque erat indigesta comas, turbata capillos,
 Mollibus exsurgit stratis, Hymenæon & omne
 Agmen, & innumeros Hymenæum poscit Amores. 30

Hunc Musa genitum legit Cytherea, ducemque
 Præfecit thalamis. Nullum junxisse cubile
 Hoc sine, nec primas fas est attollere tædas.

Conspicitur tandem. Platano namque ille sub alta
 Fusus inæquales cera texebat avenas, 35
 Mænaliisque modos, & pastoralia labris
 Murmura tentabat relegens, orisque recursum
 Dissimilem tenui variabat arundine ventum.
 Restitit, ut vidit Venerem, dignisque remisissis
 Ad terram tacito defluxit fistula lapsu. 40
 Dulce micant oculi. Niveas infecerat igni
 Solque pudorque genas: dubiam lanuginis umbram
 Cæsaries intonsa regit. Prior ipsa silentem
 Compellat: Nunquamne, puer, dilecta relinques
 Carmina? Maternis nunquam satiabere donis, 45
 Dedite Musarum studio, nimiumque parentis
 Æmule? Quid medio tecum modularis in æstu?
 Jamne tibi sordent citharæ? Jam lustra Lycei,
 Atque pecus cordi, redituraque rupibus Echo?
 Huc ades, & tantæ nobis ediffere causas 50
 Lætiæ. Cui pompa toro tam clara resultet,

Quæ nova dotetur virgo, patriamque genusque
 Pande, quibus tetræ orti, quo semine ducti.
 Haud ignarus enim: nec te connubia fallunt
 Ulla. Tuo primæ libantur foedere nœtes. 55
 Ille refert: Equidem dudum te, Diva, morantem
 Mirabar, quid adhuc tanti secura maneres
 Conjugii. Non parva tibi mandatur origo.
 Fascibus insignes, & legum culmine fultæ
 Convenere domus, & qui lectissimus orbi 60
 Sanguis erat. Rubris quæ fluctibus insula latrat
 Quis locus Æthiopum? Quæ sic impervia famæ
 Secessit regio, quo non rumore secundo
 Palladii penetravit amor, mentisque benigna
 Temperies, doctique sales, & grata senectus? 65
 Per cunctos iit ille gradus, anlæque labores
 Emenfus, tenuit summæ fastigia sedis,
 Eoum stabili moderatus jure Senatum.
 Hic splendor juveni. Cunabula prima puellæ
 Danubius, veteresque Tomi. Mavortia matris 70
 Nobilitas spoliis armisque exultat avitis,
 Immensamque trahit Celerini robore lucem,
 Qui quondam Merœn jussus Nilumque tueri,
 Cum sibi post domitas ad Parthica flumina Carras
 Sceptra daret miles, rebusque imponere vellet, 75
 Despexit fremitus, & prætulit otia regno.
 Respuit ingestum, quod vi, quod poscere ferro
 Posthabita pietate solent. Tum purpura primum
 Inferior virtutē fuit, meruitque repulsam
 Obvia majestas. Doluit Fortuna minorem 80
 Se confessa viro. Magnum delata potestas,

Majorem contemta probat. Cognomina sumfit
 Plena ducum genitor. Paulatim vestus ad altum
 Princeps militiæ, qua non illustrior exstat
 Altera: cunctorum tabulas assignat honorum, 85
 Regnorum tractat numeros, constringit in unum
 Sparfas imperii vires, cuneosque recenset
 Dispositos: quæ Sarmaticis custodia ripis,
 Quæ sævis objecta Getis, quæ Saxona frenat
 Vel Scotum legio. Quantæ cinxere cohortes 90
 Oceanum: quanto pacatur milite Rhenus.
 Casta domus, sincera fides, industria sollers:
 Elegit Stilicho. Nihil ultra laudibus addi
 Iudiciove potest. Tali nubente puella
 Nonne tibi cessare nefas? Duc protinus omnes; 95
 Duc age. Marcentes cupio quassare coronas,
 Et vibrare faces, & noctem ducere ludo.
 Hæc quoque non vilem mihi fistula commodat usum;
 Responsura choris. — Vix hæc Hymenæus. At illa
 Fontibus abluitur gelidis, legemque capillo 100
 Reddit, & ornatum formæ: preliisque solutæ
 Mira Dioneæ sumit velamina telæ.
 Floribus exstruitur currus: juga floribus halant:
 Florea purpureas adnectunt frena columbas.
 Undique concurrunt volucres, quæcunque fremente 105
 Permulcent Athestin cantu, quas Larius audit,
 Quas Benacus alit, quas excipit amne quieto
 Mincius. Ereptis obmutuit unda querelis.
 Eridani ripas, & raucæ stagna Padusæ

Diffugiens nudavit olor. Lætantur Amores, 110
 Frenatisque truces avibus per nubila vestri
 Ostentant se quisque Deæ, magnoque tumultu
 Confligunt; pronique manus in verbera tendunt;
 Atque impune cadunt. Lapsus meliore volatu
 Consequitur, vincitque suos auriga jugales. 115

Ut thalami tetigere fores, tum verè rubentes
 Desuper invertunt calathos, largosque rosarum
 Imbres, & violas plenè sparsere pharetris,
 Collectas Veneris prætor, quibus ipse pepercit
 Sirius, & teneras clementi fidere fovit. 120
 Gemmatis alii per totum balsama testum
 Effudere cadis, duro quæ saucius ungue
 Niliacus pingui defudat vulnere cortex.
 Aggreditur Cytherea nurum, flentemque pudico
 Detrahit matris gremio. Matura tumescit 125
 Virginitas, superatque nives ac lilia candor,
 Et patrium flavis testatur crinibus Istrum.
 Tum dextram complexa viri, dextramque puellæ
 Tradit, & his ultro sancit connubia dictis:
 Vivite concordès, & nostrum discite munus. 130
 Oscula mille sonent. Liveſcant brachia nexu,
 Labra ligent animas. Neu tu virtute paterna
 Confidas, juvenis. Non est terrore domanda,
 Sed precibus pacanda tibi. Concede marito
 Tu quoque, neu Scythicas infensis anguibus iras 135
 Exercere velis. Vinci patiare rogamus.
 Sic uxor, sic mater eris. Quid lumina tingis,

Virgo? Crede mihi, quem nunc horrescis, amabis.

Dixit: & aligera geminos arcuque manuque,

Præstantes e plebe vocat. Puer ilicet Æthon,

140

Et Pyrois rutilas resperfi murice plumas

Profilunt, puroque imbutis melle sagittis;

Hic nuptam petit, ille virum. Sonuere reducta

Cornua. Certa Notos pariter fulcavit arundo;

Et pariter fixis hæserunt tela medullis.

145

X X X I I
 C L. C L A U D I A N I
 I N L I B R U M I
 D E
 R A P T U P R O S E R P I N Æ
 P R Æ F A T I O.

INVENTA secuit qui primus nave profundum,
 Et rudibus remis sollicitavit aquas:
 Qui dubiis ausus committere flatibus alnum,
 Quas natura negat, præbuit arte vias.
 Tranquillis primum trepidus se credidit undis,
 Litora securo tramite summa legens:
 Mox longos tentare finus, & linquere terras,
 Et leni cœpit pandere vela Noto.
 Ast ubi paulatim præceps audacia crevit,
 Cordaque languentem dedidicere metum:
 Jam vagus exsultat pelago, cœlumque secutus
 Ægæas hiemes, Ioniumque domat.

5

10

XXXIII

CL. CLAUDIANI

DE

RAPTU PROSERPINÆ

LIBER I.

INFERNI raptoris equos, afflataque curru
 Sidera Tænario, caligantesque profundæ
 Junonis thalamos audaci prodere cantu
 Mens congesta jubet. Gressus removete, profani.
 Jam furor humanos nostro de pectore sensus
 Expulit, & totum spirant præcordia Phœbum.
 Jam mihi cernuntur trepidis delubra moveri
 Sedibus, & claram dispergere culmina lucem,
 Adventum testata Dei. Jam magnus ab imis
 Auditur fremitus terris, templumque remugit
 Cecropium, sanctasque faces attollit Eleusin.
 Angues Triptolemi stridunt, & squamea curvis
 Colla levant attrita iugis, lapsuque sereno
 Erecti roseas tendunt ad carmina cristas.

T 2

Ecce procul ternas Hecate variata figuras 15
 Exoritur, lenisque simul procedit Iacchus
 Crinali florens edera, quem Parthica velat
 Tigris, & auratos in nodum colligit ungues.
 Ebria Mæonius firmat vestigia thyrsus.

Dî, quibus in numerum vacui famulantur Averni 20
 Vulgus iners, opibus quorum donatur avaris
 Quidquid in orbe perit, quos Styx liventibus ambit
 Interfusa vadis, & quos fumantia torquens
 Æquora vorricibus Phlegethon perlustrat anhelis;
 Vos mihi sacrarum penetralia pandite rerum, 25
 Et vestri secreta poli: Qua lampade Ditem
 Flexit Amor, quo ducta ferox Proserpina raptu
 Possedit dotale Chaos, quantasque per oras
 Sollicito genitrix erraverit anxia cursu:
 Unde datæ populis leges, & glande relicta 30
 Cesserit inventis Dodonia quercus aristis.

Dux Erebi quondam tumidas exarsit in iras
 Prælia moturus Superis, quod solus egeret
 Connubii, sterileque diu consumeret annos;
 Impatiens nescire torum, nullasque mariti 35
 Illecebras, nec dulce patris cognoscere nomen.
 Jam quæcunque latent ferali monstra barathro
 In turmas aciemque ruunt, contraque Tonantem
 Conjurant Furia: crinitaque fontibus hydrys
 Tisiphone, quatiens insausto lumine pinum, 40
 Armatos ad castra vocat pallentia Manes.

Pæne reluctatis iterum pugnancia rebus
 Rupisset elementa fidem, penitusque revulso
 Carcere, laxatis pubes Titania vinclis,

Vidisset coeleste jubar, rursusque cruentus. 45

Egæon positus arcto de corpore nodis.

Obvia centeno vexasset fulmina motu.

Sed Parcæ vetuere minas, orbique timentes

Ante pedes foliumque ducis fudere severam

Canitiem, genibusque suas cum supplice vultu. 50

Admovere manus, quarum sub jure tenentur.

Omnia, quæ seriem fatorum pollice ducunt,

Longaque ferratis evolvunt sæcula penfis.

Prima fero Laehesis clamabat talia regi,

Incultas dispersa comas: O maxime noctis. 55

Arbiter, umbrarumque potens, cui nostra laborant

Stamina; qui finem cunctis & semina præbes,

Nascendique vices alterna morte rependis;

Qui vitam letumque regis: (nam quidquid ubique

Gignit materies, hoc te donante creatur, 60

Debeturque tibi, certisque ambagibus ævi

Rursus corporeos animæ mittuntur in ortus:)

Ne pete firmatas pacis dissolvere leges,

Quas dedimus, nevitque colus: neu fœdera fratrum

Civili converte tuba. Cur impia tollis. 65

Signa? Quid incestis aperis Titanibus auras?

Posce Jovem, dabitur conjux. — Vix illa: pepercit,

Erubuitque preces, animisque relanguit atrox,

Quamvis indocilis flecti. Ceu turbine rauco

Cum gravis armatur Boreas, glacieque nivali. 70

Hispidus & Getica concretus grandine pennas,

Bella cupit, pelagus, silvas, camposque sonoro

Flamine rapturus: si forte adversus aenos

Æolus objecit postes, vanescit inanis

- Impetus, & fractæ redeunt in claustra procellæ. 75
 Tum Maja genitum, qui fervida dicta reportet,
 Imperat acciri. Cyllenius adstitit ales,
 Somniferam quatiens virgam, testusque galero.
 Ipse rudi fultus folio, nigraque verendus 80
 Majestate sedet. Squalent immania foedo
 Sceptra situ; sublime caput moestissima nubes
 Asperat, & diræ riget inclementia formæ.
 Terrorem dolor augebat. Tunc talia celso
 Ore tonat: (tremefacta silent dicente tyranno
 Atria; latratum triplicem compescuit ingens 85
 Janitor, & pressio lacrimarum fonte resedit
 Cocytos, tacitisque Acheron obmutuit undis,
 Et Phlegethontæ requierunt murmura ripæ:)
 Atlantis Tegeæ nepos, commune profundis
 Et superis numen, qui fas per limen utrumque 90
 Solus habes, geminoque facis commercia mundo,
 I, celeres proscinde Notos, & iussa superbo
 Redde Jovi. Tantumne tibi, sævissime fratrum,
 In me juris erit? Sic nobis noxia vires
 Cum coelo Fortuna tulit? Num robur & arma 95
 Perdidimus, si rapta dies? An forte jacentes
 Ignavosque putas, quod non Cyclopia tela
 Stringimus, aut vanas tonitru deludimus aures?
 Nonne satis visum, quod grati luminis expers
 Tertia supremæ patior dispendia sortis, 100
 Informesque plagas; cum te lætissimus ornet
 Signifer, & vario cingant splendore Triones?
 Sed thalamis etiam prohibes? Nereia glauco
 Neptunum gremio complectitur Amphitrite.

Te consanguineo recipit post fulmina fessum 105

Juno sinu. Quid enim narrem Latonia furta?

Quid Cererem, magnamque Themis? Tibi tanta creandi

Copia: te felix natorum turba coronat.

Ast ego deserta mœrens inglorius aula

Implacidas nullo solabor pignore curas? 110

Non adeo toleranda quies. Primordia testor

Noctis, & horrendæ stagna intemerata paludis;

Si dicto parere negas, patefacta ciebo

Tartara: Saturni veteres laxabo catenâs:

Obducam tenebris lucem: compage soluta 115

Fulgidus umbroso miscebitur axis Averno.

Vix ea fatus erat, jam nuntius astra tenebat.

Audierat mandata pater, secumque volutat

Diverfos ducens animos, quæ tale sequatur

Conjugium, Stygiosve velit pro Sole recessus. 120

Certa requirenti tandem sententia fedit.

Hennææ Cereri proles optata virebat

Unica; nec tribuit sobolem Lucina secundam;

Fessaque post primos hæserunt viscera partus

Infecunda quidem; sed cunctis altior exstat 125

Matribus, & numeri damnum Proserpina pensat.

Hanc fovet, hanc sequitur. Vitulam non blandius ambit

Torva parens; pedibus quæ nondum proterit arva,

Nec nova lunatæ curvavit germina frontis.

Jam matura toro plenis adoleverat annis 130

Virginitas: tenerum jam pronuba flamma pudorem

Sollicitat: mixtaque tremit formidine votum.

Personat aula procis. Pariter pro virgine certant

Mars clipeo melior, Phoebus præstantior arcu.

Mars donat Rhodopen, Phœbus largitur Amyclas, 135
 Et Delon Clariosque lares. Hinc æmula Juno,
 Hinc poscit Latona nurum. Despexit utramque
 Flava Ceres; raptusque timens (heu cæca futuri!)
 Commendat Siculis furtim sua gaudia terris,
 [Infidis natam laribus commisit alendam 140
 Æthera deferuit, Siculasque relegat in oras]
 Ingenio confisa loci. Trinacria quondam
 Italiæ pars una fuit: sed pontus & æstus
 Mutavere situm. Rupit confinia Nereus
 Victor, & abscissos interluit æquore montes: 145
 Parvaque cognatas prohibent discrimina terras.
 Nunc illam socia raptam tellure trifulcam
 Opponit natura mari. Caput inde Pachyni
 Respuit Ionias prætentis rupibus iras.
 Hinc latrat Gætula Thetis, Lilybæaque pulsat 150
 Brachia confurgens; hinc dedignata teneri
 Concutit objectum rabies Tyrrena Pelorum.
 In medio scopulis se porrigit Ætna perustis:
 Ætna Giganteos nunquam tacitura triumphos,
 Enceladi bustum, qui saucia terga revinctus 155
 Spirat inexhaustum flagranti pectore sulphur.
 Et quoties detrectat onus cervice rebeli
 In dextrum, lævumve latus: tunc insula fundo
 Vellitur, & dubiæ nutant cum mœnibus urbes.
 Ætnæos apices solo cognoscere visu, 160
 Non aditu tentare, licet. Pars cetera frondet
 Arboribus: teritur nullo cultore cacumen.
 Nunc vomit indigenas nimbos, piceaque gravatum
 Fœdat nube diem: nunc molibus astra laceffit

Terrificis, damnisque suis incendia nutrit. 165

Sed, quamvis nimio servens exuberet æstu,
Scit nivibus servare fidem, pariterque favillis

Durescit glacies tanti secura vaporis,
Arcano defensa gelu, fumoque fideli
Lambit contiguas innoxia flamma pruinas. 170

Quæ scopulos tormenta rotant? Quæ tanta procellas
Vis glomerat? Quo fonte ruit Volcanius amnis?
Sive quod objicibus discurrens ventus opertis,
Offenso per saxa furit rimosa meatu,

Dum scrutatur iter, libertatemque reposcens 175
Putria multivagis populatur flatibus antra.
Seu mare sulfurei ductum per viscera montis
Oppressis ignescit aquis, & pondera librat.

Hic ubi servandum mater fidissima pignus
Abdidit, ad Phrygios tendit secura penates, 180
Turrigeramque petit Cybelen, sinuosa draconum
Membra regens, volucris qui pervia nubila tractu
Signant, & placidis humectant frena venenis.

Frontem crista tegit: pingunt maculosa virentes
Terga notæ: rutilum squamis intermicat aurum. 185

Nunc spiris Zephyros tranant: nunc arva volatu
Inferiora secant. Cano rota pulvere labens
Sulcatam fecundat humum. Flavescit aristas
Orbita. Surgentes condunt vestigia culmi.

Vestit iter comitata seges. Jam linquitur Ætna, 190
Totaque decrescit refugo Trinacria visu.

Heu quoties præsaga mali violavit oborto
Rore genas! Quoties oculos ad tecta retorfit
Talia voce movens! Salve, gratissima tellus,

Quam nos prætulimus coelo : tibi gaudia nostri
 Sanguinis, & caros uteri commendo labores.
 Præmia digna manent. Nullos patiere ligones,
 Et nullo rigidi versabere vomeris ictu.
 Sponte tuus florebit ager. Cessante juvenco
 Ditiior oblatas mirabitur incola messes.

195

200

Sic ait, & fulvis serpentibus attingit Iden.
 Hic ædes augusta Deæ, templique colendi
 Religiosa filex, densis quam pinus opacat
 Frondibus, &, nulla lucos agitante procella,
 Stridula coniferis modulatur carmina ramis.
 Terribiles intus thias, vesanaque mixto
 Centu delubra gemunt. Ululatibus Ide
 Bacchatur. Timidas inclinant Gargara silvas.

205

Postquam visa Ceres, mugitum tympana frenant.
 Conticuere chori. Corybas non impulit ense.
 Non buxus, non æra sonant : blandasque leones
 Summisere jubas. Adytis gavisa Cybelle
 Exsilit, & pronas intendit ad oscula turre.

210

Viderat hæc dudum summa speculatus ab arce
 Jupiter, ac Veneri mentis penetralia nudat.
 Curarum secreta tibi, Cytherea, fatebor.
 Candida Tartareo nuptum Proserpina regi
 Jam dudum decreta dari. Sic Atropos urget :
 Sic cecinit longæva Themis. Nunc matre remota
 (Rem peragi tempus) fines invade Sicanos,
 Et Cereris prolem patulis illudere campis,
 Castina puniceos cum lux detexerit ortus,
 Coge tuis armata dolis; quibus urere cuncta,
 Me quoque sæpe, soles. Cur ultima regna quiescunt?

215

220

Nulla sit immunis regio, nullumque sub umbris 225

Pectus inaccensum Veneri. Jam tristis Erinnyes

Sentiat ardores: Acheron, Ditisque severi

Ferrea lascivis mollescant corda sagittis.

Accelerat præcepta Venus: jussuque parentis

Pallas, & inflexo quæ terret Mænala cornu, 230

Addunt se comites. Divino semita gressu

Claruit. Augurium qualis laturus iniquum

Præpes sanguineo dilabitur igne cometes

Prodigiale rubens. Non illum navita tuto,

Non impune vident populi: sed crine minaci 235

Nuntiat aut ratibus ventros, aut urbibus hostes.

Devenere locum, Cereris quo tecta nitebant

Cyclopum firmata manu. Stant ardua ferro

Mœnia; ferrati postes: immensaue neêit

Claustro chalybs. Nullum tanto sudore Pyracmon, 240

Nec Steropes, construxit opus: nec talibus unquam

Spiravere notis animæ: nec flumine tanto

Incoctum maduit lassâ fornace metallum.

Atria vestit ebur: trabibus solidatur aenis

Culmen, & in celsas surgunt electra columnas. 245

Ipsa domum tenero mulcens Proserpina cantu

Irrita texebat reditura munera matri.

Hic elementorum seriem sedesque paternas

Insignibat acu: veterem qua lege tumultum

Discrevit Natura parens, & semina jussis 250

Discessere locis. Quidquid leve, fertur in altum:

In medium graviora cadunt: incanduit æther:

Egit flamma polum: fluxit mare: terra pependit.

Nec color unus inest. Stellas accendit in auro,

Ostro fundit aquas, attollit litora gemmis, 255
 Filaque mentitos jam jam cælantia fluctus.
 Arte tument. Credas illidi cautibus algam,
 Et raucum bibulis inserpere murmur arenis.
 Addit quinque plagas. Mediam subtemine rubro
 Obsessam fervore notat. Squalebat adustus 260
 Limes, & affiduo sitiebant flamina sole.
 Vitales utrinque duas; quas mitis oberrat
 Temperies, habitanda viris. Tum sine supremo
 Torpentes traxit geminas, brumaque perenni.
 Fœdat, & æterno contristat frigore telas. 265

Nec non & patrui pingit sacraria Ditis,
 Fatalesque sibi Manes. Nec defuit omen.
 Præcia nam subitis maduerunt fletibus ora.

Coeperat & vitreis summo jam margine texti
 Oceanum sinuare vadis: sed cardine verso 270
 Sensit adesse Deas, imperfectumque laborem
 Deserit, & niveos infecit purpura vultus
 Per liquidas succensa genas: castæque pudoris
 Illuxere faces. Non sic decus ardet eburnum,
 Lydia Sidonio quod femina tinxerit ostro. 275
 Merserat unda diem. Sparso nox humida somno
 Languida cæruleis invexerat otia bigis.

Jamque viam Pluton superas molitur ad auras.
 Germani monitu. Torvos invisa jugales
 Alesto remone ligat, qui pascua mandunt 280
 Cocyti, spatiisque Erebi nigrantibus errant,
 Stagnaue tranquillæ potantes marcida Lethes.
 Ægra soporatis spumant oblivia linguis.
 Orphnæus crudele micans, Æthonque sagitta.

Ocior, & Stygii sublimis gloria Nycteus 285
Armenti, Ditisque nota signatus Alastor,
Stabant ante fores juncti, sævumque fremebant
Crastina venturæ spectantes gaudia prædæ.

X X X I V
 C L . C L A U D I A N I
 I N . L I B R U M I I
 D E R A P T U P R O S E R P I N Æ
 A D .
 F L O R E N T I N U M
 P R Æ F A T I O .

OTIA sopitis ageret cum cantibus Orpheus;
 Neglectumque diu seposuisset ebur;
 Lugebant erepta sibi solatia Nymphæ,
 Lugebant dulces flumina mœsta modos.
 Sæva feris natura rēdit, metuensque leonum
 Implorat citharæ vacca tacentis opem.
 Illius & duri flere silentia montes,
 Silvaque Bistoniam sæpe secuta chelyn.
 Sed postquam Inachiis Alcides missus ab Argis
 Thracia pacifero contigit arva pede,
 Diraque sanguinei vertit præsepia Regis,
 Et Diomedeos gramine pavit equos:

5

10

Tum patriæ festo lætatus tempore vates
 Defuetæ repetit fila corona lyræ,
 Et resides levi modulatus pectine nervos 15
 Pollice festino mobile duxit ebur.
 Vix auditus erat : venti frenantur & undæ.
 Pigrior adstrictis torpuit Hebrus aquis.
 Porrexit Rhodope sitientes carmina rupes ,
 Excussit gelidas pronior Ossa nives. 20
 Ardua nudato descendit populus Æmo ,
 Et comitem quercum pinus amica trahit.
 Cirrhæasque Dei quamvis despexerit artes ,
 Orpheis laurus vocibus acta venit.
 Securum blandi leporem fovere Molossi , 25
 Vicinumque lupo præbuit agna latus.
 Concordes varia ludunt cum tigride damæ ,
 Massylam cervi non timere jubam.
 Ille novercales stimulos actusque canebat
 Herculis , & forti monstra subacta manu , 30
 Qui timidæ matri pressos ostenderit angues ,
 Intrepidusque fero riserit ore puer.
 Te neque Dictæas quatiens mugitibus urbes
 Taurus , nec Stygii terruit ira canis :
 Non leo fidereos cœli rediturus ad axes , 35
 Non Erymanthei gloria montis aper.
 Solvis Amazonios cinctus , Stymphalidas arcu
 Appetis , occiduo ducis ab orbe greges :
 Tergeminique ducis numerosos dejicis artus ,
 Et toties uno victor ab hoste redis. 40
 Non cadere Antæo , non crescere profuit Hydræ :
 Non cervam volucres eripuerunt pedes.

Caci flamma perit : rubuit Bufiride Nilus :

Prostratis rubuit Nubigenis Pholoe.

Te Libyci stupere fians : te maximus Atlas

45

Horruit , imposito cum premerere polo.

Firmior Herculea mundus cervice pendit :

Lustrarunt humeros Phœbus & astra tuos.

Thracius hæc vates. Sed tu Tyrinthius alter ,

Florentine , mihi : tu mea plectra moves ,

50

Antraque Musarum longo torpentia somno

Excutis , & placito ducis ab ore sonos.

X X X V

C L. CLAUDIANI

D E

RAPTU PROSERPINÆ

L I B E R II.

IMPULIT Ionios præmissis lumine fluctus
 Nondum pura dies : tremulis vibravit in undis
 Ardor , & errantes ludunt per cæula flammæ.
 Jamque audax animi , fidæque oblita parentis ,
 Frange Dionæa riguos Proserpina saltus
 (Sic Parcæ volvere) petit. Ter cardine verso
 Præfagum cecinere fores. Ter conscia fati
 Flebile terrificis gemuit mugitibus Henna.
 Nullis illa tamen monstris , nulloque tenetur
 Prodigio. Comites gressum junxere sorores.
 Prima dolo gaudens , & tanti callida voti ,
 It Venus , & raptus metitur corde futuros ,
 Jam durum flexura Chaos , jam , Dite subæsto ,
 Ingenti famulos Manes ductura triumpho.

Cl. Claudianus.

V.

Illi multifidos crinis sinuatur in orbes 15
 Idalia divisus acu. Sudata marito
 Fibula purpureos gemma suspendit amictus.
 Candida Parrhasii post hanc regina Lycæi,
 Et Pandionias quæ cuspide protegit arces,
 Utraque virgo, ruunt: hæc tristibus aspera bellis; 20
 Hæc metuenda feris. Tritonia casside fulva
 Cælatur Typhona gerit, qui, summa peremptus,
 Ima parte viget, moriens & parte superstes.
 Hastaque terribili surgens per nubila gyro
 Instar habet silvæ. Tantum stridentia colla 25
 Gorgonis obtentu pallæ fulgentis inumbrat.
 At Triviæ lenis species, & multus in ore
 Frater erat, Phœbique genas & lumina Phœbi
 Esse putes, solusque dabat discrimina sexus.
 Brachia nuda nitent: levibus projecerat auris 30
 Indociles errare comas, arcuque remisso
 Otia nervus agit. Pendent post terga sagittæ.
 Crispatur gemino vestis Gortynia cinctu
 Poplite fusa tenus, motoque in stamine Delos
 Errat, & aurato trahitur circumflua ponto. 35
 Quas inter Cereris proles, nunc gloria matris,
 Mox dolor, æquali tendit per gramina passu,
 Nec membris nec honore minor; potuitque videri
 Pallas, si clipeum, si ferret spicula, Phœbe.
 Collectæ tereti nodantur jaspide vestes. 40
 Pectinis ingenio nunquam felicior arti
 Contigit eventus. Nullæ sic consona telæ
 Fila, nec in tantum veri duxere figuram.
 Hic Hyperionio Solem de semine nasci

Fecerat, & pariter, sed forma dispare, Lunam, 45

Auroræ noctisque duces. Cunabula Tethys

Præbet, & infantes gremio solatur anhelos,

Cæruleusque sinus roseis radiatur alumnis.

Invalidum dextro portat Titana lacerto

Nondum luce gravem, nec pubescentibus alte 50

Cristatum radiis. Primo clementior ævo

Fingitur, & tenerum vagitu despuit ignem.

Læva parte soror vitrei libamina potat

Uberis, & parvo signatur tempora cornu.

Tali luxuriat cultu. Comitantur euntem 55

Naiðes, & socia stipant utrinque corona,

Quæ fontes Crinise tuos, & saxa rotantem

Pantagiam, nomenque Gelan qui præbuit urbi,

Concelebrant: quas pigra vado Camerina palustri, 60

Quas Arethusæi latices, quas advena nutrit

Alpheus. Cyane totum supereminet agmen.

Qualis Amazonidum peltis exultat aduncis

Pulchra cohors, quoties Arcton populata virago

Hippolyte niveas ducit post prælia turmas;

Seu flavos stravere Getas, seu forte rigentem 65

Thermodontica Tanain fregere securi.

Aut quales referunt Baccho solennia Nymphæ

Mæoniæ, quas Hermus alit, ripasque paternas

Percurrunt auro madidæ; lætatur in antro

Amnis, & undantem declinat prodigus urnam. 70

Viderat herbofo sacrum de vertice vulgus

Henna parens florum, curvaque in valle sedentem

Compellat Zephyrum: Pater o gratissime veris,

Qui mea lascivo regnas per prata meatu

Semper , & assiduis irroras flatibus annum , 75
 Respice Nympharum coetus , & celsa Tonantis
 Germina , per nostros dignantia ludere campos.
 Nunc adfis faveasque , precor: nunc omnia fetu
 Pubescant virgulta velis , ut fertilis Hybla
 Invideat , vincique suos non abnuat hortos. 80
 Quidquid turiferis spirat Panchaia filvis ,
 Quidquid odoratus longe blanditur Hydaspes ,
 Quidquid ab extremis ales longæva Sabæis
 Colligit , optato repetens exordia busto ,
 In venas disperge meas , & flamine largo 85
 Rura fove : merear divino pollice carpi ,
 Et nostris cupiant ornari numina fertis.

Dixerat. Ille novo madidantes nectare pennas
 Concutit , & glebas fecundo rore maritat ,
 Quaque volat , vernus sequitur rubor. Omnis in herbas 90
 Turget humus , medioque patent convexa sereno :
 Sanguineo splendore rosas , vaccinia nigro
 Induit , & dulci violas ferrugine pingit.
 Parthica quæ tantis variantur cingula gemmis
 Regales vincitura sinus ? Quæ vellera tantum 95
 Ditibus Assyrii spumis fucantur aeni ?
 Non tales volucer pandit Junonius alas :
 Nec sic innumeros arcu mutante colores
 Incipiens redimitur hiems , cum tramite flexo
 Semita discretis interviret humida nimbis. 100

Forma loci superat flores : curvata tumore
 Parvo planities , & mollibus edita clivis
 Creverat in collem. Vivo de pumice fontes
 Roscida mobilibus lambebant gramina rivis.

Silvaque torrentes ramorum frigore soles 105

Temperat, & medio brumam sibi vindicat æstu:

Apta fretis abies, bellis accommoda cornus,

Quercus amica Jovi, tumulos tectura cupressus;

Ilex plena favis, venturi præscia laurus.

Fluctuat hic denso crispata cacumine buxus, 110

Hic edera serpunt, hic pampinus induit ulmos:

Haud procul inde lacus (Pergum dixerere Sicani)

Panditur, & nemorum frondoso margine cinctus.

Vicinis pallefcit aquis. Admittit in altum

Cernentes oculos, & late pervius humor 115

Ducit inoffensos liquido sub gurgite visus,

Imaque perspicui prodit secreta profundi.

Huc elapsa cohors gaudent per florea rura:

Hortatur Cytherea legant. Nunc ite, sorores,

Dum matutinis præsudat solibus aer: 120

Dum meus humectat flavescentes Lucifer agros,

Roranti prævectus equo. Sic fata, doloris.

Carpit signa sui. Varios tum cetera saltus.

Invasere cohors. Credas examina fundi:

Hyblæum raptura thymum, cum cerea reges 125

Castra movent, fagique cava demissus ab alvo.

Mellifer electis exercitus obstrepit herbis.

Pratorum spoliatur honos. Hæc lilia fuscis

Intexit violis: hanc mollis amaracus ornat:

Hæc graditur stellata rosis; hæc alba ligustris. 130

Te quoque flebilibus mœrens, Hyacinthe, figuris;

Narcissumque metunt, nunc inclita germina veris,

Præstantes olim pueros. Tu natus Amyclis:

Hunc Helicon genuit. Te disci perculit error:

V 3

Hunc fontis decepit amor. Te fronte retusa
Delius, hunc fracta Cephissus arundine luget. 135

Æstuat ante alias avido fervore legendi
Frugiferæ spes una Deæ. Nunc vimine texta
Ridentes calathos spoliis agrestibus implet:
Nunc sociat flores, seseque ignara coronat, 140

Augurium fatale tori. Quin ipsa tubarum
Armorumque potens, dextram, qua fortia turbat
Agmina, qua stabiles portas & moenia vellit,
Jam levibus laxat studiis, hastamque reponit,
Insolitisque docet galeam mitescere fertis. 145

Ferratus lascivit apex, horrorque recessit
Martius, & cristæ pacato fulgure vernant.
Nec, quæ Parthenium canibus scrutatur odorem,
Aspernata choros, libertatemque comarum
Injecta tantum voluit frenare corona. 150

Talia virgineo passim dum more geruntur,
Ecce repens mugire fragor, configere turres,
Pronaque vibratis radicibus oppida verti.
Causa latet. Dubios agnovit sola tumultus
Diva Paphi, mixtoque metu perterrita gaudet. 155

Jamque per anfractus animarum rector opacos
Sub terris quærebat iter, gravibusque gementem
Enceladum calcabat equis. Immania findunt
Membra rotæ, pressaque gigas cervice laborat
Sicaniam cum Dite ferens, tentatque moveri 160

Debilis, & fessis serpentibus impedit axem.
Fumida sulfureo prælabitur orbita dorso.
Ac velut occultus securum prodit in hostem
Miles, & effossi subter fundamina campi

Transilit elufos arcano limite muros , 165

Turbaque deceptas victrix erumpit in arces .

Terrigenas imitata viros ; sic tertius heres

Saturni latebrofa vagis rimatur habenis

Devia , fraternal cupiens exire sub orbem.

Janua nulla patet. Prohibebant undique rupes 170

Oppofitæ , duraque Deum compage tenebant.

Non tulit ille moras , indignatusque trabali

Saxa ferit fceptro. Siculæ tonuere cavernæ.

Turbatur Lipare. Stupuit fornace relicta

Mulciber , & trepidus dejecit fulmina Cyclops. 175

Audiit , & fi quem glacies Alpina coerces ,

Et qui te , Latiis nondum præcinctæ tropæis

Tibri , natat , miffamque Pado qui remigat alnum.

Sic , cum Theffaliam fcopulis inclufa teneret

Peneo ftagnante palus , & merfa negarent 180

Arva coli , trifida Neptunus cuspide montes.

Impulit adverfos. Tum forti faucius icu

Diffiluit gelido vertex Offæus Olympo.

Carceribus laxantur aquæ , fractoque meatu

Redduntur fluviusque mari tellusque colonis. 185

Postquam victa manu duos Trinacria nexus

Solvit , & immenfo late difceffit hiatu :

Apparet fubitus cælo timor. Aftra viarum

Mutavere fidem. Vetito fe proluit Arctos.

Æquore. Præcipitat pigrum formido Booten. 190

Horruit Orion. Audito palluit Atlas

Hinnitu. Rutilos obfcurat anhelitus axes

Difcolor ; & longa folitos caligine pafci

Terruit orbis equos. Preffis hæfere lupatis

Attoniti meliore polo; rursusque verendum 195

In Chaos obliquo pugnant temone reveri.

Mox ubi pulsato fenserunt verbera tergo,

Et solem didicere pati: torrentius amre

Hiberno, tortaue ruunt pernicius hasta.

Quantum non jaculum Parthi, non impetus Austri, 200

Non leve sollicitæ mentis discurrit acumen.

Sanguine frena calent: corrumpit spiritus auras

Letifer: insectæ spumis vitiantur arenæ.

Diffugiunt Nymphæ: rapitur Proserpina curru;

Imploratque Deas. Jam Gorgonos ora revelat 205

Pallas, & intento festinat Delia cornu:

Nec patruo cedunt. Stimulat communis in arma

Virginitas, crimenque feri raptoris acerbat.

Ille, velut stabuli decus armentique juvencam

Cum leo possedit, nudataque viscera fodit 210

Unguibus, & rabiem totos exegit in armos;

Stat crassa turpis sanie, nodosque jubarum

Excutit, & viles pastorum despicit iras.

Ignavi domitor vulgi, teterrime fratrum,

Pallas ait, quæ te stimulis facibusque profanis 215

Eumenides movere? Tua cur sede relicta

Audes Tartareis coelum incestare quadrigis?

Sunt tibi deformes Diræ: sunt altera Lethes

Numina: sunt tristes Furia te conjuge dignæ.

Fratris linque domos: alienam deferere sortem: 220

Nocte tua contentus abi. Quid viva sepultis

Admiscas? Nostrum quid proteris advena mundum?

Talia vociferans avidos transire minaci

Cornipedes umbone ferit, clipeique retardat

Objice, Gorgoneisque premens affibilat hydrys, 225

Prætentasque aperit cristas. Libratur in ictum

Fraxinus, & nigros illuminat obvia currus.

Missaque pæne foret, ni Jupiter æthere vulso

Pacificas rubri torfisset fulminis alas,

Confessus socerum. Nimbis Hymenæus hiulcis 230

Intonat, & testes firmant connubia flammæ.

Invitæ cessere Deæ. Compescuit arcum

Cum gemitu, talesque dedit Latonia voces:

Sis memor, o, longumque vale. Reverentia patris

Obstitit auxilio. Nec nos defendere contra 235

Possumus. Imperio vinci majore fatemur.

In te conjurat genitor, populoque silenti

Traderis, heu, cupidas non adspectura sorores;

Æqualemque chorum. Quæ te fortuna supernis

Abstulit, & tanto damnavit sidera luctu? 240

Jam neque Partheniis innectere retia lustris,

Nec pharetram gestare libet. Securus ubique.

Spumet aper, sævumque fremant impune leones.

Te juga Taygeti, posito te Mænala flebunt

Venatu, moestoque diu lugebere Cyntho. 245

Delphica quin etiam fratris delubra tacebunt.

Interea volucris fertur Proserpina curru

Cæsariem diffusa Noto, planctuque lacertos

Verberat, & questus ad nubila rumpit inanes.

Cur non torfisti manibus fabricata Cyclopum 250

In nos tela, pater? Sic me crudelibus umbris

Tradere, sic toto placuit depellere mundo?

Nullane te flestit pietas? Nihilumne paternæ

Mentis inest? Tantas quo crimine movimus iras?

- Non ego, cum rapido sæviret Phlegra tumultu, 255
 Signa Deis adversa tuli: non robore nostro
 Ossa pruinofum vexit glacialis Olympum.
 Quod conata nefas, aut cujus conscia noxæ
 Exsul ad immanes Erebi detrudor hiatus?
 O fortunatas, alij quascunque tulere 260
 Raptores! Saltem communi sole fruuntur.
 Sed mihi virginitas pariter cœlumque negatur:
 Eripitur cum luce pudor: terrisque relictis
 Servitum Stygio ducor captiva tyranno.
 O male dilecti flores, despectaque matris 265
 Consilia: o Veneris deprensæ serius artes!
 Mater, io, seu te Phrygiis in vallibus Idæ
 Mygdonio buxus circumsonat horrida cantu,
 Seu tu sanguineis ululantia Dindyma Gallis
 Incolis, & strictos Curetum respicis enses, 270
 Exitio succurre meo: compesce furentem:
 Comprime ferales torvi prædonis habenas.
 Talibus ille ferox dictis fletuque decoro
 Vincitur, & primi suspiria sentit amoris.
 Tunc ferrugineo lacrimas detergit amictu, 275
 Et placida moestum solatur voce dolorem:
 Define funestis animum, Proserpina, curis,
 Et vano vexare metu. Majora dabuntur
 Sceptra, nec indigni tædas patiære mariti.
 Ille ego Saturni proles, cui machina rerum 280
 Servit, & immensum tendit per inane potestas.
 Amissum ne crede diem. Sunt altera nobis
 Sidera; sunt orbis alij; lumenque videbis
 Purius, Elysiūque magis mirabere solem,

Cultoresque pios. Illic pretiosior ætas, 285

Aurea progenies, habitant, semperque tenemus,

Quod Superi meruere semel. Nec mollia defunt

Prata tibi. Zephyris illic melioribus halant

Perpetui flores, quos nec tua protulit Henna.

Est etiam lucis arbor prædives opacis, 290

Fulgentes viridi ramos curvata metallo.

Hæc tibi sacra datur. Fortunatumque tenebis

Autumnum, & fulvis semper ditabere pomis.

Parva loquor. Quidquid liquidus complectitur aer,

Quidquid alit tellus, quidquid falis æquora verrunt, 295

Quod fluvii volvunt, quod nutrivere paludes,

Cuncta tuis pariter cedent animalia regnis,

Lunari subjecta globo, qui septimus auras

Ambit, & æternis mortalia separat astris.

Sub tua purpurei venient vestigia reges, 300

Deposito luxu, turba cum paupere mixti.

Omnia mors æquat. Tu damnatura nocentes:

Tu requiem latura piis: te iudice fontes

Improba cogentur vitæ commissa fateri.

Accipe Lethæo famulas cum gurgite Parcas. 305

Sit fatum quodcunque voles. — Hæc fatus ovantes

Exhortatur equos, & Tænara mitior intrat.

Conveniunt animæ, quantas truculentior Auster

Decurrit arboribus frondes, aut nubibus imbres

Colligit, aut frangit fluctus, aut torquet arenas. 310

Cunctaque præcipiti stipantur secula cursu

Insignem visura nurum. Mox ipse serenus

Ingreditur, facili passus mollescere risu,

Dissimilisque sui. Dominis intransibus ingens

Affurgit Phlegethon. Flagrantibus hispida rivis

315

Barba madet, totoque fluunt incendia vultu.

Occurrunt properi lecta de plebe ministri.

Pars altos revocant currus, frenisque solutis

Vertunt emeritis ad pascua nota jugales.

Pars aulae tenent. Alii praetexere ramis

320

Limina, & in thalamum cultas extollere vestes.

Reginam casto cinxerunt agmine matres

Elysiae, teneroque levant sermone timores,

Et sparfos religant crines, & vultibus addunt

Flammea, sollicitum praelatura pudorem.

325

Pallida laetatur regio, gentesque sepultae

Luxuriant, epulisque vacant genialibus Umbræ.

Grata coronati peragunt convivia Manes.

Rumpunt insoliti tenebrosa silentia cantus.

Sedantur gemitus. Erebi se sponte relaxat

330

Squalor, & æternam patitur rarefcere noctem.

Urna nec incertas versat Minoia sortes.

Verbera nulla sonant, nulloque frementia luctu

Impia dilatis respirant Tartara poenis.

Non rota suspensum præceps Ixiona torquet:

335

Non aqua Tantaleis subducitur invida labris.

[Solvitur Ixion: invenit Tantalus undas.]

Et Tityos tandem spatiosos erigit artus:

Squalentisque novem detexit jugera campi.

Tantus erat. Laterisque piger sulcator opaci

340

Invitus trahitur lasso de pectore vultur,

Abreptasque dolet jam non sibi crescere fibras.

Oblitæ scelerum formidatique furoris

Eumenides cratera parant, & vina feroci

Crine bibunt. Flexisque minis jam lene canentes 345
 Extendunt socios ad pocula plena cerastas,
 Ac festas alio succendunt lumine tædas.

Tunc & pestiferi pacatum flumen Averni
 Innocuæ transistis aves, flatumque repressit
 Amsanctus: tacuit fixo torrente vorago. 350

Tunc Acheronteos mutato gurgite fontes
 Lacte novo tumuisse ferunt, ederisque virentem
 Coccyton duki perhibent nudasse Lyæo.
 Stamina nec rupit Lachesis, nec turbida sacris
 Obstreptant lamenta choris. Mors nulla vagatur 355

In terris, nullæque rogum planxere parentes.
 Navita non moritur fluctu, non cuspide miles.
 Oppida funerei pollent immunia leti.
 Impexamque senex velavit arundine frontem
 Portitor, & vacuos egit cum carmine remos. 360

Jam suus inferno processerat Hesperus orbi.
 Ducitur in thalamum virgo. Stat pronuba juxta
 Stellantes Nox picta sinus, tangensque cubile
 Omina perpetuo genitalia fœdere sancit.
 Exsultant cum voce pii, Ditisque sub aula 365
 Talia pervigili sumunt exordia plausu :

Nostra parens Juno, tuque o germane Tonantis
 Et gener, unanimi consortia discite somni,
 Mutuaque alternis innectite colla lacertis.
 Jam felix oritur proles: jam læta futuros 370
 Exspectat Natura Deos. Nova numina rebus
 Addite, & optatos Cereri proferte nepotes.

X X X V I
CL. CLAUDIANI
D E
RAPTU PROSERPINÆ
L I B E R I I I.

JUPITER interea cinctam Thaumantida nimbis
Ire jubet, totoque Deos arcessere mundo.
Illa colorato Zephyros prælapsa volatu
Numina conclamat pelagi, Nymphasque morantes
Increpat, & fluvios humentibus evocat antris.
Ancipites trepidique ruunt, quæ causa quietos
Excierit, tanto quæ res agitanda tumultu.
Ut patuit stellata domus, confidere jussi.
Nec confusus honos. Coelestibus ordine sedes
Prima datur. Tractum procures tenuere secundum
Æquorei, placidus Nereus, & lucida Phorci
Canities. Glaucum series extrema biformem
Accipit, & certo mansurum Protea vultu.
Nec non & senibus fluviis concessa sedendi

5

10

Gloria. Plebejo stat cetera more juvenus, 15
Mille amnes. Liquidis incumbunt patribus udæ
Nāides, & taciti mirantur fidera Fauni.

Tum gravis ex alto genitor sic orsus Olympo:
Adduxere meas iterum mortalia curas,
Jam pridem neglecta mihi, Saturnia postquam 20
Otia & ignavi senium cognovimus ævi;
Sopitosque diu populos torpore paterno
Sollicitæ placuit stimulis impellere vitæ,
Incultis ne sponte seges grandesceret arvis,
Undaret neu silva favis, neu vina tumerent 25
Fontibus, & totæ fremerent in pocula ripæ.
Haud equidem invideo; (nec enim livescere fas est;
Vel nocuisse Deos) sed quid dissuasor honesti
Luxus, & humanas oblimat copia mentes?
Provocet ut segnes animos, rerumque remotas 30
Ingeniosa vias paulatim exploret egestas!
Utque artes pariat sollertia, nutriet usus!

Nunc mihi cum magnis instat Natura querelis,
Humanum relevare genus, durumque tyrannum
Immitemque vocat, regnataque secula patri 35
Commemorat, parcumque Jovem se divite clamat.
Cur campos horrere situ, dumisque repleti
Rura velim, & nullis exornem fructibus annum?
Se jam, quæ genitrix mortalibus ante fuisset,
In diræ subito mores transisse novercæ. 40
Quid mentem traxisse polo, quid profuit altum
Erexisse caput, pecudum si more pererrant
Avia, si frangunt communia pabula glandes?
Hæccine vita juvat silvestribus abdita lustris,

Indiscreta feris? Tales cum sæpe parentis
 Pertulerim questus, tandem clementior orbi
 Chaonio statui gentes avertere victu. 45

Atque adeo Cererem, quæ nunc ignara malorum
 Verberat Idæos torva cum matre leones,
 Per mare, per terras avido discurrere luctu 50
 Decretum, natæ donec lætata repertæ

Indicio, tribuat fruges, currusque feratur
 Avius, ignotas populis sparsurus aristas,
 Et juga cærulei subeant Aetæa dracones.

Quod si quis Cereri raptorem prodere Divum
 Audeat: imperii molem, pacemque profundam 55
 Obtestor rerum, natus licet ille, sororve,

Vel conjux fuerit, natarumve agminis una,
 Se licet ille meo conceptum vertice jactet,
 Sentiet iratam procul ægida, sentiet ictum 60
 Fulminis, & genitum divina sorte pigebit,

Optabitque mori: tunc vulnere languidus ipsi
 Tradetur genero, passurus prodita regna,
 Et sciet an propriæ conspirent Tartara causæ.

Hoc sanctum. Mansura fluant hoc ordine fata. 65
 Dixit, & horrendo concussit sidera nutu.

At procul armisoni Cererem sub rupibus antri
 Securam placidamque diu jam certa peracti
 Terrebant simulacra mali, noctesque timorem

Ingeminant, omni perit Proserpina somno. 70
 Namque modo adversis invadi viscera telis,

Nunc sibi mutatas horret nigrescere vestes,
 Nunc steriles mediis frondere penatibus ornos.

Stabat præterea luco dilectior omni

Laurus, virgineos quæ quondam fronde pudica
Umbrabat thalamos. Hanc ima stirpe recisam
Vidit, & incommotos fœdari pulvere ramos.
Quærentique nefas Dryades dixere gementes,
Tartarea furias debellavisse bipenni.

Sed tunc ipsa, sui jam non ambagibus ullis
Nuntia, materno facies ingesta sopori.
Namque videbatur tenebroso oblecta recessu
Carceris, & sævis Proserpina vincta catenis,
Non qualem Siculis olim mandaverat arvis,
Nec qualem roseis nuper convallibus Hennæ
Suspexere Deæ. Squalebat pulchrior auro
Cæsaries, & nox oculorum infecerat ignes.
Exhaustusque gelu pallet rubor. Ille superbi
Flammeus oris honos, & non cessura pruinis
Membra colorantur picei caligine regni.
Ergo hanc ut dubio vix tandem agnoscere visum
Evaluit: Cujus tot poenæ criminis? inquit.
Unde hæc informis macies? Cui tanta facultas
In me sævitæ est? Rigidi cur vincula ferri
Vix aptanda feris molles meruere lacerti?
Tu, mea tu proles? An vana fallimur umbra?

Illam refert: Heu dira parens, natæque peremptæ
Immemor; heu fulvas animo transgressa leænas,
Tantane te nostri tenuere oblivia? Tantum
Unica despicior? Certe Proserpina nomen
Dulce tibi, tali quæ nunc, ut cernis, hiatu
Suppliciis inclusa terror. Tu sæva choreis
Indulges, Phrygiæque etiamnum interstrepis urbes.
Quod si non omnem pepulisti pectore matrem,

Cl. Claudianus.

X

Si tu nota Ceres, & non me Caspia tigris 105
 Edidit: his oro miseram defende cavernis,
 Inque superna refer. Prohibent si fata reverti;
 Vel saltem visura veni. -- Sic fata tremantes
 Tendere conatur palmas. Vis improba ferri
 Impedit, & motæ somnum excussere catenæ. 110
 Obrigit visis. Gaudet non vera fuisse,
 Complexu caruisse dolet. Penetralibus amens
 Proflit, & tali compellat voce Cybellen:
 Jam non ulterius Phrygia tellure morabor;
 Sancta parens. Revocat tandem custodia cari 115
 Pignoris, & cunctis objecti fraudibus anni.
 Non mihi, Cyclopum quamvis exstructa caminis,
 Culmina fida satis. Timeo, ne fama latebras
 Prodiderit, leviusque meum Trinacria celet
 Depositum. Terret nimium vulgata locorum 120
 Nobilitas. Aliis sedes obscurior oris
 Exquirenda mihi. Gemitu flammisque propinquis
 Enceladi nequeunt umbracula nostra taceri.
 Somnia quin etiam variis insausa figuris
 Sæpe monent, nullusque dies non triste minatur 125
 Augurium. Quoties flaventia ferta comarum
 Sponte cadunt: quoties exsudat ab ubere sanguis;
 Larga vel invito prorumpunt flumina vultu,
 Injussæque manus mirantia pectora tundunt!
 Si fluxos inflare velim, ferele gemiscunt: 130
 Tympana si quatiā, planctus mihi tympana reddunt.
 Ah vereor, ne quid portendant omina veri!
 Heu longæ nocuere moræ! -- Procul irrita vēti
 Dicta ferant, subicit Cybele: non tanta Tonanti

Segnities, ut non pro pignore fulmina mittat. 135

I tamen, & nullo turbata revertere casu.

Hæc ubi; digreditur templis. Sed nulla ruenti

Mobilitas. Tardos queritur non ire jugales:

Immeritasque movens alterno verbere pinnas

Sicaniam quærit, cum nec dum absconderit Iden: 140

Cuncta paver, speratque nihil. Sic æstuat ales,

Quæ teneros humili fetus commiserit orno

Allatura cibos, & plurima cogitat absens:

Ne fragilem ventus discusserit arbore nidum:

Ne furtum pateant homini, neu præda colubris. 145

Ut domus excubiis incustodita remotis,

Et resupinati neglecto cardine postes,

Flebilis & tacitæ species apparuit aulæ;

Non expectato respectu cladis, amictus

Conscidit, & fractas cum crine avellit aristas. 150

Hæserunt lacrimæ: non vox, non spiritus oris

Redditur, atque imis vibrat tremor ossa medullis:

Succidui titubant gressus, foribusque reclusis,

Dum vacuas sedes & desolata pererrat

Atria, semirutas confuso stamine telas, 155

Atque interceptas agnoscit pectinis artes:

Divinus perit ille labor, spatiumque relictum

Audax sacrilego supplebat aranea textu.

Nec deflet, plangitve malum: tantum oscula telæ

Figit, & abruptit mutas in fila querelas. 160

Attritosque manu radios, projectaque pensa,

Cunctaque virgineo sparfa oblectamina ludo,

Ceu natam, prestat gremio: castumque cubile

Desertosque toros, & sicubi sederit olim,

Perlegit. Attonitus stabulo cœu pastor inani , 165
 Cui pecus aut rabies Poenorum inopina leonum ,
 Aut populatrices infestavere catervæ :

Serus at ille redit , vastataque pascua lustrans
 Non responsuros ciet imploratque juvencos.

Atque ibi secreta tectorum in parte jacentem 170
 Adspicit Electram , natæ quæ sedula nutrix
 Oceani priscas inter notissima Nymphas.

Par Cereri pietas. Hæc post cunabula dulci
 Ferre sinu , summoque Jovi deducere parvam
 Sueverat , & genibus ludentem aptare paternis. 175

Hæc comes , hæc custos , hæc proxima mater haberi.
 Tum laceras effusa comas , & pulvere canos
 Sordida , fidereæ raptus lugebat alumna.

Hanc aggressa Ceres , postquam suspiria tandem
 Laxavit frenosque dolor , Quod cernimus , inquit , 180
 Excidium ? Cui præda feror ? Regnatne maritus ?

An cœlum Titanes habent ? Quæ talia vivo
 Ausa tonante manus ? Rupitne Typhœia cervix
 Inarimen ? Fractane jugi compage Vesevi
 Alcyoneus per stagna pedes Tyrrhena cucurrit ? 185

An vicina mihi quassatis faucibus Ætna
 Protulit Enceladum ? Nostros an forte penates
 Appetit centum Briareia turba lacertis ?

Heu , ubi nunc , ubi nata mihi ? Quo mille ministræ ,
 Quo Cyane ? Volucres quæ vis Sirenas abegit ? 190

Hæccine vestra fides ? Sic fas aliena tueri
 Pignora ? — Contremuit nutrix , moerorque pudori
 Cessit , & aspectus miseræ non ferre parentis
 Emtum morte velit , longumque immota moratur

Auctorem dubium certumque expromere funus. 195

Vix tamen hæc : Acies ætinam vefana Gigantum
Hanc dederit cladem ! Levius communia tangunt :
Sed Divæ, multoque minus quod rere, sorores
In nostras nimium conjuravere ruinas.

Insidias Superum, cognatæ vulnæra cernis. 200

Invidiæ. Phlegra nobis infensior æther.

Florebat tranquilla domus, nec limina virgo

Linquere, nec virides audebat visere saltus

Præceptis obstricta tuis. Telæ labor illi,

Sirenes requies; sermonum gratia mecum, 205

Mecum somnus erat, cautique per atria ludi.

Cum subito (quonam dubium monstrante latebras

Rescierit) Cytherea venit, suspectaque nobis

Ne foret, hinc Phœben comites hinc Pallada junxit.

Protinus effuso lætam se fingere risu. 210

Nec semet amplecti, nomenque iterare fororis,

Et dura de matre queri, quæ tale recessu

Maluerit damnare decus, vetitoque Dearum

Colloquio patriusque procul mandaverit astris.

Nostri rudis gaudere malis, & nectare largo 215

Instaurare dapes. Nunc arma habitumque Dianæ

Induitur, digitisque attentat mollibus arcum.

Nunc crinita jubis galeam, laudante Minerva,

Implet, & ingentem clipeum gestare laborat.

Prima Venus campos Hennæaque rura maligno 220

Ingerit affatu. Vicinos callida flores

Ingeminat, meritumque loci, velut inscîa, quærit.

Nec credit, quod bruma rosas innoxia servet,

Quod gelidi rubeant alieno germine menses,

Verna nec iratum timeant virgulta Booten. 225
 Dum loca miratur, studio dum flagrat eundi,
 Persuadet. Teneris, heu, lubrica moribus ætas!
 Quos ego nequidquam planctus, quas irrita fudi
 Ore preces? Ruit illa tamen confisa sororum
 Præsidio. Famulæ longo post ordine Nymphæ. 230
 Itur in æterno vestitos gramine campos,
 Et prima sub luce legunt, cum rore serenus
 Albet ager, sparfosque bibunt violaria succos.
 Sed postquam medio sol institit altior axi,
 Ecce polum nox fœda rapit, tremefactaque nutat 235
 Insula cornipedum strepitu, pulsuque rotarum.
 Nosse nec aurigam licuit: seu mortifer æstus,
 Seu mors ipsa fuit. Luror permanat in herbas.
 Deficiunt rivi. Squalent rubigine prata,
 Et nihil afflatum vivit. Pallere ligustra, 240
 Exspirare rosas, decrescere lilia vidi.
 Ut rauco reduces tractu detorsit habenas,
 Nox sua prosequitur currum; lux redditur orbi,
 Persephone nusquam. Voto rediere peracto,
 Nec mansere Deæ. Mediis invenimus arvis 245
 Exanimem Cyanen. Cervix redimita jacebat,
 Et caligantes marcebant fronte coronæ.
 Aggredimur subitæ, & casus scitamus heriles,
 (Nam proprior cladi steterat) quis vultus equorum?
 Quis regat? Illa nihil: tacito sed læsa veneno 250
 Solvitur in laticem. Subrepit crinibus humor.
 Liquitur, in roremque pedes & brachia manant,
 Nostrique mox lambit vestigia perspicuus fons.
 Discedunt aliæ. Rapidis Acheloïdes alis

Sublatæ Siculi latus obsedere Pelori, 251

Accensæque malo jam non impune canoras.

In pestem vertere lyras. Vox blanda carinas.

Alligat. Audito frenantur carmine remi.

Sola domi luctu senium tractura relinquitur.

Hæret adhuc suspensa Ceres, & singula demens; 260

Ceu nondum transacta timet: mox lumina torquens.

Utro in coelicolas furiato pectore fertur.

Arduus Hyrcana quatitur sic matre Niphates,

Cujus Achæmenio regi ludibria natos

Avenit tremebundus eques. Eremit illa marito. 265

Mobilior Zephyro, totamque virentibus iram.

Dispergit maculis, jamjamque hausura profundo.

Ore virum, vitreæ tardatur imagine formæ.

Haud aliter toto genitrix bacchatur Olympo;

Reddite, vociferans: non me vagus edidit amnis: 270

Non Dryadum de plebe sumus: turrita Cybelle

Me quoque Saturno genuit. Quo jura Deorum,

Quo leges abiere poli? Quid vivere recte

Proderit? En audet noti Cytherea pudoris.

Ostentare suos post Lemnia vincula vultus. 275

Hos animos bonus ille sopor castumque cubile

Præbuit? Amplexus hoc promeruerunt pudici?

Nec mirum, si turpe nihil post talia ducit.

Quid vos expertes thalami? Tantumne relictus

Virginitatis honos? Tantum mutata voluntas? 280

Jam Veneri, & fociis junctæ raptoribus itis?

O templis Scythiæ, atque hominum sitientibus aris.

Utraque digna coli. Tanti quæ causa furoris?

Quam mea vel dicto tenui Proserpina læsit?

Scilicet aut caris pepulit te, Delia, filvis : 285
 Aut tibi commissas rapuit, Tritonia, pugnās.
 An gravis alloquio? Vestros an forte petebat
 Importuna choros? Atqui Trinacria longe,
 Efflet ne vobis oneri, deserta colebat.
 Quid latuisse juvat? Rabiem livoris acerbi 290
 Nulla potest placare quies. — His increpat omnes
 Vocibus. Ast illæ (prohibet reverentia patris)
 Aut reticent, aut nosse negant, responsaque matri
 Dant lacrimas. Quid agat? Rursus se victa remittit,
 Inque humiles demissa preces, Ignoscite, si quid 295
 Intumuit pietas: si quid flagrantius actum,
 Quam decuit miseram. Supplex, dejectaque vestris
 Advolor genibus. Liceat cognoscere sortem.
 Hoc tantum: liceat certos habuisse dolores.
 Scire peto quæ forma mali: quamcunque dedistis 300
 Fortunam, si nota, feram, fatumque putabo,
 Non scelus. Adspectum precor indulgete parenti.
 Non repetam. Quæsitâ manu securus habeto,
 Quisquis es. Affirmo prædam. Desiste vereri.
 Quod si nos aliquo prævenit fœdere raptor; 305
 Tu certe, Latona, refer. Confessa Diana
 Forte tibi. Nosti quid sit Lucina, quis horror
 Pro genitis, & quantus amor: partusque tulisti
 Tu geminos: hæc una mihi. Sic crine fruaris
 Semper Apollineo, sic me felicior ævum 310
 Mater agas. — Largis tunc imbribus ora madescunt. —
 Quid? tantum dignum fieri, dignumque taceri?
 Hei mihi, discedunt omnes. Quid vana moraris
 Ulterius? Non bella palam cœlestia sentis?

DE RAPTU PROSERP. L. III. 329

Quin potius natam pelago terrisque requiris? 315

Accingar lustrare diem : per devia rerum

Indefessa ferar : nulla cessabitur hora.

Non requies , non somnus erit , dum pignus ademtum

Inveniam , gremio quamvis mergatur Iberæ

Tethyos , & rubro jaceat vallata profundo. 320

Non Rheni glacies , non me Rhipæa tenebunt

Frigora : non dubio Syrtis cunctabitur æstu.

Stat fines penetrare Noti , Boreæque nivalem

Vestigare domum. Primo calcabitur Atlas

Occasu , facibusque meis lucebit Hydaspes. 325

Impius errantem videat per rura per urbes

Jupiter. Exstincta satietur pellice Juno.

Insultate mihi : coelo regnate superbi.

Ducite præclarum Cereris de stirpe triumphum.

Sic satur , notæque jugis illabitur Ætnæ , 330

Noctivago tedas informatura labori.

Lucus erat prope flavum Acin , quem candida præfert

Sæpe mari , pulchroque fecat Galatea natatu :

Densus , & innexis Ætnæa cacumina ramis ,

Qua libet usque , regens. Illic posuisse cruentam 335

Ægida , captivamque pater post proelia prædam

Advexisse datur. Phlegæis silva superbit

Exuviis , torumque nemus victoria vestit.

Hic patuli rictus : hic prodigiosa Gigantum

Tergora dependent , & adhuc crudele minantur 340

Affixæ truncis facies , immaniaque ossa

Serpentum passim cumulis exsanguibus al bent ,

Et rigidæ multo suspirant fulmine pelles ,

Nullaque non magni se jactat nominis arbor.

- Hæc centumgemini strictos Ægeonis enses. 345
 Curvata vix fronte levat. Liventibus illa
 Exsultat Cœi spoliis. Hæc arma Mimantis
 Sustinet. Hos onerat ramos exutus Ophion.
 Altior at cunctis abies umbrosa que late
 Ipsius Enceladi fumantia gestat opima 350
 Summi terrigenum Regis, caderetque gravata
 Pondere, ni lassam fulciret proxima quercus.
 Inde timor numenque loco, nemorisque senectæ
 Parcitur, ætheriisque nefas nocuisse tropæis.
 Pascere nullus oves, nec robora lædere Cyclops 355
 Audet, & ipse fugit sacra Polyphemus ab umbra.
 Non tamen hoc tardata Ceres. Accenditur ultro.
 Religione loci, vibratque incerta securim,
 Ipsum etiam petitura Jovem. Succidere pinus,
 Et magis enodes properat prostrernere cedros, 360
 Exploratque obiens truncos, restique tenorem
 Stipitis, & certo prætentat brachia nisu.
 Sic qui vecturam longinqua per æquora merces
 Mollitur tellure ratem, vitamque procellis
 Objectare parat, fagos metitur & alnos, 365
 Et varium rudibus silvis accommodat usum.
 Quæ longa est, tumidis præbebit cornua velis:
 Quæ fortis, malo potior: quæ lenta, favebit
 Remigio: stagni patiens aptanda carinæ.
 Tollebant geminæ capita inviolata cupressus. 370
 Cespite vicino; quales non rupibus Idæ
 Miratur Simois; quales non divite ripa
 Lambit Apollinei nemoris nutritor Orontes.
 Germanas adeo credas: sic frontibus æquis.

DE RAPTU PROSERP. L. III. 331

Adstant, & socio despectant vertice lucum. 375

Hæ placuere faces. Pernix invadit utramque

Cincta finus, exserta manus, armata bipenni:

Alternasque ferit, totisque obnixa trementes

Viribus impellit. Pariter traxere ruinam,

Et pariter posuere comam, campoque recumbunt; 380

Faunorum Dryadumque dolor. Complectitur ambas,

Sicut erant, alteque levat, retroque solutis

Crinibus adscendit fastigia montis anhelis,

Exsuperatque æstus, & nulli pervia saxa;

Atque indignantes vestigia calcant arenas. 385

Qualis pestiferas animare ad crimina taxos

Torva Megæra ruit; Cadmi seu mœnia poscat;

Sive Thyesteis properet sævire Mycenis.

Dant tenebræ Manesque locum, plantisque resultant

Tartara ferratis: donec Phlegethontis ad undam 390

Constitit, & plenos excepit lampade fluctus.

Postquam perventum scopuli flagrantis in ora;

Protinus arsuras adversa fronde cupressus

Faucibus injecit mediis, lateque cavernas

Texit, & undantem flammaram obstruxit hiatum. 395

Compresso mons igne tonat, claususque laborat

Mulciber. Obducti nequeunt exire vapores.

Coniferi micuere apices. Crevitque favillis

Ætna novis. Stridunt admissio sulfure rami.

Tum, ne deficerent tantis erroribus ignes, 400

Semper inocciduos insopitosque manere

Iussit, & arcano perfudit robora succo;

Quo Phaethon irrorat equos, quo Luna juvencos.

Jamque soporiferas nocturna silentia terris

Explicuere vices : læniato pectore longas
Inchoat illa vias , & sic ingressa profatur :

405

Non tales gestare tibi , Proserpina , tedas .
Sperabam : sed vota mihi communia matrum ;
Et thalami festæque faces , coeloque canendus
Ante oculos Hymenæus erat : Sic Numina fatis

410

Volvimur , & nullo Lachesis discrimine sævit ?
Quam nuper sublimis eram , quantisque procorum
Cingebar studiis ! Quæ non mihi pignus ob unum
Cedebat numerosa parens ? Tu prima voluptas ,
Tu postrema mihi : per te secunda videbar .

415

O decus , o requies , o grata superbia matris :
Qua gessi florente Deam : qua sospite nusquam
Inferior Junone fui : nunc squalida , vilis .
Hoc placitum patri . Cur autem adscribimus illum
His lacrimis ? Ego te , fateor , crudelis ademi ,
Quæ te deserui , solamque instantibus ultro
Hostibus exposui . Raucis secura fruebar
Nimirum thiasis , & læta sonantibus arvis
Jungebam Phrygios , cum tu raperere , leones .
Accipe , quas merui , pœnas . En ora fatiscunt
Vulneribus , grandesque rubent in pectore sulci .
Immemor en uterus crebro contunditur ictu .

420

425

Qua te parte poli , quo te sub cardine quæram ?
Quis monstrator erit ? Quæ me vestigia ducent ?
Quis currus ? Ferus ipse quis est ? Terræne marisne
Incola ? Quæ volucrum deprendam signa rotarum ?
Ibo , ibo quocunque pedes , quocunque jubebit
Casus . Sic Venerem quærat deserta Dione .

430

Efficient labor ? Rursus te , nata , licebit

Amplecti? Manet ille decor? manet ille genarum 435

Fulgor? An infelix talem fortasse videbo,
Qualis nocte venis, qualem per somnia vidi?

Sic ait, & prima gressus molitur ab *Ætna*;

Exitique reos flores, ipsumque rapinæ
Detestata locum sequitur dispersa viarum 440

Indicia, & pleno rimatur lumine campos,
Inclinatque faces. Omnis madet orbita fletu.

Omnibus admugit. Quacunque it in æquore, fulvis

Adnatat umbra fretis, extremaque lucis imago
Italiam Libyamque ferit. Clarefcit Etruscum 445

Litus, & accenso resplendent æquore Syrtes.

Antra procul Scyllæa petit, canibusque reductis
Pars stupefacta filet, pars nondum exterrita latrat.

RELIQUA DESIDERANTUR.

X X X V I I

CL. CLAUDIANI
GIGANTOMACHIA.

TERRA parens quondam cœlestibus invida regnis,
 Titanumque simul crebros miserata dolores,
 Omnia monstriifero complebat Tartara fetu,
 Invisum genitura nefas: Phlegramque retexit
 Tanta prole tumens, & in æthera protulit hostes. 5
 Fit sonus. Erumpunt Erebo, necdumque creati
 Jam dextras in bella parant, superosque lacessunt,
 Stridula volventes gemino vestigia lapsu.
 Pallefcunt subito stellæ, flefcitque rubentes
 Phoebus equos, docuitque timor revocare meatus. 10
 Oceanum petit Arctos, inocciduique Triones
 Occasum didicere pati. Tum fervida natos
 Talibus hortatur genitrix in proelia dictis:
 O pubes domitura Deos, quodcunque videtis,
 Pugnando dabitur. Præstat victoria mundum, 15
 Sentiet ille meas tandem Saturnius iras.
 Agnoscer, quod Terra potest. Si viribus ullis
 Vincor: cur Cybele nobis meliora creavit?
 Cur nullus Telluris honos? Cur semper acerbis

CL. CLAUDIANI GIGANTOMACHIA. 235

Me damnis urgere solet? Quæ forma nocendi 20

Defuit? Hinc volucrem vivo sub pectore pascit

Infelix Scythica fixus convalle Prometheus.

Hinc Atlantis apex flammantia pondera fulcit,

Et per canitiem glacies asperrima durat.

Quid dicam Tityon, cuius, sub vulture sævo; 25

Viscera nascuntur gravibus certantia poenis?

Sed vos, o tandem veniens exercitus ultor,

Solvite Titanas vinclis; defendite matrem.

Sunt freta, sunt montes. Nostris ne parcite membris.

In Jovis exitium telum non esse recuso. 30

Ite, precor; miscete polum, rescindite turres

Sidereas. Rapiat fulmen sceptrumque Typhœus.

Enceladi iussis mare serviat. Alter habenas

Auroræ pro Sole regat. Te Delphica laurus

Stringat, Porphyryion, Cirrhæaque templa teneto. 35

His ubi consiliis animos elusit inanes;

Jam credunt vicisse Deos, mediisque revinctum

Neptunum traxisse fretis. Hic sternere Martem

Cogitat, hic Phœbi laceros divellere crines.

Hic sibi promittit Venerem, spiratque Dianæ 40

Conjugium, castamque cupit violare Minervam.

Interea Superos prænuntia convocat Iris,

Qui fluvios, qui stagna colunt. Cinguntur & ipsi

Auxilio Manes. Nec te, Proserpina, longe

Umbrosæ tenuere fores. Rex ille silentum 45

Lethæo vehitur curru, lucemque timentes

Insolitam mirantur equi, trepidoque volatu

Spissas cæruleis tenebras e naribus efflant.

Ac, velut hostilis cum machina terruit urbem;

Undique concurrunt arcem defendere cives: 50
 Haud secus omnigenis coeuntia Numina formis
 Ad patrias venere domos. Tum Jupiter infit:
 O nunquam peritura cohors, o debita semper
 Cœlo progenies, nullisque obnoxia fatis:
 Cernitis ut nostrum Tellus conjuret in orbem 55
 Prole nova, dederitque alios interrita partus?
 Ergo, quot dederit natos, tot funera matri
 Reddamus. Longo maneat per secula luctu,
 Tanto pro numero paribus damnata sepulcris.
 Jam tuba nimborum sonuit: jam signa ruendi 60
 His æther, his terra dedit: confusaque rursus
 Pro domino Natura timet. Discrimina rerum
 Miscet turba potens. Nunc insula deserit æquor:
 Nunc scopuli latnere mari. Quot litora restant
 Nuda! Quot antiquas mutarunt flumina ripas? 65
 Hic rotat Æmonium præduris viribus Æten:
 Hic juga connixis manibus Pangæa coruscat.
 Hunc armat glacialis Athos: hoc Ossa movente
 Tollitur: hic Rhodopen Hebri cum fonte revellit,
 Et socias truncavit aquas, summaque levatus 70
 Rupe Giganteos humeros irrorat Enipeus.
 Subsidit patulis tellus sine culmine campis,
 In natos divisa suos. Horrendus ubique
 It fragor, & pugnae spatium discriminat aer.
 Primus terrificum Mavors non segnis in agmen 75
 Odrysios impellit equos, quibus ille Gelonos,
 Sive Getas turbare solet. Splendentior igni
 Aureus ardescit clipeus, galeamque nitentes
 Arrexere jubæ. Tunc concitus ense Pelorum

Transigit adverso, femorum qua sine volutus. 80

Duplex semiferi connectitur ilibus anguis,

Atque uno ternas animas interficit ictu.

Tum superinsultans avidus languentia curru

Membra terit, multumque rotæ sparsere cruoris.

Occurrit pro fratre Mimas, Lemnumque calentem. 85

Cum lare Vulcani spumanibus eruit undis:

Et prope torfisset, si non Mavortia cuspis

Ante revelato cerebrum fudisset ab ore.

Ille viro toto moriens, serpentibus imis

Vivit adhuc stitidore ferox, & parte rebelli. 90

Victorem post fata petit. Tritonia virgo

Profilit, ostendens rutila cum Gorgone pectus,

Adspectu contenta suo, non vixit hasta:

Nam satis est vidisse semel: primumque forentem

Longius in faciem saxi Pallanta reformat. 95

Ille, procul subitis fixus sine vulnere nodis,

Ut se letifero sensit durescere visu,

(Et steterat jam pæne lapis) Quo vertimur? inquit,

Quæ serpit per membra filex? qui torpor inertem

Marmoreâ me peste ligat? — Vix pauca locutus, 100

Quod timuit, jam totus erat, sævusque Damastor,

Ad depellendos jaculum dum quæreret hostes,

Germani rigidum misit pro rupe cadaver.

Hic vero interitum fratris miratus Echion,

Inscius auctorem dum vult tentare nocendo, 105

Te, Dea, respexit, solam quam cernere nulli

Bis licuit. Meruit sublata audacia poenas,

Et didicit cum morte Deam. Sed turbidus ira

Palleneus, oculis adversa tuentibus atrox,

Cl. Claudianus.

Y

Ingreditur, cæcasque manus in Pallada tendit:
 Hunc mucrone ferit Dea cominus: ac simul angues
 Gorgoneo riguere gelu, corpusque per unum
 Pars moritur ferro, partes periere videndo.

110

Ecce autem medium spiris dilapsus in æquor

Porphyrion ærepidam conatur rumpere Delon,
 Scilicet ad superos ut torqueat improbus axes.

115

Horruit Ægæus: stagnantibus exsilit antris

Longævo cum patre Thetis, desertaque mansit

Regia Neptuni, famulis veneranda profundis.

Exclamant placidæ Cynthi de vertice Nymphæ:

120

Nymphæ, quæ rudibus Phœbum docuere sagittis

Errantes agitare feras, primusque gementi

Latonæ struxere torum, cum lumina coeli

Parturiens geminis ornaret fetibus orbem.

Implorat Pæana suum conterrita Delos,

125

Auxiliumque rogat: Si te gratissima fudit

In nostros Latona finus, succurre precanti.

En iterum convulsa feror.

RELIQUA DESIDERANTUR.

XX XVIII

ΚΛΑΤΔΙΑΝΟΤ

ΕΚ ΤΗΣ ΓΙΓΑΝΤΟΜΑΧΙΑΣ.

Κύπρις δ' οὔτε βέλος φέρειν, οὔδ' ὄπλον· ἀλλ' ἐκόμιζεν
 Ἀγλαΐην· δεμένη γὰρ ἐπ' ὀμμάσιν ἄγγελον αὐδὴν,
 Πρῶτα μὲν ἀπλεκέας περόνη διεκρίνατο χαίτας,
 Καὶ πλεκτάς ἐσφίγξε πυκνῷ περιπλέγματι σειράς,
 Στίλβει δ' ὀφθαλμῶν ἑρατοῦς ὑπεγράψατο κανδούς· 5
 Λεπτάς εὐανέμοιο ῥαφὰς χαλάσασα χιτῶνος,
 Πορφυρέων οὐ κρύπτειν ὑφ' εἵμασιν ἄνδρα μαζῶν.
 Ὅμματος εἰς ἄγρην ὀπλισμένη εἶχε γὰρ αὐτῇ
 Πλέγμα κόρυν, δόρυ μαζῶν, ὀφρῦν βέλος, ἀσπίδα κάλλος,
 Ὅπλα μέλη, δέληγτρον ἐν ἄλγεσιν· εἰ δέ τις αὐτῇ 10
 Ὅμμα βάλλῃ, δέδμητο.

Hæc ad verbum sic transferas.

CYPRIS neque telum ferebat, neque arma: sed gerebat
 Venustatem. Cum enim in oculis posuisset exploratorem radium;
 Primum confusas acu discriminauit comas,
 Et plexiles denso circumflexu catenas constrinxit:
 Ac splendore amabiles oculorum orbes fucavit: 5
 Tum tenues fluentis futuras laxans tunicæ,

Υ 2

340 *CL. CLAUD. GIGANTOMACHIA.*

Purpurearum non celavit sub veste flores papillarum.

Oculi ad venatum sic armata fuit: habuit enim ipsa

Cincinnati galeam, hastam papillas, supercilium sagittam;
clipeum pulchritudinem.

Arma membra, delinimentum in doloribus. Si quis vero illi 10

Oculum adjiceret, jam superatus erat.

CL. CLAUDIANI
EPISTOLÆ.

Y 3

EPISTOLÆ.

39 *Ad Hadrianum.*

40 *Ad Serenam.*

41 *Ad Olybrium.*

42 *Ad Probinum.*

43 *Ad Gennadium.*

CL. CLAUDIANI EPISTOLÆ.

XXXIX

I. *Deprecatio ad Hadrianum præfectum prætorio.*

U SQUE adeone tuæ producit impetus iræ?
Nullus tot finis lacrimis? Subitæne favorem
Permutas odiis? Quo mens ignara nocendi,
Quo sensus abiere pii? Tantumne licebit
Invidiæ? tantum strepitus valere maligni?

Me dolor incautum, me lubrica duxerit ætas,
Me tumor impulerit, me devius egerit ardor:
Te tamen haud decuit paribus concurrere telis.
Humanæ Superos nunquam tetigere querelæ,
Nec vaga securum penetrant convicia cœlum.

Excessit jam poena modum. Concede jacenti.
En adsum. Veniam confessus crimina posco.
Manibus Hectoreis atrox ignovit Achilles.
Ultrices Furias matris placavit Orestes.
Reddidit Alcides Priamo, quas ceperat, arces.
Pellæum juvenem Regum flexere ruinæ:

Y 4

Darium famulis manibus doluisse peremtum

Fertur , & ingenti solatus fata sepulcro.

Tradita captivo spatiosior India Poro.

Conditor hic patriæ. Sic hostibus ille pepercit.

20

Hunc virtus tua digna sequi. Quemcunque Deorum

Læsimus , insultet jugulo , pascatque furorem.

Gratia diffluit : sequitur feralis egestas :

Desolata domus : caris spoliatur amicis.

Hunc tormenta necant : hic undique truditur exsul.

25

Quid superest damnis ? quæ sæva pericula restant ?

Emollit rabiem prædæ mortisque facultas ,

Prætereunt subjecta feræ , torvique leones ,

Quæ stravisse calent , eadem prostrata relinquunt.

Nec nisi bellantis gaudet cervice juveni

30

Nobiliore fames. Secuit nascentia fata

Livor , & ingesto turbavit gaudia luctu.

Jam jam suppliciiis fessos , humilesque , serenus

Respice. Quid tanta dignaris mole clientem ?

In brevibus nunquam sese probat Æolus antris :

35

Nec capit angustus Boreæ certamina collis.

Alpes ille quatit , Rhodopeia culmina lassat.

Incubuit nunquam coelestis flamma salictis ,

Nec parvi frutices iram meruere Tonantis.

Ingentes quercus , annosas fulminat ornos.

40

Hoc pro supplicibus ramis , pro fronde Minervæ ,

Hoc carmen pro ture damus. Miserere tuorum.

Me , precor , heu , me redde mihi ! gravibusque medere

Vulneribus , vitamque jube famamque reverti.

Quæ per te cecidit , per te fortuna resurgat.

45

Sanus Achillea remeavit Telephus hasta ;

Cujus pertulerat vires, & sensit in uno
 Letalem placidamque manum. Medicina per hostem
 Contigit, & pepulit, quos fecerat ipse, dolores.
 Quod si nec precibus, fletu nec frangeris ullo,
 Eripe calcatis non prospera cingula Musis.
 Eripe miliniam. Comitem me pelle sodalis.

50

Scilicet insignes de paupere vate triumphos!
 Scilicet egregiis ornabere victor opimis!
 Irruat in miseros cognata potentia cives!

55

Audiat hoc commune solum, longæque carinis
 Nota Pharos, flentemque attollens gurgite vultum
 Nostra gemat Nilus numerosis funera ripis.

X L

II. *Ad Serenam.*

ORPHEA cum primæ sociarent lumina tedæ;
 Ruraque compleret Thracia festus Hymen:
 Certavere feræ, picturatæque volucres.
 Dona suo vati quæ potiora darent.
 Quippe antri memores, cautes ubi sæpe sonoræ
 Præbuerant dulci mira theatra lyræ,
 Caucaseo crysalla ferunt de vertice lynces;
 Gryphes Hyperborei pondera fulva soli.
 Furatæ Veneris prato per inane columbæ
 Florea connexis ferta tulere rosis:
 Fractaque nobilium ramis electra fororum
 Cynus oloriferi vexit ab amne Padi.

5

10

Et Nilo Pygmæa grues post bella remenso
 Ore legunt rubri germina cara maris.
 Venit & extremo Phoenix longævus ab Euro, 15
 Apportans uacæ cinnama rara pede.
 Nulla avium pecudumque fuit, quæ ferre negaret
 Vestigal meritæ connubiale lyræ.
 Tunc opibus, totoque Heliconis sedula regno
 Ornabat propriam Calliopea nurum. 20
 Ipsam præterea dominam stellantis Olympi
 Ad nati thalamos ausa rogare parens.
 Nec sprevit Regina Deum, vel matris honore;
 Vel iusto vatis ducta favore pii:
 Qui sibi carminibus toties lustraverat aras, 25
 Junonis blanda numina voce canens,
 Proeliaque altisoni referens Phlegræa mariti,
 Titanum fractas Enceladique minas.
 Illicet adventu noctem dignata jugalem
 Addidit augendis munera sacra toris: 30
 Munera mortales non admittentia cultus:
 Munera, quæ solos fas habuisse Deos.
 Sed quod Threïcio Juno placabilis Orphei,
 Hoc poteris votis esse, Serena, meis.
 Illius expectent famulantia fidera nutum: 35
 Sub pedibus regitur terra fretumque tuis.
 Non ego, cum peterem solenni more procorum,
 Promissi gregibus pascua plena meis:
 Nec quod mille mihi lateant sub palmitè colles,
 Fluctuet & glauca pinguis oliva coma: 40
 Nec quod nostra Ceres numerosa falce laboret,
 Auratæque ferant culmina celsa trabes.

Sufficit mandasse Deam. Tua litera nobis
 Et pecus, & segetes, & domus ampla, fuit.
 Inflexit foceros, & majestate petendi 45
 Texit pauperiem nominis umbra tui.
 Quid non perficeret scribentis voce Serenæ
 Vel genius regni, vel pietatis amor?
 Atque utinam sub luce tui contingeret oris,
 Conjugis & castris, & folio generi, 50
 Optatum celebrare diem! Me jungeret auspex
 Purpura; me sancto cingeret aula choro!
 Et, mihi quam scriptis desponderat ante, puellam
 Conjugiis eadem Pronuba dextra daret!
 Nunc medium quoniam votis majoribus æquor 55
 Invidet, & Libycæ diffidet ora plagæ:
 Saltem absens, Regina, fave, reditusque secundos
 Annue fidereo læta supercilio.
 Terrarum tu pande vias: tu mitibus Euris
 Æquora pacari prosperiora jube: 60
 Ut tibi Pierides, doctumque fluens Aganippe,
 Debita servato vota cliente canant.

X L I

III. *Ad Olybrium.*

QUID rear, affatus quod non mihi dirigis ullos,
 Nec redit alterno pollice ducta salus?
 Scribendine labor? Sed quæ tam prona facultas,
 Carmina seu fundis, seu Cicerona tonas?

Cedere divitiis animi fortuna fatetur,
 Et tantas oris copia vincit opes.
 An rarus, qui scripta ferat? Quin tempore nullo
 Cessant Flaminiae pulverulenta viæ.
 Cum fluat ingenium, cum sit qui dicta reportet;
 Quæ, nisi contemnor, causa relicta tibi?
 Despicias ergo tuum, si fas est credere, vatem;
 Perfidus & spatio debilitatur amor?
 Excidimusne tibi? Lucem jam condet Hydaspes,
 Et Tartessiacæ, Sol, oriere vado:
 Candescet Geticis Meroe conversa pruinis,
 Claraque se vetito proluet Ursa mari:
 Et si jam nostros fastidit Olybrius ignes,
 Constat Oresteam nil valuisse fidem.
 Quin, age, rumpe moras, remoraturasque, sodalem
 Absens eloquio fertilior doce.
 Crebraque sæcundos festinet litera cursus,
 Labris atque animis insinuanda meis.
 Dignatus tenui Cæsar scripsisse Maroni:
 Et tibi dedecori scribere? Musa, vale.

X L I I

IV. *Ad Probinum ut scribat.*

QUEM, precor, hæc, quem sunt habitura silentia finem?
 Quando dabit caras litera grata vices?
 Me timidum, vel te potius dixisse superbum
 Convenit? Alterius crimen utrumque tenet.

Transfluxere dies, & dum scripsisse priorem
 Pœnitet, æternas itur in usque moras.
 Sed quid agam? Cœpisse vetat reverentia vestri.
 Hinc amor hortatur scribere, Vincat amor.
 Fors juvat audentes, Cei sententia vatis.
 Hac duce non dubitem, te reticente, loqui:
 Audax ut, si quidem penitus peccasse videbor,
 Arguar, ingrati non subiturus onus.
 Romanos bibimus primum te Consule fontes,
 Et Latæ cessit Graia Thalia togæ,
 Incipiensque tuis a fascibus omina cœpi,
 Fataque debebo posteriora tibi.
 Ergo laceffit tandem rescribe roganti;
 Et patria florens sorte, Probine, vale.

5

10

15

X L I I I

V. *Ad Gennadium ex Proconsule.*

ITALÆ commune decus, Rubiconis amœni
 Incola, Romani fama secunda fori;
 Grajorum populis, & nostro cognite Nilo.
 Utraque gens fasces horret, amatque tuos.
 Carmina jejunas pocis solantia fauces?
 Testor amicitiam, nulla fuisse domi.
 Nam mihi mox nidum pinnis confisa relinquunt;
 Et Lare contempto non reditura volant.

5

CL. CLAUDIANI
EIDYLLIA.

EIDYLLIA.

44 *Phœnix.*

45 *Hystrix.*

46 *Torpedo.*

47 *Nilus.*

48 *Magnes.*

49 *Aponus.*

50 *Pii fratres.*

CL. CLAUDIANI EIDYLLIA.

XLIV

I. *Phœnix.*

OCEANI summo circumfluus æquore lucus
 Trans Indos Eurumque viret, qui primus anhelis
 Sollicitatur equis, vicinaque verbera sentit,
 Humida roranti resonant cum limina curru,
 Unde rubet ventura dies, longeque coruscis
 Nox afflata rotis refugo pallefcit amictu.
 Hæc fortunatus nimium Titanus ales
 Regna colit, solusque plaga defensus iniqua
 Possidet intactas ægris animantibus oras;
 Sæva nec humani patitur contagia mundi:
 Par volucer Superis: stellas qui vividus æquat
 Durando, membrisque terit redeuntibus ævum;
 Non epulis saturare famem, non fontibus ullis
 Assuetus prohibere sitim: sed purior illum
 Solis fervor alit, ventosæque pabula libat
 Tethyos, innocui carpens alimenta vaporis.

Cl. Claudianus.

Z

Arcanum radiant oculi jubar. Igneus ora
 Cingit honos. Rutilo cognatum vertice sidus
 Attollit cristatus apex, tenebrasque serena
 Luce secat. Tyrio pinguntur crura veneno.
 Antevolant Zephyros pennæ, quas cærus ambit
 Flore color, sparsoque super ditescit in auro.

20

Hic neque concepto fetu, nec semine surgit:
 Sed pater est prolesque sibi, nulloque creante
 Emeritos artus secunda morte reformat,
 Et petit alternam totidem per funera vitam.

25

Namque ubi mille vias longinqua retorserit æstas,
 Tot ruerint hiemes, toties ver cursibus actum,
 Quas tulit autumnus, dederit cultoribus umbras:
 Tum multis gravior tandem subjungitur annis,
 Lustrorum numero victus. Cui lassa procellis
 Ardua Caucasio nutat de vertice pinus,
 Seram ponderibus pronis tractura ruinam.
 Pars cadit affiduo flatu: pars imbre peresa
 Rumpitur: abripuit partem vitiosa vetustas.
 Jam breve decrescit lumen, languetque senili
 Segnis stella gelu: qualis cum forte tenetur
 Nubibus, & dubio vanescit Cynthia cornu.
 Jam solitæ medios alæ transcurrere nimbos
 Vix ima tolluntur humo. Tunc conscius ævi
 Defuncti, reducisque parans exordia formæ,
 Arentes tepidis de collibus eligit herbas,
 Et cumulum texens pretiosa fronde Sabæum
 Componit bustumque sibi partumque futurum.

30

35

40

Hic sedet, & blando Solem clangore salutat
 Debilior, miscetque preces, ac supplice cantu

45

Præstatura novas vires incendia poscit.
 Quem procul adductis vidit cum Phœbus habenis,
 Stat subito, dictisque pium solatur alumnum:
 O senium positura rogo, falsisque sepulcris
 Natales habitare vices, qui sæpe renasci
 Exitio, proprioque soles pubescere leto,
 Accipe principium rursus, corpusque coactum
 Desere. Mutata melior procede figura.

50

Hæc fatus, propere flavis e crinibus unum
 Concussa cervice jacet, missoque volentem
 Vitali fulgore ferit. Jam sponte crematur,
 Ut redeat, gaudetque mori festinus in ortum.
 Fervet odoratus telis cœlestibus agger,
 Consumitque senem. Nitidos stupefacta juvencos
 Luna premit, pigrosque polus non concitat axes.
 Parturiente rogo, cunis natura laborat
 Æternam ne perdat avem, flammæque fideles
 Admonet, ut rerum decus immortale remittant.

55

60

Continuo dispersa vigor per membra volutus
 Æstuat, & venas recidivus sanguis inundat.
 Victuri cineres nullo cogente moveri
 Incipiunt, plumaque rudem vestire favillam.
 Qui fuerat genitor, natus nunc profilit idem,
 Succeditque novus. Geminæ confinia vitæ
 Exiguo medius discrimine separat ignis.

65

70

Protinus ad Nilum Manes sacrare paternos,
 Auctoremque globum Phariæ telluris ad oras
 Ferre juvat. Velox alienum tendit in orbem,
 Portans gramineo clausum velamine funus.
 Innumeræ comitantur aves, stipantque volentem

75

Z 2

Alituum suspenſa cohors. Exercitus ingens
 Obnubit vario late convexa meatu.
 Nec quisquam tantis e millibus obuius audet
 Ire duci: ſed regis iter fragrantis adorant.
 Non ferus accipiter, non armiger ipſe Tonantis
 Bella movent. Commune facit reverentia foedus.

80

Talis barbaricas flavo de Tigride turmas
 Duſtor Parthus agit: gemmis & divite cultu
 Luxurians fertis apicem regalibus ornat.
 Auro frenat equum, perſuſam murice veſtem
 Aſſyria ſignatur acu, tumiduſque regendo
 Celſa per famulas acies ditione ſuperbit.

85

Clara per Ægyptum placidis notiſſima ſacris
 Urbs Titana colit, centumque accline columnis
 Invehitur templum Thebæo monte revulſis.
 Illic, ut perhibent, patriam de more reponit
 Congeriem, vultumque Dei veneratus herilem
 Jam flammæ commendat opus: jam deſtinat aris
 Semina reſſiquiaſque ſui. Myrrhata relucent
 Limina. Divino ſpirant altaria fumo:
 Et Peluſiacas productus aduſque paludes
 Indus odor penetrat nares, completque ſalubri
 Tempeſtate viros, & neſtare dulcior aura
 Oſſia nigrantis Nili ſeptena vaporat.

90

95

100

O felix, hereſque tui. Quo ſolvimur omnes,
 Hoc tibi ſuppeditat vires. Præbetur origo
 Per cinerem. Moritur te non pereunte ſeneſtus.
 Vidisti quodcunque fuit. Te ſecula teſte
 Cuncta revolvuntur. Noſti quo tempore Pontus
 Fuderit elatas ſcopulis ſtagnantibus undas:

105

Quis Phaethonteis erroribus arserit annus.
 Et clades te nulla rapit, solusque superstes
 Edomita tellure manes. Non flamina Parcæ
 In te dura legunt, non jus habuere nocendi.

EIO

X L V

II. *Hystrix.*

AUDIERAM, memorande, tuas, Stymphale, volucres.

Spicula vulnifico quondam sparsisse volatu:

Nec mihi credibilis ferratæ fabula pinnæ

Visa diu. Datur ecce fides, & cognitus hystrix.

Herculeas affirmat aves. Os longius illi

5

Affimulat porcum. Mentitæ cornua setæ

Summa fronte rigent. Oculis rubet igneus ardor.

Parva sub hirsuto catuli vestigia dorso.

Hanc tamen exiguum miro natura tueri

Præsidio dignata feram. Stat corpore toto

10

Silva minax, jaculisque rigens in proelia crescit.

Picturata seges, quorum cute fixa tenaci

Altera succrescit, alternantesque colorum

Tincta vices, spatiis internigrantibus, exit

In solidæ speciem pinnæ, tenuataque furtim

15

Lævis in extremum sese producit acumen.

Sed non hæc acies ritu silvestris echini

Fixa manet. Crebris propugnat jactibus ultro,

Et longe sua membra regit, tortumque per auras

Evolat excusso nativum missile tergo.

20

Z 3

Interdum fugiens Parthorum more sequentem
 Vulnerat : interdum , positis velut ordine castris ,
 Terrificum densa mucronum verberat unda ,
 Et consanguineis hastilibus asperat armos.
 Militat omne feræ corpus , vibrataque rauco
 25 Terga fragore sonant, Stimulis accensa tubarum
 Agmina collatis credas configere signis.
 Tantis in angusto strepitus furit. Additur armis
 Calliditas , parcusque sui tumor , iraque nunquam
 30 Prodiga telorum , caute contenta minari ,
 Nec nisi servandæ jactus impendere vitæ.

Error abest : certum sollertia destinat ictum ,
 Nil spatio fallente modum : servatque tenorem
 Mota cutis , doctique regit conamina nifus.

Quid labor humanus tantum ratione sagaci
 35 Proficit ? Eripiunt trucibus Gortynia capris
 Cornua : subjectis eadem lentescere cogunt
 Ignibus : intendunt taurino viscere nervos.
 Instruitur pinnis , ferroque armatur arundo.
 Ecce brevis propriis munitur bestia telis ,
 40 Externam nec quærit opem : fert omnia secum :
 Se pharetra , sese jaculo , sese utitur arcu.
 Unum animal cunctas bellorum possidet artes.

Quod si omnis nostræ paulatim industria vitæ
 Fluxit ab exemplis ; quidquid procul appetit hostem ,
 45 Hinc reor inventum : morem hinc traxisse Cydonas
 Bellandi , Parthosque retro didicisse ferire
 Prima sagittiferæ pecudis documenta secutos.

X L V I

III. *Torpedo.*

Quis non indomitam diræ Torpedinis artem

Audiit, & merito signatas nomine vires?

Illa quidem mollis, segnique obnoxia tractu

Reprat, & attritis vix languida serpit arenis.

Sed latus armavit gelido natura veneno:

Et frigus, quo cuncta rigent animata, medullis

Miscuit, & proprias hiemes per viscera duxit.

Naturam juvat ipsa dolis, & conscia fortis

Uititur ingenio, longeque extenta per algas

Hac confisa jacet, successu læta resurgit,

Et vivos impune ferox depascitur artus.

Si quando vestita cibus incautior æra

Hauferit, & curvis frenari senserit hamis;

Non fugit, aut vano conatur vellere morfu:

Sed propius nigræ jungit se callida setæ,

Et meminit captiva sui, longeque per undas

Pigra venenatis effundit flamina venis.

Per setam vis alta meat, fluctusque relinquit

Absentem tentura virum. Metuendus ab imis

Emicat horror aquis, & pendula fila secutus

Transit arundineos arcano frigore nodos,

Vitricemque ligat concreto sanguine dextram.

Damnosum piscator onus, prædamque rebellem;

Jactat, & amissa redit exarmatus avena.

XLVII

IV. *Nilus.*

FELIX, qui Pharias proscindit vomere terras :
 Nubila non sperat tenebris condentia cœlum ,
 Nec graviter flantes pluviali frigore Coros
 Invocat , aut arcum variata luce rubentem.
 Ægyptos sine nube ferax , imbresque serenos
 Sola tenet , secura poli , non indiga venti :
 Gaudet aquis , quas ipsa vehit , Niloque redundant :
 Qui rapido tractu mediis elatus ab antris ,
 Flammigeræ patiens zonæ Cancricque calentis ,
 Fluctibus ignotis nostrum procurrit in orbem ,
 Secreto de fonte cadens , qui semper inani
 Quærendus ratione latet ; nec contigit ulli
 Hoc vidisse caput. Fertur sine teste creatus ,
 Flumina profundens alieni conscia cœli.
 Inde vago lapsu Libyam dispersus in omnem
 Æthiopum per mille ruit nigrantia regna ,
 Et loca continuo Solis damnata vapore
 Irrorat , populisque salus sitientibus errat ,
 Per Meroen , Blemyasque feros , atramque Syenen.
 Hunc bibit infrenis Garamas , domitorque ferarum
 Girrheus , qui vasta colit sub rupibus antra ,
 Qui ramos ebeni , qui dentes vellit eburnos ;
 Et gens compositis crinem vallata sagittis.
 Nec vero similes causas crescentibus undis ,

Aut tempus, meruit. Glacie non ille soluta,
 Nec circumfuso scopulis exuberat imbre.
 Nam cum tristis hiems alias produxerit undas,
 Tunc Nilum retinent ripæ. Cum languida cessant
 Flumina, tunc Nilus mutato jure tumescit.
 Quippe quod ex omni fluvio spoliaverit æstas,
 Hoc Nilo natura refert, totumque per orbem
 Collectæ partes unum revocantur in amnem.
 Quoque die Titana Canis flagrantior armat,
 Et rapit humores madidos, venasque calore
 Compescit, radiisque potentibus æstuat axis;
 Nilo bruma vehit contraria tempora mundo.
 Defectum solitis referens cultoribus æquor
 Effluit Ægeo stagnantior, acrior alto
 Ionio, seseque patentibus explicat arvis.
 Fluctuat omnis ager: remis sonuere novalis
 Sæpius: æstivo jacuit cum forte sopore,
 Cernit cum stabulis armenta natantia pastor.

25

30

35

40

X L V I I I

V. *Magnes.*

Q U I S Q U I S sollicita mundum ratione secutus
 Semina rimatur rerum, quo Luna laborat
 Defectu, quæ causa jubet pallefcere Solem;
 Unde rubescentes ferali crine cometæ,
 Unde fluant venti, trepidæ quis viscera terræ
 Concuriat motus, quis fulgura ducat hiatus,

5

Unde tonent nubes, quo lumine floreat arcus:
 Hæc mihi quærenti, si quid deprendere veri
 Mens valet, expediat. Lapis est cognomine Magnes,
 Decolor, obscurus, vilis. Non ille repexam
 Cæsariem regum, nec candida virginis ornat
 Colla, nec insigni splendet per cingula morfu:
 Sed nova si nigri videas miracula saxi,
 Tum pulchros superat cultus, & quidquid Eois
 Indus litoribus rubra scrutatur in alga.
 Nam ferro meruit vitam, ferrique rigore
 Vescitur: hoc dulces epulas, hoc pabula novit:
 Hinc proprias renovat vires: hinc fusa per artus
 Aspera secretum servant alimenta vigorem.
 Hoc absente perit. Tristi morientia torpent
 Membra fame, venasque firis consumit apertas.

Mavors, sanguinea qui cuspe verberat urbes,
 Et Venus, humanas quæ laxat in otia curas,
 Aurati delubra tenent communia templi.
 Effigies non una Deis: sed ferrea Martis
 Forma nitet, Venerem magnetica gemma figurat.
 Illis connubium celebrat de more sacerdos.
 Ducit flamma choros: festa frondentia myrto
 Limina cinguntur, roseisque cubilia surgunt
 Floribus, & thalamum dotalis purpura velat.
 Hic mirum confurgit opus. Cytherea maritum
 Sponte rapit, coelique toros imitata priores
 Pectora lascivo statu Mavortia nescit,
 Et tantum suspendit onus, galeæque lacertos
 Implicat, & vivis totum complexibus ambit.
 Ille laceffitus longo spiraminis actu

Arcanis trahitur gemma de conjugis nodis.
 Pronuba fit natura deis, ferrumque maritat
 Aura tenax. Subitis sociantur Numina furtis.

Quis calor infundit geminis alterna metallis 40
 Foedera? Quæ duras jungit concordia mentes?
 Flagrat anhela filex, & amicam faucia sentit
 Materiem, placidosque chalybs cognoscit amores.

Sic Venus horrificum belli compescere Regem,
 Et vultu mollire solet, cum sanguine præceps 45
 Æstuat, & strictis mucronibus asperat iras.
 Sola feris occurrit equis, solvitque tumorem
 Pectoris, & blando præcordia temperat igni.
 Pax animo tranquilla datur, pugnasque calentes
 Deferit, & rutilas declinat in oscula cristas. 50

Quæ tibi, sæve puer, non est permissa potestas?
 Tu magnum superas fulmen, cœloque relicto
 Fluctibus in mediis cogis mugire Tonantem.
 Jam gelidas rupes, vivoque carentia sensu
 Membra feris. Jam saxa tuis obnoxia telis, 55
 Et lapides suos ardor agit, ferrumque tenetur
 Illecebris, rigido regnant in marmore flammæ.

X L I X

VI. *Aponus.*

FONS, Antenoreæ vitam qui porrigis urbi;
 Fataque vicinis noxia pellis aquis,
 Cum tua vel mutis tribuant miracula vocem;
 Cum tibi plebejus carmina dictet honos,
 Et sit nulla manus, cujus non pollice ductæ
 Testentur memores prospera vota notæ;
 Nonne reus Musis pariter Nymphisque tenebor;
 Si tacitus soli prætereare mihi?
 Indictum neque enim fas est tacitumque relinqui.
 Hunc, qui tot populi provocat ora, locum
 Alto colle minor, planis erectior arvis,
 Conspicuo clivus molliter orbe tumet.
 Ardentis secundus aquæ, quacunque cavernas
 Perforat, offenso traditur igne, latex.
 Spirat putre solum, conclusaque subter anhelos.
 Pumice limosas personat unda vias.
 Humida flammæ regio Vulcania, terræ
 Ubra sulfureæ fervida regna plagæ.
 Quis sterilem non credat humum? Fumantia vernant
 Pascua: luxuriat gramine cocta filex.
 Et cum sic rigidæ cautes fervore liquecant,
 Contemtis audax ignibus herba viret.
 Præterea grandes effosso marmore sulci
 Saucia longinquo limite saxa secant.

Herculei (sic fama refert) monstratur aratri
 Semita, vel casus vomeris egit opus. 25
 In medio pelagi late flagrantis imago,
 Cæculus immenso panditur ore lacus,
 Ingenti fufus fpatio : fed major in altum
 Intrat, & arcanæ rupis inane fubit : 30
 Denfus nube fua, tactuque immitis, & hauftu,
 Sed vitreis idem lucidus ufque vadis.
 Confuluit natura fibi, ne merfa lateret,
 Admiffitque oculos, quo vetat ire calor.
 Turbidus impulfu venti cùm fpargitur aer, 35
 Glaucaque fumiferæ terga ferenat aquæ;
 Tunc omnem liquidi vallem mirabere fundi:
 Tunc veteres haftæ regia dona micant:
 Quas inter, nigræ tenebris-obfcurus arenæ,
 Dicolor abruptum flumen hiatus agit. 40
 Apparent infra latebræ, quas gurgès opacus
 Implet, & abftrufus ducit in antra finus.
 Tunc montis fecreta patent; qui flexus in arcum
 Æquora pendenti margine fuma ligat.
 Viva coronatos adftringit fena vapores, 45
 Et levis exili cortice terra natat,
 Calcantumque oneri nunquam ceflurâ virorum,
 Suffentat trepidum fida ruina pedem.
 Fafta manu credas, fic leves circuit oras
 Ambitus, & tenuis perpetuusque riger. 50
 Hærent ftagna lacu plenas æquantia ripas,
 Præfcriptumque timent tranfiluiſſe modum:
 Quod fuperat, fluvius devexa rupe volutus
 Egerit, & campi dorfa recurva petit.

Devehit exceptum nativo spira meatu.

55

In patulas plumbi labitur inde vias.

Nulla cum strepitu, madidisque infecta favillis,

Despumat niveum fistula cana salem.

Multifidas dispergit opes, artemque secutus

Qua jussere manus, mobile torquet iter,

60

Et junctos rapido pontes subtermeat æstu,

Afflatosque vago temperat igne tholos.

Acrior interius, rauci cum murmure saxi,

Spumeus eliso pellitur amne vapor.

Hinc pingues repetunt fessi sudore lacunas:

65

Frigora queis longæ blanda dedere moræ.

Salve Pæoniæ largitor nobilis undæ,

Dardanii salve gloria magna soli:

Publica morborum requies, commune medentum

Auxilium, præsens numen, inemta salus.

70

Sen ruptis inferna ruunt incendia ripis,

Et nostro Phlegethon devius orbe calet:

Sulfuris in venas gelidus seu decidit amnis,

Accensusque fluit, quod manifestat odor:

Sive pari flammæ undarum lance rependens,

75

Arbiter in foedus mons elementa vocat:

Ne cedant superata sibi; sed legibus æquis

Alterius vires possit utrumque pati:

Quidquid erit causæ, quocunque emitteris ortu,

Non sine consilio currere, certa fides.

80

Quis casum meritis adscribere talibus audet?

Quis negat auctores hæc statuisse Deos?

Ille pater rerum, qui secula dividit astris,

Inter prima poli te quoque sacra dedit,

Et fragilem nostri miseratus corporis usum	85
Telluri medicas fundere iussit aquas,	
Parcarumque colos exoratura severas	
Flumina laxatis emicuere jugis.	
Felices, proprium qui te meruere, coloni,	
Fas quibus est Aponon juris habere sui.	90
Non illis terrena lues, corrupta nec Austri	
Flamina, nec sævo Sirius igne nocet.	
Sed quamvis Lachesis letali flamine damnet,	
Inde sibi fati prosperiora petunt.	
Quod si forte malus membris exuberat humor,	95
Languida vel nimio viscera felle virent;	
Non venas referant, nec vulnere vulnera sanant,	
Pocula nec tristi gramine mixta bibunt:	
Amissum lymphis reparant impune vigorem,	
Pacaturque ægro luxuriante dolor.	100

L

VII. *De piis fratribus & eorum statuis, quæ sunt
apud Catinam.*

ADSPICE sudantes venerando pondere fratres,
 Divino meritos semper honore coli.
 Iusta quibus rapidæ cessit reverentia flammæ,
 Et mirata vagas reppulit Ætna faces.
 Complexi manibus fultos cervice parentes,
 Attollunt vultus, accelerantque gradus.
 Grandævi gemina sublimes prole feruntur,
 Et cara natos implicuere mora.

Nonne vides, ut sæva senex incendia monstret?

Ut trepido genitrix invocet ore Deos?

10

Erexit formido comam, perque omne metallum

Fusus in attonito palluit ære tremor.

In juvenum membris animosus cernitur horror,

Atque oneri metuens, impavidusque sui.

Rejectæ vento chlamydes. Dextram exserit ille;

15

Contentus læva sustinuisse patrem.

Ast illi duplices in nodum colligit ulnas

Cautior in sexu debiliore labor.

Hoc quoque præteriens oculis ne forte relinquo;

Artificis tacitæ quod meruere manus.

20

Nam consanguineos eadem cum forma figuret,

Hic propior matri sit tamen, ille patri.

Diffimiles animos solertia temperat artis:

Alter in alterius redditur ore parens.

Et nova germanis paribus discrimina præbens,

25

Divisit vultus cum pietate faber.

O bene naturæ memores, documenta supernæ

Justitiæ, juvenum numina, vota senum:

Qui spretis opibus medios properastis in ignes

Nil præter sanctam tollere canitiem.

30

Haud equidem immerito tanta virtute repressas

Enceladi fauces obriguisset reor.

Ipse redundantem frenavit Mulciber Ætnam,

Læderet exempli ne monumenta pii.

Senferunt elementa fidem. Pater affuit æther,

35

Terraque maternum sedula juvit onus.

Quod si notus amor provexit in astra Laonas,

Æneam Phrygio raptus ab igne pater;

Si vetus Argolicos illustrat gloria fratres,

Qui sua materno colla dedere iugo:

40

Cur non Amphinomo, cur non tibi, fortis Anapi;

Æternum Siculus templa dicavit honos?

Plura licet summæ dederit Trinacria laudi,

Noverit hoc majus se genuisse nihil:

Nec doleat damnis, quæ devius intulit ardor:

45

Nec gemat exustas igne furente domos.

Non potuit pietas flamma cessante probari.

Euntum est ingenti clade perenne decus.

**CL. CLAUDIANI
EPIGRAMMATA.**

A 2 2

EPIGRAMMATA.

<p>51. 1 <i>De mulabus Gallicis.</i>
 52. 2 <i>De sene Veronensi.</i>
 53. 3 <i>De apro & leone.</i>
 54. 4 <i>Descriptio armenti.</i>
 55. 5 <i>De Concha.</i>
 56-62. 6-12 <i>De Crystallo.</i>
 63-65. 13-15 <i>De Crystallo</i>
 <i>Græca.</i>
 66. 16 <i>Eis μιμάδα γνράσα-</i>
 <i>σα.</i>
 67. 17 <i>Eis δῶλον τυπηθέντα</i>
 <i>παρ' αὐτῷ.</i>
 68. 18 <i>In sphaeram Archimedis.</i></p> | <p>69. 19 <i>De Polycaste & Perdicca.</i>
 70. 20 <i>De Zona equi regii missa</i>
 <i>Honorio.</i>
 71. 21 <i>De Zona missa Arcadio.</i>
 72. 22 <i>De chlamyde & frenis.</i>
 73. 23 <i>De freno , phaleris &</i>
 <i>cingulo.</i>
 74. 24 <i>Deprecatio ad Alethium.</i>
 75. 25 <i>In Curetium.</i>
 76. 26 <i>In eundem.</i>
 77. 27 <i>In Jacobum Magistrum</i>
 <i>equitum.</i>
 78. 28 <i>Rimanti telum ira facit.</i></p> |
|---|---|

ALIA QUÆ CLAUDIANI NON VIDENTUR.

<p>79. 29 <i>In Podagrum.</i>
 80. 30 <i>De Theodoro & Hadria-</i>
 <i>no.</i>
 81. 31 <i>Ad Æternalem.</i>
 82. 32 <i>Ad Maximum.</i>
 83. 33 <i>De locusta.</i>
 84. 34 <i>De balneis Quintianis.</i>
 85. 35 <i>Descriptio portus Smyr-</i>
 <i>nensis.</i>
 86. 36 <i>Est in secessu longo locus.</i>
 87. 37 <i>De quadriga marmorea.</i>
 88. 38 <i>Fragmentum.</i>
 89. 39 <i>De paupere amante.</i>
 90. 40 <i>De eodem.</i></p> | <p>91. 41 <i>De sepulcro speciosæ.</i>
 92. 42 <i>De birro castoreo.</i>
 93. 43 <i>De Hippopotamo.</i>
 94. 44 <i>Quæ in mensa de Sardo-</i>
 <i>nyche.</i>
 95. 45 <i>Carmen Paschale.</i>
 96. 46 <i>Eis τὸν Σωτῆρα.</i>
 97. 47 <i>Eis τὸν δεσπότην Χρι-</i>
 <i>στον.</i>
 98. 48 <i>Laus Christi.</i>
 99. 49 <i>Miracula Christi.</i>
 100. 50 <i>In Sirenas.</i>
 101. 51 <i>Laus Herculis.</i></p> |
|--|---|

CL. CLAUDIANI EPIGRAMMATA.

L I

I: *De Mulabus Gallicis.*

ADSPICE morigeras Rhodani torrentis alumnas.
 Imperio nexas, imperioque vagas,
 Diffona quam varios flectant ad murmura cursus,
 Et certas adeant voce regente vias:
 Quamvis quæque sibi nullis discurrat habenis,
 Et pateant duro libera colla iugo;
 Ceu constricta tamen servit, patiensque laborum.
 Barbaricos docili concipit aure sonos.
 Absentis longinqua valent præcepta magistri,
 Frenorumque vicem lingua virilis agit.
 Hæc procul angustat sparsas, spargitque coactas;
 Hæc sistit rapidas; hæc properare facit.
 Læva jubet? Lævo deducunt limite gressum.
 Mutavit strepitum? Dexteriores petunt.
 Nec vinculis famulæ, nec libertate feroces,
 Exutæ laqueis, sub ditione tamen.

A a 3

Consensuque pares, & fulvis pellibus hirtæ,
 Effeda concordēs multifonora trahunt.

Miraris, si voce feras pacaverit Orpheus,
 Cum pronas pecudes Gallica verba regant?

20

L I I

II. *De sene Veronensi, qui suburbium nunquam
 egressus est.*

FELIX, qui patriis ævum transegit in agris,
 Ipsa domus puerum quem videt, ipsa senem:
 Qui baculo nitens, in qua reptavit arena,
 Unius numerat secula longa casæ.

Illum non vario traxit fortuna tumultu,
 Nec bibit ignotas mobilis hospes aquas.
 Non freta mercator tremuit, non classica miles:
 Non rauci lites pertulit ille fori.

Indocilis rerum, vicinæ nescius urbis

Adspectu fruitur liberiore poli.

10

Frugibus alternis, non Consule, computat annum:

Autumnū pomis, ver sibi flore notat.

Idem condit ager Soles, idemque reducit,

Metitur suo rusticus orbe diem.

Ingentem meminit parvo qui germine quercum,

15

Æquævumque videt consenuisse nemus.

Proxima cui nigris Verona remotior Indis,

Benacumque putat litora rubra lacum.

Sed tamen indomitæ vires, firmisque lacertis

Ætas robustum tertia cernit avum.

20

Erret, & extremos alter scrutetur Iberos.
Plus habet hic vitæ, plus habet ille viæ.

LIII

III. *De Apro & Leone.*

TORVUS aper, fulvusque leo coïere superbis
Viribus: hic seta, sævior ille juba.
Hunc Mars, hunc Cybele laudat. Dominatur uterque
Montibus. Hercules sudor uterque fuit.

LIV

IV. *Descriptio armenti, fragmentum.*

NON tales quondam species tulit armentorum
Tellus tergemino subdita Geryoni.
Non tales, Clitumne, lavas in gurgite tauros,
Tarpejo referunt quos pia vota Jovi.
Non talis Tyrias sparsisse juvenis arenas.
Dicitur, optatum quando revexit onus.
Non Cretæus ager, nec amati conscia tauri
Gnosfos, nec similes paverit Ida feras.
Ipse & dispariles monstris commissus in artus,
Qui cimen matris prodidit ore novo,
Cres puer haud talem potuisset reddere formam.
Præstarent totum si fera membra patrem.

5

10

A a 4

L V

V. *Concha.*

TRANSFERAT huc liquidos fontes Heliconia Nais;
 Et patulo conchæ divitis orbe fluat.
 Namque latex, doctæ qui laverit ora Serenæ,
 Ultra Pegaseas numen habebit aquas.

L V I

VI. *De Crystallo cui aqua inerat.*

POSSEDIT glacies naturæ signa prioris:
 Et fit parte lapis, frigora parte negat.
 Sollers lufit hiems, imperfectoque rigore
 Nobilior, vivis gemma tumescit aquis.

L V I I

VII. *De eodem.*

LYMPHÆ, quæ tegitis cognato carcere lymphas;
 Et quæ nunc estis, quæque fuistis aquæ;
 Quod vos ingenium vinxit? Qua frigoris arte
 Torpuit, & maduit prodigiosa flex?
 Quis tepor inclusus securas vindicat undas?
 Interior glacies quo liquefacta Noto?

Gemma quibus claustris arcano mobilis æstu
Vel concreta fuit, vel resoluta gelu?

· L V I I I ·

VIII. *De eodem.*

SOLIBUS indomitum glacies Alpina rigorem
Sumebat nimio jam pretiosa gelu.
Nec potuit toto mentiri corpore gemmam:
Sed medio mansit proditor orbe latex.
Auctus honos, liquidi crescunt miracula saxi;
Et conservatæ plus meruistis aquæ.

L I X

IX. *De eodem.*

APSPICE porrectam splendenti fragmine venam;
Qua trahitur limes lucidiore gelu.
Hic nullum Boream, nec brumam sentit opacus
Humor, sed varias itque reditque vias.
Non illum constrinxit hiems, non Sirius ardens:
Ætatis spatium non tenuavit edax.

L X

X. *De eodem.*

CLAUDITUR immunis convexo tegmine rivus,
Duratîsque vagus fons operitur aquis.
Nonne vides, propriis ut spumet gemma lacunis,
Et refluos ducant pocula viva sinus?
Udaque pingatur radiis obstantibus Iris,
Secretas hiemes sollicitante die?
Mira flex, mirusque latex, qui flumina vincit,
Nec lapis est merito, quod fluit, & lapis est.

L X I

XI. *De eodem.*

DUM crystallâ puer contingere lubrica gaudet,
Et gelidum tenero pollice versat onus;
Vidit perspicuo deprensas marmore lymphas,
Dura quibus solis parcere novit hiems:
Et siccum relegens labris sitientibus orbem
Irrita quæsit oscula figit aquis.

L X I I

XII. *De eodem.*

MARMOREUM ne sperne globum. Spectacula tranſit
 Regia, nec rubro vilior iſte mari.
 Informis glacies, ſaxum rude, nulla figuræ
 Gratia: ſed raræ inter habetur opes.

L X I I I

XIII. ΕΤΙ ΠΕΡΙ ΑΥΤΟΥ.

Xιονέη κρύσαλλος ὑπ' ἀνέρος ἀσκηθεῖσα
 Δεῖξεν ἀκηρασίῳ παναίολον εἰκόνα κόσμου,
 Οὐρανὸν ἀγκᾶς ἔχοντα βαρύκτυπον ἔνδοδι πόντον.

L X I V

XIV. ΕΤΙ ΠΕΡΙ ΑΥΤΟΥ.

Εἴπ' ἄγε μοι κρύσαλλε, λίθῳ πεπηκασμένον ὕδωρ,
 Τίς πῆξεν; Βορέης. ἢ τίς ἔλυσε; Νότος.

L X V

XV. ΠΡΟΣ ΦΟΙΒΟΝ.

Ἰλαδί μοι, φίλε Φοῖβε, σὺ γὰρ δοᾷ τῶξα τινάινων
Ἐβλήθης ἐπ' ἔρωτος ὑπ' ὠκυπόροισιν διζοῖς.

L X V I

XVI. ΕΙΣ ΜΙΜΑΔΑ ΓΗΡΑΣΑΣΑΝ.

Μαχλὰς εὐκροτάλοισιν ἀνευάζουσα χορείαις,
Δίζυγα παλλομένοισι τινάγμασι χαλκὸν ἀράσσει.
Κτεῖς μὲν ὑποκλέπτων πολὴν τρίχα γείτονα μοίρης,
Ἥλεμάτοις ἀκτῖσι χαράσσεται ὄμματος αὐγὴν.
Ψευδόμενον δ' ἐρύθημα κατέγραφεν ἄχρως αἰδῶς,
Ἀγλαΐη σέψασα νόβη κεκαλυμμένα μῆλα.

L X V I I

XVII. ΕΙΣ ΔΟΥΛΟΝ ΤΥΠΤΗΘΕΝΤΑ
ΠΑΡ ΑΥΤΟΥ.

Ἐδρην χαλκεόπεζου ἐπὶ προθύροις ἐλικῶνος
Ἐσῆκει θεράπων τις ὑπὲρ νότιοιο μεμαρπῶς,
Οὐδ' ἔδελε μογέοντι πορεῖν ἐπιβάθρον αἰοιδῶ.
Ταῦνεκά μευ δώρηξεν ἰδὼν πολύμητις ἀνάγκη.

LXVIII

XVIII. *In Sphæram Archimedis.*

JUPITER in parvo cum cerneret æthera vitro,
 Risit, & ad Superos talia dicta dedit:
 Huccine mortalis progressa potentia curæ?
 Jam meus in fragili luditur orbe labor.
 Jura poli, rerumque fidem, legesque Deorum,
 Ecce Syracosius transtulit arte senex.
 Inclusus variis famulatur spiritus astris,
 Et vivum certis motibus urget opus.
 Percurrit proprium mentitus Signifer annum,
 Et simulata novo Cynthia mense redit.
 Jamque suum volvens audax industria mundum
 Gaudet, & humana fidera mente regit.
 Quid falso infontem tonitru Salmonea miror?
 Æmula naturæ parva reperta manus.

LXIX

XIX. *De Polycaeste & Perdice.*

QUID non sævus amor flammæ numine cogat?
 Sanguinis affectum mater amare timet.
 Pectore dum niveo puerum tenet anxia nutrix,
 Illicitos ignes jam fovet ipsa parens.
 Ultrices pharetras tandem depone, Cupido.
 Consule jam Venerem: forsan & ipsa dolet.

L X X

XX. *De Zonâ equi regii missa Honorio
Aug. a Serena.*

ACCIPE parva tuæ, Princeps venerande, sororis
 Munera, quæ manibus texuit ipsa suis.
 Dumque auro phaleræ, gemmis dum frena renident,
 Hac uterum zona cinge frementis equi.
 Sive illum Armeniis aluerunt gramina campis;
 Turbidus Argæa seu nive lavit Halys;
 Sanguineo virides morfu vexare smaragdus,
 Et Tyrio dignum terga rubere toro.
 O quantum formæ sibi conscius erigit armos,
 Spargit & excussis colla superba júbis!
 Augescit brevis doni pietate Serenæ,
 Quæ volucres etiam fratribus ornat equos.

L X X I

XXI. *De Zona ab eadem missa Arcadio Aug.*

STAMINE resplendens, & mira textilis arte
 Baltens alipedis regia terga liget,
 Quem decus Eoo fratri, pignusque propinqui
 Sanguinis Hesperio misit ab orbe soror.
 Hoc latus adstringi velox optaret Arion.
 Hoc proprium vellet cingere Castor equum.

LXXII

XXII. *De chlamyde & frenis.*

NON semper clipei metuendum gentibus orbem
 Dilecto studiofa parens fabricabat Achilli:
 Lemnia nec semper supplex ardentis adibat
 Antra Dei nato galeam factura comantem:
 Sed placidos etiam cinctus, & mitia pacis 5
 Ornamenta dabat, bello quibus ille peracto
 Conspicuus Reges inter fulgebat Achivos.
 Ipsa manu chlamydes ostro texebat & auro,
 Frenaque, quæ volucrem Xanthum Baliumque decerent,
 Æquore quæsitis onerabat sedula gemmis. 10
 At tibi diversis, Princeps altissime, certant
 Obsequiis soceri. Stilicho Mavortia confert,
 Munera, barbaricas strages, Rhenique triumphos.
 Regina contenta modum servare Serena,
 In tua sollicitas urget velamina telas. 15

LXXIII

XXIII. *De freno, phaleris, & cingulo equi Honorii
a Serena missis.*

OFELIX sonipes, cui tanti frena mereri
 Numinis, & sacris licuit servire lupatis:
 Seu tua per campos vento juba luit lberos:

Seu te Cappadocum gelida sub valle natantem
 Argææ lavere nives : seu læta solebas
 Theſſaliæ rapido perſtringere paſcua curſu :
 Accipe regales cultus , & crine ſuperbus
 Ereſto virides ſpumis perfunde ſmaragdus.
 Luxurient tumido gemmata monilia collo.
 Nobilis auratos jam purpura veſtiat armos.
 Et mēdium te zona liget variata colorum
 Floribus , & caſtæ manibus ſudata Serenæ ,
 Perſarum gentile decus. Sic quippe laborat
 Maternis ſtudiis , nec dedignatur equeſtres
 Moliri phaleras genero latura decorem.

L X X I V

XXIV. *In Alethium quaſtorem.*

SIC non Æthiopum campos æſtate pererrem ,
 Nec Scythico brumam ſub Jove nudus agam :
 Sic non imbriferam noctem ducentibus ſædis
 Ionio credam turgida vela mari :
 Sic non Tartareo Furiarum verbere pulſus
 Irati relegam carmina grammatici :
 Nulla meos traxit petulans audacia ſenſus ,
 Liberior juſto nec mihi lingua fuit
 Verficulos , fateor , non cauta voce notavi ,
 Heu miſer ignorans quam grave crimen erat !
 Orpheos alii libros impune laceſſunt ,
 Nec tua ſecurum te , Maro , fama vehit.

Ipse parens vatum princeps Heliconis Homerus

Judicis excepit tela severa notæ.

Sed non Virgilius, sed non accusat Homerus:

15

Neuter enim quæstor, pauper uterque fuit.

En moveo plausus, en pallidus omnia laudo,

Et clarum repeto terque quaterque sophos.

Ignoscat placidus tandem, flatusque remittat,

Et tuto recitet quod libet ore: placet.

20

L X X V

XXV. *In Curetium.*

FALLACES vitreo stellas componere mundo;

Et vaga Saturni sidera sæpe queri,

Venturumque Jovem paucis promittere nummis;

Cureti genitor noverat Uranius.

In prolem dilata ruunt perjuria patris;

5

Et pœnam merito filius ore luit.

Nam spurcos avide lambit meretricis hiatus;

Consumens luxu, flagitiisque domum.

Et quas fallacis collegit lingua parentis,

Has eadem nati lingua refundit opes.

10

L X X V I

XXVI. *In eundem.*

SI tua, Cureti, penitus cognoscere quæris

Sidera, patre tuo certius ipse loquar.

Quod furis, adversi dedit inclementia Martis:

Quod procul a Musis, debilis Arcas erat:

Cl. Claudianus.

B b

Quod turpem pateris jam cano podice morbum,
 Femineis signis Luna, Venusque fuit.
 Attrivit Saturnus opes. Hoc prorsus in uno
 Hæreo, quæ cunnum lambere causa facit.

L X X V I I

XXVII. *In Jacobum magistrum equitum.*

PER cineres Pauli, per cani limina Petri,
 Ne laceres versus, dux Iacobe, meos:
 Sic tua pro clipeo sustentet pectora Thomas,
 Et comes ad bellum Bartholomæus eat:
 Sic ope sanctorum non barbarus irruat Alpes:
 Sic tibi det vires sancta Susanna suas:
 Sic quicumque ferox gelidum tranaverit Istrum,
 Mergatur; volucres ceu Pharaonis equi:
 Sic Geticas ultrix feriat rhomphæa catervas,
 Romanasque tegat prospera Thecla manus:
 Sic tibi det magnum moriens conviva triumphum,
 Atque tuam vincant dolia fusa sitim:
 Sic nunquam hostili maculetur sanguine dextra.
 Ne laceres versus, dux Iacobe, meos.

L X X V I I I

XXVIII. *Rimanti telum ira facit.*

IN jaculum quodcumque gerit dementia mutat.
 Omnibus armatur rabies pro cuspide ferri.
 Cuncta volant, dum dextra ferox in vulnera sævit.
 Pro telo geritur, quidquid suggererit ira.

L X X I X

XXIX. *In Podagrum.*

QUÆ tibi cum pedibus ratio? Quid carmina culpas?
 Scandere qui nescis, verficulos laceras.
 Claudicat hic versus, hæc, inquit, syllaba nutat,
 Atque nihil prorsus stare putat podager.

L X X X

XXX. *De Theodoro & Hadriano.*

MALLIUS indulget somno noctesque diesque:
 Insomnis Pharius sacra, profana, rapit.
 Omnibus hoc, Italæ gentes, exposcite votis,
 Mallius ut vigilet, dormiat ut Pharius.

L X X X I

XXXI. *Ad Æternalem.*

QUIDQUID Castalio de gurgite Phoebus anhelat;
 Quidquid fatidico mugit cortina recessu,
 Carmina sunt: sed verba negant communia Musæ.
 Carmina sola loquor. Sic me meus implet Apollo.

L X X X I I

XXXII. *Ad Maximum qui mel misit.*

DULCIA dona mihi tu mittis, Maxime, semper,
 Et quidquid mittis, mella putare decet.

B b 2

L X X X I I I

XXXIII. *De locusta fragmentum.*

HORRET apex capitis : medio fera lumina surgunt
 Vertice. Cognatus dorso durescit amictus.
 Armavit natura cutem , dumique rubentes
 Cuspidibus parvis multos acueret rubores.

L X X X I V

XXXIV. *De balneis Quintianis.*

FONTIBUS in liquidis paulum requiesce , viator ;
 Atque tuum rursus carpe refectus iter.
 Lympharum dominum nimium miraberis , hospes ,
 Inter dura viæ balnea qui posuit.

L X X X V

XXXV. *Descriptio portus Smyrnenfis.*

URBS in conspectu montana cacumina velat,
 Tranquillo prætenta mari. Ducentia portum
 Cornua pacatas remouent Aquilonibus undas.
 Hic exarmatum terris cingentibus æquor
 Clauditur , & placidam discit servare quietem.

LXXXVI

XXXVL *Est in secessu longe locus.*

Est procul ingenti regio summotâ recessu,
 Insula qua refides fluctus mitescere cogit,
 En longum producta latus; fractasque per undas
 Ardua tranquillo curvantur brachia portu.

LXXXVII

XXXVII. *De Quadriga marmorea.*

Quis dedit innumeros uno de marmore vultus?
 Surgit in aurigam currus, paribusque lupatis.
 Unanimes frenantur equi. Quos forma diremit,
 Materies cognata tenet, discrimine nullo.
 Vir redit in currum: ducuntur ab axe jugales:
 Ex alio se quisque facit. Quæ tanta potestas?
 Una flex tot membra ligat, ductusque per artem
 Mons patiens ferri varios mutatur in artus.

LXXXVIII

XXXVIII. *Fragmentum.*

Sordidus ex humeris nodo dependet amictus.
 Exercentur equis, & colla comantia pectunt.

B b. 3.

L X X X I X

XXXIX. *De paupere amante.*

PAUPERTAS me sæva domat, dirusque Cupido:
Sed toleranda fames, non tolerandus amor.

X C

XL. *De eodem.*

ESURIENS pauper telis incendor amoris.
Inter utrumque malum diligo pauperiem.

X C I

XLI. *In sepulcrum speciosæ.*

PULCHRIS stare diu Parcarum lege negatur.
Magna repente ruunt: summa cadunt subito.
Hic formosa jacet Veneris fortita figuram,
Egregiumque decus invidiamque tulit.

X C I I

XLII. *De birro castoreo.*

NOMINIS umbra manet veteris. Nam dicere birrum;
Si castor niteat, castoreum nequeo.
Sex emtus solidis, quid sit, jam scire potestis.
Si mihi nulla fides, credite vel pretio.

XCIII

XLIII. *De Hippopotamo.*

UTRAQUE secundo nutritur bellua Nilo:
Quæque vorat morsu, quæque sub ore fremit.

XCIV

XLIV. *Quæ in mensa de Sardonyche lapide.*

MENSA coloratis aquilæ sinuatur in alis,
Quam floris distinguit honos: similisque figura.
Texitur: implumem mentitur gemma volatum.

XCV

XLV. *Carmen Paschale.*

CHRISTE potens rerum redeuntis conditor ævi,
Vox summi sensusque Dei: quem fudit ab alta
Mente pater, tantique dedit consortia regni.
Impia qui nostræ domuisti crimina vitæ,
Passus corporea mundi vestire figura,
Affarique palam populos, hominemque fateri:
Quem verbo inclusum Mariæ mox numine viso.
Virginei tenuere sinus, innuptaque mater
Arcano stupuit compleri viscera partu,

B b 4

Auctorem paritura suum. Mortalia corda 10
 Artificem texere poli, mundique repertor
 Pars fuit humani generis, latuitque sub uno
 Pectore, qui totum late complectitur orbem;
 Et, qui non spatiis terræ, non æquoris unda,
 Non capitur coelo, parvos confluit in artus. 15
 Quin & mancipii nomen, nexusque subisti,
 Ut nos subriperes leto, mortemque fugares
 Morte tua: mox ætherias evectus in auras,
 Purgata repetis lætum tellure parentem.
 Angustum foveas, festis ut sæpe diebus 20
 Annua sinceri celebret jejunia sacri.

X C V I

XLVI. ΕΙΣ ΤΟΝ ΣΩΤΗΡΑ.

Ὡς πυρὸς ἀενάοιο σοφὴν ὥδι' αὖ φυλάσσω,
 Ἐμβεβαῶς κόσμοιο παλινδίνηται ἀνάγκη,
 Χρὶς δὲ θεοῖσιν βίου φυσίζοε πηγὴ,
 Πατρὸς ἀσημάντοιο πρωτοσπέρε φωνή,
 Ὃς μέγα μητρώων τοκετῶν ἐγκύμονα φόρτον, 5
 Καὶ γόνον αὐτοτέλεστον ἀνυμφεύτων ὑμεναίων
 Στήσας, ἀσσυρίης γενεῆς ἑτερόφρονα λύσας,
 Ὅργια δ' εἰδώλων κενεῶν ψευδώνυμα λύσας,
 Αἰθέρος ἀμφιβέβηκας ἐφ' ἐπτάζωνον ὀχῆα,
 Ἀγγελικαῖς πτερύγεσσιν ἐν ἀρρήτοις θαλάσσαις 10
 Ἰλαδί παγγενέταο θεοῦ προσβήϊον ὄμμα,
 Φρουρὲ βίου, σῶτερ μερόπων, αἰῶνος ἀνάσσω.

XC VII

XLVII. ΕΙΣ ΤΟΝ ΔΕΣΠΟΤΗΝ ΧΡΙΣΤΟΝ.

Ἀρτιφάνες, πολιοῦχε, παλαιγενὲς, υἱὲ νεοττῆ,
 Αἰὲν ἔων προεώντε, ὑπέρτατε, ὕστατε, Χριστέ,
 Ἀθανάτοιο πατρὸς, καὶ ὁμόχρονε, πάμπαν ὅμοιε.

XC VIII

XLVIII. *Laus Christi.*

P ROLES vera Dei, cunctisque antiquior annis,
 Nunc genitus, qui semper eras, lucisque repertor
 Ante tuæ, matrisque parens: quem misit ab astris
 Æquævus Genitor, verbique in semina fufum
 Virgineos habitare sinus, & corporis arcti
 Iussit inire vias, parvaque in sede morari,
 Quem sedes non ulla capit: qui lumine primo
 Vidisti quidquid mundo nascente crearas.
 Ipse opifex, opus ipse tui, dignatus iniquas
 Ætatis sentire vices, & corporis hujus
 Diffimiles perferre modos, hominemque subire;
 Ut possis monstrare Deum, ne lubricus error,
 Et decepta diu varii sollertia mundi,
 Pectora tam multis fineret mortalia seclis
 Auctorem nescire suum. Te conscia partus
 Mater, & attoniti pecudum sentire timores:
 Te nova sollicito lustrantes sidera visu

In coelo videre prius, lumenque secuti,
 Invenere Magi. Tu noxia pectora solvis,
 Elapsasque animas in corpora functa reducis;
 Et vitam remeare jubes. Tu lege recepti
 Muneris, ad Manes penetras, mortisque latebras
 Immortalis adis. Nasci tibi non fuit uni
 Principium, finisque mori: sed nocte refusa,
 In coelum, patremque redis, rursusque perenni
 Ordine purgatis adimis contagia terris.
 Tu solus, Patrisque comes, tu Spixitus insons,
 Et toties unus, triplicique in nomine simplex.
 Quid, nisi pro cunctis, aliud? Quis credere possit,
 Te potuisse mori, poteras qui reddere vitam?

20

25

30

X C I X

XLIX. *Miracula Christi.*

ANGELUS alloquitur Mariam, quo præscia verbo
 Concipiat, salva virginitate, Deum.
 Dant tibi Chaldæi prænuntia munera Reges:
 Myrrham homo, rex aurum, suscipe tura Deus.
 Permutat lymphas in vina liquentia Christus,
 Quo primum factò se probat esse Deum.
 Quinque explent panes, pisces duo, millia quinque:
 Et Deus ex parvo plus superesse jubet.
 Editus ex utero cæcus nova lumina sensit,
 Et stupet ignotum se meruisse diem.

1

20

Lazarus e tumulo , Christo inclamante , resurgit ,
Et duræ mortis lex resoluta pexit.

Nutantem quatit unda Petrum : cui Christus in alto
Et dextra gressus firmat , & ore fidem.

Exsanguis Christi contingit femina vestem :
Stat cruor in venis : fit medicina fides.

15

Iustus post multos graditur paralyticus annos ,
Mirandum , lecti portitor ipse sui.

C

L. *In Sirenas.*

DULCE malum pelago Siren , volucresque puellæ,
Scyllæos inter fremitus , avidamque Charybdin ,
Musica saxa fretis habitabant dulcia monstra.
Blanda pericla maris ; terror quoque gratus in undis.
Delatis licet huc incumberet aura carinis ,
Implessentque sinus venti de puppe ferentes ,
Figebat vox una ratem : nec tendere certum
Delectabat iter reditus , odiumque juvabat :
Nec dolor ullus erat. Mortem dabat ipsa voluptas.

5

ANONYMI POETÆ LAUDES HERCULIS.

PIERIDUM columen, cuius Parnassia magno
 Numine templa sonant, læto precor huc age, Phoebe;
 Te conjunge choro: penetralia sancta sororum,
 Et nova Castalios latices per rura petentem
 Hippocrenæum victorem insistere fontem
 Me fac. Namque tuam non nunc novus advena turbam
 Ingredior, laurosque gerens, & florea fertis
 Tempora victa tuis doctorum munera vatum.
 Testor adhuc veteres quamvis defuetus honores:

Alcides mihi carmen erit, non vana Tonantis
 Progenies, dignus credi post viscera Numen
 Semper ob imensos invicti roboris æstus.

Nec nasci potuisse vacat. Nam lucis in ipsis;
 Inclite, principiis, tardo vix editus ortu
 Fecisti de patre fidem. Sed cur mihi lentis
 Ludis adhuc, Cyrrhæe, modis, tenerumque resultans
 Luxuriante leves impellis pollice chordas?
 Pone habitum, quo mollis amas: & frondis amatæ
 Linque nemus, mollique exutus tempora lauro.

Populea mecum carmen luctare sub umbra. 20

Jam grave plus etiam, quam ventris tempora vellent,
Alcmenam tendebat onus. Sed regia Juno
Impedit, & partus prohibet, nascique vetabat,
Ut metus ipse Deum monstret. Nec vivida coeli
Semina mortales norunt sentire latebras 25

Nec possunt sufferre moras. Datur inde novercae
Materies, gravibusque odiis augmenta ministrat,
Quod vinci coepisse pudet. Mox improba binos
In tua membra jubet, dum nasceris, ire dracones.
Incumbunt celeres illi, squamosaque jussus 30

Armat colla furor: nec quamvis maxima tractu
Tardantur spiris. Sequitur pars cetera pectus.
Tristis Tartarea vibratur fibilus aura.

Morte rubent oculi, trifidisque horrentia linguis
Ora sonant, nigrumque fremens levat ira venenum. 35

Quid nunc invictis fraudes innectere fatis,
Coelicolum Regina, juvat? Cur objicis angues?
Cur parvo geminos? Anne unum posse necari
Jam strato Pythone times? Licet omnia mundi
Monstra voces, ipsamque arces serpentibus Hydram; 40

Defendet natura Deum, patremque probabit,
Quod non vis constare, Jovem. Jamque irrita tetri
Jussa parant implere angues, miseroque furore
In tua fata tument. Cernit tua membra petentes,
Horrescitque parens, numenque ignara creasse 45

Mortali pietate timet. Nil sancta superbæ
Pellicis insidias coelo modo freta tremiscas,
Neve hæc monstra tibi faciant, Alcmena, pavorem.
Sic mater potes esse Dei. Jam tolle serenum

Læta animum , tantoque libens hæc adspice vultu , 50
 Ut deceat genuisse Jovem. Depone timorem

Indignum partu , natumque exemplar habeto.
 Cui metuis , nil ipse timet. Nam lumine recto
 Ridebas tu , Dive , truces animosque superbos
 De genitore tenens , votisque aptissimus orbis 55

Gaudebas tantam jam tum meruisse novercam.
 Corripis exiguis mox grandia guttura palmis ,
 Et quamvis teneris , cogens in brachia pondus ,
 Corripis , illidens prenfos tellure dracones.

Efferat ætherium quantum volet orbis in axem 60
 Latoidas , verosque probet sua fabula Divos ,
 Quod Delo jam stare licet. Non æqua laborum
 Gloria , nec parili serpentes sorte necarunt.

Illi unum ferro : geminos hic inermis , & unus. 65

His cœptis non ulla parat cunabula partus
 Diva tibi. Sed cum totis jam bruma rigeret
 Imbribus , & solidis hæerent flumina lymphis ,
 Nudum prægelidis durando firmat in undis.

Utque rudis primo tentasti robore gressus ,
 Frondosæ deserta vagus penetralia silvæ 70
 Secura jam matre petis , telisque tremendis
 Ludis , & ætherias adducto dejicis arcu ,

Aut funda violenter aves , noctemque sub astris
 Exigis , & puram fractis bibis amnibus undam.

Immanem interea Nemeæ per lustra leonem 75

Ipsa Chimæraæ cretum de gente noverca
 In tua depastis armabat vota juvenis ,
 Augebatque fero vires , rabiemque juvabat ,
 Naturam minus esse putans. Heu quanta virorum

Funera ! Quam multos stravit cum dentibus apros !

80

Non illum magnæ viduatis moenibus urbes

Armorum fregere minis , Martique domando

Affuetas morfu fudit graviore catervas.

Hunc gravis Eurystheus (nam , té quocunque lebares ,

Imperium duri voluit sufferre tyranni ,

85

Sic mundo fortuna favens) hunc sternere leto

Imperat. At nullum virtus reticenda per ævum ,

Dignaque fidereos post membra intrare recessus

Posse mori quam vile putat : namque impiger ultro

Vadis & immensæ scrutatus devia silvæ

90

In nova sanguineos armantem vulnera rictus.

Admonita feritate , juba , visuque cruentus

Excussis movet arma toris , dubiumque residens

Infremit. Invadis trepidum , solisque lacertis

Grandia corripiens eliso guttura morfu ,

95

Imbellem fractis prosterneis faucibus hostem.

Tunc & flavicomis radiantia tergora villis ,

Ceu spoliū fuso victor rapis. Emicat omnis

In laudes mox turba tuas , longoque relicta

Currit in arva metu. Juvat ire , & libera rura ,

100

Defensoresque videre locos , silvamque juvenis

Jam facilem , & nullis resonantes fletibus agros.

Mænāliū petis inde nemus , fletamque colonis

Arcadiam , & steriles raro jam robore silvas.

Namque hic immensa membrorum mole cruentus

105

Indomitus regnabat aper , soloque tremendus

Corpore lunatis fundebat dentibus ornos ,

Sternebatque suos lugentia rura colonos.

Horrebant trīfidis nigrantia corpora setis ,

Duratosque armos scopulis, totosque per artus 110
 Difficilis potuisse mori. Non spicula in illum,
 Nodosumve rapis clavato pondere robur.
 Armati viduatur honos. Nec vulnera virtus
 Extemplo tibi facta timet. Jamque arripis ultro
 Spumantem, cogisque diem sufferre tuendo, 115
 Atque supinato mirantem lumine vinci
 Argolici victor portas sub testâ Tyranni.
 Fama celer toto victorem sparserat orbe,
 Auxiliumque Dei poscebat Creta cruento
 Victa malo. Taurus medio nam fidere Lunæ 120
 Progenitus Dictæa Jovis possederat arva.
 Fulmen ab ore venit, flammisque furentibus ardet
 Spiritus, & terram, non cœli flamma perurit,
 Sed flatus monstri. Dextro jam Siria cessent
 Sidera, Solque licet glaciali frigore victus 125
 Abstrusum mundo claudat jubar, aurea condens
 Lumina, & ignifluo stupefactus in orbe tepescat.
 Æstus habet Cretam, pereunt silvæque lacusque,
 Graminaque, & fontes sacri, montesque perurit
 Flamma ferox. Idam Superis spectantibus ignis 130
 Diffipat, & magno cunabula grata Tonanti
 Igne suum monstrum, si fas est dicere, vincit.
 Tandem fama celer Dictæa ad litora magnum
 Duxerat Alciden, cum Taurum dira minantem
 Excipit, & sævum cornu, flammisque vomentem 135
 Corripit, atque artus constringens fortibus ulnis
 Ignifluos flatus, animamque in pectore clausit.

